Doina RUŞTI

Fiction-Ltd

Mâța Vinerii

POLIROM

Doina RUŞTI

Fiction-Ltd

Mâța Vinerii

roman

POLIROM
2017

© 2017 by Editura POLIROM

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53

ISBN ePub: 978-973-46-6652-2
ISBN PDF: 978-973-46-6653-9
ISBN print: 978-973-46-6613-3

Coperta: Radu Răileanu
Pe copertă: Bogdan Calciu, *Karaghiosis*

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright şi este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepsesc penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Doina Ruşti este una dintre cele mai apreciate voci feminine ale literaturii contemporane. Tradusă în numeroase limbi, invitată la tîrguri şi evenimente internaţionale, s-a impus în special prin romanele cu tematică diversă şi construcţie solidă. Dintre acestea, amintim *Zogru* (2006, 2013), *Fantoma din moară* (2008), roman amplu despre comunismul românesc, distins cu Premiul pentru Proză al USR, și *Lizoanca la 11 ani* (2009), recompensat cu Premiul „Ion Creangă" al Academiei Române. Bestsellerul *Manuscrisul fanariot* (2015, 2016) a deschis seria ficţiunii istorice, în care se înscrie şi *Mîţa Vinerii*.
Doina Ruşti trăieşte în Bucureşti, este profesor universitar şi scenarist.

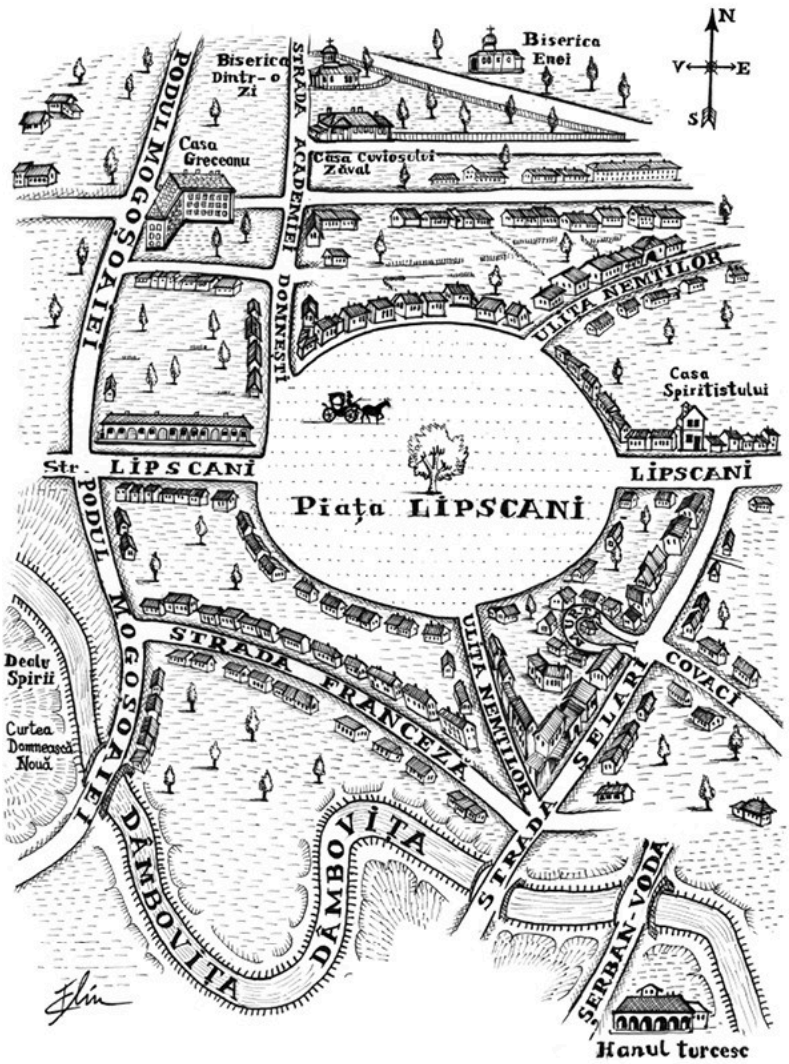
N
V
E
S
Biserica Enei
Biserica Dintr-o Zi
Casa Greceanu
Casa Covlosului Zăval
PODUL MOGOȘOAIEI
STRADA ACADEMIEI
DOMNEȘTI
ULIȚA NEMȚILOR
Casa Spiritistului
Str. LIPSCANI
LIPSCANI
Piața LIPSCANI
PODUL MOGOȘOAIEI
STRADA FRANCEZĂ
ULIȚA NEMȚILOR
SELARI
COVACI
Dealu Spirii
Curtea Domnească Nouă
DÂMBOVIȚA
DÂMBOVIȚA
STRADA
ȘERBAN-VODĂ
Hanul turcesc

I

Dopul roşu

Fuga

La prima oră a dimineţii, Maxima a fost scoasă în piaţă sub privirile gunoierilor care măturau pe la Walachisches Tor. Ştiam ce urmează. Mi-am strâns câteva lucruri şi-am ieşit pe poarta din dos. Măcelarii cărau carcase de viţei fără să privească spre mine. Am mers repede până în capătul străzii. În jur era pustiu, deşi bănuiam că toţi ochii se lipiseră de perdele. Când am ajuns la Burchioiu, mi-am dat seama că nu puteam să trec mai departe, mai ales că pe verandă bătea vântul, iar uşa părea crăpată. Dacă aş fi avut tărie în suflet, i-aş fi tăiat gâtul. Burchioiu dormea dus, fără vise. Un minut am întârziat acolo, fără altă nelinişte decât c-aş putea să pierd ceva, din multele lucruşoare la care ţineam. Toată puterea mea se afla în rochia galbenă, pe care Maxima mi-o făcuse din *nankin* şi catifea, cu buzunărele, pliuri şi manşete, în care ar fi încăput coţinutul unui sipet. Câte lucruri nu aveam ascunse în rochia asta! Săruri, semincioare şi pulberi, flaconaşe cu *aconitum* stins în ulei, *aqua phosphori*, floarea morţii şi altele pentru care nu mi-ar ajunge o viaţă ca să le povestesc. Nu plecam nicăieri fără cutiuţa de salpetru, în care dormeau mii de scântei.

Burchioiu sforăia cu faţa în sus, ca o cârpă bătută de vânt. Aşa mi-a şi rămas în memorie – o faţă umbrită, cu urechi mari. Când să plec, am văzut în firida de lângă uşă una dintre pălăriile lui şi-am tresărit. Câtă tristeţe este în hainele pe care nimeni nu le mai poartă!

Am alergat să prind *braşoveanca*, fără să-mi pese de ochii care mă urmăreau. Chiar dac-aş fi mers în pas de plimbare, oricine ştia că fugeam.

Căruţa de poştă era plină, dar, după ce-am scos punga, vizitiul mi-a găsit un loc bun, la geam. M-am aplecat pe pervazul de care se frecaseră sute de coate, iar din viteza

poştalionului am văzut pentru ultima oară arcul roşu de la Walachisches Tor, pe sub care Maxima era îmbrâncită, iar mai încolo spânzurătoarea mozolită cu păcură. Am tras oblonul, adâncindu-mă în căptuşeala lui de cit învechit. Tot restul vieţii, moartea ei o să-mi aducă în minte florile acestei tapiserii. Am lăsat în urmă Braşovul, străzile lui se topeau înghiţite de fum. Chiar şi porţile roşii se dizolvau, odată cu silueta împietrită a scumpei mele bunici.

Orice fugă are gustul păcatului, te preface-n milog. Cine a zis că e sănătoasă n-a fost niciodată fugar, ci doar privitor de pe margine. Fuga mea arăta ca o flegmă, pe care n-am mai putut s-o spăl. Orice om putea să mi-o vadă, orice cuvânt al meu era frământat în ea. Dar atunci, sub ameninţarea gărzilor şi cu amintirea lui Burchioiu în suflet, credeam că fuga e singura cale, iar poştalionul – salvarea mea. Ba chiar mă vedeam împinsă din spate de Sator, convinsă că bunică-mea făcuse din el protectorul meu.

Pentru ea exista un singur loc în care pulsa viaţa, iar acesta era Bucureştiul. De-acolo plecasem cu ani în urmă. Acolo era casa ei, în care crescuse mama şi unde eu însămi îmi umplusem pentru prima oară plămânii cu aer. La Bucureşti trăia Cuviosul Zăval.

Poştalionul plutea prin norii de praf, ridicaţi de suflarea lui Sator, iar eu visam la clipa în care îmi voi găsi alinarea la pieptul moşicului meu, în oraşul copilăriei şi al tuturor viselor, care curgeau încă din memoria Maximei, chiar şi de dincolo de mormânt. Zăval, îmi povestea ea, era cel mai important om din oraş, iar în jurul caselor noastre se învârtea toată lumea. Noi eram singurii oameni care contau. Iar când spun noi, mă refer la Maxima, la Zăval şi abia în al treilea rând la mine, consolându-mă că aveam deja rezervat un viitor strălucit. Niciun gând al meu nu zburase vreodată la restul lumii. Ceilalţi, oamenii care populau oraşul, fâţâindu-se pe străzi, mândri de casele ori de trăsurile lor, erau toţi lipsiţi de orice valoare. Nu ştiau de existenţa lui Sator, nu vedeau în ce parte se mişcă viaţa. Nu erau decât nişte umbre, pe care le-aş fi putut şterge la prima ridicare de deget. Dar mai întâi trebuia să ajung la casele noastre şi să-i găsesc pe ceilalţi satorini.

Cu aceste convingeri în suflet mă apropiam de oraş, fără să bănuiesc că adevăratul centru al lumii era un faimos bucătar.

Bucătarul

În acea toamnă, cuprinsă de călduri, nimeni nu vorbea decât despre bucătarul răpit. Fiecare timp ar trebui judecat după faptele care l-au aprins. Dacă mă-ntrebi acum ce-mi amintesc de atunci, bucătarul se află pe primul loc.

Toate astea se întâmplau pe vremea lui Costas, căci una dintre cele mai mari distracţii ale Porţii Turceşti era să-l prostească pe câte-un grec că putea să se facă principe şi stăpân peste o ţară valahă, la preţul modest de numai 400 de pungi cu bănuţi. Nimeni n-avea idee cât face o ţară. Dar nu valoarea reală conta, ci acel „la preţul de numai", care şi astăzi te răscoleşte, anunţându-te că e vorba de-o pleaşcă. Dus de nas, chilipirgiul dădea pungile, devenind pe loc stăpânul Valahiei, închipuindu-şi că aşa i se va depăna toată viaţa, cu supuşii căzuţi la picioare. Însă după un an apărea alt pleşcar, cu alte 400 de pungi. Prin urmare, când am ajuns eu, Bucureştiul avusese deja parte de cel puţin 30 de greci, fără să mai punem la socoteală armata rusă, care o lua periodic spre Bucureşti, mătrăşind orice conducător, fără să ţină cont de cheltuielile pe care bietul om le făcuse. Noroc că soldăţimea avea mâncărime la tălpi şi nu stătea niciodată prea mult.

Turcii nu râvneau la acest tron, mulţumindu-se să-l vândă la greci şi, desigur, pentru că aveau grijă să-l ţină mereu ocupat, mai încasau şi de la supuşi alte 400 de pungi, plus cadouri, cesuleţe de aur, stofe, blănuri şi, în general, lucruri scumpe, care fac bine unui suflet de turc.

Grecul care stăpânea în Valahia, pe numele lui Costas, era un mare gurmand. Şi s-a-ntâmplat ca tot pe-atunci să trăiască în Bucureşti un bucătar iscusit, anume Silică, un ţigan mărunţel, plin de ifose. Pentru el, bucătăria era un fel de altar. Orice mâncare arăta mai ceva ca o statuie pe cale de a fi aşezată în Piaţa Lipscani. Făcea fripturi tăvălite în praf de migdale, mozolite cu miere şi scorţişoară. Era maestrul hameiului, ale cărui frunze le opărea doar ca să le poată învia cu piper. Iar dintre toate, ouşoarele dulci erau preferatele lui. Nici nu ştiţi câtă pasiune punea, fierbându-le în frunze de salvie şi de izmă! Odată terminată treaba aceasta, le tăia pe din două, le scotea gălbenuşul, pe care îl frământa cu smântână, împănată cu merişoare şi alte dulceţuri, iar cu mixtura asta umplea din nou albuşul. Abia la sfârşit venea arta, când acoperea ouşorul cu dulceaţă de chitră şi cinamom, iar pe sub crusta crocantă tremura cremişoara, al cărei secret

s-a pierdut. Îi plăceau chiftelele de raci, mai ales muiate în oţet de trandafiri sau de prune. Ce să vă mai spun de mezeluri! N-avea egal cum potrivea umplutura, în special când venea vorba de urdă, cărneturi frecate cu usturoi crud, ficat ori creier tăvălit prin susan, coconari şi alte semincioare greu de ghicit. Iar prăjiturile cu nuci şi peltea lăsau pe orişicine cu gura căscată, nu doar datorită gustului, ci şi formelor pe care le căpătau, de castele topite sub greutatea unei ninsori. Şi nu gătea doar pentru burţi nesătule, ci şi pentru suflete disperate. Aici aş pomeni cărăbuşii, ţinuţi o noapte întreagă în vin şi apoi perpeliţi pe cărbuni. El era naşul lichiorurilor, maestrul afionului şi un fel de *pater veneni*, pricepându-se şi la elixire împotriva urâtului sau a lenii, dar şi la neînchipuite sosuri bune pentru bolile sângelui.

Pentru orice mâncare se zbătea înzecit. Ca să facă o ciorbă oarecare, de urzici, de exemplu, cutreiera toate pieţele, gustând el însuşi zerul pentru acrit. De aceea şi devenise un fel de spaimă a precupeţilor care, dacă n-ar fi fost ţiganul Caterinei Greceanu, nici n-ar fi stat de vorbă cu el. Silică era născut din ţigani care purtau amprenta unei case mari de boieri. Căci orice rob are pecetea stăpânului întipărită pe faţă, în mişcări şi chiar în felul în care îşi poartă zdrenţele de pe el. Mai ales în Bucureşti nu e deloc greu să-ţi dai seama cui aparţine vreun ţigan, dacă e crescut la boieri ori dacă e luat din târg, după ce-a trecut prin mai multe mâini. Silică arăta ca un omuleţ fandosit, nici tânăr, dar nici bătrân, aflat la vârsta la care ştii sigur că nu se mai schimbă.

Pe acest bucătar a pus ochii grecul, care atunci era stăpânul de drept al unei ţări pentru care dăduse 400 de pungi. După ce-a fost invitat la masă în casa Greceanu, Costas, mare principe şi gurmand, a poruncit ca bucătarul să fie trecut printre bunurile mişcătoare ale Palatului, răpindu-l pur şi simplu de la stăpâna lui.

Aşa ceva era peste închipuire până atunci. Nu se mai pomenise niciodată ca un ţigan moştenit, cu arhondologie atât de clară, cum era în cazul de faţă, să fie luat din casa stăpânei, care nu era oricine nici ea.

Cele trei fapte ale Caterinei

Caterina Greceanu, pe care lumea o numea doar Greceanca, aşa cum ai zice *împărăteasa*, era o persoană greu de trecut cu vederea. Dacă apărea în mijlocul unei mulţimi, i se făcea loc, iar dacă deschidea gura, se lăsa acea tăcere care te-anunţă c-ai dat peste cineva la nasul căruia nu vei ajunge în veci. Fusese măritată o singură noapte, cu un om bogat şi de cel mai înalt rang, mort în noaptea nunţii. Se ştia c-a fost înţepat de-o viespe, deşi nimeni nu credea că s-ar putea muri din aşa ceva. Când trăsura Caterinei trecea pe Domnească, pe ferestre fluturau voaluri, iar în urmă rămâneau taleri şi bănuţi de argint, ceea ce făcea ca prostimea să-nnebunească, urmând-o cu ţipete şi chiuituri. Se spunea c-ar fi fost cea mai bogată femeie din Bucureşti, ceea ce până la urmă i-a şi hotărât soarta.

După ce Costas, proaspăt principe al Valahiei, i-a răpit bucătarul, Greceanca a făcut trei lucruri pe care le-a considerat necesare. În primul rând, a cerut dreptate la mitropolit, care a ridicat din umeri neputincios. Costas întocmise acte pentru bucătar, trecându-l printre robii năpăstuiţi de stăpân. Mai mult, erau şi câţiva martori care jurau că s-ar fi aflat în pericol de moarte dacă mai întârzia un singur ceas în casa Greceanu.

Ce era de făcut? Totuşi, grecul nu era decât un grec oarecare, spre deosebire de Caterina, care avea în spate întreaga familie Greceanu, toţi Grecenii câţi fuseseră trăitori pe pământul Valahiei şi care îşi trăgeau sângele nu din vreun grec prăpădit, aşa cum s-ar crede, ci dintr-un român, vechi, venit de peste Dunăre, din care cauză fusese poreclit pe nedrept *grec*, ca să nu i se zică *pişicher*.

Caterina, scârbită de neputinţa mitropolitului, a recurs la a doua cale, chemând lăutarii. Odată intrat în gura lor, nici măcar apele Dunării nu mai puteau să te spele. N-a fost nevoie să le spună ce voia, pentru că oricum ştia tot oraşul.

— Cum să fie, coconiţa mare? Doar povestea? Sau şi cu un picuţ de văicăreală pe la refren?

— Cum o fi, numai să fie pe toate uliţele! a răspuns Caterina, fără să privească spre lăutar, care deja începuse să fredoneze nemuritorul cântec, care se mai aude şi astăzi prin tractirele bucureştene:

> Jale-n casă la Greceanu
> Le-a luat vodă bucătaru'…

În fine, la cea de-a treia faptă a Caterinei am luat parte şi eu, chiar dacă fără voia mea, în chiar prima noapte după ce-am ajuns la Bucureşti. Dar mai întâi trebuie să vă spun cum a

fost intrarea mea în oraş, pentru că din primele clipe, fără să ştiu, m-am lovit de această poveste.

Scamatorii din Piaţa Lipscani

Bucureştiul era ca un bob de lumină. Nu sufla nicio boare, poate şi din cauza clădirilor înalte, pe care cafasurile rotunjite creşteau ca nişte prăjiturele de Paşte. Ţin minte că eram ruşinată din cauza bonetei. În marea mea grabă, smulsesem din cuier o pleaşcă albastră, care fusese pe vremuri a bunicului meu. În schimb, pe sub ea aveam un şal de mătase, legat pe-o ureche, ceea ce mă făcea încă să mă fălesc. Nu făceam paşi mari, de frică să nu mă bage cineva în seamă. De la menzil se ridica strada, atât de aglomerată, încât era imposibil să nu mă şterg de vreun om. Nu-mi rămânea decât să deschid ochii bine şi să mă gândesc la picioarele frumoasei Johanna. Pe-atunci nu mă oboseam să memorez cifre, de-a căror perfidie nu se îndoia nimeni din familia mea. Trebuia să ţin minte că prăvălia lui Zăval e lângă Biserica Dintr-o Zi, la numărul *trei*. Dacă m-aş fi gândit tot drumul la *trei*-ul ăsta, relele lumii probabil că s-ar fi înădit. Cel mai bine era să n-o am în minte decât pe Johanna, frumoasa noastră Johanna, prima pisică pe care mi-o amintesc. Albă ca fulgul şi c-o privire cuminte. Era o pisică păţită, care nu mai avea aşteptări de la viaţă. Cumva, în copilăria ei despre care nu ştiam multe, îşi pierduse o labă. Prin urmare, picioarele ei erau numai trei, exact ca numărul pe care trebuia să-l ţin minte. Deşi ştiam bine unde să merg, îi promisesem iubitei mele bunici să întreb de adresă, şi nu oricum, ci intrând în două prăvălii.

— Dacă un negustor îţi spune că nu-l ştie pe Cuviosul Zăval înseamnă că minte!

Acestea au fost cuvintele Maximei, care pentru mine erau însăşi litera legii. Negustorul care zice că n-a auzit de Zăval trebuie evitat şi uitat. Ea era sigură că, de cum aş fi întrebat de Zăval, o grămadă de lume s-ar fi repezit să mă ducă la poarta lui, dar una este să ajungi într-un oraş cu alai după tine şi cu totul altceva să mergi singur, ca sărăntocul.

Văzându-mă cu geanta de călătorie, un mustăcios se oferi să m-ajute, ţinându-se după mine ca scaiul. Purta un fes purpuriu, din care ieşeau două coarne. Asta la prima vedere,

căci, după ce-mi arătă cealaltă parte a feţei, era să scap taşca. Omul avea nişte şerpi înfăşuraţi pe braţ, care-şi întindeau limbile lipicioase până la mine. Mai mult de frică decât din chibzuială, îi aruncai în faţă praful de plâns, cu cutie cu tot, rupând-o la fugă printre trăsuri, fără să mai văd ce se întâmplase. În mintea mea, nu doar mustăciosul, ci până şi şerpii hohoteau cu şiroaie de lacrimi.

Începea să se simtă aerul serii, iar eu încă nu-mi făcusem curaj să-ntreb de Cuviosul Zăval. Am mers până în Piaţa Lipscani. Totul mă făcea să casc gura, iar acum, când scriu, abia m-abţin să nu povestesc despre stofe ori despre pantofiorii acoperiţi cu mărgele. Se aprindeau luminile, n-o să uit niciodată, şi mirosea a dovleac abia scos din cuptor. Lângă pălimarul unei dughene nişte lăutari cântau, smulgând lăcrimioare şi ofuri adânci. Eram în inima târgului. Pe lângă mine foşneau hataiale cu flori, şalvari şi anterie ca fulgul. Deşi începuse toamna, era cald, atât de cald, că eu păream singura fiinţă înfofolită de pe acea stradă.

Aflasem în ce direcţie trebuia s-o iau, dar m-am oprit pentru nişte scamatori care vorbeau cu glasuri răsunătoare, petrecuţi de-o mare mulţime, sfeclită de frică. Din cauza căciulilor păreau foarte înalţi, de fapt, nişte suluri de pânză aurie, brodată cu litere negre. Maxima nu mă lăsa niciodată să mă uit la astfel de inşi, pe care îi credea hipnotizatori şi mânuitori de veninuri, în stare să împrăştie peste mulţime aburi otrăviţi şi licori care-ţi iau minţile, în timp ce ei ţipă, speriindu-te cu Mântuitorul ori cu lucrurile care ţi s-ar putea întâmpla după ce ajungi pe lumea cealaltă. Totuşi, m-am oprit. Aşa eram eu pe-atunci, gata s-alerg la orice mişcare a străzii. Chiar dacă auzeam doar un fluierat, mă şi repezeam la poartă. Nu mai spun de nunţi, bătăi ori văicăreli, dintre care saracciii erau preferaţii mei. Numai să-i fi auzit de departe cum se chinuiau să plângă, cerşind bani pentru înmormântarea vreunei rude, că eram deja căţărată pe stâlpul cel mare al porţii ori direct în turnul casei, de unde sugeam cu nesaţ toate nenorocirile prin care trecuse mortul.

Cum prăvălia lui Zăval n-avea să plece din loc, am rămas să văd ce voiau căciulaţii. Un bărbat cernit urla într-o pâlnie:

— Pe meterezele cetăţii vor urca urduroşii din subterane, surugiii vor face legi, iar palachidele vor hotărî ce bucurii merită să aibă un om. Arnăuţii vor lăsa săbiile, găsind pe loc că meseria de dascăl e cu mult mai plăcută!

— Doamne miluieşte-ne! răspunseră în cor oamenii, plini de mâhnire, umplând toată strada de voci plângătoare.

Abia după ce se stinse vaietul se avântă alt glas, de goarnă tocită:

— În noaptea asta peste noi va veni răul drăcesc şi creasta sfârşitului, iar numele lui de osândă şi erezie este Mâţa Vinerii! Aducătoare de moarte! Scăpată din iad! Mâţa Vinerii va intra în oraş!

Un bulgăraş de gheaţă îmi trecu fulgerător din creier până în maţe. Eram deja un vierme strivit când însăşi Mâţa Vinerii coborî printre noi, un nămiloi care se fâţâia pe lângă un perete, luminos cum e ziua. Lumea ţipa în jur, iar unii se chirciseră pe lângă genunchii mei care tremurau ca şi cum n-ar mai fi făcut parte din mine. Două trâmbe de fum ieşiră dintre degetele răsfirate ale acelei făpturi, care se mişca exact cum bate valul în maluri. Apoi începu să vorbească, mişcându-şi ochii, care nici nu mai erau ochi, ci nişte stăncuţe zburlite de vânt. Matahala, pentru că era îmbrăcată într-un capot pestriţ, arăta ca o curcă. Părul înfoiat o făcea şi mai groaznică, mai ales că, din când în când, se lungeau din el două urechi ascuţite. Nu înţelegeam ce spune, nu ghiceam în ce limbă vorbeşte, dar, după sunetele pietroase, nu mă îndoiam că era o limbă nepământească. Nici n-avea importanţă, pentru că cei trei scamatori tălmăceau oricum înfricoşătoarele vorbe care făceau din Mâţa Vinerii cea mai crudă făptură. Se ştia de ceva vreme că venirea ei va fi începutul dezastrului. Un cap princiar va cădea chiar la picioarele ei, retezat dintr-o singură lovitură de sabie. Marele spiritist Perticari o văzuse în vis, iar, după descrierea lui, un zugrav îi făcuse portretul în Biserica din Olari. Scamatorii, care acum mi se păreau mai mult magi, îi invocaseră umbra, care într-adevăr părea ieşită dintr-un fel de cuptor. În viaţa mea nu văzusem o lumină ca aia şi nici o paiaţă care să pară vie.

Aproape un ceas am stat să ascult profeţiile. Cuvintele scamatorilor m-au atins greu, făcându-mă să pierd un timp pe care aveam să-l regret. Şi-am să vă povestesc şi de ce.

Cuviosul Zăval

Pe poarta casei era numărul proscris, iar pisica Johanna îmi apăru în ochi pentru o clipă. O pelerină îmi flutură pe

lângă obraz cu un fâlfâit de mătase, mai mult o părere, căci în jur nu se zăreau pelerine.

Se întunecase când intrai, în sfârşit, pe poartă, strigându-l, ca să ştie că eram eu.

Înăuntru părea pustiu, iar în ferestre lovea un pic de lumină, venită din curtea unei biserici.

Câte speranţe îmi pusesem în omul ăsta, pe care Maxima îl credea un fel de zeu! Cuviosul îşi căpătase numele datorită feţei lungi, de o blândeţe săritoare în ochi. Era cunoscut în tot oraşul, de la copii la boşorogi, pentru că nu era om care să nu fi întârziat în faţa ferestrei lui mari, cât tot peretele dinspre stradă. Şi chiar aveai la ce să te uiţi, pentru că era ticsită cu lucrurile cele mai dorite, de la roţi de caşcaval nemţesc la sticle de lichior şi sugiucuri, încât eu însămi, care ştiam pe de rost toate astea, spuse şi răs-spuse de gura Maximei, am rămas uluită. Iar pe geamul strălucitor scria mare *La Cuviosul Zăval*, cu două feluri de slovă, chirilică şi latină. Căci era om învăţat şi maestru de cea mai înaltă speţă, cunoscut în tot neamul nostru pentru faptele sale care întreceau orice închipuire. Trăise în Lipsca şapte ani, de dinainte să mă fi născut eu. Mi-l aduc aminte cum venea la noi, cu o trăsurică alburie, din fundul căreia ieşeau nori de praf. Ştia multe şi impunea respect de cum cobora, mai ales că era întotdeauna îmbrăcat nemţeşte, cu o bonetă neagră, căzută pe-o ureche, potrivită peste un batic subţirel, ale cărui capete şi le răsucea pe frunte, încât, privit de jos în sus, cum îl priveam eu, mi se părea că seamănă cu însuşi portretul lui Theodoret, din antreul cel mare. Odată a venit cu o gâscă, pentru că mereu aducea câte ceva, în special coşuri cu băcănii şi cărţi latineşti, rochii de mătase şi mărgele pe care mama şi bunica le aşteptau cu emoţie. Dar cel mai bine îmi amintesc de gâsca asta, care părea adormită în coş. Am alergat cât am putut, dar, când am ajuns destul de aproape, pasărea dispăruse. Unde e gâsca? a-ntrebat el, căscând ochii. Şi eram învăţată cu astfel de jocuri, pentru că Zăval, pe care eu îl numeam *moşicul*, făcea adeseori să dispară lucrurile, să se mişte perdelele ori să vorbească animalele de prin curte. Prin urmare, gâsca dispăruse, iar eu eram cam dezamăgită. Uită-te în coş, m-a îndemnat el, punându-mă să-mi bag nasul în culcuşul de catifea în care dormise pasărea. Pe fund gâgâia o vietate cât un gândac, pe care-am şi luat-o în palmă, nu o jucărioară, ci o gâscă adevărată. Nu m-am mirat deloc, căci Zăval putea să micşoreze orice. Avea multe talente, iar mai târziu, după ce-am ajuns la Novus Oribasius, am aflat şi eu câteva dintre ele, de la magistrul Iulian, care ştia cam tot ce ştia Cuviosul, căci ei doi erau unghie şi carne. Colindaseră nu

doar Europa, ci chiar şi alte ţinuturi, iar uneori se lăudau cu faptele lor şi-aşa mai aflam şi eu câte ceva din misterele nesfârşite ale lumii, pe care nu mă îndoiam că-ntr-o zi o s-o bat la picior.

Zăval era filandru, şi încă unul dintre cei mai fermecători. Nu era bărbat căruia să nu-i tremure genunchii la auzul cuvintelor sale. Avea darul vorbirii, chiar şi-acum îi mai ţin minte vocea şi aburii adormitori ai fiecărui cuvânt. Iar dintre toţi bărbaţii care roiau pe lângă el, cel mai iubit era Iulian.

Din copilăria mea bucureşteană îmi aduc aminte ultimele luni, ale ciumei, când mult timp, care mie mi s-a părut nesfârşit, am stat închişi în casă, aşteptându-l pe moşicul Zăval să ne-aducă mâncare şi alte lucruri, căci de el nu se atingea nicio boală. Şi-a tot venit, până într-o zi când pe mama a prins-o molima, iar pe mine m-a aruncat Maxima într-o trăsură şi duse am fost, nu ne-am oprit decât în Şcheiul Braşovului, unde ea avea nişte case.

Părinţii mei au murit în acea ciumă, iar eu n-am mai călcat prin Bucureşti până în noaptea asta.

Am aprins lampa şi am încremenit cu un picior scos în faţă. Nu departe de mine era moartea, în toată hidoşenia ei. Moartea şi ameninţarea morţii, care-ţi pârjoleşte cele mai puternice planuri. Pe podea zăcea cineva. La prima vedere, părea să fie Cuviosul Zăval. Nu-ndrăzneam să m-apropii şi nici măcar să mă mişc. Dar curând n-am mai avut îndoieli. I-am văzut inimioara. Avea obiceiul ca dimineaţa, la prima oră, să-şi deseneze pe obraz o inimă neagră, ca să-i aducă noroc. Iarnă-vară, pe tristeţe sau în plină euforie, Zăval întărea conturul inimii, un benghi mic, încât, privit de la distanţă, părea doar o aluniţă care îi sporea farmecul. Nici nu ţi-l puteai imagina pe moşicul Zăval fără această podoabă! Era tatuată, dar în fiecare dimineaţă o împrospăta cu un strat de cărbune şi cu uleiuri, care o făceau să arate ca şi cum ar fi avut-o din naştere. Era el, nu exista urmă de îndoială, mort, cu un cuţit înfipt sub bărbie. În jur lucea o baltă de sânge.

Fără să vreau, toată viaţa moşicului mi-a trecut prin minte, nu aşa, desfăşurată, ci doar câteva amănunte din ea, în care trăiau faptele trecutului meu. Era suficient să-mi amintesc gura neobosită a Maximei, faţa surâzătoare a moşicului ori bărbaţii eleganţi care se ascundeau sub perdelele trăsurilor lui. Atât. Trei vederi scurte erau suficiente ca să cred că moşicul Zăval se va ridica de sub masă, iar băltoaca de sânge va dispărea fără urmă.

Am apropiat lampa. Cuţitul era al lui, moştenit, după ce trecuse prin mâna tuturor bărbaţilor din neamul nostru. Avea

prăsele de calembec, care-mprăştiau în jur miros de bunătăţi culinare, şi o lamă argintie, care nu se ştie nici astăzi din ce e făcută. Zăval zicea c-ar fi fost adus în timpuri străvechi de nişte crunţi vânători ai lui Sator. Cuţitul acesta trebuia să-l păstrez mai departe. În miezul lamei e un fel de lichid, încât, mişcându-l, îi simţi în palmă clătinările şi uneori chiar cântecul apelor care îl speriau într-atâta pe Sator, făcând din el un mieluşel. Închisei ochii şi cu amândouă mâinile apucai mânerul, trăgându-l cu toată forţa pe care mi-o dădeau picioarele înfipte în coasta fostului meu moşic.

În curte era întuneric, dar nu într-atât încât să nu găsesc mărul. În trunchiul lui, lama îşi putea face bine treaba. Căci nimic nu e mai preţios pe lumea asta decât un cuţit bine-nfipt! Orice metal face bine. Dacă eşti cumva asaltat de gânduri străine, înfige un cuţit drept în prag! Când te ameninţă cineva, împinge cu sete o lamă de cuţit în cel mai apropiat pom! Cuţitul, mai mult decât orice alt fier, ajunge la miez, adunând curenţii pe care Magnesia îi risipeşte în fundul pământului. Nu e nicio vrăjitorie. Nu e niciun mister. Câteva cuţite pot să-ncetinească mersul lucrurilor din jurul tău. Vi s-a-ntâmplat să simţiţi pe sub nas un vânticel rău? Un fior? O prezenţă care te înfioară? Ei bine, astfel de sufluri există, mai ales pe unde nu le opreşte nimic.

M-am întors în casă. Lampa pâlpâia lângă nasul meu, răspândind o lumină bogată. Fără să vreau, m-am gândit că Zăval o cumpărase din Lipsca. Ştiam şi cât face, 20 de taleri, căci şi noi aveam una exact la fel.

Toată noaptea mi-ar fi trecut cu amintiri, dacă n-ar fi fost povestea cu dopul.

Dopul roşu

Voiam să las lampa, când prin dreptul ferestrei trecu o umbră. Pelerina de mătase nu fusese vedenie. Aşteptam împietrită, în timp ce la picioarele mele era un mort. Prin faţa geamlâcului, acoperit cu floranţă, se fâţâia cineva.

Deşi n-a trecut mult, timpul acela, până să deschid uşa, nu l-am uitat niciodată. Sunt clipe de-astea, uneori fără nicio însemnătate, pe care le ţii minte mai mult decât fapta pe care ai aşteptat-o.

Deşi eram speriată, am deschis uşa. Sub cerul serii, o femeie zâmbea umil, neclintită între moţurile de nalbă.

— Săru-mâna, *jupâneşica*, mă salută ea, lăsându-mă cu gura căscată, căci nu mă mai numise nimeni aşa.

Vorbea în şoaptă, ceea ce mi-a întărit şi mai mult frica.

— Cuviosul Zăval m-a chemat…

Femeia avea pe creştet un colac alb, de pânzică.

— Din păcate, Cuviosul a trebuit să plece.

Musafira îl ştia bine pe Zăval.

— Niciodată nu pleacă duminica, îmi spuse ea.

O priveam în ochi, dar nu mă gândeam decât la ceea ce era în spatele meu. Pe podeaua roşie, aproape de masă, ciolanele mortului probabil că se făcuseră dreavă.

— Ce treabă ai cu moşicul Zăval?

Faptul că eram din familie o făcu să-şi dea drumul şi-aşa am aflat că femeiuşca asta, cu gură mare, era nevasta bucătarului pe care grecul Costas pusese laba. Bineînţeles, în momentul acela habar n-aveam că există un bucătar. Cât despre Costas – ce să mai zic? Nici atât. Femeia repetă că bărbatu-său era bucătarul domnesc. Nu-mi mai amintesc cum o chema, cu toate c-am mai avut de-a face cu ea şi după aceea. O ascultam cu lampa-n mână, ţinând piciorul în prag. Peste umărul ei îmi ajungeau până-n nas răsuflarea râului şi căldura ştirului uscat din grădină.

— Atuncea, poate-mi dai dumneata, vorbi ea din nou, potrivindu-şi colacul de pe cap.

Încercai s-o amân, dar nevasta bucătarului era foarte hotărâtă.

— Am plătit, coconiţa mea!

— Şi? Ce-o să faci?

— Păi, ce pot să fac?! Nu mai pot decât să mă duc la căpitanul Mârcă, sub pod!

Vocea îi era mai înaltă, iar palma i se lipise în piept.

— Şi ce trebuia să iei de la Cuviosul Zăval?

— Un clondir, coconiţă, anume ăla cu dopul roşu, în formă de nas!

Ochiul femeii ajunsese până la masă, la piciorul căreia Cuviosul îşi dormea somnul de veci. Dacă mă-ntorceam să iau sticla, în timpul scurt cât îmi trebuia să-nchid, cu siguranţă l-ar fi văzut şi pe Cuvios, lucru care în acea clipă mi se părea catastrofic. Două secunde lungi, ochii nevestei se topiră în ochii mei.

Sub un impuls, i-am vârât lampa în nas, rugând-o s-o ţină, şi, profitând de orbirea ei temporară, am înşfăcat sticla, pe care, în clipa următoare, i-o puneam de bunăvoie în

braţe. Dopul roşu, acel dop pe care aveam să-l visez, arăta ca o băşică de sânge.

Începutul unei nopţi lungi

Era întâiul mort din familie pe care îl vedeam de-aproape. Nu ştiam ce să fac. O sută de ciocuri ciuguleau din sufletul meu. Dacă n-aş fi pierdut timpul la scamatori, poate că l-aş mai fi prins viu. Am ridicat lampa, aruncând o privire în jur. Lângă cuier zăcea alt mort. Mâna îmi tremura, încât începusem să mă tem c-o să scap lampa. În scurt timp mi-am dat seama că erau două persoane, probabil oamenii lui de casă, o femeie şi-un bărbat, amândoi cu beregata tăiată. Nu puteam nici să ţip. O clipă îmi apăru în minte faţa lui Burchioiu, apoi silueta lui deşirată, iar în urma lui un şir lung de morţi care veneau după mine.

Maxima! Ce-ar fi făcut ea? Încercam să mi-o închipui – învârtindu-se pe lângă morţi, urlând ca să scoată lumea din case. Nu putea să facă nimic fără martori, fără să afle tot cartierul. Nu voiam să mă gândesc la ea, dar gândurile veneau peste mine, scoţând-o din bezna creierului, acoperind cu vocea toate glasurile din jur. O mică fiinţă clocotitoare între namilele care o obligaseră să treacă prin piaţă, pe lângă porţi, îmbrâncită din când în când, abandonată de toată lumea, inclusiv de mine, care în timpul ăsta ieşisem pe uşa din dos. Îmi luasem lumea în cap, în loc să fiu acolo, să fi stat lângă ea până în ultima clipă.

Un plâns încins de apele amintirilor mă doborî lângă moşicul Zăval. Braţul îi părea înţepenit în covor. Degetele erau răsfirate. Muriseră poate în acelaşi timp, el şi Maxima, doi fraţi scoşi din istorie de mâini criminale, lăsându-mi mie toate datoriile lor şi povara vieţuirii cu Sator. Nu mă mai puteam întoarce la Braşov. Nu aveam unde să mă duc. Trebuia să găsesc casa noastră, în care se născuse Maxima şi în care părinţii mei fuseseră seceraţi de ciumă.

Primul lucru pe care îl aveam de făcut era să anunţ moartea moşicului şi să fac ceea ce-ar fi făcut bunica: să mă plâng şi să cer ajutor în jur. Să-l caut pe acel căpitan Mârcă, pe care îl invocase nevasta bucătarului, ori pe alt căpitan ori spătar sau alt om al stăpânirii care ştia mai bine ce era de făcut.

Mahalaua era bine luminată, iar lumea încă se mai mişca pe străzi. La Biserica Dintr-o Zi ardea cliserniţa cu durere. Alergai doi-trei paşi. Oraşul părea liniştit, prinsesem curaj. În Piaţa Lipscani strălucea Agia, pe treptele căreia se vedea silueta unui nefer. Mi-am tras sufletul. Pe ferestrele unui han se revărsau aburi de castane şi de cafea. Un cântecel duios cobora dintr-un pod de casă. Am tras cu ochiul spre arnăut şi mi s-a părut că-mi zâmbeşte. Arăta ca o trompetă de nuntă, împopoţonat cu un cauc samaniu şi c-o tunică înciucurată. Făcându-mi curaj, am luat-o spre el, dar, înainte să apuc să spun ceva, m-a şi luat la întrebări:

— Cu ce treabă la Bucureşti, Măria Ta?

Cuvintele lui m-au lăsat mută. Nici prin cap nu-mi trecuse c-arătam diferit. Poate că boneta bunicului mă dăduse de gol. Nici *măria ta* nu prevestea ceva bun. Nu ştiam ce să răspund şi mi-am adus aminte că-mi lăsasem *paşuşul* în geanta de drum. Dacă mă credeţi, şi-acum simt gustul trădării la fel, ca pe-o răsuflare de seară, în care se-amestecă parfum de cafea şi mişcarea metalică a unei uniforme de arnăut. Am închis ochii şi ceva m-a lovit în moalele capului. Nu fizic, ci mai mult din interior. În faţa ochilor pluteau stropi minusculi, iar mintea mea lovită a prins un miros stins, de *Consolida regalis*. Nişte braţe m-au aruncat într-un scaun şi-au luat-o cu mine la picior, iar nu după mult mi-am dat seama că treceam prin oraş ca statuia, cărată pe sus. Mintea continua să-mi lucreze, în timp ce fiecare muşchi era prizonier într-un timp îngheţat. Cineva îmi suflase în faţă un paralizant uzual. Picioarele îmi atârnau grele, dar puteam să ghicesc botul ghetelor, făcute de Simon Schuster, vecinul nostru din Şchei. Aveau căpută înaltă şi se încheiau cu doi năsturei argintaţi. Cu toată situaţia mea de rahat, m-a strâns teama c-am să rămân fără ele. În cazuri dramatice, oamenii sunt incapabili să-şi imagineze răul cel mai amar. Nici morţii lăsaţi în casă, nici gândul că-i pierdusem pe Maxima şi pe Cuviosul Zăval nu erau apăsări aşa de mari ca posibila pierdere a ghetelor noi.

În cele din urmă, am ajuns la beilicul turcesc, o hardughie păzită de patru rânduri de felinare.

Pazvangiii

În curte era luminat, iar de jur împrejur se ridicau ziduri înalte, ca de cetate.

Unul dintre răpitori îmi rânji în faţă şi aflai cu o arsură pe creier că era omul cu şerpi. Banditul ăsta era atât de talentat, încât ar fi putut să facă orice. Cu toate astea, alesese să ducă cea mai de rahat viaţă din câte putuse s-aleagă. Îl chema Cirtă Vianu. Pe mâna dreaptă purta un fel de mănuşă cu şerpi croiţi dintr-o piele fină şi vopsiţi atât de meşteşugit, încât păreau vii, lucru de care nu mi-am dat seama în noaptea aia în care eram moartă de frică. Mai ales că în curte era şi-o matahală, călare pe-un cal care stătea să moară, cocoşat sub calabalâcul format din oale şi coşuri, legate de şa.

Cirtă îşi întrebă tovarăşul din priviri, iar acesta îi răspunse cu mare înfumurare:

— Nu te uita la grăsan! Ăsta nu e decât o muhaia pe lângă marele Pazvantoglu!

Matahala nu era singură, ci pe lângă el se mai mişcau nişte inşi. Când Cirtă îşi întoarse ochii spre el, grăsanul răspunse:

— Husein Paşa ajunge mâine la Giurgiu cu nişte franţuji.

— De unde ştii?

— De la fiu-său!

Pe Cirtă Vianu îl lovi râsul.

— Care dintre ei? Că are cinci!

— De la ăsta! şopti grăsanul, iar în clipa următoare scoase dintr-unul din coşuri un cap de om, din care se legănau încă venele gâtului. Fusese un bărbat tânăr şi arătos. Ţin minte că într-o ureche se vedea încă urma unui cercel.

După ce surpriza se stinse, Cirtă fâlfâi doi şerpi ai mănuşii, iar capul fu aruncat într-o căldăruşă:

— Puneţi nişte miere peste el, porunci el, ca să se păstreze frumos!

Când intrarăm în clădire, eram sigură că n-o să mai ies vie.

Deşi timpul a stors faptele ca pe nişte cearşafuri scoase la soare, încă mai simt mirosul, încă mai văd perdeluţa de fum. Salonul era păzit de-un perdelegiu.

Când auzi de un martor mut, te gândeşti imediat la un câine. Eu am fost însă în noaptea aceea un astfel de martor, nu la fapte glorioase, ci la un târg, căci am luat parte la cea de-a treia încercare a Caterinei Greceanu. Atunci am aflat cât valora pentru ea bucătarul răpit.

Preţul bucătarului

Un timp am rămas doar cu paznicul de perdea, un turc bătrân şi uscat cum e aşchia. Pe când aşteptam acolo, în nemişcare, apăru o femeie înfăşurată în blănuri, care era Caterina Greceanu. Deşi amorţită până-n gât, mi se păru că simt un parfum. Perdeaua se ridică, iar vocea uşierului sporovoi ceva în turceşte. Prin fanta perdelei se vedea un divan galben, rotunjit pe-o latură, ca o mare bucată de caşcaval, iar în mijloc se ridica un morman de mătăsuri, din care abia mijea faţa maronie a unui turc. Acesta era Ismail Bina Emeni, pe care n-am mai avut cum să-l uit.

— *Girin!* spuse el c-o voce îmbietoare, căci acest om avea unul dintre cele mai perfide glasuri din câte auzisem până atunci.

Vorbea ca şi cum n-ar fi deschis el gura, ci un omuleţ instalat în gâtul lui, cineva dat pe spate, care scotea cu prudenţă orice cuvânt, încât frazele ieşeau tărăgănate şi stinse, ca măcănitul unor raţe pe moarte. Şi-am să vă spun şi de ce insist. Felul în care vorbeşte un om îţi arată cel mai repede câte parale face. Când cineva tună şi fulgeră, ridicând vocea, înseamnă că i-e frică de se cacă pe el. Omul ăla ştie prea bine cât e de prost şi că se vede de la distanţă. În schimb, cine e puternic nu se oboseşte să trăncănească. Cuvintele ies cu uşurinţă, ca anghilele la plimbare.

Ismail Bina Emeni era îmbrăcat lejer, cu un anteriu înflorat. Nu purta turban, iar pe creştetul căpăţânii lui rase se vedea un mănunchi de păr uns cu ulei. Din când în când trăgea dintr-o narghilea aurie.

— *Girin!* repetă el, făcându-i semn să intre.

Perdelegiul uită să tragă perdeaua până la capăt, cunoscător, de bună seamă, al stăpânului său, ale cărui fapte le urmărea cu nesaţ.

În lumina salonului, faţa musafirei era, cum se zice, scoasă dintr-un tablou. Era frumoasă. Dacă n-aş fi fost otrăvită cu porcăriile pe care mi le băgaseră pe nas, probabil c-aş fi oftat.

— Bine ai venit, cuconiţa! vorbi Ismail Bina, cu accentul lui de turc get-beget. Singură, aşa, fără ciohodar?

Se aşeză la oarecare distanţă, pe un divănel cu pernă mare, menţionând că şi-a lăsat servitorul afară. Bănuitor, Ismail Bina ridică ochii în tavan:

— Înseamnă că nu e doar bucătarul?! Ai secrete cu mine, nu-i aşa?!

— În primul rând e bucătarul, mărite Ismail! De când Costas mi l-a luat…

Caterina se opri ca şi cum n-ar fi meritat să intre în amănunte şi întrebă cu voce negustorească:

— În cât timp o să-l văd înapoi?

Turcul nu răspunse imediat, dar, când o făcu, vorbele lui umplură toată încăperea:

— Depinde de preţ, domniţă…

— Ai spus 50 de galbeni…

— La 50 de galbeni, îl ai înapoi într-o lună… iar dacă mai pui 15, s-ar putea să fie şi mai puţin…

Glasul ei răsună repezit:

— Nu mai pun. În schimb, vreau să mă scapi de Costas şi să-l aduci pe Ipsilanti pe tron! Un om care-mi ia bucătarul nu merită să fie stăpânul Valahiei!

Cuvintele ei plutiră un timp, făcându-l pe uşier să-şi dea fesul pe ceafă.

Ismail răspunse cu nepăsare:

— Asta face 400 de pungi, *pervane mayın!*

Caterina căzu pe gânduri. Din salonaşul de la intrare, profilul ei părea făcut din zăpadă.

Ceea ce-a urmat avea să mă răvăşească pentru mult timp. Dacă n-aş fi fost împietrită, oricum nu m-aş fi mişcat.

Vizitatoarea a scos o pungă, susţinând că erau 50 de galbeni, iar Ismail Bina a întins puţin mâna, ca şi cum ar fi fost anchilozat, obligând-o să se ridice şi să vină până la el. Când ajunse aproape, turcul îşi schimbă poziţia. Anteriul i se desfăcu, iar prin despicătură îi ieşi la vedere partea aia, pe care mi-e greu s-o numesc şi pe care abia după mulţi ani am realizat că nici măcar n-o văzusem bine. Dar nu contează ce vezi, ci ceea ce ai în minte, iar pe mine m-a urmărit multă vreme acea ciupercă mai ponosită ca un hrib cenuşiu, nu pentru că s-ar fi ridicat dintre falduri sau ar fi anunţat în vreun fel că avea de gând să se mişte, ci pentru că era ca o zeflemea la adresa pungii cu bani! Cine se aşteaptă ca un astfel de om să se ţină de cuvânt şi să-l aducă pe bucătar? Eu nici într-un caz. Şi mai dădea şi din gură:

— Data viitoare să vii cu ciohodar, domniţa mea!

Turcul rânjea, mie mi se oprise sângele. În schimb, Caterina aruncă o privire spre acea *caro impudica* şi lăsă punga să cadă. Iar în timp ce se îndrepta spre uşă, fără pic de grabă, îi aminti:

— Să nu uiţi că te-am plătit pentru bucătar, efendi!

În tonul subţire era un fel de bătaie de joc, iar după privire părea să n-aibă cine ştie ce respect pentru turc.

Nu după mult, îmi veni rândul şi mie.

Preţul meu

Cei doi răpitori apărură ca din pământ, iar după buzele unsuroase, era clar că între timp mâncaseră bine.

Cirtă îi spuse ceva în turceşte, iar Ismail Bina îmi aruncă o privire, învăluindu-mă într-o pală de fum. Stăteam nemişcată în scaunul de nuiele, probabil cu boneta căzută pe ceafă. Turcul nu părea mulţumit, totuşi mai avu o-ntrebare, iar omul cu şerpi îmi desfăcu buzele, pentru ca osmanlâul să-mi vadă dinţii. Pe faţă i se citi o mare dezamăgire. Era clar că preţul meu era foarte mic. Vru să spună ceva, dar cuvintele i se încurcară. Aşa se întâmplă cu oricine încearcă să-mi numere dinţii.

Cu un semn ne dădu afară, iar cei doi aproape o luară la fugă. În prostia mea, crezui că mă vor arunca în stradă, însă restul nopţii l-am petrecut într-o magazie cu mere.

Dar înainte de asta, pentru ca umilinţa să fie deplină, nătărăii mă buzunăriră, jefuindu-mă de toate averile. Cutiuţe, şipuri şi alte lucruşoare, fără de care mă consideram moartă, se mutară în buzunarele lor.

— Umbli cu praf de plâns, năşica?! Păi, ce crezi, că noi suntem cumva proşti?!

Tot ce voiam era să-l văd gândac şi să aud cum îmi pocneşte sub talpă.

— Ia te uită câte parale are sasca asta!

— O fi jefuit vreun creştin pe drum.

— Sau poate e vreo fugară…

Un cap de şarpe mi se răsuci pe obraz, făcându-mă să-mi crape fierea în mine.

— Ia uite ce are-n picioare!

Exact de ce-mi fusese frică! Îmi descoperiseră ghetele.

— Astea fac ceva! Şi sunt noi!

Şerposul mă descălţa, iar celălalt număra banii. Acesta avea pe nas nişte ochelari înrămaţi în lemn negru. Arăta înfricoşător, pot să spun.

— Cu galbenii ăştia am putea să ne luăm o trăsură!

— Şi ce dracu’ să facem cu ea?!

— Mai bine nişte femei. Le vindem în profit lui Ismail Bina…

În timp ce jefuitorii mei îşi făceau planuri, îmi încordam mintea, dorindu-mi cu toată forţa să-mi recapăt averea, lucru care, desigur, nu se-ntâmplă, cu toate că pe atunci încrederea mea în Sator era imensă. În întunericul nopţii nu era nimeni

de partea mea. Ochii lui Burchioiu mă loviră iarăşi în creier. Eram absolut singură, ultimul suflet al neamului meu.

Plăpândeţea vieţii

Când patrula din Şchei bătea în vreo poartă, tot cartierul o auzea. Aveau nişte bastoane cu cioc metalic, făcute parcă special pentru a lovi plăcuţa cu numărul casei. Mai întâi băteau de câteva ori pentru a atrage atenţia, apoi strigau tare numele vinovatului. Şi-abia după aceea începeau să duduie poarta, lovind toţi, la întrecere, şi continuând să urle din rărunchi, trecând de la nume la motivul pentru care era căutat. Auzisem de multe ori, în special noaptea, dar niciodată nu-mi trecuse prin minte că puteau să bată şi-n poarta noastră. Gărzile oraşului erau pentru nemernici, pentru tâlhari şi pentru omorâtorii de oameni. De-aceea nici măcar n-am deschis ochii la primele lovituri. Poarta noastră avea o streaşină nouă, iar primele bătăi bubuiră ca grindina. Abia după ce numele Maximei fu spus de mai multe ori, sării din pat, speriată de moarte. În antreu dârdâia rufăreasa, iar câteva clipe mai târziu apăru Maxima. Cobora scările, cu picioarele goale, doar în cămaşă.

— Pune-ţi ceva pe tine şi ieşi pe uşa din dos!

— Nici să nu te gândeşti…!

Mă apucă de umeri, privindu-mă cu acei ochi care nu lăsau loc de comentarii:

— Ascultă-mă: nu-ţi uita misiunea! În scurtă vreme *braşoveanca* pleacă spre Bucureşti, iar tu trebuie neapărat şi cu orice efort să capeţi un loc în căruţă! Am nevoie de tine! Du-te la Cuviosul Zăval, care o să-ţi spună mai departe ce ai de făcut! Iar până acolo ştii…!

Ştiam: nu trebuia să spun nimic despre mine, să nu mă-ntind la palavre cu nimeni. Principala regulă era să nu-mi spun niciodată adevăratul nume. Chiar dacă cineva va dovedi că mi-l ştie, trebuia să neg până-n pânzele albe. Nici moartă nu trebuia să-l spun. Îmbrăcămintea să-mi fie modestă. Ochii plecaţi. Nu râdem! Niciodată nu-ţi arăţi dinţii! Surâzi. Nu zâmbeşti şi nu hăhăi! Doar ochii se bucură. Şi, bineînţeles – să nu mă abat de la drum!

Cineva îmi pusese deja în mână taşca. În poartă urlau gărzile, iar eu mă încălţam tremurând. Prin vecini se

aprinseseră lămpile.

Banii erau deja puşi în talpa ghetelor, cusuţi în căptuşeala vestei, în diverse obiecte din geanta de drum. În buzunar trebuia să ţin numai mărunţişul. Rochia galbenă era ticsită de lucruri trebuincioase.

— Şi nu uita, Pâtco! Să te foloseşti de Sator când ţi-o fi greu!

Acestea au fost ultimele cuvinte. Era încă desculţă lângă piciorul scării. N-am sărutat-o. Nu ne-am luat rămas-bun. Am auzit cum se deschidea poarta, dar am continuat să alerg spre uşa din dos. Din grădină am văzut cum o îmbrânceau în stradă. Erau trei uniforme, trei guri sparte. Am deschis poarta. Lacrimile îmi curgeau pe obraz. Până în capătul străzii am alergat.

Şi primul lucru din noua mea viaţă a fost să mă abat de la drum. Şi nu doar o dată. Mai conta? În câteva ceasuri îmi pierdusem familia, misiunea şi chiar viaţa, atât cât mai valora ea.

Meşteşugul ponegririi

Spre ziuă începui să-mi simt degetele. În gât îmi urca amăreala. Primul lucru care mi-a răsărit în minte a fost faţa încremenită a Cuviosului Zăval, inimioara tatuată, cuţitul înfipt sub bărbie. Multă vreme mi-a stat în creier, chiar şi apoi, la luni de zile, mă trezeam dimineaţa cu acea faţă ofilită, care nu mai era faţa lui.

Ca la orice han, curtea beilicului mişuna de lume, mai ales de pregătiri pentru drum, căci Ismail Bina Emeni urma să plece spre Giurgiu cu un convoi de căruţe, păzite de arnăuţi înarmaţi. Îşi făcea drumul lunar spre Husein Küçük, zis şi Căpitan-Paşa, de care nu depindea numai slujba lui Ismail, ci toată bunăstarea Valahiei. Cum era de-nţeles, nu putea să plece cu mâna la spate, ci încărcat cu daruri şi mici atenţii, printre care şi-o căruţă cu nişte femei.

Îmi cam pierdusem curajul, dar nu eram dintre cei care aşteaptă să moară. Îmi rămăsese un strop de pulbere neagră, păstrată întotdeauna în nodul şalului, deşi nu puteam să fac mare lucru cu ea. Un arnăut m-a scos în curte, sub soarele dimineţii. Era gălăgie, căci slugile alergau după treburi. Ismail Bina se pregătea să urce într-o trăsurică de stradă, din

care cauză porţile beilicului se deschiseră, iar mie mi se păru un moment bun. Dacă aş fi avut măcar un flaconaş de *aqua phosphori*, aş fi dat foc la ceva, dar aşa – nu-mi rămânea decât fuga. Când arnăutul se depărtă puţin, mă aruncai orbeşte în faţă, alergând cu efort, căci în viaţa mea nu umblasem desculţă. Picioarele îmi erau amorţite. Lumea se dădea la o parte, iar curând îmi făcusem loc spre poartă. Nu-mi rămânea decât să mă ascund undeva şi în momentul acela o grămadă de coşuri mi se păru cel mai potrivit loc. Aproape scăpasem. Eram în stradă. Deznodai şalul şi scosei pulberea, însă o mână mi se înfipse în ceafă şi nu mult după aia stăteam în faţa trăsurii, ruptă, ca nalba.

Ismail Bina mă privea cu reproş, iar ţărănoiul de ciohodar mă strângea cu unghiile înfipte în carne. Mi-aduc aminte că Ismail avea un turban alb, de un alb ca zăpada, iar între cutele lui sclipea un granat. Amintindu-mi-l acum, îmi dau seama că era un bărbat cu mult farmec, dar pe atunci altele erau pentru mine măsurile frumuseţii! Omul trase un fum din ciubuc, iar apoi fumul alburiu, care se plimbase prin carnea lui, îmi umplu ochii de lacrimi. Turcul nu părea supărat. Mă întrebă cu blândeţe de ce fugisem, ce-mi lipsise mie până atunci. Trebuie să recunosc că vorbele lui aproape mă ruşinară. Îmi trecu prin minte că poate nici nu ştia că fusesem răpită. Poate că-şi închipuia că cei doi nemernici mă cumpăraseră de la piaţă. Nici n-aveam vreun răspuns pregătit. Iar, în afară de asta, abia respiram din cauza mâinii care mă strângea fără milă.

Lumea făcuse cerc în jurul nostru, iar Ismail, simţind că mulţimea aştepta ceva de la el, întinse spre mine un deget înmănuşat şi-mi întoarse buza pe dos, holbându-se cu mulţumire la cei din jur:

— Aha, tu eşti aia de azi-noapte! Urâtele sunt mereu pline de mofturi! Ia uitaţi-vă ce mistreaţă avem aici!

Râsetele din jur îi dădură apă la moară. Nimeni până atunci nu mă ponegrise aşa. Nimeni nu mă rănise atât de rău. Şi mai era şi pielea mănuşii, care-mi rămăsese pe buze. Lumea din jur părea să-l aprobe.

Îmi venea să intru în pământ şi să nu mă mai întorc niciodată. Însă umilinţa mă pusese pe jar, iar dintre toţi sprijinitorii pe care-i avusesem, chipul magistrului Iulian ieşi alb, aducându-mi în minte una dintre învăţăturile lui şi, întărită, urlai din toţi rărunchii, scoţând sunetele din fundul stomacului şi chiar din maţele încolăcite de foame:

— Ismail Bina Emeni!

Când strigi pe cineva într-o mulţime dementă, care ea însăşi rage, există o singură regulă: să crezi cu adevărat că tu

eşti singurul vorbitor. Prin urmare, lăsai cuvintele să curgă fără grabă, iar după o pauză repetai numele cu un ton mai înalt, ca să-l fac să m-asculte. Nu aveam nimic să-i spun, ci voiam să-l fac să se uite la mine, ca să-i arăt dinţii, căci, deşi îmi deschisese gura, continua să privească spre lumea din jur. În acest timp, un glas răsunător se revărsă peste piaţă:

Ismail Bina în drum spre Vidin
Şi-a vândut şalvarii pe-o sticlă de vin.
Uitând de Allah şi de-al său proroc,
A tras la măsea, îmbătându-se ca un porc!
Iar acum, din toată lumea din jur,
Numai Ismail Bina are o faţă de cur.

Lumea foşni şi un râs mare urcă spre cer. Mulţi ştiau cântecul, pe care un glas de băiat îl făcuse să răsune pe toată strada. Unii îi ţinură imediat hangul. Vocea trecea pe lângă trăsură ca o coardă de ţambal.

Pe faţa lui Ismail Bina se furişă o nelinişte. În sfârşit îmi privise dinţii şi nu mai nimerea cuvintele. Lumea se strânse şi mai mult în jurul nostru, ceea ce îl cam alarmă. Valurile de fum urcau din ciubucul lui direct spre ochii mei, loviţi de usturime, ceea ce mă făcu să-i zâmbesc fără milă, ignorând toate sfaturile Maximei. Pe gura turcului ieşi o bolboroseală, căci nu e nimeni care să mai poată vorbi omeneşte după ce-mi vede dinţii. Unii încurcă frazele, alţii uită cuvintele, iar cei mai tâmpiţi spun vorbe care nu există în nicio limbă. În momentul acesta de bâlbâială, din spate se ridică un urlet, iar ciohodarul slăbi mâna. Câţiva oameni se îmbrânciră spre noi, iar eu prinsei momentul şi, mizând pe faptul că nu aveam să mă mai întâlnesc cu el vreodată, dintr-o zvâcnitură scuturai pulberea în ciubucul lui Bina. Profitând de scânteile care împroşcau lumea şi de buluceala care se crease, alergai întins către o căruţă care se îndrepta cu viteză spre pod.

Olarii şi vrăjitoarea

Căruţaşii habar n-aveau ce este cu mine, dar, văzându-mă agăţată de căruţă, îmi întinseră o mână, întrebându-mă dacă vreau s-ajung în mahalaua Olari, unde mergeau ei. Oricum n-aveau chef de întrebări, pentru că i-am găsit deja

în mijlocul unei discuţii aprinse. Povesteau despre Mâţa Vinerii, făcându-mi în curând părul giurgiu de spaimă. Vrăjitoarea care venise să mănânce fericirile Bucureştiului urma să fie prinsă şi spânzurată.

— Nu cred să mai apuce sfârşitul săptămânii! zicea un om ştirb. Pe capul ei s-a citit blestem în toate bisericile!

Acest argument mă făcu să zâmbesc, iar omul observă.

— Nu râde! Când a fost omorât jimblarul de la Obor, Prea Înaltul a citit o singură carte! Înţelegi? Una singură! Iar două ceasuri mai târziu l-au şi prins pe omorâtor!

Ce puteam să mai zic?! Scamatorii nu erau decât unii din lungul şir de profeţi. Portretul vrăjitoarei se afla în Biserica mahalalei Olari, ceea ce îmi umplu sângele de mici săgeţi cu venin.

— Dacă n-o omoară într-o vineri e degeaba, pentru că poate să învieze!

— Cică vinerea s-ar preface în mâţă şi-ar intra în altar.

— Bucătarul domnesc vinde o licoare ce te apără de orice vrăji!

Oamenii opriră căruţa în dreptul bisericii, îndemnându-mă să văd vrăjitoarea.

În tindă era pictat Infernul, în mijlocul căruia se perpelea la foc oala cu smoală, din care ieşea, distrus de durere, capul unei femei: o babă holbată, cu urechi pleoştite, de câine. În dreptul ei scria cu litere chirilice, atât de ordonat, că până şi eu puteam să înţeleg cele două cuvinte: *Mâţa Vinerii*.

Când am plecat de-acolo, mi-am dat seama că-mi pierdusem boneta, iar şalul mi-era aproape desfăcut. Pelerina se făcuse ca o cârpă de vase, picioarele îmi erau roşii. Şi toate astea după prima noapte de când rămăsesem singură-n lume. O noapte îmi fusese de-ajuns ca să aflu răutăţile vieţii.

Prin minte îmi trecea acest gând când mi se păru că m-ajunge un suflu. Simţeam chemarea, auzeam foşnetul. În mişcarea oraşului se răsuceau răsuflarea şi glasul Maximei. O durere de moarte mă lovi drept în piept.

Maxima Tutilina

Maxima îmi fusese şi mamă, şi tată. Fără ea n-aş fi fost nimic. Ea m-a dus la şcoala lui Iulian şi mi-a deschis ochii

spre viaţă. Tot ceea ce mi-a zis s-a dovedit just. Avea felul ei de a-mi spune diverse lucruri de care mă îndoiam pe loc, dar care, întărite de timp, deveniseră pietre de temelie.

— Dragostea dispreţuită, îmi spunea, se întoarce împotriva ta, ca ghiuleaua!

Cum puteai s-o crezi?! Mai ales că pe-atunci mă îndoiam de orice.

Era mărunţică şi atât de agilă, încât nu mă puteam ţine de ea. Îmi spunea asemenea lucruri în timp ce alerga prin grădină ori printre rândurile de mei. Iubirea dispreţuită te omoară! Ce-am mai râs! Şi râsul ăla aproape că ne-a ucis. Pe-amândouă.

Burchioiu trăia pe strada noastră şi era cum nu se poate de binevoitor cu toată lumea, ştiam asta, dar nu suportam să-l văd nici măcar de la mare distanţă. Era nesuferit, ca o capră care vrea să-ţi mănânce basmaua. Ce faci când cineva nu-ţi place, chiar aşa, fără niciun motiv? Te foieşti, lăsându-te când pe-un picior, când pe altul. Te prefaci că-l asculţi. Te prefaci grăbit şi chemat de treburi. Aşa fac oamenii. Cei mai mulţi. Nici nu-ţi vine să stai, dar nici nu-ţi vine să-i spui verde-n faţă. Asta am aflat-o cu timpul, căci pe vremea aia, când nu-mi plăcea cineva, mă şi repezeam să-mi exprim sentimentele.

Nici nu mai ştiu bine cum îl vedeam. Dar nu-mi plăcea. Mă sorbea din ochi şi toată iubirea asta desconsiderată nu aştepta decât să mă facă terci. Acum sau peste ani eram condamnată. Ajunsesem că nu mai ieşeam din casă de frică să nu mă-ntâlnesc cu Burchioiu. Şi, văzându-mi tot drumul vieţii ocupat de faţa lui bleagă, începusem să mă gândesc încă de pe atunci la tot felul de rezolvări, unele mai sângeroase ca altele.

Maxima îmi zicea Pâtca sau Pâtculiţa – nici astăzi nu ştiu dacă-nseamnă ceva, pentru că de câte ori o-ntrebam îmi răspundea că numele ăsta e pentru cineva exact cum sunt eu. Cu toată dragostea pe care mi-o purta, aveam uneori impresia că mă şi dispreţuia niţeluş.

— Ehe, Pâtco, Pâtco! Trebuie să caşti urechea la oameni, pentru că tot viitorul tău depinde de ei!

De câte ori mă sfătuia cu ceva, i se umpleau ochii de-o milă pe care-o mai resimt şi-acum.

Maxima era stăpâna meiului. O chema Maxima Tutilina, în cinstea zeiţei fără templu, nume pe care-l moştenise, căci toate numele satorinilor au fost hotărâte de mult, înainte de naşterea Maximei ori a altora.

Ştia rostul seminţelor şi-al fiecărui fir de pământ. Iar asta nu era tot. În amintirile mele, ea trăieşte ca singurul om în stare să ducă la bun sfârşit orice-ncepea. Putea să mute

orice lucru din loc şi nu vorbesc doar de plante, care erau la degetul ei mic. Uneori stăteam cu ea de vorbă şi din senin apărea cineva, un străin care pentru câteva clipe se aşeza pe divan, de unde dispărea tot aşa cum venise. Prin salon trecea, mai ales noaptea, câte o lumânare aprinsă ori plutea un şal, făcând valuri. Maxima citea visele, făcea elixire şi alifii, iar mie îmi lua întotdeauna durerea de cap cu două cuvinte, care, chiar dacă le mai ţin minte şi-acum, nu-mi mai sunt de niciun folos. În serile de vară scria pe poarta casei *Laco Fulvus* şi oricine încerca să intre, căci mai veneau vânzători nepoftiţi ori câte vreun vecin fără treabă, se speria de moarte de stafia unei matahale de câine. Miezul zilei era al meu. Îmi băgase în cap că voi fi un fel de paznică a amiezilor.

— Când o să fii mare, îmi spunea, o să poţi să chemi somnul. Mai ales când soarele începe să tremure, în cel mai înalt punct.

Şi mă punea să mă uit în ochii vreunui amărât dintre cei care mai mult picotesc decât să trăiască, până când îl lua somnul, unul greu, cu vise care îl făceau să geamă sau să tresară.

— Încălzeşte-i mintea, Pâtco, mă îndemna ea, şi cască bine ochii, pentru că prin omul ăsta se plimbă tot alaiul lui Sator: melcii de fum, spiriduşii care zburdă primăvara prin pruni şi alte duhuri, între care Lima, pe care n-o vede nimeni, fiindcă e între lucruri, pe hotarul de nedibuit cu ochiul de om.

Uneori vorbea ore în şir, până începeam să văd ce voia ea. Iar seara intram în casă, unde ne împopoţonam cu mărgele şi voaluri, ca să speriem spiritele aciuate în oglinzi ori prin apele geamurilor, în sticlele cu otrăvuri şi în flăcăruia focului care nu se stingea niciodată în casa noastră. Maxima avea flude, rochii şi găteluri ca nimeni. Cum se mai aranja! Nu ieşea din casă fără scufa de mărgăritărel, pe care-o fixa cu un saric mai subţire decât pânza păianjenului. Iar de sub el ieşea părul, împletit în douăsprezece cozi. Uneori alerga noaptea prin mei, înfigând averrunci şi alte semne pentru a-l păcăli pe Sator, dar mai ales pentru a-mi arăta mie câte căi de supravieţuire există.

Cea mai mare parte a timpului se ducea cu dăscălirea mea, ca să-mi deschidă mintea, să pot să-mi ţin rangul pentru care credea că fusesem făcută.

— Să ţii minte, Pâtculiţo, toată puterea ta e în dinţi! Aşa strâmbi cum îi vezi, în ei se află forţa neamului nostru! Înverşunarea lor ne arată că trebuie să scăpăm de porunci! Căci ce este un om care face ce spune altul? Un sclav! Pe care nu merită nici să-l scuipi!

Mă uitam în oglindă şi-mi creştea inima. Multă vreme m-am mândrit cu dinţii mei strâmbi, de care se speriase Ismail Bina!

Maxima îmi făcuse planuri pentru tot restul vieţii, încât, dacă s-ar fi-ntâmplat s-adorm şi să mă trezesc peste 10 ani, ştiam precis ce-aveam de făcut.

— Când n-oi mai fi, îmi spunea, să iei drumul spre casele noastre din strada Murta, la Bucureşti, nişte case ascunse în desimea oraşului, unde ni sunt averile – cufere închise cu chingi de argint! O să găseşti acolo rochii ţesute din păr de sfârleţ, mărgele cântătoare, pene de florinzi fermecaţi şi cărţi, între care şi cartea ta, care-ţi va deschide în sfârşit ochii. Tot acolo sunt scrise şi numele tuturor satorinilor. Ehe, se umfla ea în pene, alta va fi viaţa, la care nici nu visezi în momentul ăsta! Dar ţine minte! Mai întâi şi mai întâi trebuie să-l găseşti pe Cuviosul Zăval, care este singurul în măsură să-ţi arate intrarea în vechile case!

Ca şi cum cine ştie ce filozofie ar fi fost să dai de-o adresă! Nimerise orbul Brăila, d-apăi eu, care pe vremea aia îi vedeam pe toţi mai proşti decât mine. Mai ales după ce intrasem pe mâna maestrului Iulian! Ani la rând auzisem cuvintele astea şi ştiam bine ce am de făcut. Chiar dac-aş fi plecat legată la ochi, şi tot aş fi găsit prăvălia moşicului. Atâta doar că ajunsesem târziu. Zăval era mort şi toate sfaturile Maximei Tutilina se spulberaseră fără folos. Ea însăşi plutea la ora asta pe deasupra Braşovului, fără ca eu să-mi fi împlinit vreuna dintre misiunile sacre, pentru care crezuse că m-am născut.

M-am întors încă o dată spre biserică, în tinda căreia zgripţuroaica ardea în flăcări, şi-am aşteptat până lacrimile mi s-au uscat pe obraz.

Nu-mi rămânea nicio glorie, niciun vis. Doar legenda unei baborniţe.

Căci Mâţa Vinerii, vrăjitoarea vânată, eram chiar eu.

Astăzi

Amintirile astea erau moarte sau ar fi fost dacă astăzi n-ar fi apărut austriacul.

Când te-aştepţi mai puţin, vine o dimineaţă ca asta, care îţi răscoleşte trecutul. Amintirile sunt nişte molii ascunse în

haine. Trăieşti cu ele fără să le vezi, fără să ştii uneori c-ar fi acolo. Până într-o zi, când, întâmplător, atingi ceva. Poate există o forţă universală, care pune în mişcare un cufăr de blănuri tocate de fluturi. *Impetu magis* sau doar printr-o greşeală.

Scrisoarea era decolorată, iar scrisul parţial şters. Am rupt sigiliul, am despăturit hârtia. Cuvintele se alungeau ca bărcile, scrise cu cerneală subţire, apoasă. Nu scria mult, ci atât cât să mă facă să plâng. Pe fereastră se vedea încă silueta poştaşului. Mi-ar fi plăcut să răspund pe larg, să-i scriu multe pagini, dar ar fi fost o pierdere mare de timp. Mi-am căutat ghetele, aproape c-am smuls pelerina de pe cuier. Pe vremuri nu renunţam la trăsură nici până în Piaţa Lipscani, însă de câţiva ani nu pierd niciun prilej s-o iau la pas, uneori târşâindu-mi picioarele ca acum. Este unul dintre acele lucruri care mă fac să mă simt ca în copilărie.

Pe la Podul Caragea zăresc o perdea veche, care este de fapt Ogaru. De când îl ştiu are aceeaşi sutană. Mă opresc şi-i spun cele câteva cuvinte pe care le schimbăm întotdeauna, despre donaţii şi slujbe, iar la final îl invit la o dulceaţă, formal, evident, iar el îmi mulţumeşte la fel. Are ceva de om cătrănit, ceea ce mă face întotdeauna să mă gândesc la el ca la o muscă. Nu ştiu de ce, dintre toate vietăţile lumii, numai pe muscă nu pot s-o văd veselă, de exemplu, râzând cu gura până la urechi. O muscă e de fapt ca un cap de popă apăsat de potcap. Pitit sub tivul de mătase. Încruntat. Cu nasul îngust. O muscă de genul ăsta este Ogaru.

Continui să merg gândindu-mă ce să scriu. O să intru în Poşta Austriacă, o să salut, zâmbind discret, fără să-mi arăt dinţii. Funcţionarii au uniforme de un alb murdar, spre maro. Cine o fi ales o culoare ca asta, care te şterge de pe suprafaţa pământului? Ca şi cum de uniformele lor nu pot să trăiesc! Singura realitate care contează e telegrama. Ceva scurt. Şase, până în zece cuvinte. Şi numele. Poate c-ar trebui să scriu ceva mai personal, o dulcegărie, o vorbă frumoasă. Dar dacă înţelege greşit? Poate c-ar fi bine să fac o glumă.

Ajung în Piaţa Lipscani, unde de curând s-a ridicat un fel de scenă de *karaghiozi*. Deasupra fâlfâie pânza cu portretul unui zburlit şi, cu litere roşii, se vede scrisul care mă opreşte pe loc: *Papugiu dă Bucuresci*. Cât de mult s-a schimbat lumea! Când mă gândesc la prima mea noapte, la păpuşarii de-atunci, mă loveşte mila, mă atinge regretul. Arunc ochii în jur şi nici nu ştiu de unde să-ncep ca să povestesc cum era altădată. Aici, unde e acum scena asta, l-am văzut pentru prima oară pe bucătar.

Întâlnirea cu bucătarul

Unul dintre principiile neamului nostru era să nu ne plângem de milă. Maxima se topise în faldurile unei lumi nevăzute, iar mie îmi rămâneau de făcut multe lucruri. Pentru început – să scap de cei trei morţi din casa moşicului meu. Cu aceste gânduri în minte am ajuns la Piaţa Lipscani. În mijlocul zilei, oraşul fierbea. Lumea se ţinea landră după un ţigănuş împopoţonat cu o ipingea de un verde puternic. Era grav şi încrezător, ca şi cum ar fi fost cel puţin aprod de palat. Mergea drept, oprind din când în când câte-un negustor de stradă, ca să-şi arunce ochiul în coşul său. Târgoveţii strigau după el, arătându-l cu degetul ori oprindu-se să-l admire:

— Silică! Ce faci, Silică!

Vocile lor prietenoase n-aveau niciun efect asupra piticului, despre care, ca să nu folosesc prea multe cuvinte, o să spun doar că era încrezut. Purta un potcap galben, de mătăsică, foarte uzat, ornamentat în dreptul urechii cu un clopoţel de aramă. Acesta era bucătarul pentru care Greceanca îi dăduse lui Bina 50 de galbeni şi pentru care era în stare să cumpere alt principe, cu 400 de pungi!

Mărturisesc că din capul locului mi-a făcut o impresie proastă. Deşi am scris şi-am şters de mai multe ori, până la urmă trebuie să pomenesc mutra acră pe care a aruncat-o picioarelor mele desculţe. Cine se uită cu dispreţ la omul sărac? Cine îşi umflă botul fără respect în faţa unui golan? De obicei, bogatul nu-şi pierde timpul cu astfel de amănunte, în schimb, când întâlneşti un sărăntoc cu nasul pe sus, cel mai bine e să te fereşti ca de-un câine. Mai devreme sau mai târziu o să-şi înfigă dinţii în tine numai pentru că poate.

Din susul străzii au apărut lăutarii, cu veştile târgului, între care cei mai demni de crezare erau ţiganii lui Văcărescu. Atunci i-am văzut prima oară. Mai ales pe gurist mi-l aduc aminte, căci avea capul înfăşurat într-o batistă de mătase, de sub care cădeau pletele până la brâu. Şi-aveai ce să vezi, căci arăta ca o prăvălie de mimilingiu. Pe fiecare şuviţă de păr zdrăngăneau podoabe de tablă, oase sculptate, mărgele, bănuţi şi alte zorzoane. Cântecul umplu strada, făcându-mă să-l ascult cu gura căscată:

Grecul e lihnit de foame,
S-a hrănit numai cu poame.
Iar Silică ia ce-i bun

De la Costică morun
Și de la Onu dovleac
Și semincioare de mac!

Lăutarii lui Văcărescu erau aşteptaţi peste tot, căci niciodată nu înfloreau faptele. Zilnic cântau, anunţând ce se gătise la Palat şi aşa mai aflau şi amărâţii ce băga în el pretenţiosul Costas. După lăutari se ţineau o sumă de gură-cască ori se lipeau profitorii, ca să ştie lumea şi despre ei, strigând tot felul de prostioare, cum ar fi *Cumpără de la Taloi/ Dai un ban în loc de doi!* Aceşti chilipirgii întrerupeau de multe ori cursul cântecului, ridicând vocile mai sus decât ale lăutarilor, ceea ce stârnea o mare hărmălaie, căci multă lume supărată arunca în ei cu te miri ce ori îi huiduia, întârziind cele mai însemnate noutăţi.

Vestea-veştilor era Silică, pe care lăutarii îl numeau „bucătarul răpit", deşi, după felul şmecher în care bătea piaţa, părea să-l doară în turul şalvarilor. Devenit eroul din cântecul lăutarilor, părea un fel de giuvaier boieresc.

Tot ascultând clevetelile, damful nopţii trecute începu să se îndepărteze. Abia acum mă bucuram pe deplin că scăpasem de Ismail Bina, chiar dacă asta însemna că muriseră şi speranţele Caterinei de a-şi recupera bucătarul! După mine, nici nu merita. Judecându-l după faţă, nici nu credeam c-ar fi fost chiar aşa de bun la gătit. Cum putea un neam prost ca el să valoreze 50 de galbeni? Iar ca s-o spun pe cea dreaptă, mai era şi ţigan, iar dintre toate seminţiile lumii, de ţigani trebuia să mă feresc neapărat. Nu-mi spusese mie Maxima să am grijă?! Să nu vorbesc cu ţiganii, ale căror vorbe sunt înşelătoare ca vântul. Să nu mănânc din mâna lor, c-o să uit cum mă cheamă. Să nu-i las să mă privească în ochi. Mai ales asta! Dar despre ochii de ţigan ştie toată lumea: pot să te-nnebunească şi să te transforme în ce vor ei!

După ce bucătarul o luă spre Palat, mulţimea se risipi.

Vecinul nostru, Burcu

În casa Cuviosului Zăval lucrurile păreau neschimbate. Sângele se închegase, iar mirosul morţii se întărea discret cu hârţogăraia şi cu aroma de *cinnamomum*, presărat pe la colţuri ca să-l amăgească pe Sator. Un iz de sulf venea prin

podele, ceea ce mă făcea să cred că în pivniţă era instalat un *laboratorium* cu secretele moşicului meu.

Cei trei morţi erau cum îi lăsasem. Oare cât le trebuia să se descompună? Câteva schelete îmi trecură prin minte şi, odată cu ele, poveştile cu cimitire şi stafii, iar de-aici până la Burchioiu nu mai era decât foarte puţin. Gândul la el se făcuse o viperă, iar dintre toate amintirile mă bântuia o zi dintre cele mai tihnite, când Maxima povestea în modul ei care te făcea să vezi tot ce spune. Printre primele poveşti pe care mi le-a spus era cea cu gemenele, ascultată de-atâtea ori, încât o ştiam pe de rost. Învăţasem până şi inflexiunile vocii, pauzele şi exclamaţiile care subliniau fiecare progres, fiecare înfrângere. De altfel, se ştie că dulceaţa poveştii este dată de felul în care se deschide o gură. Una este să auzi că gemenele au fost despărţite de răutatea lumii şi cu totul alta s-o auzi pe Maxima povestind cum Rozica a dat peste Delicatul Anatol, care se hrănea dimineaţa cu salată de pleoape, luate de la ochişorii celor mai frumoase femei! Iar eu avusesem norocul să ascult *Povestea gemenelor* spusă de Maxima. Pe scurt, era vorba despre legăturile misterioase dintre gemeni, care pot să treacă unul într-altul. Rozica este salvată de sora ei geamănă, care, simţind-o în mare pericol, călătorise până la ea, până în mintea ei, ca s-o ajute să scape. Iar într-o zi, pe când îmi povestea, ca de obicei, ne-a bătut Burchioiu în poartă.

Poate că nu era un om rău. Poate că Maxima avusese dreptate. Cineva respins şi lăsat la o parte se alterează uneori într-atâta, încât îşi poate rătăci drumul, încurcând vieţile a sute de inşi pe care nici măcar nu-i cunoaşte. A intrat în casă, s-a aşezat pe banchetul de nuc. Era înalt, iar spatele i se arcuise. Îl vedeam în lumină, ca pe-o seceră gata să se topească. Pe divanul din salon, Maxima ciripea între perne. Era veselă.

— Haide, Frau Masi, şi-a subţiat el glasul, ghiceşte-mi şi mie în bobi, că numai dumneata ţii la mine, fie-ţi milă şi spune-mi şi mie ce m-aşteaptă pe lumea asta!

Maxima, căreia Burchioiu îi spunea în mod curent *Masima*, îl privea plină de zâmbete, cum era ea cu acest băiat, pe care eu îl socoteam nătărău, încercând să-i îmblânzească sufletul şi să-i cureţe mintea:

— Şi ce-ai vrea tu, Burcule, să ştii? Ce te frământă pe tine?

— De exemplu, dacă mă-nsor, *frau*.

Avea nişte ochi pe cât de vioi, pe atât de sfioşi, care nu întârziau niciodată pe faţa cuiva, ci păreau să culeagă răbdători toate bunătăţile lumii.

— Poţi să stai fără grijă în privinţa asta! Se găseşte ea o fată, poate nu acum, dar în doi-trei ani cu siguranţă o să fii însurat!

M-am strecurat afară şi nu ştiu ce i-o mai fi spus, dar câteva minute mai târziu l-am văzut îndepărtându-se, trecând bucuros pe alee, spre poartă. Era înalt şi un pic aplecat, iar pe cap purta tot felul de pălărioare care arătau ca şi cum i-ar fi rămas mici. După felul în care ţopăia, se vedea că îl bucuraseră cuvintele Maximei. Însă veselia unui tont nu aduce neapărat şi liniştea lumii.

În Şchei tocmai începuse o nebunie întreagă. Cum se auzea că cineva ar umbla cu vrăji, imediat era spânzurat ori chiar ars. Erau tot felul de tâmpiţi care nu făceau decât să reclame. Nu demult, Borbara Oros se plânsese că vecinii ei, familia Lăcătuş, o transformaseră în broască şi că timp de câteva ceasuri fusese nevoită să stea aşa! Deşi puţini credeau o astfel de bazaconie, soţii Lăcătuş fuseseră spânzuraţi lângă Walachisches Tor. Prin vară se mai făcuse vâlvă cu nişte oameni arşi de vii, anume o femeie care tălmăcea visele şi moş Costan, bănuit că era strigoi.

Davagiii se înmulţiseră, prinzând boală în special pe străini. Lumea din cartier ne privea cam chiorâş, iar eu eram convinsă că Burchioiu, fiind printre puţinii care ne călcau pragul, trăncănise pe la răspântii, lucru de care Maxima se îndoia categoric.

Sator părea stins. Într-o dimineaţă, cineva aruncă o piatră în geamul de la verandă. La un moment dat ne gândisem să punem caii la trăsură, însă strada era păzită şi toţi ochii pe noi. Anii petrecuţi la Braşov, nici mulţi, nici puţini, nu mai aveau valoare. Maxima nu era decât o venetică din Bucureşti.

Iar în dimineaţa în care ne bătuseră trabanţii în poartă auzisem şi eu, ca tot cartierul, că Burchioiu era, într-adevăr, cel care se plânsese de Maxima.

Aducându-mi aminte toate acestea, care nici măcar nu erau vechi, mă cuprinseră deznădejdea şi plânsul.

Prin fereastra prăvăliei vedeam cum se înmulţeau umbrele muşteriilor, cum încercau uşa. Trebuia să fac ceva cu morţii, care acum erau morţii mei.

Misterul dopului roşu

În niciun caz nu puteam să merg din nou la Agie şi să dau nas în nas cu arnăutul care mă dăduse pe mâna celor doi răpitori. Îmi era clar că fusese înţeles cu ei. Cu mult mai târziu aveam să aflu că cineva ca mine n-avea ce să caute noaptea pe străzi. Dar atunci eram convinsă că de vină erau numai hainele mele, fiindcă mă arătaseră străină de loc. Trebuia să caut ceva mai puţin săritor în ochi, iar un anteriu dungat mi se păru cel mai potrivit. Înfăşurată în el, cu părul pieptănat şi strâns într-o eşarfă, aş fi putut să cer ajutor în biserica de lângă prăvălie.

Dar dacă ar fi crezut că i-am ucis eu?! Un păduche de gheaţă îmi numără în viteză vertebrele. În plus, nici nu era sigur că moşicul Zăval avea relaţii bune cu popa. Fiind fratele Maximei, cu siguranţă nici el nu se omora cu bisericile.

Salonul cu morţii era un fel de bazar, în care moşicul adunase atâtea lucruri, încât cu greu puteam să bănuiesc ascunzişurile, normale în orice casă de om. De pildă, n-avea niciun dulap în perete! Ceea ce era de neînţeles. Cine a mai pomenit casă fără dulap îngropat?! Oricine are măcar unul pentru mirodenii şi unul pentru hârtii. Iar în fiecare dintre ele sunt măcar vreo câteva sertare camuflate, chichiţe cu buton, policioare cu pliuri şi câte altele, în care lumea îşi ţine banii şi bijuteriile, mai abitir decât în cufere sau în sertare de masă. Numai moşicul n-avea niciun astfel de dulap. Numai rafturi la vedere şi sertare de masă, câteva cufere, şi acelea descuiate, ca şi cum n-ar fi avut nimic de ascuns.

Am luat la mână flaconaşele de pe policioare, punând în buzunare câte ceva, căci rămăsesem cu ele goale. Un stativ întreg era numai cu licoare de zârnă. Probabil că pusese gând rău unor burţi. Apoi dădui şi de-o casetă cu ceva bani, câţiva taleri şi doi galbeni ciuntiţi. Printre obiectele de pe masă se vedea un cauciuc indian. Probabil că ştersese ceva. Într-un registru mare, scrisul lui părea proaspăt. Se distingeau încă urmele cernelii pe care-o ştersese. Era o listă de cumpărături care cuprindea cu precădere ceşti şi batistuţe de mătase, mănuşi, panglici în dreptul cărora notase şi numele celui care făcuse comanda.

Pe pagina următoare scria clar, cu literă latinească: *Clondirul cu dop roşu în formă de nas.*

Cuvintele erau subliniate cu două linii. Un moment m-am gândit la dopul rotunjit îndepărtându-se pe străzi, dosit în fustele nevestei de bucătar. Apoi am citit mai departe, căci dedesubt urma explicaţia care îmi făcea ceafa arici. În sticlă era otravă. Zăval notase amănunţit tot procesul: *În jurul gurii*

ies toate răutăţile acelui om, încât, după moarte, va arăta ca o girafă de Arabia! Cum putridis dentibus.

Nu suna bine. Oameni desfiguraţi, dinţi risipiţi pe podele. Cât de nechibzuit scăpasem de sticlă! Ce uşurată fusesem, în timp ce nevasta bucătarului dispărea! Poate că cineva se şi dusese pe lumea cealaltă. Era imposibil ca moşicul Zăval să fi preparat otrava pentru acea femeie. Poate că ea îi băgase cuţitul în gât. Avusese complici. Răpitorii mei îi făcuseră felul, motiv pentru care încercaseră să scape de mine. Căutai urmele pe podele. Scotocii buzunarele lui Zăval. Aproape că mi se părea mai important să găsesc sticla decât să scap de cele trei hoituri. Dopul roşu îşi făcea drum spre un suflet nevinovat!

Şi, pe când îmi rupeam mâinile de disperare, îmi sări în ochi un hârdău de saca. Rostogolit lângă Zăval, era cel mai uşor mod să-l ridic de pe podea. Lângă uşa de la intrare am găsit şi rotilele, cu cârlig nou. Dar dacă mă oprea cineva?

Artele transformării

Novus Oribasius era doar o clasă de la Şcoala Românească din Şchei, unde incomparabilul Iulian alesese câţiva elevi pe care îi credea înzestraţi pentru medicină. Iar dintre toate nepreţuitele lucruri pe care le învăţasem de la el, cel mai mult îmi plăcuseră artele transformării, care cuprindeau mai multe categorii, printre care şi schimbarea înfăţişării. Acolo învăţasem să fac cele mai fine sprâncene din păr de câine. Ştiam să ascund pungile de sub ochi. Cu o bucăţică de coajă de dovleac puteam să lungesc bărbia. Ştiam mai multe reţete pentru frământat argilă şi eram meşteră în vopsit. Dintre poţiunile care schimbau glasul, cel mai mult îmi plăcea una care făcea o voce atât de groasă, încât ai fi crezut că venea din fundul pământului. Ştiam şi să aduc boala somnului ori să umplu pe cineva de bube şi alte rele, încă neîncercate.

Un ceas mai târziu îmi foloseam tot talentul, tot ce ştiam. Am crezut că cel mai bun lucru pe care-l puteam face era să schimb cu totul înfăţişarea moşicului meu, în aşa fel încât să nu-l mai recunoască nimeni. Nu voiam să mă oprească cineva pe drum.

Începui prin a scotoci după o caná şi-i vopsii părul într-o nuanţă de roşu. Pielea feţei lui blajine trebuia întinsă cu albuşuri de ou şi cu alte paste, iar munca asta îmi luă ceva timp. Dar şi rezultatul fu pe măsură, căci îi transformasem faţa în aşa fel, încât însuşi săracul meu moşic părea cuprins de mirare. Cum era stors de sânge, nu-i lipsea decât faţa plină de uluire! Dar îmi reuşise. Opera avea multe merite. Totuşi, nu suficiente pentru scopurile mele. Îi ridicai sprâncenele cu o cimbistră, însă lucrul tot nu mă mulţumea. Aşa că răscolii sertarele după un ac de tatuat, ceea ce mă ajută să le dau grosimea impozantă a unor sprâncene de negustor. Acum urechile nu mai erau demne de noua înfăţişare. Migălii mult să le prelungesc cu o bucăţică de meşină, făcându-le un pic mai bogate spre ceafă. Abia ajunsă la acest punct, am dat de un pled gălbior. Cu părul roşu şi sprâncenele tatuate, arăta ca un măscărici pus la păstrare. N-avea cum să-l mai recunoască cineva. Îmi făcui socoteala că-l puteam duce acasă. Planul meu era să-l car până în strada Murta, care nu putea să fie prea departe. În fundul curţii aveam o casă a morţilor şi-un cuptor mare, în care fusese ars şi bunicul meu. Un om mort trebuie să se facă cenuşă, ca să zboare apoi peste tot.

O oră vărsai lacrimi fierbinţi, aducându-mi aminte încă o dată de acel Zăval care îmi luminase copilăria şi care era fratele iubit al Maximei Tutilina.

Între Dubois şi dopul roşu

În fine, a doua zi, pe la prânz, eram gata. Avusesem grijă să mă îmbrac modest, ca să nu bat la ochi, cu anteriul găsit pe cuier, care, chiar după ce-l scurtasem, tot lung era, şi cu un şal ponosit. Papucii erau şi ei pe măsură, nişte gioarse cam mari.

Am ieşit pe poarta casei, împingând sacaua în care stătea chircit, aşa cum şi murise, bietul meu moşic, acoperit cu un capac frumos, pictat cu maci roşii. Am luat-o pe sub podul care leagă Biserica Dintr-o Zi de casa Caragea. Străzile erau pline, dar n-avea nimeni treabă cu mine. Totul a mers şnur până în Piaţa Lipscani, care era un fel de ceasornic, o magmă mestecătoare, în fine, locul în care trebuia s-o iau mereu de la capăt. N-am înţeles atunci, ci cu timpul, după ce mi-am dat seama că toate drumurile duceau

la ea. Piaţa Lipscani era un fel de blestem, dar tot pe-acolo era şi cheia întregii mele istorii.

Cum am ajuns, lucrurile au şi luat-o la vale. În primul rând că piaţa era plină de greci care urlau ca din gură de şarpe. O trăsură cu uşi aurite se oprise exact în mijloc. Era trăsura consulului francez, în drum spre Palatul Domnesc. Pe jumătate ieşit din ea, se agita un bărbat care mă făcu să dau drumul sacalei. Dacă voi spune că era frumos, nu veţi înţelege nimic. Era un om atât de mişcător, încât suflul lui te lovea de la orice distanţă. Nu-i vedeai ochii. Nu-i puteai descrie niciuna dintre trăsăturile feţei. Pur şi simplu era o viaţă care ţi se băga în carne şi-n sânge. Era ca apa. Era o scânteie scăpată din miezul unui cărbune. Era însăşi răsuflarea acelei amiezi pironite peste oraş. Numele lui era Dubois. Iar întâlnirea am ţinut-o minte mereu.

Iar pe când căscam gura la trăsură, în coada ochiului îmi intră ca un ghimpe un fel de lăcustă însângerată. Printre grecii furioşi, nevasta bucătarului înainta cu grabă, cărând un coş cu două-trei sticle, între care şi otrava, cu dopul în formă de nas. Fără să mă gândesc, lăsai cu totul sacaua şi-o luai pe urmele ei. Femeia era neagră ca noaptea, iar pe creştetul capului purta încă acel covrig de basma. Mergea repede, obligându-mă să întind şi eu pasul. Nu voiam să strig după ea, ca să n-o sperii. Planul meu era s-o ajung şi să-i smulg sticla, pe care o şi vedeam ţăndări pe caldarâm. Nici acum nu-nţeleg nebunia care mi se aşezase pe ceafă. Şi nici nu ştiu cum de-am putut să las sacaua în piaţă. Lucrul început şi neterminat e o pacoste. Toate nenorocirile mi s-au tras de-aici. Dacă nu plecam după dop, nu m-ar fi luat arnăuţii, căci în noaptea aia am cunoscut deznădejdea în cea mai murdară odaie de la Agie. Când eşti prins, nu cei patru pereţi te omoară, ci mâinile străine care ţi se înfig în carne. Şi nici ele, cât umilinţa de-a fi un gunoi peste care scuipă oricine. Închisoarea este sfârşitul oricărui vis, iar al meu începuse să se stingă de cum am pus piciorul în Piaţa Lipscani.

II

Piaţa Lipscani

Astăzi, doar amintiri

Pe-atunci era mai largă într-o parte, iar printre prăvăliile care-o înconjurau se ridica frunzişul de tei. De aceea şi era greu să ieşi din ea, căci arăta ca o fortăreaţă, cu toate că nu era decât o lărgime în răspântia unor străzi. Aici se întâlneau, ca şi azi, strada numită şi ea a Lipscanilor, din cauza prăvăliilor lipscăneşti, şi Domneasca – două dintre cele mai circulate. În răscrucea aceasta se legăna un tecar atât de bătrân, încât, dacă bătea vântul, scârţâia ca o uşă, iar prin tecile din vârf, la care nu ajungea nimeni, trecea vijelia ca printr-o sută de troace.

Într-o parte a pieţei se înălţau hanurile, cu bolţi şi balcoane, apoi locul se lărgea ca o burtă spre Dâmboviţa, asaltat de ospătării cu grădini în care petreceau până la ziuă disperaţii şi muhaielele Bucureştiului. Tot pe-acolo se înălţa un turn verde, de unde un strigător anunţa într-o pâlnie cele mai importante veşti. Şi, măcar o dată pe zi, apărea câte o noutate, trecută prin tot oraşul de la un foişor la altul, încât în mai puţin de jumătate de ceas toată lumea afla ce era de aflat.

Piaţa Lipscani era plină de lume, încât trăsurile se strecurau greu. Întotdeauna câte una se oprea la tecar, iar vizitiul urla cât îl ţinea gura. Nu vedeai nicio direcţie. Nu înţelegeai încotro te duce drumul. Samsarii şi precupeţii se învârteau, lăudându-şi marfa, iar în faţa prăvăliilor era întotdeauna puhoi. Piaţa Lipscanilor era ca o moară, era un vârtej. Odată intrat, îţi uitai visurile. Acolo l-am uitat pe moşicul Zăval, la ora amiezii, care nicăieri nu e aşa de zăpăcitoare cum e aici şi, credeţi-mă, când vine vorba despre asta, nu există nimeni care să mă întreacă! Amiaza este o pisică de miere care se plimbă prin sufletul meu.

Privind-o astăzi, aproape că nu mai arată a piaţă. Un han ridicat peste noapte a intrat bine în stradă, încât trăsurile sunt

nevoite să-l ocolească.

La Poşta Austriacă nu era decât un funcţionar, cu faţa spână.

— Vreau să trimit o telegramă, îl anunţai eu.

Omul era amabil. Luă o hârtie şi-mi făcu semn să dictez. Din alte ocazii aflasem că nu ştia prea bine românește, aşa că mă oferii să scriu eu. Încă nu mă hotărâsem ce, iar câteva minute privii pe fereastră grădinile uscate şi cerul alb. Cel mai bine era să-mi anunţ venirea. Gândul că plecam în curând la drum era cald ca un pahar de lichior băut înainte de masă. Trebuia să-mi cumpăr un cufăr şi nişte rochii de primăvară. O perucă. Nişte umbrele albe. Poate pantofi, deşi pe aceştia ar fi fost mai bine să-i iau de la Viena, unde voi petrece câteva zile.

După ce plătii telegrama, mă năpădiră gândurile albastre. Nu mai puteam să mă răzgândesc. Cuvintele mele zburau deja, anunţându-mi venirea. Cât timp trecuse! 30 de ani. N-o să mă recunoască!

La întoarcere, Piaţa Lipscani arăta şi mai trist, mai ales că soarele dispăruse. Câteva trăsuri se chinuiau să-şi facă loc pe unde altădată fusese tecarul, astăzi tăiat şi ars în vreo sobă. Un vânticel nevăzut mă ducea înapoi, în acea zi a nenorocirilor, când împingeam sacaua cu moşicul Zăval.

Grecii

Deasupra strălucea soarele, iar feţele oamenilor se vedeau în cele mai mici amănunte. Nu era o amiază care topeşte şi nici una care face ca totul să pară cuprins de foc. Nu era nici lumina grea care-ţi ia minţile. Era o zi clară de toamnă. Lângă tecar, trăsura francezilor rămăsese prinsă între alte trăsuri, iar în jurul ei urlau grecii. Asta am văzut la-nceput. Însă piaţa avea şi altele. Dubois ieşise pe fereastră, iar lumea îl aclama. Deşi nu era decât cancelar la Consulatul Francez, orăşenii aveau ochii numai pe el. Dac-ai fi-ntrebat pe cineva cum îl cheamă pe consul, puţini ştiau. În schimb, pe Dubois, de fapt, Henri Dubois de Saint-Maurice, îl ştia toată lumea. Şi v-am spus şi de ce. Era viu. Când am ajuns cu sacaua în piaţă, Dubois ieşise pe fereastra trăsurii, iar dintr-un foişor domnesc gura pazavanului anunţa cu tărie:

— Trec francezii la Palat! Faceţi loc!

Peste piaţă urca un cântec făcut să te scoale din morţi:

O, Basliei, to cosmu, orchizomai se Se
Sten inomen ton tiranon na men elton pote!

N-o să uit niciodată ochii grecilor, măriţi de emoţie, şi mai ales felul în care ridicau braţul ori de câte ori ajungeau la *tiranon*, căci cântecul era un fel de jurământ, o promisiune crâncenă că nu se vor pleca niciodată în faţa tiranilor.

Dubois flutura cei doi săculeţi de mătase, respectiv scrisoarea şi beratul Sublimei Porţi. Probabil că nu-şi prea dădea seama ce se întâmplă, căci nu venise de multă vreme la Bucureşti. Trăsura era însoţită de călăreţi francezi şi înconjurată din toate părţile de oamenii Agiei, de lefecii şi demnitari valahi, care priveau drept în faţă, ignorându-i cu totul pe greci. De pe acoperişul Hanului Şerban-Vodă, un băietan strigă din rărunchi:

— Trăiască Franţa!

Iar mai mulţi negustori scoaseră capetele din prăvălii ca să-l felicite:

— Bravo, Codrică!

Discuţiile se încinseră în urechea mea şi aşa aflai că toată grecimea ieşise de la Academie, feciori de fanarioţi şi de boierime valahă, ca să-şi arate simpatia faţă de francezi şi mai ales faţă de Napoleon, pe care până şi sultanul îl vedea cu ochi buni. Cântecul era al lui Riga, compus special pentru a-i ofensa pe turci, pe care, ca de obicei, îi durea drept în fes.

În timp ce această mişcare părea să ocupe întreaga piaţă, o altă trăsură îşi făcu loc, aproape ştergând-o pe-a francezilor, iar prin fereastra fără perdele se lumină faţa Caterinei Greceanu. Am recunoscut-o imediat, cu toate că mă aflam la distanţă destul de mare. Femeia asta avea un fel de-a privi pe care era imposibil să-l uiţi. Nu zâmbea, ci i se lumina faţa, ca şi cum ar fi sorbit toate faptele spre care privea. Piaţa abia cuprindea toată gloata, iar din cauza grecilor, care cântau cu patos, mi se părea că îmi tremură pământul sub picioare. Aşa a început Revoluţia Franceză de la Bucureşti, care a ţinut aproape o lună.

De pe terasa unei clădiri care atingea norii, un bărbat privea prin ochean. Purta nişte ţoale trandafirii care-ţi luau ochii, iar imensa lunetă era sprijinită pe mai multe spinări de slugoi.

În tot iureşul ăsta apăru dopul roşu, făcându-mă să las sacaua ca s-o iau la fugă pe urma lui. Sunt multe împrejurări în care piciorul o ia înaintea minţii, cum mi se întâmplase şi mie. Drumul până la Palat era pe vremea aia lung rău, căci

Costas îşi făcuse culcuşul în Dealu Spirii. Numai ca să vă povestesc acest drum şi mi-ar fi luat toată ziua. Ce să mai zic de întâmplările din palat, unde lucrurile s-au complicat peste porţile-nchipuirii!

Frica mea cea mai mare

Aşadar, îl părăsisem pe Cuviosul Zăval ca să recuperez sticla şi, când eram aproape de ea, nişte mâini uriaşe aproape că mă făcuseră zob.

Pe geamlâc intra încă lumina de toamnă, iar prin uşa groasă răzbătea tusea unui matuf. Îl văzusem deja, un nenic rupt de spate, înţolit cu o tunică de şnur. Stăteam ghem pe podeaua de cărămidă, încercând zadarnic să-mi văd viitorul. *Să te foloseşti de Sator*, îmi spusese Maxima. Uşor de zis! Toate sfaturile ei şi-ale maestrului Iulian pluteau peste mări. În bezna din cap nu se zărea nici urmă de Sator! În plus, mă mai bântuia şi credinţa precupeţilor din Olari că aveam să fiu moartă cât de curând. Condamnată să mor sau să distrug bunăstarea unui oraş!

Dacă mă ridicam pe vârfuri, puteam să văd piaţa. Dar nu era nimic de văzut. Din câte mă ameninţase un ţângău agiesc, eram la mila comisului de neferi de la Curtea Domnească. Pe acesta nu-l văzusem la faţă, dar nici nu mai era nevoie, căci tot ceea ce trebuia să ştiu era scurt. Nu avea decât două pedepse: ori îţi dădea drumul, ori te-arunca în ocnă. Nu credea în condamnarea la moarte, ci considera că ocna e singura capabilă să îndrepte un om. Din ocnă nu exista ieşire. Se intra printr-un puţ adânc de 400 de stânjeni. Iar odată ajuns acolo, tăiai la sare, sperând să-şi aducă cineva aminte de tine. Căci nu era treaba nimănui să ţină contul anilor scurşi. Un om aruncat în ocnă acolo murea.

Boşorogul de paznic mă avertizase în timp ce-mi arunca o bucată de turtă:

— Înălţimea sa comisul Dumitrache n-a iertat până-acuma pe nimeni! Căci cine ajunge aici? Spune şi mătăluţă! Numai lepădăturile şi năpârcile lumii!

Totuşi, grija mea cea mare nu era comisul. Ultimele zile mi-au adus alte frici. După ce intrasem în palat, în căutarea dopului roşu, ochii mi se umpluseră de atâtea lucruri, că un timp şipul, ca şi maldărul de morţi pe care l-ar fi putut face se

topiseră în neant. Palatul era plin de lume, încât, chiar de la intrare, m-am pomenit c-un coş pe cap, împinsă din spate de marginea ţepoasă a unui tăbloi. Sala ospăţului arăta ca un stup, iar mesele formau un adevărat labirint. Într-un loc mai înalt stătea Costas, un fanariot cam bătrân şi prunos, gătit cu o căciulă neînchipuit de înaltă. Feţişoara lui nu era nici cât un sfert din acea piramidă căzută pe ochi.

Din toată omenirea care sporovăia în sală, nu-l vedeam cu adevărat decât pe Dubois. Era îmbrăcat cu o haină albă, ceea ce-l scotea şi mai mult în faţă. Părul îi cădea pe obraz, a cărui nuanţă nu era nici palidă, dar nici măslinie, ci ca bucăţica de caramel risipită în miere. M-am holbat la el până a dat cu ochii de mine. Îl văd încă: un bărbat care mi-a arătat dinţii, care m-a privit drept în ochi. În toată viaţa mea de până atunci nu primisem atâta atenţie. Dintr-o singură privire mi-a spus că e-al meu. Uitasem de sticlă, uitasem de mine. Şi, topită în euforia clipei, am înaintat până lângă el. Abia atunci am văzut-o şi pe Caterina, proptită în umărul lui. Mai mult, privind-o, nu-mi era deloc greu să-mi dau seama că femeia aia, pe care providenţa mi-o scosese în cale în prima mea noapte la Bucureşti, era o pacoste. Nu mă îndoiam că grecul îi luase bucătarul pe drept şi nici nu mai aveam vreun strop de compasiune pentru cum o tratase Ismail Bina. În mai puţin de trei clipe ajunsese doar o libarcă. Aşa gândeam când m-a apucat de braţ, punându-mi între degete un bănuţ.

— Ascultă, mi-a zis ea, du-te şi spune-i lui Silică să se strecoare în trăsură!

Ea vorbea continuu, în timp ce mâna mea se lupta să se descotorosească de ban. Furia îmi urcase-n urechi şi în clipa aia mă credeam umilită la culme. Ce gândea împopoţonata asta? De ce mă trata ca pe o slugă?!

Nu puteam să vorbesc. Tăceam mâlc, aşa cum tace orice netot. Nu pentru că n-aş fi avut ce să spun, ci pentru că mi se pusese în gât acel nod pe care Maxima îl numea al trufiei. Oamenii care tac de multe ori nu sunt slabi, nu sunt ruşinaţi. Nu sunt înecaţi în emoţii. Muţenia lor vine dintr-un orgoliu nemăsurat, din frica de a nu fi mai prejos decât ceea ce ei cred că sunt. Frica lor de-a nu se arăta mai proşti decât ceilalţi le pune lacăt la gură, îi arată neghiobi. Aşa eram eu când Dubois începu să-mi vorbească. Auzeam pentru prima oară un francez, iar cuvintele sunau ca un cântec pe malul apei.

— Te-ntreabă cum te numeşti, mă lămuri Caterina, privindu-mă în felul ei, ca o scorpie care înghite toată priveliştea.

În sfârşit mi se dezlegase gura. Simţeam nevoia să mă laud, să spun cine sunt şi, umflându-mă-n pene, am rostit cu glas tremurat:

— Sunt nepoata Cuviosului Zăval. Mă cheamă Pâtca!

— Cum?

Ochii ei râdeau, era clar că numele meu o cam făcea să râdă, dar trecu mai departe:

— Şi ce cauţi aici? s-a mirat imediat Greceanca. Te-a trimis Cuviosul?

Cuvintele ei m-au înmuiat pe loc, aducându-mi aminte că moşicul era mort şi abandonat în saca. Aş fi vrut să mai deschid gura, dar ce-aş fi putut spune?! Un vătăşel m-a îmbrâncit spre bucătărie.

În înghesuiala care urmă, se scurse un timp. Lângă plită, bucătarul Silică stătea în picioare, urcat pe un scăunel. Cu degetele în gură, fluiera din secundă în secundă, făcându-i semn câte unei slugi să înşface o tavă. Mâncarea ocupa o masă atât de lungă, încât nu vedeam unde se termină. Şi câte nu erau acolo! Fripturi împănate, chiftele, sosuri pe care pluteau petale de trandafiri, peştişori pe jumătate ieşiţi din creme, chifle cu mac, gogoşele înşirate pe beţe şi mozolite în miere, farfuriuţe cu halva, rahat, baclavale, sarailii şi alte prăjituri îmbibate în siropuri. Iar printre ele mi-a sărit în ochi un castron cu salată de maţe. O mâncare ca asta ştiam şi eu să fac, dar nu era pentru toată lumea, căci cel care o mânca începea s-o cam ia razna, punându-şi în practică cele mai obscure dorinţe. Era un preparat rar, numit şi *errator pinniger*, pentru că rătăcirile pacientului prindeau aripi, transformând visele în coşmar. Salata se face din praz şi pătrunjel, plus alte verdeţuri care sunt la acea vreme, dar maţele de miel, sărate mult şi prăjite în ulei, sunt ingredientul principal. Bineînţeles, bucătarul n-avea de unde să ştie de *errator*, cu toate că mâncărurile de pe masă dovedeau pasiune şi ştiinţă. Totuşi, salata a fost pentru mine un semnal de alarmă.

Când îmi veni rândul, bucătarul fluieră scurt, făcându-mi semn să înhaţ un fazan. Cocoţat pe scaun, mă privea ca pe o slugă, ceea ce mă făcu să-mi îngroş vocea.

— Stăpână-ta a zis să treci în trăsură!

Micul bucătar încremeni un moment, apoi coborî de pe scaun.

— Uite aici un ban de la ea! A zis să te duci direct la grajduri şi s-aştepţi în trăsură pân-o pleca!

Coborât de pe scaun, Silică se transformase într-un biet rob. Chiar şi hainele sale mătăsoase îşi pierduseră strălucirea.

— Stăpânica? întrebă el. E aici, la masă, stăpâna?

Vocea îi tremura. De fapt, am observat apoi că, ori de câte ori vorbea despre Caterina, avea acest tremurat. Cel mai adesea îi spunea *stăpânica*.

— Nu pot. Spune-i că nu pot să plec! Acuma sunt bucătar de Palat!

Şi odată cu aceste cuvinte vocea îi reveni ca prin farmec. Era mândru de munca lui şi credea că fără el bucătăriile domneşti s-ar fi ruinat. Devenise obraznic şi chiar din timpul întâlnirii am înţeles că asta era natura lui cea adevărată. Şi când zic *obrăznicie*, nu mă refer neapărat la ceva mojicesc. Era semeţ, cât să te scoată din fire, dar, într-un fel, îţi venea să-i dai dreptate pentru această mândrie şi imediat să-ţi fie ciudă c-ai fost de partea lui.

— Şi nevasta? repetai eu, exact cum îmi spusese Caterina, aducându-i aminte că pe ea n-o luase Costas la Palat, ci o lăsase în continuare în casa Greceanu, ca pe-un gunoi.

Bucătarul terminase cu mine. Îşi reluă locul fără să mă mai privească.

— Se descurcă! Să stea acolo! Eu rămân la Palat!

Pe când vorbeam cu bucătarul, devenit din ce în ce mai împăunat, dădui cu ochii de sticlă. Sticla cu dop roşu pluti o clipă prin vacarmul bucătăriei. O spălătoreasă de blide o înhăţă, dosind-o în fuste.

Valul de cărăuşi mă împinse din nou în sala ospăţului. Încercam să ajung la Greceanca să-i duc răspunsul, nu atât pentru că m-aş fi simţit datoare, cât pentru că-l ştia pe moşicul. Bineînţeles, voiam să-l aud din nou pe Dubois. Dar, în drumul meu printre mese, mă lovi o frică de moarte.

Nu departe de francezi, pe o canapea largă, un bărbat trăgea cu lene dintr-un ciubuc. Era îmbrăcat cu anteriu ghiurghiuliu, ceea ce într-un prim moment mi-l aduse în minte pe omul care privea prin lunetă. Apoi mintea mi se deschise ca un bujor. Bărbatul tolănit pe canapea era Ismail Bina Emeni! Viu şi nevătămat. Voiam să merg mai departe, dar nu puteam. Crezusem cu atâta tărie că era mort! Pe faţa lui nu se vedea niciun semn, zâmbea prin perdeaua de fum. Pipa era nouă, iar faţa de prunc, impresie dată de faptul că rămăsese fără sprâncene. Pulberea neagră nu făcuse aproape nimic!

Dacă şi Burchioiu era viu?

O groază ca moartea îmi coborî în genunchi, iar acum, închisă în odaia Agiei, aceasta era singura mea frică. Nu comisul de neferi mă speria, nici pedeapsa cu ocna. Ci inevitabila întâlnire cu Bina, pe care îl şi vedeam deschizându-mi cu scârbă gura, ca să râdă de dinţii mei.

Eram sigură c-o să mă jupoaie de vie ca să mă ducă plocon la cine ştie ce ospăţ din Stambul.

Aşteptând

Piaţa şuiera cu un fel de înfumurare. Nu ştiu de ce, dar, chiar fără să mă ridic la geam, îi simţeam încrederea în viaţă, cu toate că veştile curgeau din ce în ce mai negre şi mai amare. Pazavanii strigau în goarne că s-au mărit dările, iar din când în când câte un glas slobozea o înjurătură lungă şi bogată în fapte. Cu toate astea, nu exista o îngrijorare prea mare:

— Dă-l dracu' de grec! Cât crezi c-o să stea? Maxim până la Paşte!

Costas strângea bani ca să întărească armata lui Căpitan-Paşa, marele eliberator, care se chinuia de câteva luni să stârpească bandele conduse de Pazvantoglu, devenit pentru toată lumea din Bucureşti Pazvante Chioru. Nimeni nu-i înjura pe turci, ci toate gurile scuipau ocări peste capul grecului şi-al neamului său.

Ca orice om crescut la Stambul, Costas învăţase de timpuriu cum să caute valorile vieţii. Fiu de medic, era ştiutor de carte şi, ca să-şi câştige singur pâinea, se făcuse tălmaci pentru toţi străinii care se-mbolnăveau şi plângeau dup-un doctor. Mai întâi învăţase turceşte. Apoi prinsese limba veneticilor din Stambul şi, cum mulţi dintre aceştia erau valahi, îşi făcuse atâţia prieteni la Bucureşti, încât în scurtă vreme fu numit dragomanul oficial al Imperiului, cu răspunderi mari asupra Ţărilor Româneşti. Se însură cu o principesă valahă şi se mută cu totul la Bucureşti, încât atunci când îşi cumpără tronul ştia prea bine la ce se bagă. Şi mai ales ştia bine că trebuie să se grăbească. Tocmai de aceea cocoşa lumea sub biruri. Convoaiele cu zaharea plecau zilnic spre Husein, însă o parte din ele ajungeau la tâlharii lui Pazvante. Nici măcar Ismail Bina, cât era el de turc, nu avea nimic împotrivă să-i hrănească pe pazvangii. La urma urmelor, nu se ştie cine învinge, iar în viaţă trebuie să te pui bine cu toţi.

În timp ce Costas punea bir peste bir, iar românii aşteptau să fie schimbat, grecii, care erau cei mai mulţi megleniţi din Thessaloniki, îi dădeau în continuare cu

Revoluţia prin toate ospătăriile mai de soi, care răsunau de retorică şi de cântece.

În timpul ăsta, eu îmi încordam toată atenţia de care eram în stare ca să dau de Sator, punându-mi în cap ba să ies din Agie, ba să scap de boşorogul care stătea de pază, ba să-l spulber pe Ismail Bina înainte de-a ajunge la mine. Voiam să mă las în umbra lui Sator şi s-o împing către uşă, ca apoi s-o fac să se ducă, luându-l şi pe paznic în pânzele ei. Mă vedeam păcălindu-l ca pe-o ceaţă de toamnă. Mă închipuiam dispărând fără urmă, învăluită în nori de fum. Îmi spuneam în sinea mea că, dacă îl laud pe turcul Bina, zugrăvindu-l ca pe-o grădină, Sator se va lăsa păcălit şi se va rostogoli să-l caute până-n pânzele albe. Şi abia atunci îmi voi trimite săgeţile cu otravă, partea mea cea mai crudă, colţii mei împletiţi, ca să-i sfâşie inima, să-i rupă maţele, să-i ia viaţa ori măcar răzbunarea pe care credeam c-o cloceşte.

Încercam să-mi fac mâna pe paznic, care era cel mai aproape de mine, gândindu-mă cu intensitate cum să-l fac să dispară. Mi-l închipuiam învăluit în mantaua lui Sator, răsucit pe deasupra oraşului în lungi vălătuci de fum. Îl şi vedeam dus pe aripa gândului, dizolvat în văzduh, transformat în nori călători, de unde ar fi curs mai târziu, ca picăturile de ploaie, peste un oraş de la capătul lumii. Iar pe străzile necunoscute s-ar fi adunat mai apoi, strop cu strop, redevenind cel care fusese. Acelaşi paznic, cu aceeaşi tunică de fir, la zeci de hotare distanţă!

Asta se petrecea în mintea mea, pe jumătate îndoită deja de toate sfaturile Maximei, care până acum se dovediseră doar nişte aripi de muscă înhămate la car.

Iar când terminam cu toate, venea peste mine Burchioiu, a cărui moarte n-aş vrea să spun că o regretam, dar începuse să muşte din mine. Într-un fel, îmi părea rău de el, pentru că era tot orfan. Nu unul ca mine, căci avea tată, pe jupânul Ispas. Acesta o tulbura şi pe Maxima, nu doar pe mine, căci era un om păros şi încruntat, îmbrăcat mai tot timpul în negru. Când îl vedeam, căci cea mai mare parte din timp era plecat. Uneori apărea în puterea nopţii, iar din trăsura lui, care arăta ca un coif, se auzeau chicoteli şi voci de femei care făceau ca toţi vecinii să-şi lase treaba, chiar şi somnul, pentru a prinde măcar vreun cuvânt ieşit din gurile musafirelor nocturne. Uneori zăream câte o siluetă ori o fâlfâire de pelerină, iar alteori auzeam paşi grei, ca de soldaţi. Tatăl lui Burchioiu era negustor, însă cu siguranţă mai învârtea şi altele, ţinându-se departe de viaţa cartierului şi chiar şi de noi, care trăiam gard în gard. Nevasta acestui păros murise de

mult, ceea ce pentru mine nu era de mirare. Oricine şi-ar fi dat duhul lângă un astfel de om.

Îl vedeam cum descărca în pivniţa casei nişte lăzi lungi, sicrie, ni se părea nouă, iar o dată am auzit plânsete venite din bezna casei. Dar întâmplarea singură care mi l-a arătat exact cine este a fost într-o vară. Din grădina noastră, care era destul de întinsă, se putea trece la vecini prin câteva locuri, pe unde gardul era întrerupt. Pe-acolo am intrat în acea zi şi-am dat cu ochii de jupânul Ispas. Chiar şi-acum, după ce-am văzut multe la viaţa mea, amintirea tot îmi mai stă ca nişte ace intrate în carne. Stătea sub umbrar, pe un scaun înalt. Jupânul Ispas era tot negru, făcându-mă iniţial să cred că era îmbrăcat. Am căscat ochii şi curând mi-am dat seama că n-avea nicio haină pe el. Rămăsesem lângă un prun, fără puterea de-a mai face vreun pas. Nu mă vedea. Nu pentru că n-aş fi fost la vedere, ci pentru că avea ochii închişi. A fost prima oară când am văzut un bărbat dezbrăcat. Nu-mi imaginasem până atunci desfătările după care tânjeşte carnea cuiva. În primul rând trebuie să spun că acest om era acoperit de păr peste tot. Nu era doar un om păros, ci arăta ca o vidră. Totul era îmblănit, în afară de partea lui ruşinoasă, pe care în cazul de faţă nici n-ar trebui s-o numesc aşa, având în vedere că lui nu-i dădea niciun fel de sfială. Călcâiele îi erau înfipte-n pământ, iar mâna i se mişca între picioare, lăsând din când în când la vedere un cap de şarpe. Târziu, după ce mi se limpeziseră toate detaliile scenei, mi-am dat seama câtă durere i se adunase sub blană. Aceasta a fost prima lecţie despre dorinţă pe care viaţa mi-a dat-o, iar impresia a fost atât de crudă şi vie, încât n-am povestit nimănui.

Burchioiu nu prea vorbea despre taică-său, iar dacă Maxima stăruia cu întrebările, răspundea scurt şi roşu de frică. Tocmai de aceea mă gândeam la el tot ca la un orfan, chiar dacă mai avea un părinte. Era mai mare decât mine cu trei ani şi totuşi era lipsit de îndrăzneală, mai rău ca un iepure. Nu mă gândisem niciodată la el aşa cum mă gândesc acum, după moarte. În plus, nicăieri nu se lăţesc aşa de mult părerile adormite în minte, cum se întâmplă în închisori.

Drumul scurt al adevărului

Şi, pe când visam făcută colac pe cărămida temniţei mele, mârţogul care stătea de pază deschise uşa.

— Hai, că ţi-a venit rândul! Hai la tacrir!

Eram năucită că paznicul meu era încă acolo, după cât îl invocasem pe Sator. Pentru că nu mâncasem nimic, mi-era greu să mă ridic pe picioare.

— Hai, scoală, mă îndemnă omul, să zici bodaproste că nu te duce pe Rahtivanului, la frecuş! Ai avut noroc! Păi, ce crezi, că e lăsat vreun tâlhar să stea în Agie? Toţi sunt duşi la temniţă şi bătuţi până se cacă pe ei!

La capătul coridorului era o încăpere cu ferestre înalte, pân' la tavan. Pe un fel de jilţ cu perne de mătase se lăfăia un bărbat rotund, ca un burduf de cimpoi. Camera era largă şi cu mobilă multă, încât nu ştiam la ce să mă uit mai degrabă. Stăteam în picioare, în faţa umflatului, aşteptând să mă întrebe ceva, însă omul nu dădea semne c-ar avea vreo treabă cu mine.

Pe fereastră se vedea piaţa, iar de-alături răzbăteau nişte glasuri. În sfârşit, uşa se deschise şi înăuntru intră un alt ins, curăţel şi cu nasul pe sus, care, vorbind fără oprire, se aruncă pe o canapea cu spătar de *barşon*. În jurul lui mişunară imediat nişte slugi, aducând cafele şi o narghilea care-ajungea în podele.

— Eşti gata? îl întrebă pe omul-burduf, care scoase dintre perne un catastif cu peceţi.

— Desigur, Domnia ta!

Apoi, acesta, fixându-mă din ochi, îmi spuse ca şi cum ar fi vorbit unui om slab de minte:

— Înălţimea sa comisul Dumitrache Banu o să te ia la întrebări. Răspunde cu toată limpezimea şi cât mai pe scurt, fără să ascunzi ceva! S-a-nţeles?

Înălţimea sa era omul cu narghileaua, care începu să-mi vorbească, încruntându-se pe măsură ce discuţia înainta, încât, după numai jumătate de oră, fruntea îi ajunsese ca o prună uscată.

— Cum te cheamă?

Întrebarea era grea. Piciorul drept îmi ieşi niţeluş în faţă, apoi încremeni ca un par. Ce puteam să-i spun? Că sunt Mâţa Vinerii? Nici dacă voia să mă omoare! Ce-ar fi zis dacă îi spuneam numai Pâtca? Dacă-i spuneam numele meu din *paşuş*, m-ar fi pus imediat în legătură cu Zăval şi cu cei doi morţi din casa lui. Timpul mă apăsa drept în ceafă. Poate că era bine să inventez un nume. Însă comisul deschise din nou gura:

— Să nu-ţi închipui cumva că nu ştim! Aşa e regulamentul! Dacă vrei să-ţi spui numele, bine, de unde nu,

treaba ta! Trecem mai departe! Eşti de-aici ori eşti străină de loc?

— De-aici! răspunsei, de frică să nu-mi mai scormonească trecutul care ar fi dus direct la moartea dezonorantă a Maximei şi la Burchioiu, ai cărui ochi licăriră în întunericul minţii.

— Şi la ce biserică te-nchini?

Asta era cumplit. Ce-ar fi zis încruntatul ăsta dacă-i spuneam că nu mă-nchin, că nu mă închinasem niciodată? Că nici măcar nu vorbisem cu un popă adevărat, în afară de magistrul Iulian, care numai popă nu se putea spune că este!

— Vreau să ştiu de ce sunt aici, începui cu vocea mea cea mai cuminte. Ce-am făcut şi de ce stau închisă de-atâtea zile?

Comisul de neferi era să se înece cu fumul, iar omul-burduf, roşu ca sfecla, mă ameninţă, în timp ce-mi făcea semn să tac:

— Aici numai Înălţimea sa, comisul, are voie să-ntrebe!

După câteva clipe de tăcere, marele fumător întrebă cu glas blând:

— Cum l-ai omorât pe Cuviosul Zăval?

Întrebarea mă lovi peste gură. Cum de ştiau? Credeam că mă arestaseră fiindcă stăteam cu ochii pe dop. După ce blidăreasa ieşise din palat, alergasem după ea până în Piaţa Lipscani. Fata intrase într-o băcănie, iar eu rămăsesem lângă prag, trăgând cu urechea. Cum hoaţa voia să vândă sticla, cel mai cuminte era s-aştept şi s-o cumpăr apoi de la băcan. Ea ceruse patru taleri, lăudând dopul, însă băcanul i-a dat numai doi. Blidăreasa se pregătea să plece. Sticla era a mea! Povestea dopului roşu se terminase. Îi puteam pune punct. Dar, în chiar acel moment, piaţa fu copleşită de-o sarabalie înarmată. Lumea striga. Un soldat, cu cepele ochilor aruncate pe mine, mă înhăţase ca pe-un pui.

Câteva clipe privii spre fumătorul care mă credea vinovată de moartea moşicului meu şi, în mod neaşteptat, mi se dezlegă limba. Nici nu mai ştiam ce spun, dar, dintr-odată, voiam să povestesc tot. Nu-mi închipuiam cum îşi dăduseră seama că omul din saca era însuşi Zăval! Povesteam repede, cu bâlbâieli, cum intrasem în casă, cum moşicul zăcea mort, cuţitul în gât, celelalte cadavre.

Povestii despre nevasta bucătarului şi despre sticla cu otravă, care se afla încă la băcanul din Piaţa Lipscani. Eu bolboroseam fără oprire, iar fumătorul repeta din când în când un cuvânt lung şi fără înţeles pentru mine, care mi se înfipse în minte ca o căpuşă:

— *Pliroforiseşte*: ce-ai căutat în casa negustorului Zăval?!

Orice-aş fi zis, el mai arunca un *pliroforiseşte*, care îi arăta fără dubii nemulţumirea. Eu povesteam faptele, el părea să ceară mai mult şi, de câte ori auzeam *pliroforiseşte*, vedeam cum mi se adânceşte groapa în care nu mă îndoiam nicidecum că voi fi băgată de vie. *Pliroforiseşte* deveni un şarpe de foc, o urechelniţă de doi coţi.

— Înălţimea voastră, interveni burduful, fata spune că are o teşcherea în bagajul de drum. Unde ţi-ai lăsat actele? mă întrebă el, cu aceeaşi voce pentru nerozi.

— În casa moşicului Zăval, răspunsei, ducându-mi amândouă braţele la spate, în timp ce greutatea căzuse pe piciorul meu de nădejde, care era dreptul.

— Eşti rudă cu el?! Şi-atunci ce căutai cu sacaua prin piaţă?

În sfârşit ajunsese la saca! De unde ştia că eu o dusesem acolo? Cine mă ştia pe mine? Cine observase că lăsasem sacaua? Acestea erau întrebări pe vremea aia de nedezlegat, dar care astăzi mă fac să râd şi să-mi pară rău de anii lungi trecuţi în prostie. Cum îmi imaginasem că o saca acoperită putea să fie lăsată în stradă? Toţi ochii dimprejur fuseseră pe mine de cum intrasem în piaţă! Ochii indiferenţi ai bărbaţilor care priveau cu nesaţ trăsura francezilor, ca şi ochii femeilor căzute în visare, toţi ochii unei lumi care părea să-şi vadă de treaba ei erau de fapt pe saca şi pe mine. Capacul cu maci acoperea de cele mai multe ori bunătăţile pe care moşicul le aducea cu sacaua, căci în ea slugile lui cărau ţuica de la cazane, lichiorurile, gheaţa sau uneori strugurii de la vie. Orice-ar fi fost în sacaua cu maci era bun de furat! Cum lăsasem hârdăul jos, cum se şi croiseră planuri, îmbogăţite în special de faptul că toţi acei gură-cască din piaţă îşi dăduseră seama că nu eram din oraş!

— Eşti *sască*? mă întrebă comisul.

Habar n-aveam ce mă-ntreba, dar nu putea să fie decât de rău!

— Când am ajuns, era acolo cineva…

— Cine?

În suflet mi se lăsă puricele pervers al fricii, iar uşa se deschise cu zgomot. Mai întâi tropăiră nişte cizme arnăuţeşti, apoi lipăiră papucii, iar la final se auzi foşneala maltehului. Fumătorul sări în picioare, iar burduful de om se repezi să facă nişte salamalecuri. Pe uşa cancelariei intrase, înalt şi demn, Ismail Bina.

Sator, salvatorul şi frica mea

Există frici şi frici pe lume, iar între ele se află şi cea mai bogată, cea mai spumoasă: *terror vanus*. Frica deşartă. Spaima fără cauze. Groaza neagră. Ochii nu văd, picioarele nu mai ascultă de minte. Mâinile îşi croiesc propria viaţă. Nu mai ai scop, nu-ţi mai pasă de drum. Tot sângele îţi este o pasăre disperată, un animal grav rănit. Eşti tu, transformat în smoală grăbită să-şi facă loc înainte de-a se-ntări.

Aşa eram eu după ce dădusem ochii din nou cu Ismail Bina. Iar bezna care mă înecase mi-l băgă în suflet pe Sator. Eram singură. *Expavefacta*. Plină de spaime. Când în sângele meu începu să se mişte un fir fierbinte, un imbold al salvării. Exact cum îmi povestise Maxima. Exact cum prevestise Iulian învăţatul. Sator era lângă mine.

Primul meu gând fu să-l orbesc pe Bina. Nu trebuia să pun patimă, ştiam asta. Nu trebuia să-mi sporesc frica. În cancelaria înţesată de arnăuţi, la nici doi coţi depărtare de Bina, devenisem o statuie solemnă. Nu mă mişcam, hotărâtă să nu deschid gura. Pe faţă îmi crescuse un surâs mic. Să nu-mi folosesc dinţii era prima grijă. Orice-ar fi fost – fără dinţi!

În toţi porii mei respira Sator, rostogolindu-se în plăceri. Nu trebuia decât ca Bina să mă atace. Nu să-l provoc. Ci să-l las să sară pe mine pentru ca Sator să creadă că el însuşi e atacat.

Omuleţul din gâtul lui Ismail Bina vorbi cu tărăgăneală:

— Am nevoie până diseară de 40 de căruţe cu porci! Şi n-am oameni. Câţi neferi poţi să-mi dai?

Comisul lăsase deoparte narghileaua şi, fâstâcit ca puiul de curcă, înşira cifrele, băgând în răstimpuri câte un *cum doreşte măria ta.* Discuţia nu fu foarte lungă, iar Bina era mult prea interesat de neferi ca să se uite în jur. Stăteam la nici un cot depărtare. Dac-aş fi întins mâna, îl atingeam. Turcul rămăsese fără sprâncene, iar, acum vedeam, pe o arip-a nasului avea o julitură cât un păduche. Îmi ţineam respiraţia, urmărindu-l cu mintea pe Sator, care devenise un abur de terci.

Ismail Bina îşi termină treaba şi-aruncă o privire secretarului, aşa cum te uiţi la un câine. Era gata să plece. Arnăuţii îşi mişcară carâmbii, iar turcul îşi plimbă ochii prin cameră, oprindu-şi-i cu toată liniştea pe faţa mea. Un moment nu se mai mişcă nimeni. Apoi Bina întinse două degete spre gura mea. Cu toate că-mi promisesem să nu-mi ies din fire, îi înhăţai mâna, muşcând-o adânc. Să nu-mi

spuneţi că n-aţi simţit niciodată plăcerea de a-ţi înfige dinţii în carnea cuiva! Să-i strângi şi să ţi-i freci puţintel, apreciind din măsele rezistenţa unui duşman!

Arnăuţii tăbărâră pe mine, iar Bina spuse cu cea mai supărată voce a lui:

— Fata asta vine cu mine!

În Piaţa Lipscani, toate lucrurile sunt în schimbare. Când am ieşit din Agie, străzile zumzăiau. Din foişor se lăsă ca un tunet vocea priveghetorului:

— Faceţi loc! Musaipul Sublimei Porţi, Ismail Bina Emeni, trece prin piaţă!

Din toate colţurile târgoveţii se repeziră să-l vadă de-aproape, iar lipscanii ieşiră din prăvălii. Intrasem pe mâna unui arnăut care mă tot împingea spre locul în care îşi lăsaseră caii. Avea de gând să mă lege de şa. Bina ajunsese la caleaşcă, unde un ciohodar îi bandaja rana. Mă plesnise plânsul, dar nu neapărat pentru ceea ce-avea să mi se-ntâmple, cât pentru că Sator mă părăsise. Îl avusesem pentru prima oară în mine şi-l lăsasem să plece, numai ca să-mi pot înfige colţii în mâna lui Bina. De fapt, nici astăzi nu ştiu ce s-a petrecut. Poate că simţise dorinţe mai mari. Poate că fusese doar o întâmplare. Dispăruse ca o scânteie în noapte.

Din nas îmi curgea un fir de sânge, iar în smotoceala prin care trecusem mi se rupsese şi anteriul.

O voce mă luă prin surprindere din pricina tonului înalt:

— *Selam malichim*, mărite Bina!

Turcul se întoarse şi făcu o plecăciune de formă, mişcându-şi puţin palma şi capul. La mică depărtare, Caterina Greceanu vorbea, rezemată de fereastra trăsurii, iar lângă ea stătea călare însuşi Dubois, cu faţa lui care făcea ca toată piaţa să se uite la el.

Rămăsesem cu gura căscată, nu pentru că-l văzusem pe francez, ci pentru că nu-mi închipuiam pe atunci că o femeie, care în mintea mea fusese atât de umilită, mai avea vorbe cu nenorocitul de turc. Ba mai mult, îi mai şi zâmbea ca unei rude apropiate.

— Sper că n-ai uitat de ce mi-ai promis, ridică ea glasul, făcându-l pe Ismail Bina să se încline din nou.

I-l prezentă pe Dubois, care spuse câteva cuvinte în limba lui, apoi într-o română extrem de mototolită:

— Ne bucurăm de simpatia marelui Selim, sultanul Sublimei Porţi!

— Iar dacă Napoleon al vostru îi stârpeşte pe nemţi, o să ne bucurăm toţi! răspunse Ismail, făcându-i cu ochiul Caterinei, care între timp dăduse cu privirea de mine.

Plângeam fornăit, în timp ce arnăutul mă tot dăscălea, încercând să-mi lege o mână.

— Dar ce văd, efendi? Ce caută aici nepoata Cuviosului Zăval? Ce-i face arnăutul ăla necioplit?

Bina avu un moment lung de tăcere, timp în care ochii lui trecură de câteva ori prin mine.

— A Cuviosului, zici? Dar parcă am auzit c-ar fi murit…

— O, da, iar fata mi-a rămas mie-n grijă! Treci în trăsură, Pâtco! îmi porunci ea.

— Nu, *prenses!* Fata e-a mea! Uite, m-a muşcat de mână! Iar acum câteva zile era cât pe-aci să-mi zboare jumătate de faţă! Nici nu ştii ce-i poate pielea! Îţi fac o favoare dacă te scap de ea!

Ochii lui Dubois scânteiară, semn că înţelesese. O frază scurtă lovi toată piaţa, cu toate că nimeni nu ştia ce spusese exact.

— Aşa este, domnule cancelar, îl aprobă Caterina, ca s-o audă gloata: fata asta e un om liber, mai exact, un copil! Cum poate fi luat cineva de la casa lui, ca şi cum ar fi sclav din piaţă?!

Peste lipscănime domnea aşteptarea. Bina mă întrebă cu lehamite:

— Câţi ani ai, jivină?

Glasul îmi pierise, dar, cum francezul mă îndemna din priviri să răspund, mărturisii nu fără durere:

— 14.

După cum mă privea în tăcere, era clar că se aşteptase să am mai mult.

— Şi cum ziceai că te cheamă?

— Pâtca.

Câţiva neferi hăhăiră. Nu ştiu de ce numele meu îi făcea să râdă.

— Ce nume e ăsta?

N-am mai apucat să răspund pentru că, aşa cum făcea întotdeauna, Caterina l-a adus pe turc la interesul lui principal.

— Este moştenitoarea Cuviosului Zăval, urmă ea. După ce se termină succesiunea, o să ai şi dumneata parte de-un dar…

Urmaşa demnă a moşicului meu

Ca şi cum vârsta ar conta! E-adevărat, aveam 14 ani, dar lucrurile, acele lucruri care contează perpetuu, au rămas neschimbate în timp. Sunt oameni care nici la 50 de ani nu deschid ochii, dormitând în gogoaşă, iar alţii care la 14 ani pot deja să răstoarne o lume. Nu spun că eram cine ştie ce deşteptăciune, dar avusesem parte de nişte oameni care mă trataseră ca pe-un adult. Poate că în ochii lui Dubois nu eram decât un copil. Dar măcar ştiam care e mersul vieţii. Cu cinci luni înainte, magistrul Iulian murise de ciumă albă, ceea ce mă îmbătrânise cu o sută de ani. La câteva săptămâni după aceea au venit trabanţii să ne închidă şcoala şi ne-am bătut cu ei două zile. Am fost acolo când Neţu Birt i-a scos ochiul unuia dintre ei şi i-a ars uniforma în piaţă. Toate astea mi-au mai adus nişte ani. Apoi au urmat săptămâni de hărţuire, până când Maxima Tutilina l-a îmblânzit pe Sator, revărsând uitarea peste oraş. Din când în când era spânzurat cineva, mai ardea câte-o casă. O săptămână am trimis lucruri la Bucureşti, cu *braşoveanca*, pentru că Maxima, presimţind un dezastru, hotărâse să ne întoarcem acasă. Ea n-a mai apucat. Episodul Burchioiu a pus capăt educaţiei mele. Gândul acesta îmi aduse imediat în minte ochii lui. Avea o privire care părea să-ţi impute mereu câte ceva, un fel duios de a se uita la tine, care pe mine mă făcea să mă simt vinovată chiar şi înainte de dimineaţa fatală. Văzându-l cum îşi mişcă braţele lungi ori cum îşi umezeşte buzele care păreau în permanenţă umflate de nemulţumire, mă supăram nu pe el, ci pentru slăbiciunile mele. Totuşi, ceea ce era făcut nu mai putea fi întors. Mă întărea gândul că îmi făcusem datoria faţă de sângele meu. Nu eram singura care mai ducea poverile neamului? Că-l otrăvisem pe Burchioiu era pe-atunci un fel de confirmare a maturităţii. Poate că nu eram coaptă, dar nici copil nu mai eram. Intrasem în luptă. Ucisesem un om şi încercasem să scap de Bina, pe care încă nu m-aş fi dat în lături să-l căsăpesc. Şi să nu credeţi că nu-mi părea rău! Pentru Burchioiu mă zvârcoleam în somn! Iar părerea de rău te cocoşează mai rău decât orice nenorocire! Ce sunt anii trecuţi prin comparaţie cu muşcătura mustrării de sine?!

Ei bine, eu trăisem din plin la cei 14 ani, încât mă simţeam bătrână, aşa cum se simt de altfel toţi oamenii după primele încercări. Deşi pentru unii vin târziu, după ce şi-au mâncat mălaiul! Dar atunci, credeţi-mă, nici nu mai contează! Şi nu-i iau în calcul nici pe cei care trăiesc cu groaza cocoloşită în sân. Câţi oameni nu se-ntreabă încă de ce s-au născut? Câţi oameni nu stau în genunchi prin biserici, crezând cu tărie că-i poate auzi cineva? Cât timp nu pierd unii într-o aşteptare care-i ruinează?

La cei 14 ani ai mei învăţasem să n-am aşteptări. Scriam în latină, citeam în greacă. Magistrul Iulian îmi arătase toate secretele transformării şi, chiar dacă nu ştiam cum să-mi sporesc puterea cu Sator, măcar nu mă aflasem niciodată la mâna lui.

Ismail Bina mi-a dat drumul, iar *pliroforisitul* de comis m-a lăsat în pace, după ce i-am plătit 15 taleri, amânând cercetarea mea pentru un timp.

Toată munca de a-l transforma pe moşic fusese degeaba. Inimioara de pe obraz contase mai mult. Îl recunoscuseră nişte slugi, îl cercetaseră nişte precupeţi care-i erau prieteni. Nu mult după ce-l părăsisem în piaţă, adevărul ieşise alb la iveală. Moartea Cuviosului Zăval era un eveniment care nu putea fi trecut cu vederea. Atunci am aflat câţi prieteni avea.

Casa i s-a umplut de lume. Lăutarii i-au cântat moartea, iar pazavanii au urlat din oră în oră toate amănuntele veştii care îngrozise oraşul. Însuşi Costas poruncise să fie găsit ucigaşul, căruia Perticari, acelaşi spiritist care o văzuse pe Mâţa Vinerii într-un vis, acum îi făcea şi descrierea cruntei crime. Aşa aflai şi eu, odată cu tot oraşul, că moşicul fusese omorât de nişte tâlhari, care, judecând după îndrăzneala de-a intra într-o casă de lângă biserică, nu puteau să fie decât nişte sârbi. Şi nu era nimeni care să nu cunoască măcar un sârb afumat de aburii răzbunării. Până şi eu puteam acum să-l descriu pe omorâtor, un uriaş care scoate cuţitul înainte de-a te lăsa să deschizi gura. Dar de ce-l omorâse? Ce lipsea din casa lui Zăval? Nu se ştie de unde, se întinse zvonul că ar fi lipsit o casetă cu galbeni.

Nu se cunoştea bine dacă cei trei fuseseră ucişi cu acelaşi cuţit. Înşişi comisul şi secretarul lui grăsuliu i-au cercetat pe cei doi servitori, ajungând, după multe discuţii, la încheierea că au fost omorâţi probabil cu acelaşi cuţit, pe care oamenii Agiei l-au căutat răscolind toată casa şi fără folos.

Cuviosul Zăval a fost înmormântat cu toată pompa, iar eu, ca singură rudă, am fost obligată să plătesc toate aceste onoruri. Nici nu se punea problema să-l duc la Casa morţilor din strada Murta! În plus, o cohortă de popi a sărit pe mine ca să-mi tălmăcească testamentul moşicului. Prăvălii, case şi bani intrară pe mâna Mitropoliei, pentru iertarea păcatelor! Chiar o moară, care nu apărea în diată, fu luată ca plată pentru întocmirea actului meu de moştenitor. Popii vorbeau despre Zăval ca despre un mare evlavios, cu toate că ştiam foarte bine în ce credea el!

— Să-i ierte lui toate păcatele şi să-l ia la dreapta Lui, mi-a spus ultimul popă, venit şi el după jecmăneală.

Acesta era parohul de la Biserica Dintr-o Zi, unde îi fusese săpat mormântul. *Patentius*, am aflat că moşicul însuşi pusese să-i fie zidit. Aici se rugau bărbierii, spiţerii şi chiar otrăvitorii, pe care Sfântul Nicolae se hotărâse să-i ocrotească. Iar moşicul se simţise frate cu ei. Sau îi plăcuse povestea bisericii, despre care se spunea că stătuse mulţi ani fără acoperiş, până într-o zi – aceea care şi intrase în legendă – când cineva a dat ordin să fie acoperită, iar lucrul se împlinise de dimineaţă şi până seara, de unde şi numele. Aşa cum se întâmplă cu toate lucrurile puse la clocit, şi acesta începu să se deformeze, iar după ceva timp apăru zvonul că biserica toată fusese ridicată într-o singură zi, devenind un loc al miracolelor. Iar pentru marele hram, care se apropia, Cuviosul Zăval ar fi promis o căruţă de bani, pe care în momentul acela nu vedeam de unde i-aş putea lua. Pe-atunci, parohul era un tip lustruit, ca o coajă de săpun bun.

— Ca să cinsteşti onoarea Cuviosului nostru Zăval, trebuie să mai dai ceva pentru curăţirea mormântului. Bine ar fi să închini casa în care el a trăit, pentru ca biserica noastră să se lărgească. Nici nu-ţi închipui mata câte aş putea face dacă aş întinde curtea bisericii peste grădina bunului nostru Zăval! Ce-ţi trebuie mătăluţă casa unui bătrân negustor, când, după cum ştim, ai şi domnia ta casele de la Piaţa Lipscani!

Lustruitul de popă îşi făcuse planuri precise cu mine!

— Nu ştiu nimic despre acest hram. Nu cred că moşicul ar fi dat o astfel de sumă pentru petrecerea bărbierilor, am spus eu.

— Nu este o donaţie, îmi explică el, ci face parte dintre îndatoririle jupânului Zăval, iar dacă nu sunt duse până la capăt, o să trebuiască să-şi caute alt mormânt! Biserica Dintr-o Zi s-ar putea să nu-i mai ţină păcătoasele oseminte.

La una ca asta nu puteam decât să trag un hohot de râs. Moşicul şi îndatoririle lui faţă de biserică! Orice aş fi putut să cred despre el, dar nu asta! Marele Cuvios Zăval, maestru în arta de a-l folosi pe Sator! Printre puţinii oameni care-i puteau încurca drumurile! *Motator Satoris*! Îmblânzitorul Marelui Creator devenise dintr-odată foarte dator la biserica bărbierilor!

III

Sator

Sator Omnium Bonus-Malus

Singura realitate care i s-a dat unui om este Sator. Dincolo de el se află doar moartea. Nu există iad. Nu există rai. Numai şansa de a fi purtătorul lui Sator, începutul şi apa scânteietoare care coboară în toată suflarea. *Hominum Sator atque deorum*.

Pământul e un fel de burete, în găurile căruia prind viaţă stropii scuturaţi din greşeală din marele val. Iar când primele semincioare se pun în mişcare, din colacii negri ai cerului coboară fuioare de apă, luminate de milioane de scântei şi de aburi care fac ca sămânţa să prindă viaţă. Sator e umbra care coboară, norul care se mişcă. Este o salcie care dansează. Este un abur care adulmecă, numărând răsuflările unui om şi fericirile de care este în stare. Sator nu aude rugăciunile lumii. Nu ştie că oamenii au nevoi. Sator este doar unda răsfăţată în fiecare cochilie, creată special pentru bucuriile lui. Iar desfătările sale cele mai mari sunt speranţele şi tresăririle sufleteşti, care alimentează miliardele de scântei ale apelor sale vâscoase. Cu cât îi este mai bine, cu atât omul prin care se plimbă este mai rău, mai venal. Căci cu fiecare speranţă începe şi lupta aprigă de-a o împlini. Iar cu cât dorinţa e mai înflăcărată, cu atât faptele se înmulţesc. Numai pe-asta s-o mai fac, s-o mai am. Doar până aici – şi mă voi opri. Aceasta este ultima mea dorinţă! Dacă ajung spătar, nu-mi mai trebuie absolut nimic. Asta e tot ce-am poftit de la viaţă! Cam aşa vorbeşte orice temerar plecat la război. Dar, în realitatea luptei, în bătaia lui Sator şi în nesăbuinţa sângelui pieritor, puţini ştiu când să se mai oprească. Şi mai puţini sunt în stare să pună capăt dorinţelor. Acesta e omul, făcut din speranţe, special pentru desfătarea marelui Sator. Cine nu speră e ca vietatea care se abţine să mai respire, de frică să n-o dibuiască urmăritorii. E o aşezare precară, dar,

dinspre partea mea, destul de ferită, căci Sator nu-i iubeşte pe cei fricoşi. Să stai pe burtă, cu sufletu-n gât şi mintea golită de visuri e un mod sănătos de-a ieşi din calea lui Sator. Dar ce viaţă e aia, fără folos, precum ceapa uitată-n pământ şi putrezită de ploi?

Ca să ieşi şi totodată să scapi de sub stăpânirea lui Sator, cel mai bine e să-nveţi să trăieşti odată cu el, aşa cum înveţi să răzbaţi valul marilor fluvii, aşa cum înveţi să treci prin viforul iernii. Aşa cum treci prin furtuni. Iar pentru aceasta există câteva reguli, pe care e bine să le cunoască oricare om.

Prima şi cea mai însemnată dintre ele este cea a tăcerii. Cum i-ai simţit focul, cel mai bine e să rămâi nemişcat. Sator apare ca aburul care frige, apare ca veninul care curge pe gât. Dacă dă de cineva care se nelinişteşte în vreun fel, speriat, tulburat într-atâta încât capul i se umple de planuri şi de speranţa salvării, acel om e mort şi-ngropat. În el îşi va face culcuşul, în el se va odihni, umplându-l de bale şi de mari disperări, împingându-l spre cele mai necugetate lucruri, făcând din el o biată găinuşă care vrea să ajungă la cer.

De aceea prima regulă e să rămâi împietrit de cum l-ai simţit. Să-l laşi să treacă pe lângă tine, ca şi cum nici n-ai exista. Iar când îl simţi împăcat, nu-ţi rămâne decât să te gândeşti cu tărie la acel loc în care vrei să-l trimiţi. Sator adulmecă gândurile, se ia după ele. E ca un câine de vânătoare, e ca un gură-cască avid de zvonuri. Dacă ai reuşit să-l faci curios, se va duce exact în direcţia aia, mătrăşind totul, lăsând în urmă prăpăd. Odată, Cuviosul Zăval l-a mânat până în Pădurea Leinawald, pe unde ştia c-o să treacă o caravană de care. Erau negustori pe care-i cunoştea de la Lipsca, nişte evrei care-l răniseră cu câteva luni înainte. Zăval nu era răzbunător din fire, dar nu suporta răutatea. Or, tipii ăştia îl făcuseră să sufere mult. Moşicul era pe-atunci topit după un torinez despre care povestea ori de câte ori avea un moment de răgaz. Fusese înainte de Iulian, un bijutier care trăia în Lipsca. Din tot ce-am auzit, nu-mi amintesc decât un lucru: torinezul avea un dinte de aur pe care în vremea copilăriei mele mi-l imaginam împrăştiind steluţe de foc la fiecare cuvânt. Până şi eu îl visam pe acel bărbat, pe care Zăval îl iubise. Dar evreii ăştia, doi fraţi, nu aveau ochi buni pentru torinez şi nici pentru legătura lui cu moşicul. De aceea, punându-i gând rău, l-au tăiat într-o seară şi, în bătaie de joc, i-au trimis moşicului capul, făcut pachet, şi alte părţi ale corpului, de trecut sub tăcere. Şi, ca să-şi arate şi mai tare dispreţul, îi luaseră dintele lui de aur, transformându-l în cercel, pe care unul dintre fraţi îl purta apoi, ca să aducă aminte de faptele lor crude.

Câteva luni mai târziu, când s-a putut aduna, moşicul a pus mâna pe Sator şi l-a trimis glonţ spre Leinawald. Cei doi fraţi criminali au fost luaţi pe sus în vâltoarea lui Sator şi trimişi peste mări în Insula Staffa. Dar nu aşa, într-un pelerinaj, ci mai întâi i-a lăsat fără picioare şi fără limbă. N-am ştiut niciodată dacă insula asta există şi nici n-am putut să verific cumva dispariţia fraţilor criminali. Singur Zăval era convins că ei au ajuns în acel loc de la capătul lumii. Cam pe-atunci s-a-ntors de la Lipsca, împreună cu un convoi de care, spunea el, găsite în Leinawald.

Dar Cuviosul Zăval era maestru în manevrarea lui Sator, din care putea să facă tot ce voia. Niciodată nu s-ar fi lăsat prins sub vâltoare, aşa cum se întâmplă cu cei mai mulţi.

A doua regulă importantă e să ieşi de sub stăpânirea lui, indiferent cum, chiar dacă *in extremis* ar trebui să te sinucizi. Când Sator nu mai are ce să facă în carnea seacă a unui om, se retrage, iar omul cade secerat, ca o mănuşă purtată.

Iar eliberarea de el este un lucru atât de greu, încât numai Zăval ştia să-l facă. El avea licori care te fac să pari mort, prafuri care te ascund de vederea lui Sator şi un fel de cristal care îl face să-şi ia tălpăşiţa, chiar dacă pentru puţin timp.

Când un neam se întăreşte, generaţie după generaţie învaţă să se folosească de Sator. Aşa s-a întâmplat cu Maxima, care, de la toţi bunicii şi străbunicii, unchii cocârjaţi de vreme şi babele neamului nostru, întins pe mai multe ţări, a cules picătură cu picătură tot ceea ce reuşise fiecare să afle. Ea cunoştea bine de tot partea folositoare a vieţuirii cu Sator.

Şi mai e ceva ce trebuie neapărat ştiut: cel mai greu dintre toate pe care un om e destinat să le ducă este speranţa care te goleşte de sânge până la moarte. Uneori, Sator îşi face cuib de mătase în inimioara nefericită a gâtului tău, transformându-ţi viaţa în apa neagră a celor mai crunte chemări.

Casa Greceanu

Prin urmare, când popa Ogaru de la Biserica Dintr-o Zi îşi încheie ameninţătoarea expunere, pe mine mă şi cuprinse râsul, acel hohot care de multe ori te bagă-n belele, iar dacă n-ar fi fost lângă mine Caterina, probabil că întâlnirea s-ar fi

terminat prost. Menţionată în testament ca ocrotitoarea mea până la măritiş, a fost o mană cerească. De-abia târziu, după ce mi s-a copt mintea, mi-am dat seama că moşicul a ales bine. De la ea am învăţat că, dacă vrei ceva, trebuie să ceri. În niciun caz nu aştepţi, ca prostul, să-şi dea seama alţii de ce-ai tu nevoie. Şi, bineînţeles, şi cerutul ăsta e de multe feluri. La ea, totul venea din cum se uita la tine. Avea în colţul gurii un pliu foarte fin, care-i transforma orice zâmbet într-un act sfidător. Orice i-ai fi zis, mai întâi îşi potrivea cuta asta, din care ieşeau, pe rând, îngăduinţe, mustrări şi promisiuni. Unii dădeau în bâlbâială, alţii rămâneau fără argumente. Puţină lume reuşea s-o înfrunte.

Iar mie mi-a făcut un bine imens, lăsându-mă de capul meu. Ziua cotrobăiam prin casa lui Zăval şi abia spre seară ajungeam la ea, câteva străzi mai încolo.

Când am intrat pentru prima oară în casa Greceanu, am fost copleşită. Era o clădire impozantă, cu două caturi, cu tavane înalte şi nenumărate încăperi. Chiar la intrare ne-a aşteptat chelăreasa, care era cea mai fandosită slugă din câte mi-a fost dat să văd. O chema Papuc, dar nimeni nu râdea de numele ei. Când ziceai Chelăreasa Papuc, toată mişcarea casei îngheţa nu atât de frică, cât din respect, căci chelăreasa avea întotdeauna dreptate şi să te ferească soarta de astfel de oameni!

— Aceasta este Pâtca, nepoata Cuviosului Zăval, a pus-o la curent Caterina. Are nevoie de o cameră frumoasă, la primul cat, de o trăsură şi de-o femeie care să stea pe lângă ea.

Caterina nu stătea prea mult de vorbă cu mine. Nu la început. Dar viaţa în casa ei a fost plină de bucurii. În primul rând, camera arăta ca un trandafir, datorită perdelelor, căci treceam prin două rânduri ca să ajung la pat. Mai întâi erau cele de la uşă, apoi aveam încă unele care ascundeau patul, perdele din dantelă, cu ciucuri. Şi mai erau şi ferestrele, acoperite cu draperii bogate, din care perdeaua cădea ca un evantai de gheaţă, bătută în paiete şi mărginită cu un tiv de mărgele.

Aveam o trăsură cu un puşti pe capră, mai mic decât mine, închis la piele cum e cafeaua. Nu mai ţin minte cum îl chema. Şi-o baborniţă căreia mereu i-am zis aşa, care se ţinea după mine oriunde mă duceam. Era şi ea tot ţigancă, aşa erau toate slugile Caterinei, căci moştenise de la părinţi peste o mie de robi, toţi născuţi pe moşiile ei. Baborniţa mea era o ţigancă bătrână, foarte blajină. Nu ştiu dacă povestea vreodată pe unde-o căram, căci de obicei o lăsam în trăsură. Orice încercam să vorbesc cu ea se termina repede, pentru că

zâmbea şi spunea întotdeauna *da, jupâneşica*, ca şi cum ar fi zis *las că-ţi trece!* După mulţi ani am înţeles că nu vorbea pentru că nu voia să-şi piardă timpul cu mine.

Când mă gândesc la perioada asta, mi-o amintesc pe Caterina urcând scările cu un foşnet pe care nu l-am mai auzit nicăieri. Întotdeauna vorbea tare, iar uneori striga la mine, ca s-o aud din cameră:

— E bine, Pâtco? Îţi place la mine?

Strada Murta

Cum îmi era capul împuiat cu proprietăţi şi moşteniri, primul lucru pe care îl voiam era să văd casele de la Piaţa Lipscani, pe care le ştia cam toată suflarea. Nu aveam nevoie de Cuviosul Zăval ca să le găsesc, aşa cum mă ameninţase Maxima Tutilina. Lumea îşi amintea de ea, aha, Maxima, zicea chelăreasa Papuc, sora lui Zăval negustorul! Sigur că da, are o pereche de case albe pe la Piaţa Lipscani. În schimb, de strada Murta nu prea se auzise. Ori numele străzii dispăruse cum se întâmplă, ori bunică-mea rămăsese în minte cu cine ştie ce nume vechi, care poate că nici pe vremea ei nu mai circula.

Piaţa Lipscani era, ca de obicei, plină, iar din brişca moşicului vedeam lumea altfel, măruntă şi blândă. Printre prăvălii şi grădini şerpuiau străzile. Le-am luat la rând. Niciuna nu era Murta, dar pazavanul auzise de ea:

— Este pe undeva pe-aici, coconiţă, nu e departe, poate pe lângă Strada Francezilor.

Cum am auzit de francezi, mi-a şi venit în minte glasul lui Dubois, încărcat de zarpale. În jurul Consulatului era o pânză de străzi, multe şi scurte, cu ocolişuri şi mici intrări înfundate, încât orice încercare a mea părea fără izbândă.

Nu departe era Dâmboviţa. Oriîncotro o luam, mai devreme sau mai târziu ajungeam la marginea râului, în dreptul unui pod plin de lume. Ce puteam să fac? M-am oprit. Un căpitan de spătărei se uita la mine cât eram de pierdută.

— Cu ce pot să te-ajut? m-a întrebat el.

I-am spus pe nerăsuflate ce căutam. Casa, strada, turnuleţul ei roşu şi mâţa.

— Ai depus o hârtie? Nu?! se mirase căpitanul.

Asta era culmea! Cum puteam să plec aşa, singură, în căutarea unor case, contând pe amintirile unor oameni necunoscuţi şi cam uituci!

— Păi, ai dumneata habar cât de repede uită oamenii ăştia? Nici ce-au mâncat ieri nu mai ştiu, d-apăi casele dumitale, de-acum… câţi ani ziceai?

Bărbatul fluieră dezamăgit, apoi îmi întinse o hârtie, ţinută multă vreme în buzunar.

— Foarte bine, uite, scrie aici pe fereastra trăsurii şi mă ocup eu!

— Întotdeauna am la mine ceva de scris, m-am lăudat eu, căutând prin buzunare tocul şi călimara.

Într-un minut aşternusem cuvânt cu cuvânt tot ceea ce-mi dictase omul, care mi se părea deja frate cu tata. Era un text scurt prin care îi ceream cuiva să-mi spună unde mi-erau casele.

— Cui o adresez? am mai întrebat eu, cu toată docilitatea.

— Căpitanului Mârcă! Scrie aşa: Măriei Sale Căpitanul Mârcă de sub pod!

— Îl cunoşti dumneata pe căpitan?

— Sunt chiar eu! se bucurase el.

Bărbatul avea ceva măreţ. În mod clar îi plăcea să fie Căpitanul Mârcă. A luat hârtia pe care se vedea încă scrisul meu dichisit şi a coborât sub pod, unde abia acum observam că era un fel de cocioabă. Înainte să dispară în coşmelie, căpitanul a strâns hârtia ghem şi-a aruncat-o în mijlocul apei.

Acesta era Căpitanul Mârcă de sub pod. Cine avea o dorinţă o scria pe-o hârtie. Aşa mergeau lucrurile. Probabil că apele Dâmboviţei înghiţiseră atâtea scrisori, încât se albăstriseră de cerneală. Abia acum înţelegeam ce vrusese să spună nevasta bucătarului! Din minte ieşi plutitoare prima mea noapte la Bucureşti şi, odată cu ea, reapăru în memorie şi sticla cu dop roşu, de care uitasem cu totul.

Pe urmele otrăvii

În băcănie nu era nimeni, în afară de un vânzător, plin de lapte şi miere. Sticla cu dop în formă de nas nu se vedea

nicăieri. Ca să m-asigur că nu mă minte, i-am suflat în faţă un strop de *vericola*, făcută din picioare de greier.

— Trebuie să-ţi aminteşti dac-ai vândut-o!

— Aşa ar trebui, coconiţă, dar nu-mi amintesc!

— Dar îţi aminteşti sticla?

— Sigur că da! Era un lichior de-o litră, cu un dop roşu în formă de nas. Dacă mai primesc ceva, pe dumneata te-anunţ prima!

Bineînţeles, l-am iscodit mult, până când omul şi-a pierdut răbdarea şi-a trebuit să cumpăr ceva, ca să-i menţin interesul. Probabil o vânduse în seara aceea, de la care se scursese aproape o lună. Prăvălia se umpluse de arnăuţi care cumpăraseră de băut. Probabil soldaţii care puseseră mâna pe mine. Mai veniseră nişte chelărese şi alţi servitori din cartier, dar nu putea să spună exact cine. Gândul că poate sticla încăpuse pe mâinile acelui soldat care mă ţinuse de ceafă mă liniştea. Pe de altă parte, după atâta vreme, cumpărătorul ar fi trebuit să fie mort deja.

S-o găsesc pe nevasta bucătarului a fost destul de uşor. Caterina era stăpâna ei, iar toată familia bucătarului locuia într-o căscioară din fundul curţii.

— Ce voiai să faci cu otrava?

Femeia era speriată.

— Nu era otravă!

— Bucătarul ţi-o ceruse cumva?

— Nu! s-a apărat ea. Cum o să mi-o ceară? Silică nici nu ştie, săracul! A fost treaba mea! Numai eu am ştiut de ea!

— Şi moşicul Zăval.

Încuviinţă, ca şi cum asta era de-nţeles.

— Cred că nici habar n-avea ce voiai tu să faci cu ea!

— Cuviosul? Bineînţeles că ştia!

— Mă îndoiesc rău! Niciodată moşicul meu nu ţi-ar fi dat pe mână otrava!

Nevasta bucătarului se făcuse ca focul.

— Ba bine că nu! Şi dumnealui îl voia mort!

— Pe cine?

Rămăsese cu gura căscată. La asemenea prostie din partea mea nu se aşteptase.

— Pe grec! Pe Costas, jupâneşico! Pe cine crezi?!

— Şi ce interes avea moşicul să scape de Domn?

— Păi, cine nu vrea?! E-al dracului, coconiţă, e rău ca un câine! I-a belit pe toţi… ce ştii dumneata! Nu mai e nimeni care să nu-l vrea mort!

— Şi pe tine te-a belit?! Tu nici nu plăteşti dări!

— Cu mine e altceva: dacă moare grecul, Silică vine acasă! Nu mai pierde vremea pe la Palat.

Mie mi se păruse mândru de munca lui. Mă îndoiam că s-ar mai fi întors la familie, chiar dacă murea Costas.

— Şi de unde ştii tu c-ar fi ajuns sticla la Domn?!

— Cum să n-ajungă! Păi, grecul ăla bea numai zmeurică! Nimeni de la Palat nu-ndrăzneşte să se-atingă de vreun lichior!

Blidăreasa care şparlise sticla nu părea să aibă vreo frică.

— Tocmai de-aceea, continuă nevasta, Cuviosul Zăval i-a dat lui Silică şi-un reţetar!

Moşicul nu avea decât două: unul roşu, pentru manevrarea lui Sator, şi unul verde la care nici nu-mi venea să mă gândesc.

— Ce reţetar?

— Unul verde, cu o mâţă pe el.

— *Cartea bucatelor rele*?

Femeia nu ştia decât că bucătarul primise o carte. Fiind un bucătar aşa de iscusit, mă consolam cu speranţa că poate n-o s-o deschidă prea des.

— Şi pe moşicul meu cine l-a omorât?

Femeia se jură că nu ştia şi că nici nu văzuse pe nimeni.

— Afară poate de Părintele Ogaru, care trecea pe-acolo, cum mai trece el seara… încolo, pe nimeni!

Femeiuşca avea nişte ochi mari şi curaţi.

Laboratorium

Moşicul Zăval îmi apărea în altă lumină. Poate chiar angajase nişte ucigaşi, sârbi sau alţi arnăuţi, care, în loc să-l omoare pe Costas, îi făcuseră felul moşicului meu. Totuşi, amintirea pelerinei care trecuse pe lângă mine mă făcea să mă îndoiesc.

Cum am ajuns la Biserica Dintr-o Zi, am mărit pasul, ca să nu dau iarăşi nas în nas cu popa Ogaru, iar când uşa casei s-a închis în spatele meu, am coborât în goană scara care ducea spre pivniţă. Uşa era închisă cu lacăt, dar, aşa cum mă aşteptasem, în partea de sus a tocului era cheia. Pe bâjbâite, am găsit lumânarea, pusă la îndemână, apoi am aprins felinarul. Pivniţa se întindea pe sub toată casă, cu bolte de piatră. La intrare erau rafturile cu alimente, putinile şi butoaiele de stejar. N-am întârziat. Ca şi-n pivniţa noastră,

lucrurile importante erau în ultima încăpere. Am împins zidul şi, prin fanta rămasă, m-a izbit un parfum cunoscut. Acolo era sanctuarul moşicului, toate bunurile de mare preţ. *Laboratorium*. Pe masă era încă trepiedul în care arsese ceva, după miros, un strop de fosfor.

De pe canapea aluneca un pled, semn că mai dormea uneori pe-acolo. Am deschis soba, în care orice fusese arsese de mult. În sfârşit, aici avea un dulap în perete, cu cheia în broască, iar de ea atârna ceva, un mic obiect. L-am apropiat de ochi şi m-a ajuns o durere de moarte, pe care chiar şi-acum o mai simt, căci era o pisică de zof, lăsată acolo special pentru mine. Ştia că voi ajunge aici. Prin minte mi-a trecut faţa moşicului, vie şi moartă, mai ales moartă şi cu sprâncenele tatuate. Un regret amar mi-a întunecat ochii. *Conscientiae labes*. În dulap am dat prima oară cu ochii de-o cutie cu bani, lefţi şi taleri, dar şi parale, iar deasupra lor, pe-o hârtie maro, moşicul scrisese *Biserica Dintr-un Lemn – pentru hram*. Chiar avea de gând să dea suma aia, care mi se păruse enormă! Popa Ogaru îl cunoştea bine pe Cuviosul Zăval! Am privit scrisul, care era cu literă rondă, exact ca al Maximei, exact ca al meu. El îmi pusese tocul în mână. El mă învăţase să fac *M*-urile cu arcade şi rotocoale de fum. De la el ştiam să rotunjesc literele, să răsucesc duios *r*-ul. Prima mea reţetă cu înfloriturі fusese o *pecunia* pentru ucigaşii de satorini. Numai lista ingredientelor ocupase trei pagini. Dar ieşise o capodoperă, cu chenare florale şi două desene făcute de Iulian. Abia doi ani mai târziu am scris *Cartea bucatelor rele*, pe care o ştiam pe de rost, căci era chiar abecedarul meu, de bucate şi elixire, aflate din alte cărţi, dar mai ales de la Maxima şi de la moşicul, toate reţete încercate de ei sau de părinţii lor şi niciodată preparate de mine. Căci cine are nevoie de bucatele rele? Ele sunt doar arma finală, când nu mai e nimic de făcut. Câte precauţii luase Maxima, ca să nu cadă vreuna dintre reţete pe mâna cuiva! Şi totuşi, *Cartea bucatelor rele* ajunsese la un bucătar oarecare. Orice preparat din acea carte răspândea în jur suferinţă, iar dacă un om se hrănea numai după reţetele alea, se putea transforma într-un monstru. Prin urmare, nu mă înşelasem în privinţa salatei de maţe! Bucătarul se iniţia în artele bucătăriei oculte.

Mai bine de-un ceas am scotocit prin hârtii, majoritatea însemnări legate de Sator şi de diverse experienţe, pe care numai el le putea înţelege. În sertarul biroului era o hartă pe care scrisese două cuvinte, cam grăbit, încât nu prea se înţelegea ce vrusese să spună: *Nomen nule* sau poate *nuble.* Era harta unui oraş. Nu mi-ar fi atras atenţia dacă n-ar fi fost într-o casetă cu lucruri de preţ, printre care paşuşul său, un

permis de şedere la Viena, numele unor bănci şi o scrisoare, ultima scrisoare a Maximei, trimisă cu două zile înainte să moară.

Ajunsă aici, mă loviră în ceafă toate întâmplările grele prin care trecusem, amintindu-mi încă o dată că rămăsesem orfană şi că nu aveam să-i mai văd în veci nici pe Maxima, nici pe moşicul Zăval.

Dragul meu frate,

Am tot amânat să-ţi scriu şi nici acum nu ştiu de unde să-ncep. Cu toate că pare de necrezut, s-ar putea să fiu acuzată. Nu pentru revolta lui Neţu Birt, aşa cum ai crede, ci pentru o născoceală. *Ridiculum!* Nu ştiu dacă-ţi mai aduci aminte de vecinul nostru Laurian Burcu Podaru. Săracul! Un băiat căruia îi poţi auzi bătăile inimii. Cineva s-a ţinut de capul lui, făcându-l să semneze o scrisoare plină de aiureli. Dintre toate relele lumii, niciunul nu este atât de profund cum este cel ieşit din mintea nefericită a unui fricos. Orice om suferă când e dat la o parte, dar mai vârtos decât toţi o face acela îngrozit într-atâta, încât, dacă-i vine un pic de apă la moară, face prăpăd. Cu cât e cineva mai speriat, cu atât se amărăşte mai rău. Înfrângerile sunt dureroase, dar un om bătut îşi linge rănile şi porneşte mai departe. Nu şi cel înspăimântat de o lovitură care n-a avut loc decât în minţile lui. Pentru el, nemulţumirile se aşază una peste cealaltă, până când el însuşi devine un morman de nefericiri. *Di averruncent!* Pe scurt, acest Burcu jură că i-am făcut… vrăji. Te rog să nu râzi. Nu cred c-o să-l ia cineva în seamă. Mă neliniştеşte însă că nu dau de Sator. E dispărut. Mi-ar prinde bine un semn de la tine. Poate facem diada. *Magna diada*. Nu mă văd luată pe sus de trabanţi. Guvernatorul oraşului e şi el om. Ştie să ia. Dacă totuşi se întâmplă ceva rău, trimit un călăreţ să te-anunţe, iar pe Pâtca o pun în *braşoveancă*. Ai grijă de ea!

Până la urmă avusesem dreptate: Burchioiu o dusese la moarte. Toată amăreala din fundul gâtului îmi dispăru. N-avea de ce să-mi mai pară rău. Netotul îşi meritase acel strop de omag. Singurul meu regret era că nu stătusem acolo să-l văd cum întinde copita.

Încercările dinţilor

În zilele următoare s-a răspândit vestea că un om al Agiei era dispărut. Nimeni nu-l mai văzuse exact din ziua

eliberării mele. Era chiar uncheşul care mă păzise, iar sufletul îmi spunea că era vorba de Sator. Până la urmă reuşisem ceva. Nu puteam să-mi aduc aminte la ce mă gândisem, dar cu siguranţă paznicul era departe acum. Poate îl trimisesem pe o insulă sau printre zăpezile de la Nord. Întâmplarea mă grăbea să găsesc casele şi mai ales lista celorlalţi satorini.

Prin oraş era aproape răscoală. Grecii cântau prin taverne, iar oamenii domniei ridicau de prin prăvălii cam tot ce puteau, de la marfă la mobilier, dar în primul rând răscoleau totul în căutare de bani. Iar în fruntea zapciilor se afla Cirtă Vianu, ca om de nădejde al lui Ismail Bina.

Dacă Zăval îi pusese gând rău lui Costas, poate că nici acesta nu stătuse cu mâinile-n sân, iar dacă era să trimită nişte asasini după el, aceştia ar fi fost cu siguranţă oamenii lui Ismail Bina.

Într-o dimineaţă, Caterina m-a luat prin târg ca să-mi schimbe înfăţişarea, dar mai ales ca să-mi iau alte ghete. Începuse să-mi placă de ea, dar nu într-atât încât să i-o spun. N-o făcea pe deşteapta, cu toate că era cu mult deasupra oricui. Tocmai de-aia îmi şi doream să vadă că nu eram o tută cu nasul în jos, însă de fiecare dată nu reuşeam decât să-mi dau arama pe faţă.

Câteva minute m-a lăsat în trăsură şi-am şi dat nas în nas cu tâlharul de Cirtă. Deşi m-a recunoscut, voia să treacă mai departe, ca şi cum atunci mă vedea prima oară.

— Unde-mi sunt ghetele, jupânuşicule? l-am luat eu de sus.

Îl priveam de la fereastra trăsurii, sigură pe mine. Cirtă se înroşise ca un curcan enervat, iar mâna lui cu şerpii părea moartă. Cu acea ocazie mi-am dat seama că avea o mănuşă care părea croită din piele fină, iar limbile, care băgaseră groaza-n mine, erau de fapt nişte firicele de mătase şi tel. Totuşi, şi-a revenit repede şi-a şi-nceput să-şi bată joc că nu aveam cu ce să mă încalţ.

— Ce e, coconiţa, ai rămas cumva în picioarele goale? Ţi-am promis eu ceva? Asta e, domniţa, nu trebuie să crezi la ce-ţi promite toţi hăndrălăii!

Dar nici eu nu m-am lăsat. Cum zicea popa Ogaru, *obraznică* era pe vremea aia un cuvânt prea moale pentru mine. Am început să-l acuz de moartea moşicului, fără să ascult ce spunea, l-am făcut cum mi-a venit la gură, iar când n-am mai avut ce să-i zic, i-am arătat dinţii.

Cirtă nu era ca alţi oameni. În loc să se bâlbâie sau să încurce cuvintele, a-nceput să vorbească sârbeşte, lăsându-mă cu gura căscată. După siguranţa şi felul în care-i sticleau ochii era clar că nu-şi dădea seama, crezând probabil că m-a

pus cu botul pe labe. Tovarăşul lui, ochelaristul, râdea ca prostul, Cirtă se apropiase de mine, tot morfăind cuvintele care mi se păreau ca nişte moţuri de ştir, când, fără să-mi dau seama de ce, s-a oprit ruşinat, apoi a făcut o plecăciune, pe care iniţial am pus-o pe seama puterii mele, dar nu după mult mi-am dat seama că mă înşelam. Apăruse Caterina, cu zâmbetul ei care punea la respect pe oricine. Nu-l privea, nici măcar nu i-a răspuns la ploconeală. Dar, cu toate astea, Cirtă a stat cu spinarea încovoiată până când ea a urcat în trăsură.

Deşi văzusem bine de unde-i venea respectul, întâmplarea asta mi-a dat încredere în forţa dinţilor mei. Cu prima ocazie l-am făcut pe *pliroforisit* să se bâlbâie şi nu m-am lăsat până când cancelarul lui nu scrise negru pe alb că nu ştiam nimic despre moartea moşicului. Dar, câteva zile mai târziu, procesul meu s-a mutat la Mitropolie, ca să afle toţi cum se întâmplaseră lucrurile. Or, aici era mereu câte ceva mai important decât moartea moşicului, încât multe dimineţi mi s-au dus aşteptând în curte să-mi vină rândul. Caterina venea întotdeauna cu mine, ceea ce făcea ca multe spinări să se plece la apariţia noastră.

— Ai băgat de seamă ce se întâmplă când îmi arăt dinţii?

Caterina ştia să asculte.

— Crezi tu că dinţii tăi îi fac să se bâlbâie?

— Bineînţeles! Uite, spune ceva şi-ai să vezi.

Începuse să-mi povestească despre mitropolit, când i-am arătat dinţii. I-a rămas fraza în aer, iar în ochi i se citea o veselie pe care n-o mai văzusem la nimeni. Ea singură m-a crezut.

— Te cred! mi-a zis ea. Ai într-adevăr nişte dinţi…

— Strâmbi!

Mă făcuse să-i povestesc. Nici astăzi nu ştiu ce gândea de fapt.

— Foarte bine! Aşa să faci! Să-ţi arăţi dinţii, dar să nu cumva să rânjeşti! M-auzi?! Să zâmbeşti şi-atât!

Poveştile oraşului

Prin oraş se înteţiseră zvonurile despre Mâţa Vinerii, pe care acum, după ce Costas adăugase noi taxe, unii o credeau rudă cu el. Alţii cumpărau de la bucătar, pe câte un taler, o

licoare care se zicea că te apără de orice vrăji. Aceste sticluţe ajunseseră şi în casa Greceanu şi, gustând dintr-una, mi-am dat seama că bucătarul nu era chiar escroc. Se simţea gust de lăcustă şi busuioc, care împreună îl ajută pe om să-şi păstreze o stare de bine.

Dintre prostiile care circulau, două erau mai intense şi chiar şi astăzi se mai găsesc oameni care să-şi aducă aminte de ele. Prima era despre o crimă care înfiorase oraşul. O femeie din lumea bună fusese tăiată în miez de noapte, căci cele mai memorabile omoruri sunt de cuţit ori de sabie. Cu toate că legile cele mai aspre sunt pentru otrăvitori, nimeni nu ţine socoteala morţilor otrăviţi. Dar, dacă un om e tăiat şi lăsat să moară într-o baltă de sânge, nu doar că află imediat tot oraşul, ci chiar vuieşte. Această femeie a fost găsită în poartă, cu un pumnal înfipt drept în inimă. Femeia încă trăia, iar din gura ei, de suflet pe moarte, puţinii trecători, care-or fi fost, au auzit numai numele meu. Nu trebuie să vă spun că n-aveam nicio legătură cu asta! Totuşi, de-atunci am şi început să-mi pun întrebarea cum de-mi ştiuse numele muribunda sau ucigaşul ei. Căci Mâţa Vinerii nu este un nume la îndemâna oricui. Nu era nimeni de fapt cu numele ăsta, până la mine. Maxima mi-l alesese pentru că m-am născut într-o vineri. Iar neamul nostru era ocrotit de sute de ani numai de mâţe. De aceea aveam una şi pe casă, făcută de un italian, pe care tatăl Maximei îl plătise în aur austriac. Nu mi-o mai aminteam, dar ştiam că era sculptată în marmură. Pisica de pe turn. Pisica făcătoare de bine. Până atunci nu mai fusese nimeni ca să-i ia numele, pentru că mâţa, prin tradiţie, e legată de ziua Venerei, iar din tot neamul nostru numai eu m-am născut vinerea şi încă la ceasul amiezii, care şi el este al somnului şi al mâţelor.

Prin urmare, nu puteam să nu mă întreb cine ştia de numele ăsta? Cu siguranţă în oraş mai erau şi alţi satorini, poate rude cu noi.

Cealaltă întâmplare se lega de Perticari, un boier spilcuit care avea diverse însărcinări pe la Palatul Domnesc, inclusiv pe la bucătării, ca pitar. El pomenise prima oară de Mâţa Vinerii, pretinzând că i se arătase în vis. Portretul hidoşeniei de la Olari venise din mintea lui. Pe el trebuia să-l caut neîntârziat.

IV

Cartea bucatelor rele

Ova mora

Pe când căutam casa pitarului Perticari, strada fu ocupată de lăutari, cu ultimele noutăţi din oraş. Iar printre cele mai calde era, desigur, prânzul lui Costas. În acea zi, tot oraşul vuia că bucătarul cumpărase din piaţă un morun plin de icre. Fără să mai ascult până la capăt toate bucatele ce urmau să fie gătite, am luat-o spre casă, renunţând să-l mai caut pe pitar.

Bucătarul răsfoise *Cartea bucatelor rele* şi alesese *ova mora*, una dintre cele mai rele mâncăruri. Nu cunoştea efectele. Era idiot. Dar alegerea dovedea aroganţă. Nimic nu mă scârbeşte pe lume ca nătărăii care aleg să facă nu doar ceva ce nu e pe măsura lor, ci acele fapte considerate de toţi geniale. Bucătarul mi se părea un astfel de vanitos. *Perturnicula!* O păsărică plină de visuri.

Mâncarea aceasta cere migală şi dragoste. După ce se curăţă icrele, se ţin în sare câteva ore. Între timp se coc pe plită nişte ardei iuţi, dar cărnoşi, dintre cei care se curăţă de pieliţă. Scurşi, tăiaţi în fâşii, sunt împărţiţi în mici grămăjoare. Ei devin patul, peste care se pun felioare de aguridă sau alte pometuri acre, tăiate unghie de subţiri. Abia apoi se toarnă untul, aproape topit, modelat ca un cuib, în care, în sfârşit, este pus caviarul. Acest bulgăraş se înveleşte în frunze tinere de hamei. La final, după ce tipsia e plină, se stropeşte totul cu vin îndulcit sau cu zeamă de zarzăre, în care au dormit trei feluri de buruieni, ale căror nume nici să le rosteşti nu e bine.

O înghiţitură cât nuca poate să-ţi dea încredere în tine, dar, în cazul în care cantitatea este mai mare, omul înnebuneşte, de unde şi numele acestui fel de bucate: *Ova mora – ouă nebune*.

Cine se hrăneşte cu ele pierde măsura şi nu mai poate să judece cu dreptate. Se cunosc cazuri în care tatăl şi-a omorât copiii, iar învăţătorii şi-au transformat discipolii în cârnaţi. Un călugăr care trăia în deplină singurătate, la Cozia, a dat de reţetă într-un pergament. Şi, pentru că-i plăcea caviarul şi mai ales combinaţia de dulce şi acru, a mâncat *ova mora* pe săturate. Sunt unii care se satură cu doar două înghiţituri, pe când mulţi alţii îşi văd saţul abia după ce înghit o găleată. Călugărul a mâncat până când şi-a pierdut capul. Două zile mai târziu a lăsat mânăstirea, încurcându-se cu o văduvă care trăia pe picior mare la moşia ei muncită de peste 200 de braţe. Aici, călugărul mâncător de *ova mora* a căşunat pe nişte copii născuţi robi. Planul era să scoată oameni din ei, prin aceasta înţelegând nişte servitori atinşi de perfecţiune. Iar drumul pe care l-a ales era bâta. În fiecare dimineaţă îi strângea în spatele grajdurilor şi-şi începea educaţia, cărându-le la ciomege, afumându-i cu ardei, izbindu-i cu capul de ziduri, încât în scurtă vreme începură să moară. Iar pe cât rămâneau mai puţini, pe atât creşteau şi ambiţiile pedagogului. Ultimul dintre învăţăcei şi-a luat lumea în cap, alergând într-un suflet până la Brăila, unde a trecut la Islam, iar în scurtă vreme s-a întors în Valahia ca nefer al lui Ismail Bina. Ziua e la ordinele turcului, însă noaptea găbjeşte călugări, considerând această îndeletnicire singura lui datorie. Din instinct, le scoate maţele şi le dă foc.

Cât despre călugărul mâncător de *ouă nebune*, rămas fără elevi, s-a stins într-o zi, ducând cu el pe lumea cealaltă durerea unui suflet neîmplinit. Cazul lui e trecut în istorii, unde nu se spune nimic despre mâncarea care i-a luat minţile, dar a cărei reţetă am găsit-o pe marginea unui testament, scrisă de mâna lui.

Cum putuse moşicul Zăval să-i dea bucătarului cartea nu ştiu, însă mi-era foarte clar că trebuia s-o iau de la el cu orice preţ.

Casele

În timp ce prin oraş se vorbea despre măiestria bucătarului de la Palat, eu căutam casele, care păreau intrate în pământ. Nici măcar Caterina nu-şi mai amintea unde sunt.

— Pe vremea când Maxima Tutilina locuia la Bucureşti eram copil, îmi mărturisi ea, risipind în jur un aer vechi, de parfumuri ţinute în cufăr. În spatele ochilor, care deşi erau aţintiţi pe mine nu mă vedeau, crescuse o casă din care răzbătea un turn roşu.

— Iar pe acest moţ îşi întindea labele o mâţă albă ca laptele.

Amintirile ei deveniră imediat ale mele, aducându-mi în minte casa noastră cu un turn mic, acoperit cu olane, pe care le vopseam de două ori pe an, de Crăciun şi de Paşte. În turnul ăsta Maxima chema ciorile, lucru pe care nu ştiu dacă mi-l amintesc sau dacă mi l-a povestit ea, căci amintirile mele sunt înceţoşate şi întărite pe ici, pe colo de evocările ei. Avea un dar rar de-a te face să vezi ce voia ea.

Au fost multe zile în care am căutat strada şi de fiecare dată venea şi Dubois cu noi, ceea ce transformase căutările mele în plimbări mai mult amoroase. Uneori îl lua şi pe Fleury, consulul, un bărbat mărunţel, care îşi strângea periodic buzele, transformându-şi gura în pungă. Şi era foarte cu nasul pe sus. Odată l-am auzind spunând că la Bucureşti nu există partizani, ci doar mici înţelegeri.

Dubois, în schimb, luase parte la o revoluţie din Antile, în Saint-Domingue, şi nu scăpa niciun prilej să se înfierbânte pe tema asta. Era un revoluţionar, foarte pornit împotriva negustoriei cu oameni. De câte ori treceam pe lângă Piaţa de sclavi se mânia, iar odată a şi cumpărat un ţigan ca să-l poată elibera, ceea ce n-a folosit nimănui, căci până seara au pus alţii hapca pe el.

Dar asta s-a întâmplat mai târziu. În acea zi am căutat strada Murta.

Oriîncotro o luam, se deschideau alte străduţe sau ieşeam în Piaţa Lipscani. Este adevărat, lucrul acesta nici nu prea conta pentru Caterina, care avea ochi numai pentru francez. Pe la prânz am dat de-un intrând pe lângă Strada Franceză. Pe toată lungimea nu era decât un oţetar bătrân, iar la oarecare distanţă nişte trepte de la o fostă pivniţă, îngropată între timp. Pe lângă scări îşi puseseră boarfele nişte telari. Dubois se amuza pentru că unul dintre bărbaţi era îmbrăcat într-o rochie albă, iar ceilalţi îi cântau de nuntă:

Frunză verde lăcrimioară,
Lado, lado, surioară!

E ciudat cum îmi amintesc lucrul ăsta, pe Dubois cântând, încercând să memoreze versurile, în timp ce mâna

lui o atingea pe-a Caterinei, aşezată ostentativ pe catifeaua canapelei.

— Ce e Lado? a întrebat el.

— Un fel de stafie! a spus ea, deşi habar n-avea ce înseamnă, după cum nici nu cred că ştie cineva.

Stăteau în faţa mea, el uşor aplecat asupra ei, ca să-i vadă pe telari. Îmi ajunseseră lacrimile în gene, dar mă abţineam. Eram într-un fel geloasă, dar mă şi emoţionau întâlnirile lor. Erau îndrăgostiţi şi puţine lucruri mai aveau importanţă, iar strada Murta nu era printre ele.

Ghinionul lui Dubois

Nu i-am spus niciodată Henri, cum îi zicea Caterina, ci exact cum îi spunea toată lumea: Dubois. Obişnuia să-şi zică toate numele, Henri Dubois de Saint-Maurice, dar dintre toate nu se înţelegea clar decât Dubois, poate şi pentru că făcea întotdeauna pauză după el. În tot cazul, după ce-l auzeai spunându-şi toate cele trei nume, nu-ţi rămânea în minte decât *Dubois*. Era născut în Antile, unde trăise ceva timp, aş zice, căci se apropia de 30, deşi pe atunci nu spuneam că un om are *atâţia* ani. Pentru mine nu existau decât trei vârste. Când vedeam pe cineva, îl băgam imediat într-una dintre grămezi: ori era de vârsta mea, ori era peste 20 de ani. Şi mai erau bătrânii care erau bătrâni, nici nu contau. Cum spuneam, Dubois era încă tânăr, dar tinereţea aia nebună se dusese în Saint-Domingue, despre care nu mai contenea să vorbească. Avusese un ziar, proprietatea lui, aşa cum unii au o moşie sau o fabrică. *Foaia lui Riga* ori alte fiţuici care se mai fâlfâiau pe la noi erau nimic faţă de ziarul lui. N-avea nevoie de lăutari. Toate întâmplările mai de soi erau scrise şi uneori desenate în *Le Moniteur*, cum se numea. Adusese cu el câteva exemplare, lăsându-i pe unii uluiţi, iar pe mine cu visul de-a ajunge cândva scriitoare de ziare.

După ce în Saint-Domingue izbucnise revoluţia, Dubois s-a întors la Paris. Iar de-aici au şi început nenorocirile lui. Într-o zi picotea într-o cafenea, trăgând din când în când cu urechea spre un anume Gaston, care vorbea cu mare înflăcărare într-o piaţetă, la câţiva paşi.

— Toţi suntem egali, spunea acesta, nu există nimic care să-l facă pe un om mai bun decât pe altul. Lumea de mâine

este a pantofarilor, a brutarilor! Este a mea!

Cuvintele îl ungeau la suflet, căci şi Dubois era bonapartist şi încrezător într-un viitor al dreptăţii.

Nu după mult, trăsura marchizului Lagrange a oprit în piaţetă, iar pe uşa cu blazonul aurit au ieşit mai întâi câinii, doi labradori, de care marchizul era nedespărţit. Totul s-a întâmplat foarte repede: câinii au sărit pe Gaston, care continua să vorbească, în timp ce Dubois, alertat, a ieşit din cafenea, urlând spre Lagrange să-şi cheme câinii, lucru pe care marchizul nu intenţiona să-l facă, în timpul ăsta mergând cu paşi mărunţi şi eleganţi, ignorând cu totul faptul că cei doi câini îl făceau harcea-parcea pe oratorul Gaston. Dubois a fluierat spre câini, apoi, panicat, a scos pistolul, vrând să tragă un foc de avertisment. Însă, în clipa aceea peste care stăpâneau trei sute de cheţi, o trăsură trecu în viteză pe lângă el, iar pe fereastra trăsurii ieşea statuia Fecioarei, care lovi cu putere cotul binevoitorului Dubois. Pistolul îşi schimbă ţinta, iar marchizul căzu grămadă.

Îngrozit, Dubois şi-a pus toate rudele în mişcare şi, în aceeaşi seară, deja călătorea spre Bucureşti, având în buzunarul jiletcii numirea de cancelar al consulului Fleury.

Dar toate acestea le-am aflat mai târziu, după ce povestea oricum ajunsese chiar şi-n gurile precupeţilor din Piaţa Lipscani.

Cufărul

Aceasta a fost şi ultima încercare de-a găsi strada Murta. Caterina s-a hotărât să plătească pe cineva ca să caute casele.

În acest timp, *ova mora* îşi făcuse efectul. Lui Costas îi intrase în cap că supuşii nu prea-şi cunoşteau lungul nasului. Nu există bucureştean, oricât de amărât, zicea el, care să nu aibă măcar vreo doi robi. Ca să nu mai punem la socoteală boierimea, cu sutele de ţigani! Cine are chef să fie stăpân trebuie să plătească! Pentru fiecare sclav să dea la vistierie 20 de parale! Ceata lui Cirtă bătea oraşul. Nu era poartă în care să nu vezi vreun om speriat sau bătut. Iar într-o zi intrară în prăvălia lui Zăval, care oricum n-avea stăpân.

Când am ajuns, în casa moşicului era prăpăd. Prăvălia fusese golită, iar neferii coborau în pivniţă. În stradă, Căpitanul Mârcă cerea tuturor să se plângă, îmboldindu-i cu

vocea lui autoritară să-şi scrie toate nemulţumirile pe hârtie, iar unii chiar îi dădeau jalbe, cum făcusem şi eu.

M-am repezit pe scări, ţipând cât puteam. Nişte namile rostogoleau deja putina cea mare cu brânză, iar alţii tocmai puneau mâna pe butoiul cu vin. Nu descoperiseră intrarea în Laboratorium, dar se mişcau pe lângă zidul care n-avea nevoie decât de un umăr mai hotărât. Caterina era supărată, dar nu-şi pierduse deloc cumpătul:

— Cine v-a dat voie să jefuiţi lumea? Arătaţi-mi pitacul sau ce hârtie aveţi!

Cirtă Vianu a ieşit din umbră, făcându-mă să tresar. Pe obraz avea o tăietură proaspătă, de la ochi până aproape de gură. Şi Caterina era mişcată, cu toate că n-a lăsat să se vadă.

— E ordin de la Palat, coconiţa mare, a răspuns el plin de respect, făcând un semn spre servitorii lui să arate hârtiile, pe care Greceanca mai mult se prefăcea că le citeşte.

După îngăduinţa pe care i-o arăta lui Cirtă, era clar că se cunoştea cu el.

Costas ceruse o listă de bunuri, pe care le voia într-o oră, convingându-l chiar şi pe Bina să-şi trimită oamenii. Toate erau în numele lui Căpitan-Paşa, pe care îl încolţiseră pazvangiii. Dar eu ştiam că de vină erau ouăle nebune, care făcuseră din el un tiran, gata să-şi împlinească cele mai prosteşti visuri. Dovadă că era aşa stătea şi faptul că îşi tocmise un cancelar care scria toate acele plăceri pentru care oamenii ar fi trebuit să plătească biruri. Cancelarul scria de zor, iar un aprod citea ce scria, turnând în urechea altui servitor, de unde totul se ducea mai departe, la crainicii cu goarne şi prin foişoare, încât toată suflarea află că trebuiau plătite biruri grele pentru fumul tras din narghilea, pentru ameţeala dată de vin, pentru bucuriile burţii, dar mai ales pentru fericirile sufletului îndrăgostit. Cine voia haine noi trebuia să plătească o mică taxă, nu cine ştie ce, atât cât să afle lumea că-ţi plac, un mic bacşiş, ca să simtă şi Costas plăcerea pe care o trăia omul cu haine noi. Căci ce bucurie ar fi aia, dacă nu ştie de ea însuşi principele! Când eşti fericit, dai cu banii în stânga şi-n dreapta şi cu atât mai mult stăpânului tău, care merită şi el, săracul, o mică atenţie, cât să ştie şi să se bucure de fericirile tale! Iar Cirtă Vianu era unul dintre cei care puseseră osul la acest mare avânt al fostului dragoman, care, dacă nu s-ar fi îndopat cu *ova mora*, poate nici n-ar fi fost un om rău!

Legătura Caterinei cu Cirtă mi s-a confirmat şi mai târziu. Spre seară, Cirtă a venit la uşa din dos cu o ladă. Vorbeau în şoaptă, ca nişte apropiaţi. Era un cufăr de Nürnberg, genul pe care nu-l deschide nici dracu', din fier

albăstrit. Dacă ridici capul, dai de-o altă cheie, cu aripioare mobile, pe care, dacă nu ştii cum să le potriveşti, stai şi te uiţi la ea până la capătul vieţii.

De la fereastră vedeam pantalonii lui Cirtă şi mâinile care împingeau înăuntru lada de fier. Dacă ieşeam prin faţă, îl prindeam la plecare.

Mai mult din instinct, am dat buzna pe scări şi un timp am aşteptat să văd unde se duce. Venise cu o trăsură, alături de care vizitiul fuma. Cirtă a-nceput să strige ceva glumeţ. Abia după trei-patru cuvinte mi-am dat seama că vorbea în sârbeşte. Descoperirea m-a lovit rău. Poate era sârb, iar dinţii mei nu-l obligaseră la nimic. Iar dacă era sârb însemna că Perticari avea dreptate: un sârb îl omorâse pe moşicul! Sârbul Cirtă Vianu. Poate că în cufărul de fier se afla ceea ce furase din casa lui Zăval, ceva valoros. Caterina şi Cirtă ştiau prea bine ce se întâmplase cu moşicul, aveau planuri din care cu siguranţă făceam şi eu parte. De aici provenea şi interesul ei faţă de mine. Şi-o mai bănuiam şi pentru altă faptă netrebnică.

O moarte înfiorătoare

În aceeaşi seară a mai venit o veste care m-a dat peste cap. Paznicul dispărut, pe care eram convinsă că-l trimisesem la capătul lumii, fusese găsit. Două zile dormise la groapa de gunoi a oraşului, beat mort.

Începea să mi se cam clatine încrederea în satorini şi, odată cu ea, se duceau şi planurile mele de viaţă. Ce puteam să fac într-o lume în care nici măcar Sator nu exista?

După cină am luat-o pe Caterina la întrebări:

— Ce e în cufărul pe care ţi l-a adus Cirtă?

Nu era bucuroasă, iar pe faţa ei se vedea că n-avea de gând să-mi dea vreun răspuns.

— Tu ce crezi?

Nu ştiam dacă să-i spun ce-mi trecea prin cap, mai ales gândindu-mă la ceea ce ţineam noi prin astfel de cufere, sau ce credeam.

— Probabil rochii, încercai cu jumătate de gură.

Greceanca râse ca şi cum numai un tâmpit putea să se gândească la astfel de fleacuri. Se simţea insultată.

— Un cap de mort?

Răspunsul ăsta îi plăcu.

Caterina avea o casă mare, pe care mi-o închipuiam plină de cufere. Şi nu credeam numai eu acest lucru, ci toată servitorimea vorbea despre bogăţiile ei. Dacă şi-ar fi pus mintea, putea să cumpere tot oraşul. Se spunea că bărbatul cu care fusese măritată numai pentru o noapte era uns cu toate alifiile şi băgat în toate necurăţeniile care-ar putea să treacă prin vreo minte de om. Tatăl lui vânduse ţigani şi adunase bani de pe urma desfătărilor omeneşti, iar cu banii moşteniţi fiul fostului negustor de sclavi ajunsese mare boier, cumpărându-şi rangul de *vornic*. Nu se ştie pe unde trăise, ci doar că într-o zi de mai, când tot Bucureştiul se lăfăia în foişoare şi prin cafasuri, intrase în oraş un alai de 20 de trăsuri, păzite pe de lături de soldaţi înarmaţi, care nu erau arnăuţi amărâţi sau hăndrălăi cum se văd de obicei pe la uşile boierilor de la noi, ci erau unul şi unul, nişte namile blonde, cu ochi de foc.

În Piaţa Lipscani, ca de obicei, era înghesuială, iar trăsurile se opriseră unele într-altele. Lângă tecar fornăiau caii străinului, pe care abia atunci bucureştenii aveau să-l vadă la faţă. Sub ochii înmărmuriţi ai mulţimii, trăsura începu să se desfacă, exact cum se desface o floare, iar catifeaua, pe care stătea tolănit stăpânul ei, se ridică. Şi nici nu era un divan ca oricare, ci un fel de palmă în care viitorul bărbat al Caterinei arăta ca un neamţ îmbrăcat în mătăsuri şi pieptănat de o mie de mâini. Iar acest bărbat uimitor, care se plimba în trăsurile lui cum nu mai văzuse nimeni, şi-a găsit moartea în patul de nuntă. Servitorimea spunea c-a fost înţepat de o viespe. În miezul nopţii, toată casa s-a trezit în ţipetele miresei, iar cei mai norocoşi l-au văzut chiar atunci: bărbatul frumos, care dansase la nuntă, uluindu-i pe nuntaşi cu piruetele lui, devenise un fel de monstru. Faţa i se umflase ca un burduf de cimpoi, iar corpul se făcuse atât de mare, încât au trebuit să strice uşa ca să-l poată duce la cimitir.

Având povestea în minte, nu puteam niciodată să privesc spre Caterina fără să văd şi cadavrul umflat al bărbatului ei, pe care, în închipuirea mea bănuitoare de-atunci, o vedeam otrăvindu-l. Poate chiar Cuviosul Zăval îi preparase vreun amestec. Dar ce otravă ar putea să umfle astfel un om? Poate veninul fricii, despre care am citit undeva c-ar împrăştia o asemenea groază, încât n-ar rămâne părticică din om care să nu încerce să scape în vreun fel. Maţele şi-ar căuta salvarea ieşind pe gură. *Ars horroris!* Deşi viaţa m-a învăţat că toate relele cărnii vin din mâncare. Feţele buhăite înfulecă multă carne, pielea băloasă e de la pâine prea multă, iar când vezi un obraz roşu rău şi rugos, omul ăla

îi trage zilnic cu vin. Există mirodenii care-ţi fac nasul mare şi lichioruri care-ţi şterg strălucirea. În ochii unui om se vede întotdeauna mâncarea pe care-a băgat-o în el. Plăcerile maţului ies ca buruiana la suprafaţă.

Dar pe-atunci nu dădeam la o parte nici otrava. Privind în ochii Caterinei, care te pătrundeau până-n creier, vedeam şi cadavrul gigantic al fostului ei bărbat.

— Ce-ai pune tu într-o ascunzătoare atât de bună? mă readuse ea la cufărul ferecat.

Bineînţeles, mă gândeam la ce-ar fi pus Cuviosul Zăval: elixire, cărţi şi artefacte cărora numai el le ştia valoarea. Iar dacă ar fi fost cufărul meu, singurul lucru de valoare ar fi fost *Cartea bucatelor rele*. Gândul la ea şi la faptul că se afla în mâini străine şi proaste mi-a tăiat cheful de stat la taclale. În ceafă îmi tropăiau alte gânduri, care puneau în umbră lada de fier.

Stafia

În zilele următoare, peste oraş se lăsă liniştea. Costas era epuizat. Cărăuşii parcă se mai răriseră, iar oamenii lui Bina nu se vedeau pe străzi. Până şi grecii o lăsaseră mai moale cu revoluţia.

Pe timpul zilei cotrobăiam prin casa lui Zăval, iar serile mi le petreceam la Caterina, la care venea destul de des şi Dubois.

În dimineaţa despre care povestesc, m-am întâlnit cu el pe stradă, lângă Biserica Dintr-o Zi. Aceasta a fost prima mea conversaţie mai lungă numai cu el. A descălecat, căci omul ăsta nu mergea decât călare, ca şi cum n-ar fi auzit de trăsuri. Iar cum a atins pământul, a şi devenit un fel de argint viu, care voia pe orice cale să-mi intre în sânge. Şi, privindu-i coama de păr pe care o bătea vântul, mi-au venit în cap toate câte mă apăsau. M-apucase o aşa de mare poftă de povestit, încât eram în stare să-mi destăinui şi numele. Cu toate că Maxima îmi spusese de-atâtea ori că rostul întâlnirii cu cineva e să-l faci pe el să vorbească. Ăsta e scopul vieţii: să asculţi. Ştiam foarte bine şi, cu toate astea, am început să-i povestesc despre *Cartea bucatelor rele*, despre moartea moşicului, despre Bina. Eu vorbeam româneşte. El mă aproba, iar din când în când arunca câte o vorbă, ca şi cum ar

fi înţeles. Probabil că n-a priceput nimic din sporovăiala mea, dar aşa sunt francezii, dau din cap şi zâmbesc, prefăcându-se că sunt numai ochi şi urechi. La un moment dat mi-a strâns mâna şi mi-a spus ceva foarte lung. Am înţeles că-şi lua la revedere şi-am luat-o şi eu din loc, dar abia când am intrat în casă am putut să respir. Eram răvăşită.

Iar pe fondul ăsta de emoţie şi nesiguranţă, după ce sporovăisem toate nevrutele, m-a ajuns din nou Sator. Pironită lângă uşă, cum intrasem, nu îndrăzneam să mă mişc. Sator era ca o ploaie care îmi pătrunsese în oase şi care n-avea de gând să se oprească. Trebuia să m-adun şi să încerc în sfârşit să-l folosesc la ceva. În faţa mea se întindea masa la picioarele căreia îl găsisem mort pe moşicul. Poate că ceva din amintirea spiritului său mai dăinuia încă. Dacă mă gândeam numai la masă, poate ar fi fost mai uşor. Să mut masa mai aproape de mine, să-l fac pe Sator s-o împingă puţin. O bucată de vreme nu m-am gândit decât la bucuriile pe care acea masă urma să mi le dăruiască dacă s-ar fi clintit cât de cât. Sator se legăna în ritmul răsuflărilor mele. Ca un motan. Nu eram decât noi, în casa morţii, pe unde el trecuse de-atâtea ori. Dacă ar fi avut amintiri, ar fi fost legate de anumite dulapuri, de camerele prin care trecuse. Mi-era cald, dar nu mă mişcam. Dacă simţea că mi-e frică, eram ca şi moartă. Un moment îmi trecu prin minte cristalul prin care Sator putea fi oprit. Nu ştiu cât am stat aşa, dar, după ce mi se golise mintea de orice gând, nu mai era. Trecuse mai departe, fără să-l simt.

Eram ca un om prin care bătuse vântul fără să lase vreo urmă. La început am păzit uşa, de frică să nu-l tulbur, apoi am luat-o din cameră în cameră, aşteptându-mă să mai dau de el. În prăvălie era vraişte, căci oamenii lui Cirtă făcuseră praf rafturile. Ferestrele mari, altădată pline de lucruri, erau acum goale. Lumina, care era de toamnă adevărată, făcea ca totul să pară trist. Şi, uitându-mă spre stradă, în acel moment în care nici nu mă liniştisem ca lumea, ochii mi s-au lovit de o faţă care m-a făcut să tresar. Un timp am privit, fără să accept ce vedeam.

Stătea rezemat de tocul ferestrei. Nu-l vedeam cu totul, ci doar o parte din obraz, nasul şi pălăria, care îi umbrea ochii. O pălărie nouă, pe care n-o mai văzusem. Strada era plină, însă nimeni nu se uita către el. Cum putea să treacă atât de multă lume fără să-i arunce măcar o privire? Apoi s-a întors către mine, de fapt, spre fereastra în care bătea lumina unui soare slăbit. Şi atunci n-a mai existat nicio îndoială. Lângă uşa prăvăliei se rezema viu şi nevătămat însuşi Burchioiu.

Auzisem despre stafii pe care niciun ochi nu le poate deosebi de omul viu. Exact cum arăta el, fără nicio fisură. Câinele roşu, pe care Maxima îl punea în poartă, avea aburi în blană şi nici nu se putea mişca din acel loc. Numai lanterna veneţiană îl putea face să pară viu.

Burchioiu a mai măsurat puţin strada, apoi a luat-o spre biserică. Îl vedeam bine, cu haine de drum, cum nu-l mai văzusem. Căci unde se ducea Burchioiu?! Nu trecuse niciodată de poarta oraşului. Dac-aş fi auzit că pleacă spre Bucureşti, puteam să pariez că nu ajungea viu. Şi totuşi el era. Ca să mă încredinţez până la capăt, s-a întors iarăşi spre prăvălie şi, făcându-şi mâinile pavăză, îşi lipi nasul de geam. Vedea rafturile căzute şi zahărul rămas pe podea. Era o chestiune de clipe ca să dea cu ochii de mine. Mi-ar fi plăcut să spun cele două cifre aducătoare de beznă. Dar îmi era frică. În primul rând că, odată spuse, nu mai ştiam cum să le izgonesc. Apoi că nici nu ştiam de câte ori ar fi trebuit să le spun. Cum zicea Maxima, nimic în lume nu e mai înşelător decât numerele! Niciodată nu poţi pur şi simplu să le rosteşti! Numărul e ca o cheie gata potrivită în broască. Ai spus ori măcar ai gândit unul – s-au şi deschis o mie de porţi!

Şi nici nu era timp. Burchioiu m-a văzut şi-a şi-nceput să bată în geam.

Sclavul lui Dubois

Primul impuls a fost fuga, cu toate că nu-mi găsisem încă un loc. Şi pentru că eram speriată de moarte, nu m-am oprit decât în pivniţă, după ce m-am închis în Laboratorium. O fantomă poate să ajungă oriunde. Trebuia să găsesc ceva să mă apere. Dulapul era plin de borcane în care moşicul îşi ţinea ingredientele de uz curent: picioruşe de greieri, capete de răgace, scoarţă de mesteacăn, *aconitum*, fosfor şi săricică albastră. Pentru început, m-am uns cu puţin unt de gânsac şi-am înghiţit câteva seminţe de mei. Apoi am căutat praful de cărăbuş, care e cel mai bun. Se ţine închis într-o cutiuţă pe care numai la nevoie e prudent s-o deschizi, căci, cum scuturi puţintel praf, se şi umple camera de un gaz care poate să dizolve orice stafie. Totul durează un minut, în care trebuie s-o ştergi din acel loc. Dacă-l tragi pe nas, poţi să mori.

Mâţa de zof se legăna la capătul cheii, dându-mi fiori. Am strâns-o între degete, închipuindu-mi-l pe moşicul Zăval cum o cususe. Poate chiar pe divanul ăsta sub care cu siguranţă îşi ţinea şi cutia pentru cusut. Mâţa avea ochii din mătase şi era din zof bun, umplut cu pene. Apoi degetul a dat de o pietricică. Înăuntrul mâţei era ceva.

Se făcuse un frig de îmi îngheţaseră dinţii, dar nu îndrăzneam să aprind focul, ci doar spirtiera, de teamă să nu mă dea de gol fumul. Oricine dădea târcoale putea să-l vadă ieşind pe coş.

Încăperea era destul de mare, fără ferestre. Dacă Burchioiu ajungea aici, nici n-aş fi avut pe unde să fug.

Cu greu descusui mâţa. Înăuntru era o piatră roşie, cât bobul de linte. Un rubin. Pisica era umplută cu puf. Trebuia s-o păstrez aşa cum era. O lacrimă îmi ajunse în nas, atrăgând după ea cohorte de furnici mişcătoare. Moşicul se gândise la mine până în ultima clipă! Şi drept răsplată îi tatuasem sprâncenele, târându-l prin oraş în saca.

Mi se părea că mă încălzisem. Ochii mi se loviră de un tablou care spunea atâtea despre moşicul! Colorat. Mă făcea să visez şi să-l alung din mintea mea pe Burchioiu. O moară de apă, pe jumătate ieşită dintre multe acoperişuri roşii. Se vedea o parte din pod, peste râul în care un câine speria nişte raţe. Pe fundal se înălţa o clădire cu o sută de ochi, un fel de castel cu acoperiş ţuguiat. Un coş de flori colorate se revărsa peste pod. Totul era liniştit, ca şi cum însuşi moşicul ar fi locuit în acel tablou.

Printre lucrurile familiare am dat şi de un borcan cu mărgăriţe sau buburuze, cum le mai zice, moarte de mult. Cu grijă mare, am smuls două aripi, apoi am trecut prin minte toţi oamenii, nu prea mulţi, pe care aş fi putut să le încerc.

Câteva ore am stat în Laboratorium, punând mai multă lume pe jar. Caterina mă căutase prin toată casa şi fusese convinsă că m-a răpit cineva. A trebuit s-o mint că făcusem puţină ordine prin pivniţă, unde ea oricum nu intra. Cât despre Burchioiu – dispăruse aşa cum venise.

Cu prima ocazie am deschis vorba despre stafii şi aşa am aflat că Dubois era sigur de existenţa lor.

— Când eram în Antile, ne-a povestit el, privind-o doar pe Caterina, aveam un sclav credincios.

— E un fel de rob, mă lămuri Caterina.

— Adică?

Caterina, care în momentul ăla se cuibărise pe un divan cu perne mari, bătea câmpii:

— Drept să-ţi spun, habar n-am! Doar că nu e chiar ca un rob de-al nostru! Am auzit că sclavii sunt negri-negri şi se

hrănesc cu carne de om. De-aia şi sunt ţinuţi în lanţuri.

Dubois încercă să afle ce nelămurire aveam, însă Caterina îi făcu semn să continue, în timp ce-mi traducea în ureche doar ce voia. Eu stăteam la picioarele ei, pe o pernă, iar francezul trăncănea făcând paşi prin faţa noastră. Omul ăsta nu putea să vorbească decât în picioare, gesticulând larg. Din ochi îi ieşeau ploi de săgeţi colorate.

— Sclavul meu, continuă Dubois, mi-a promis cu limbă de moarte că, oricât va fi de greu, o să facă într-un fel să-mi dea de ştire despre lumea de dincolo. După ce-a murit, m-am gândit adesea la ceea ce-mi promisese, iar uneori aveam impresia că încă îmi este prin preajmă. Pe de altă parte, nu credeam că cineva mort mai poate să plece de-acolo.

Dubois povestea scuturându-şi din când în când părul, care îi ajungea aproape de umăr, iar Caterina îl asculta cu un zâmbet care îi arăta ataşarea faţă de el. Ea era precum căţeluşii pe care unele femei îi poartă în braţe, iar el avea *benevolentia* unui ogar.

— Într-o noapte, a continuat Dubois, l-am visat pe Joseph, căci aşa îl chema. Era vesel şi mai tânăr de cum îl ştiam. Fericit. Eu însumi căpătasem ceva din acea fericire. Mi-a spus c-o să ne vedem mâine, în piaţă. N-a precizat când, dar în sinea mea ştiam că vorbise despre ora prânzului, când m-am şi dus acolo. Şi l-am văzut.

Un moment se lăsă tăcerea, iar eu şi astăzi mai cred că nişte aripi au fâlfâit printre noi, pe-atunci fiind convinsă că era sufletul lui Burchioiu.

— Ieşeau aburi din… sclavul ăsta? l-am întrebat, mai mult pentru că voiam să rup vraja care îi cuprinsese pe amândoi.

— De ce?

— Pentru că uneori stafiile scot din ele un fel de aburi, explicai eu, avându-l în minte pe Laco Fulvus, din poarta noastră.

— Câte stafii ai văzut tu?! mă luă peste picior Caterina.

I-aş fi aruncat blestemul lui Calvus, care-ţi închide gura pentru un ceas, dar nu-l ştiam pe de rost.

— Nu ieşea niciun abur, îmi răspunse Dubois, care uneori înţelegea perfect ce-i spuneam. A apărut un copil, continuă el, un băiat pe care nu-l ştiam, şi mi-a zis că Joseph e bine, să nu-mi fac griji. Pentru că eram nedumerit, a întins braţul spre Catedrală. Atunci l-am văzut. Era sclavul meu, exact cum îl visasem, la vreo 300 de metri de mine. L-am văzut cum se vede cineva printre siluetele îmbulzite, dar l-am văzut bine. Mai mult, a ridicat două degete, ca să-mi facă un semn. Pe zidul Catedralei desenase un ochi. În clipa

următoare era deja mult mai departe, ca şi cum l-ar fi atras un magnet. Totuşi, îl vedeam cum zâmbeşte, faţa lui era de neconfundat. În clipa aceasta era, iar în următoarea se dusese. Uite-aşa: ca un fulg! Nu rămăsese nimic.

— Şi copilul? Ăla care ţi l-a arătat pe Joseph?

— Nu contează. Din câţiva paşi am ajuns la Catedrală, iar pe zid, sub acel ochi, scria cu litere mărunţele numele lui: *Joseph*.

Povestea se încheia aici, ca toate poveştile care mă enervează pe mine! Totuşi, destăinuirea lăsase câţiva fluturi în încăpere, iar pe mine mă mânca limba:

— Şi eu m-am întâlnit azi cu o stafie.

Din două-trei vorbe am povestit cum stătea rezemat de uşă, fără să pomenesc că mă văzuse.

— Şi de unde ştii că era o fantomă? întrebă Dubois, privindu-mă nu în ochi, ci dincolo de ei, în bezna dinăuntru, în care colcăiau miliarde de viermişori sângerii.

— Pentru că-l cunosc. Adică îl cunoşteam, c-a murit. E un… băiat din Braşov.

Caterina şi Dubois schimbară priviri din care era foarte clar că nu mă credeau. Stafia lui Joseph putea foarte bine să existe, pe câtă vreme eu n-aveam dreptul la nicio stafie!

— Poate n-a murit, spuse Caterina.

Aceasta fusese şi frica mea. Dar cât am stat în Laboratorium mă gândisem mult şi intens. Burchioiu n-avea cum să mai fie în viaţă. Îi deschisesem buzele, îi turnasem otravă şi, numai în gingii dacă pătrundea, era deja mort. Or, eu îi picurasem printre dinţi aproape tot şipul, ceea ce ar fi omorât o haită de lupi. Omag făcut de Maxima special pentru drum.

Nasul meu lung

Deşi mi-era frică să nu mă-ntâlnesc iarăşi cu Burchioiu, ziua următoare m-am dus din nou la Zăval. Mă bântuia gândul că poate Sator îl adusese pe Burchioiu, repus în viaţă atât cât să mă bage în frici.

În curtea Bisericii Dintr-o Zi se mişca silueta lui Ogaru şi ceva, un vânticel cald, îmi spunea că trebuie să vorbesc cu el chiar atunci. Pe când deschideam poarta, mi-am adus

aminte ce spusese nevasta bucătarului: Ogaru se învârtea pe-acolo în noaptea în care moşicul fusese ucis.

Pe marginea aleii, tufele de mur încâlcite îmi ajungeau aproape de nas. Ogaru dispăruse în casa parohială, care era de fapt un căsoi. M-am uitat pe fereastră şi l-am văzut cum arunca nişte lemne în sobă. Înăuntru totul părea poleit. Până şi pereţii erau tapetaţi cu o mătase galbenă-samanie. Pe masă se vedea o casetă. Am stat ceva lângă geam, aruncându-mi din când în când ochii, să văd ce mai face. Ogaru scria. Cred c-a tot scris cam cât te-ai semna de vreo cinci-şase ori. Apoi a pus foaia în cutie, închizând-o cu un lacăt cât palma. O slugă îl chemase în altă cameră.

Nu era nimeni. Nici măcar pe stradă nu trecea vreun om şi, fără să mă gândesc prea mult, am intrat în casă. Ce mi se putea întâmpla? Nu era moşicul îngropat în acea biserică?! Camera în care scrisese era la intrare. Auzeam focul din sobă cum scotea pocnete. Am înşfăcat cutia şi-am ieşit. Dar n-am făcut decât câţiva paşi. În curte am dat nas în nas cu Ogaru.

Mâna care ţinea caseta îmi tremura, acoperită în grabă cu pliurile fustei, pe care le ţineam cu cealaltă mână, ca o mare prinţesă. Ogaru era preocupat de ceva. Primele cuvinte au fost fără înţeles pentru mine. Apoi a început să-mi povestească ce auzise. Târziu mi-am dat seama că era din obişnuinţă. Exact lucruri de-astea vorbea şi cu moşicul Zăval.

— Să mă ierte Preasfântul, dar ăsta e cel mai tâmpit dintre toţi!

Se referea la Costas, prin comparaţie cu ceilalţi greci care se perindaseră pe tronul ţării.

— Toţi sunt veniţi din Fanar! Ăştia nici măcar greci nu sunt! Ci nişte ciudaţi! Fanarioţi! Când nu-i place mâncarea, face prăpăd. Pe un bucătar, de dinainte de ăsta, al coconiţei Greceanca, l-a dat la câini! Stă pe un divan de mătase făcut colac şi, când nu-i convine ceva, urlă de se aude până la brutăria armeanului: *Skatá skatá sto thirío!* Dacă auzi cuvintele astea, precis vin de la nechibzuitul de Costas! Zilele trecute l-a tăiat pe unul dintre oamenii lui Ismail Bina, ceea ce ar putea până la urmă să fie de bine, pentru că turcul ăla nu lasă nimic neplătit.

Faţa lui Cirtă, cu falca proaspăt tăiată, îmi veni în minte imediat. Dacă pe el îl tăiase, foarte bine! Din partea mea, Costas putea să continue.

Nu departe, un ţigănuş încărcat de bagaje îmi zâmbea. Probabil văzuse cum ascundeam cutia. I-am zâmbit şi eu, gândindu-mă c-o să mă pârască.

Popa se ambalase, povestea cum o încasase Cirtă Vianu, pe care în mod clar îl plăcea şi el ca şi Caterina. Aveau

cumva nevoie de acest Cirtă, tâlharul care mă răpise şi care-mi furase ghetele din picioare. În cele din urmă, Ogaru m-a întrebat cu ce treabă venisem.

— Aş vrea să ştiu dacă există stafii.

— Aha! m-a luat Ogaru în serios, privindu-mă cu ochi iscoditori.

Se vedea că îi intraseră în creier cuvintele mele. O experienţă de-asta cu siguranţă avusese şi el. Dar dacă Ogaru era unul dintre acei satorini pe care îi căutam?

— Te referi la stafia Cuviosului Zăval?

Din glasul lui se vedea că era şi mai nesigur decât mine. Opinia lui Ogaru era foarte încâlcită. Nu ştia exact ce să-mi spună, dar nici nu voia să recunoască deschis că şi el se întâlnise cu o stafie.

La plecare, de fapt, chiar când ajunsesem la poartă, m-a rugat s-aştept puţin şi nu după mult s-a întors cu un şal:

— Uite, a fost al cucoanei mele, preoteasa, Domnul să-i odihnească sufletul ei bun! Ia-l, hai, ia-l şi poartă-l! Nu mai umbla cu treanţa asta, ca slugile!

În ochii lui Ogaru se citea o milă profundă, care nu atunci, ci mult mai târziu m-a mişcat, căci pe vremea aia orice pomană mă insulta. Cui dai lucruri? Milogilor, oamenilor fără căpătâi, robilor şi altor nefericiţi! Mi-aduc aminte că eram furioasă, dar m-am privit în oglindă, recunoscând în sinea mea că Ogaru avea dreptate: nu arătam deloc respectabil. Era oglinda din hol, în care obrazul mi-era proaspăt, iar părul viu, ca o coadă de şarpe. Aveam un aer sălbatic, o dezordine în toată figura, pe care am pierdut-o. Astăzi mă privesc în aceeaşi oglindă, iar uneori, chiar şi cu adâncitura pe care timpul mi-a săpat-o între sprâncene, mi se pare c-arăt mai bine.

Am ascuns caseta în dulapul din Laboratorium, unde îmi jurasem că n-o să ajungă nimeni, închipuindu-mi că înăuntru erau cele mai groaznice taine ale popii Ogaru.

Întâlniri secrete

Caterina o ţinea numai în vizite, iar peste tot Dubois era nelipsit. Târgoveţii n-o mai pomeneau doar pe ea. „Trece Caterina cu francezul” ajunsese o frază bătută în cuie. Nici nu se mai punea problema să te gândeşti la Greceanca aşa

cum fusese, ci ca la deţinătoarea unui animal rar. Cei mai mulţi alergau să-l vadă pe el, a cărui frumuseţe o lăudau şi femeile, şi bărbaţii. Dar fala cea mare era a Caterinei, care devenise un fel de stăpână a francezului căutat de toţi ochii. Ca să nu pierd ocazia de a vedea lumea, mă rugam de ea să mă ia şi pe mine. Începusem să am grijă la cum arătam, iar dintre lucrurile cumpărate în acea perioadă îmi amintesc un cauc acoperit cu mărgele, de care eram nedespărţită, un fes din pâslă roşie, pe care cususem mărgăritărele mici şi mărgele, năsturei de argint şi flori de mătase. Îmi împleteam părul pe ceafă, iar uneori cu un saric, ceea ce mă făcea să arăt mai mare cu câţiva ani.

Nu după mult am aflat pentru ce strângea bani Caterina. Voia să cumpere tronul, lucru pe care îl dorea toată lumea. De-asta avea nevoie de cufăr. Boierii dădeau bani ca să se pună bine cu viitorul domn, iar Greceanca aduna pungile. Pe atunci nu înţelegeam de ce nu punea ea toată suma dacă era atât de bogată, însă cu timpul am învăţat că nu banii contau, cât să-i bage şi pe alţii în acelaşi rahat. Când oamenii bogaţi fac o chetă, n-o fac din zgârcenie, ci pentru că au nevoie să-i aducă şi pe alţii pe lângă ei, să-şi facă un fel de alai sau chiar o partidă. Uneori e vorba doar despre plăcerea de-a fuma cu cineva un ciubuc, având sentimentul că şi acel om e la fel de interesat.

Toată boierimea se aştepta ca Husein, îndurerat după moartea fiului său, a cărui căpăţână îmi trecuse pe sub nas în chiar prima mea noapte la Bucureşti, paşa care se lupta cu pazvangiii, să dea toată vina pe Costas. El era primul care-ar fi trebuit să scape de Pazvantoglu, nu s-aştepte ditamai armata de turci! Cel mai categoric în privinţa asta era Dudescu, la a cărui gură mă uitam ca la scamatorii din târg.

— Grecul, zicea el, o să fie mazilit în cel mult trei luni, când o s-avem un domn nou, care n-o să-şi mai aducă aminte de bucătarul tău. Pun 10 galbeni că scăpăm de Costas până-n februarie! Cine pune la contra?

Avea degetele atât de subţiri, cum nu mai văzusem la nimeni, iar când scotocea în pungă după cei zece galbeni, aveam impresia c-o să se frângă. Caterina era însă de neclintit:

— Abia l-a pus, mărite Dudescu! Mai bine strângem nişte bani şi-i trimitem sultanului ca să-l schimbe…

— Cu cine? Cu alt grec, şi-ăla cu ditamai foamea-n gât!

Dubois, ca şi mine, era *spectator*, mulţumindu-se să soarbă în nări parfumul Grecencii, care pentru fiecare vizită se îmbrăca numai cu rochii ţinute în frunzeturi şi stropite cu esenţe pe care nu le mai trăsesem niciodată în nas, între care

floarea de tei frământată cu izmă mi se părea cea mai rafinată mireasmă. Francezul îşi înfoia nările, iar Caterina se uita la el numai cu coada ochiului. Şi, privindu-i de la distanţă, începeam să devin un soi de complice la o poveste care abia atunci începea.

Trăsura casei Greceanu străbătea oraşul, iar la sfârşitul fiecărei zile cufărul mai primea nişte pungi.

Un om ciudat

Printre acoliţii Caterinei se număra şi Perticari, ceea ce nu putea decât să mă bucure. Am ajuns la el seara, iar Caterina se temea să nu găsească uşa închisă, căci pitarul era spiritist, iar noaptea se închidea în casă, unde vorbea cu morţii din tot Bucureştiul. Am avut noroc, încă nu începuse.

Perticari purta un anteriu fin şi avea buzele atât de roşii, încât tot timpul cât am vorbit cu el m-am întrebat dacă erau vopsite. După felul elegant în care îşi mişca bărbia, părea filandru, ceea ce ar fi explicat faptul că îl cunoştea pe Cuviosul Zăval. Mai mult, după ce Caterina i-a spus cine sunt, în ochii lui a fluturat o nelinişte. Mai întâi am vorbit despre bucătar, dar nu dădea semne că l-ar interesa. Caterina a trăncănit un timp despre Costas, pe care îl şi vedea făcut piftie, iar Perticari a ascultat-o, zâmbind ca un mâţ.

— Am fost la Olari, am început eu, ca să aduc cumva vorba de Mâţa Vinerii. Am auzit că ţi s-a arătat în vis.

Spiritistul îşi povesti visul cu vocea unui om care-l mai spusese de zeci de ori.

— Şi de unde trebuie să apară Mâţa asta? îmi încercai eu încă o dată norocul.

Ceva îl atinsese. Era descumpănit şi fericit într-un fel. Mă privea drept în ochi, ca şi cum ar fi vrut să-mi spună: asta trebuie s-o vorbim numai noi doi. Iar într-un târziu, când nu mă mai aşteptam, îmi răspunse:

— De la Chişinău.

Voia ceva de la mine, dar nu ştiam ce. Poate că moşicul îi spusese cine eram. Oricum, aceasta era treaba lui. Eu nu voi recunoaşte că sunt Mâţa nici dacă urma să mor pentru asta.

— Cum l-ai cunoscut pe Cuviosul Zăval?

— Am crescut aici, iar pe vremea copilăriei mele cunoşteam tot oraşul.

Era fâstâcit şi-am profitat de ocazie:

— Totuşi, eşti cu mult mai tânăr ca el…

Spiritistul era trecut prin viaţă, a schimbat subiectul:

— Dacă vrei să vorbeşti cu spiritul lui Zăval, vino într-o sâmbătă seara…

Mi s-a părut că voia să-mi câştige încrederea.

Caterina n-a scos de la el niciun ban, căci, pe când eu mă pregăteam de o nouă întrebare, în mod neaşteptat, Perticari a dispărut pur şi simplu, lăsând în urma lui o dâră de fum.

Probabil exersase de multe ori plecarea asta. Mai văzusem astfel de trucuri şi-am şi început să-i povestesc Caterinei, care era cu mult mai surprinsă decât mine.

— Maestrul Iulian trimitea o lumină în celălalt colţ al camerei. Avea el un glob cu steluţe pe care îl lăsa să se rostogolească, iar cât ceilalţi urmăreau sticla, el, uite-aşa, dispărea fără urmă!

— Şi nu-l vedea nimeni?

Caterina era în unele privinţe incredibil de crudă la minte. Nu putea să înţeleagă artele evadării. Un om versat, mai cu seamă un *evasionis magister*, cum era Iulian, nu doar că devenea nevăzut, dar dispărea cu totul dintr-o încăpere şi dus era. Avea cortine făcute să cadă la cel mai potrivit timp, iar în obscuritatea camerei se acoperea cu o pelerină, agăţată pe spate. Ca să nu vă mai povestesc de sfori şi de sârme, care făceau ca orice haină să danseze, ca şi cum o fantomă ar fi fost îmbrăcată cu ea. Iar mantaua de mahut era cea mai bună. Postavul ei fin, de-un negru pufos, te făcea să-ţi intre ochii în el, fără să mai simţi cum se depărta scamatorul. Nu-l mai vedeai. Se făcea nevăzut. Căci negrul e şi el de mai multe feluri, mai ales când vine vorba de ţesături.

Dar Perticari mă lăsase cu gura căscată. Dispariţia lui era cu totul superioară, mai ales pentru că după el rămăsese o frică pe care o simţeam pe şira spinării. Fumul era ceva nou. Am mai stat în salonaşul de la intrare un timp, până când ne-am dat seama că vizita noastră se încheiase.

Caterina nu era prea uimită.

— Perticari ăsta, spuse ea, a fost aşa de când îl ştiu. Am avut acelaşi profesor de latină şi în timpul lecţiei făcea să dispară cărţi sau pagini. Dascălul ne citea din *De bello Galico* şi, în mijlocul frazei – ghinion! Se evapora cartea!

— Cum făcea?

Caterina ridică sprâncenele, în semn de mirare. Mă holbam la buzele ei, la pliul fin şi mă lovea bucuria. Cu toate

că nu puteam să am încredere nici în ea, îmi plăcea că eram împreună, că-şi pierdea timpul cu mine.

Vraciul

La ieşire am dat nas în nas cu bucătarul, care era clar că nu venea pentru prima oară acolo.

— Ia te uită, Silică! Pe la mine nu vii, dar ai timp de vizite prin case mari!

Caterina era indignată, iar bucătarul nu-şi găsea vorbele. Era clar că nu-i picase bine întâlnirea cu noi, dar tot îşi ţinea nasul sus. Mai ales la mine mi se părea că se uită. Curtea spiritistului era pustie, iar vântul lovea poarta, care rămăsese deschisă.

— I-am adus nişte mărgăriţe, stăpânica! Uite aici!

Bucătarul ne arătă un borcan cu gândaci morţi, ceea ce-o făcu pe Caterina să se strâmbe de greaţă. Iar cât ea spuse ceva pe tema asta, piticul de bucătar îmi şi umplu buzunarul cu buburuze.

— Ai grije, jupâneşica, mă avertiză el, că, dacă nu te joci săptămâna asta cu ele, îşi pierd tăria!

— Lasă fata în pace, Silică, îl certă Caterina. Îţi umblă numai prostii prin cap! Bucătarul meu, îmi explică ea, pe care a pus laba nenorocitul de grec, se crede şi vraci! Dac-ai şti câte porcării m-a pus să beau, nici n-ai crede!

Şi, după ce îl linişti c-o să-l răscumpere ea cât de curând, bucătarul intră în casă, unde probabil că Perticari deja chemase vreun suflet de mort, lăsându-mă cu regretul că n-apucasem să-l întreb de *Cartea bucatelor rele*, cum ar fi trebuit. De multe ori rămâi cu gura căscată în momente în care ar fi bine să pui acea întrebare ce poate să schimbe întreaga istorie.

Caterina îmi povesti o oră încheiată, tot drumul până acasă şi apoi în salon, până ne luă somnul. Bucătarul era, într-adevăr, meşter în leacuri, iar după moartea bărbatului ei îi aducea serile o fiertură de somn care-i lua durerea din suflet.

— Îl mai văd încă, cu o fermenea roşie, ridicând de fiecare dată nasul într-o parte, cum face el, suspinând ca şi cum ar fi luat asupra lui toată suferinţa din lume. Cum termina în bucătărie, trecea la magazii, unde avea o bucătărie

numai a lui. Aici făcea leacuri care aveau căutare în toată curtea. Se lăuda cu fierturile de plante, în care eu cred că mai arunca şi câte un gândac mort, dar, cu toate că aveau un gust rău, care te făcea să te ţii cu mâinile de pântece, veneau buluc pe capul lui! Lume de prin mahala ori chiar de la dracu', tocmai de pe la Lacul lui Dura, oameni fără speranţă, pentru care doctoriile lui băbeşti erau singurele remedii. Mai ales elixirele de dragoste aveau căutare, iar Silică, aşa cum îl vezi, cam prost, se lăuda că le citise prin cărţi.

Caterina povestea cu o bucurie pe care n-o mai văzusem, iar în ochii ei de smoală curată se fâţâia bucătarul, gătit când în haine cambrate, când în câte-o fermenea cârpită, dar de fiecare dată ţanţoş şi sigur de tot ce spunea. Abia auzind-o cum povesteşte îţi dădeai seama cât însemna pentru ea bucătarul.

— Într-o vară, a continuat Caterina, o fetişcană se îndrăgostise de el şi, de cum răsărea soarele, se lipea cu dinţii de gard, gardul nostru dinspre grădină, ca să-l vadă pe Silică coţopenit, cum îl ştii, alergând prin curte, cu linguroiul cel mare în mână, pentru a da ordine pe la ceilalţi ţigani, pe care-i freca până scotea untul din ei! Căci, nu ştiu dac-ai aflat, el nu găteşte orice. Se ducea de dimineaţă să-şi aleagă păsările pentru tăiat, legumele de ghiveciuri sau făina din magazii. Iar fata asta, care lucra pe la pivniţe, se lipise de el şi fie-şi făcea drum de la beci la bucătării, fie se ţinea după el oriunde. Deşi toată servitorimea o cam luase peste picior, Silică nici măcar n-o văzuse! Dar, într-o zi, cineva, cred că sticlăreasa, a învăţat-o să-i ceară un leac! Nu unul care să-i vindece suferinţa, ci care să i-l dea pe tavă pe omul iubit. Cu nasul pe sus, nici nu s-a uitat spre ea, ci s-a aruncat pe căldăruşa lui înverzită de la fierturi, iar nu după mult i-a dat o sticlă, dar ştii, pompos, ca şi cum ar fi procopsit-o cu icoana cea mare din altarul Mitropoliei. Două săptămâni după aceea s-a însurat cu fata asta, unii zic că din cauza licorii, alţii pentru că i se făcuse milă de ea.

— Cum o cheamă?

— Drept să-ţi spun, habar n-am, căci toată curtea mea îi zice nevasta bucătarului şi atât.

Pentru mine, întâlnirea cu bucătarul însemnase mai mult. Mărgăriţele îmi ardeau buzunarul.

Paparuga Mărgăriţa

Cutia lui Ogaru îmi ţinea mintea ocupată. Îmi închipuiam că scrisese ceva important. Nu ştiu de ce, credeam că era ceva despre mine ori despre casa moşicului, pe care pusese ochii. Dar cutia era zăvorâtă cu un lacăt care mi se părea greu de deschis. Şi-au mai fost şi nişte zile în care n-am mai ajuns în Laboratorium. În primul rând, a venit ziua de naştere a lui Dubois. Când spuneam *daruri*, aveam în minte bijuterii, amulete, parfumuri. Asta aştept şi eu de la alţii. Chiar şi astăzi. Când despachetez ceva, sper să găsesc un obiect micuţ, de argint, o semilună, o cheiţă pe care scrie ceva, un lucruşor aducător de noroc, de exemplu, o buburuză cât bobul. Bunică-mea zicea *buburujă*, adică *trandafiraşul pătat*, dar mie îmi place să-i zic *mărgăriţă*. Aşa mi-a rămas de undeva, poate din copilărie. Era şi-o poveste pe care mi-o spuseseră pe rând şi mama, şi Maxima, şi moşicul. Împăratul Roşu, vestit pentru răutatea lui, avea o fată care a învăţat arta vrăjitoriei. Încă de mică, putea să aducă ploaia şi să schimbe înfăţişarea lucrurilor şi chiar a unor oameni, iar uneori se făcea invizibilă. Numele ei era Paparuga Mărgăriţa. Şi-avea un frate pe care îşi încerca de obicei toate vrăjile. Când voia să transforme pe cineva în gândac, începea cu fratele ei, fiindu-i mai la îndemână. Dacă învăţa creşterea şi descreşterea dinţilor, fratele ei era cel mai bun pentru astfel de încercări. Poate n-o făcea din răutate. Poate îi plăcea să se joace şi credea sincer că şi el era bucuros să-i facă plăcerile, devenind din când în când şoarece, vrabie plouată ori papuci buni de călcat în picioare. Când fratele ei a prins apă la moară, harşti, dintr-o lovitură de sabie, a luat capul surorii lui. Aşa se întâmplă cu omul oropsit: dacă nu moare, se face călău. Dar Mărgăriţa se aşteptase la asta. Aşa că era protejată de o vrajă. Nu ştiu cât de meşteră era, dar, în loc să se transforme în balaur sau în pasăre a morţii, a luat forma unui biet gândăcel. Lumea i-a spus *găinuşa lunii*, pentru că în serile cu lună plină împlineşte visele de iubire. Aripile ei sunt bune în toate vrăjile de dragoste, iar unde apare ea, o inimă tânără cade în boală, jinduind după sufletul altcuiva.

O mărgăriţă mi se părea şi atunci şi mi se mai pare şi astăzi cel mai frumos dar. Se vindeau pe la zlătari nişte gândaci mici, buni de pus pe lanţul ceasului, de cusut pe fes sau chiar de agăţat în urechi şi mă gândeam în secret să-i cumpăr lui Dubois un astfel de dar, iar înăuntru să strecor două aripi. Mărgăriţele bucătarului mi se păreau pline de însemnătate, iar felul în care se uitase la mine semăna cu un îndemn. *Să mă joc*, îmi spusese. Poate ca să mă-ncerce. Dar, chiar şi-aşa, îmi băgase râia sub piele. Ştiam că

experimentele de acest fel sunt periculoase. Magia mărgăriţei e cu cifre, de care şi-acuma mă tem.

Caterina a bătut tot oraşul ca să găsească un dar pe măsura simţămintelor ei.

— Ce să-i cumpărăm noi lui Dubois? Ia spune, Pâtco, ce-ţi trece prin cap?

Privind-o cât era de rafinată, nu îndrăzneam să-i spun c-aveam capul plin de gândaci.

— Poate nişte cercei…

Caterina nici nu voia s-audă.

— Uită-te cine poartă aşa ceva!

Într-adevăr, nu erau chiar boieri, dar erau în special tineri, unii mai umblaţi, pe care-i vedeam mereu prin cafenele, fără să se ştie din ce trăiau. Dintre cunoscuţii noştri, Perticari avea nişte cercei mici, din lacrimi de drac.

În cele din urmă i-a luat un costum de arnăut. Era o modă pe-atunci ca pe la petreceri să te îmbraci cu diverse lucruri mai rare, cum erau hainele nemţeşti ori perucile aduse de la Lipsca. Caterina îşi comandase un portret cu fes arnăuţesc. Niciodată nu mi-a plăcut costumul ăla, cu fireturi şi ciucuri. Dar tocmai de-aia era preţuit. În special fesul avea căutare, de un roşu puternic, de care atârna un ditamai canaful de mătase neagră. Nici pieptarul n-arăta rău. Erau nişte croitori care munceau de-i lua dracu', pentru că broderia de pe piepţi era o chestie de luni de zile. Nu mai spun de gambiere, care trebuiau să aibă exact acelaşi model ca pieptarul. Nu puteai să le cumperi din prăvălii diferite. Când vedeam un bărbat cu pulparele alea, roşii şi negre, m-apuca râsul, pentru că arătau ca nişte babe lovite de junghiuri. Totuşi, Dubois s-a bucurat, ba chiar şi-a îmbrăcat cadoul în acea seară şi-au cutreierat Bucureştiul în trăsură, numai ei doi, încât şi astăzi, când mă gândesc la ei, primul lucru care îmi vine în minte e un ciucure fluturând pe fereastra trăsurii şi râsul ei.

Formaster rosulentus

Dar acestea erau fapte secundare. În realitatea care conta, căutam soluţii să deschid lacătul de la cutie şi aşteptam să aflu ce mai gătea bucătarul. Noaptea îl visam pe

Burchioiu, care mă căuta. Orice-aş fi visat, mai devreme sau mai târziu apăreau şi ochii iscoditori ai fostului nostru vecin.

Cum mă sculam, trimiteam după veşti despre Murta, pe care oamenii plătiţi de Caterina cred că şi încetaseră s-o mai caute.

Dar cel mai mult tremuram de teamă că bucătarul o să mai încerce altă mâncare. Speram ca Bina să se ţină de cuvânt şi să i-l înapoieze Caterinei în contul celor 50 de galbeni. Începusem să mă conving că moşicul vrusese să scape de Costas. De la el veneau toate.

Caterina nu putea să-l grăbească pe Bina, iar bucătarul parcă ştia că trebuie să preţuiască orice secundă. Ieşea cu alai prin oraş, mic, încrezut, ca o pupăză de hârtie. Întotdeauna îşi pironea privirea pe cer, ca şi cum ar fi stat de vorbă cu Dumnezeu. Nimeni de pe pământ nu se ridica la pretenţiile acestui bucătar, care şi-o luase în cap rău de tot. Iar la asta puseseră umărul şi lăutarii, din ale căror cântece era nelipsit. Şi aveam ce s-ascult, pentru că făcea nişte bucate de care nu auzise nimeni, iar peste oraş pluteau mirosuri care-ţi răscoleau maţele, căci apăruseră şi imitatorii. Bucătari şi chiar oameni care până atunci nu călcaseră prin bucătărie voiau neapărat să facă aceleaşi mâncăruri care se făceau la Palat sau măcar ceva care semăna cât de cât. Scoteam capul pe fereastră să aud când trec lăutarii care povesteau fiecare meniu. Oraşul era cuprins de febra gătitului.

Dacă auzeam de gogoşi ori de iepure cu măsline, nu aveam nicio grijă. Nu mă mişcau nici ghiveciul, nici cărnăreturile coapte în burtă de oaie. Nu mă interesa ciulamaua, nu eram atentă nici la lăcuste tăvălite-n uleiuri. Iar zilele treceau una după alta, cu fripturi oblojite în praf de migdale, cu sarmale şi plăcinte din care ieşeau aburi parfumaţi cu busuioc şi cu nucă.

Până într-o zi, când se auzi că bucătarul cumpără trandafiri. Lumea s-a şi pus în mişcare, pentru că nu era om care să nu-şi fi pus la uscat nişte petale, păstrate mai ales pentru oţet, dar şi pentru alte mâncăruri. Din trandafiri se fac multe, mai ales dulceţuri, peltele şi turte borţoase, doldoroşite cu o *chrisma* de petale, mai ales de rujulină sălbatică ori de răsuri altoite. Dar şi turtele astea sunt de mai multe feluri.

Cum am auzit de trandafiri, am hotărât că era timpul să dau ochii cu bucătarul, bănuind că descoperise reţeta pentru o turtă care te pricopseşte cu boala râsului. *Formaster rosulentus*, aşa se numeşte. Poate unii aţi auzit. Cine ciuguleşte puţintel râde de dimineaţa şi până seara. Dar dacă mănânci pe săturate e de rău, căci boala râsului nu trece decât cu sămânţă de mac şi alte leacuri, pe care bucătarul cu

siguranţă nu le ştia, ori cu un pahar de *formicosus*, a cărui reţetă o trecusem în *Cartea bucatelor rele*, dar la final, în limba latină.

Să râzi poate să fie un lucru folositor. Dar să râzi în neştire – asta este o boală. Nu-mi făceam griji pentru Costas, cât pentru mine. Căci omul lovit de boala râsului poate să distrugă o lume! Orice i-ai spune, orice i-ai arăta îl face să râdă. Orice l-ai întreba, răspunde cu o hăhăială care zguduie casa. Râde cu patos atât de tristeţea, cât şi de moartea cuiva, iar la fiecare hlizeală risipeşte în jur o mie de cesii, care, lăsate la întâmplare, pot să îmbolnăvească pe oricine le iese în drum. Aceste fiinţe ar fi născute din înfiorarea unui râs nebunesc. Şi mai ştiam că sunt invizibile. Maxima le descria ca pe nişte fete cu ochii verzi, de unde şi numele, căci în latină se numesc *virgines caesiae*. Plutesc în aer ca sporii de păpădie, intrând în plămâni şi chiar şi-n sângele unui om viu, iar ceea ce ating se preface în scurtă vreme în colonii de cesii, care, odată ajunse la un număr suficient, fac ca totul să se transforme în pulbere, pe care o spulberă vântul.

În *Cartea bucatelor rele* notasem multe, cu pasiunea primelor mele învăţături. Reţeta lichiorului de furnici, pe care v-am spus c-o scrisesem pe ultima pagină, ţin minte că mi-a luat o zi numai ca s-o transcriu. Tot acolo aveam şi o descriere amănunţită a sosului de brotac (*liquamentum cum rubeta*), dar şi mâncarea mea preferată, care era *mierea amiezii*, aducătoare de linişte şi uneori de somn cu vise plăcute. Ca toate celelalte, mâncată în exces, este mâncarea morţii. *Mel meridiei!* Făcută din miere şi lapte, în care presăram un praf de semincioare de cânepă, prăjite şi râşnite împreună cu alte lucruri, pe care e mai bine să le trec sub tăcere.

Întâlnirea din bucătărie

Nu mă gândeam să-l omor, ci să-l fac să înţeleagă. Am intrat în Palat cu un coş, căci la astfel de femei nu se uită nimeni, fiind de la sine înţeles că femeile trebuie musai să lucreze la bucătărie. Altfel ce să caute la Palat? Pentru neferii care fumau în poartă toate fetele arătau la fel, adică aveau numai desfătări ascunse în fuste.

Bucătarul dădea porunci cu o gură de împărat, mişcându-se pe lângă o grămadă de trandafiri care ocupa masa. *Cartea bucatelor rele* nu se vedea, ceea ce mi se părea şi mai grav, căci asta însemna că se străduise să înveţe reţetele. Cum putuse Cuviosul să lase o astfel de carte pe mâna unui tâmpit?

De cum a dat cu ochii de mine, m-a recunoscut şi-a tresărit, căci pentru el nu puteam să fiu decât o slugă de-a Caterinei, trimisă să-l răpească din culcuşul cald al bucătăriei domneşti. Aşa că am intrat repede în el, şoptindu-i la ureche că eram nepoata lui Zăval, pe care nu mă îndoiam că-l ştia foarte bine. Bucătarul s-a speriat rău:

— Tu l-ai omorât pe Cuvios!

— Nicidecum!

— Te-a văzut lumea cu el în saca!

— Ascultă, sunt nepoata lui, trebuie să mă crezi!

— Sper să primeşti pedeapsa cu moartea şi să te văd spânzurată în târg!

Bucătarul era şi speriat, şi plin de mânie, dar, cu toate astea, vorbea în şoaptă, probabil cu mult mai apăsat de grija c-ar putea fi văzut lângă mine.

— Trebuie să renunţi la *turta de trandafiri*! Ştiu că moşicul ţi-a dat *Cartea bucatelor rele*! Dar, crede-mă, dacă fanariotul mănâncă din turta asta, o să-l apuce demenţa râsului, care se ia! În câteva zile, toţi o să fim morţi!

Urmă un moment de derută, apoi din ochii bucătarului mă împroşcă ura, în cea mai grosolană formă a ei:

— Vrei să-mi iei cartea! Mi-a spus Cuviosul! În noaptea în care m-a chemat la el să-mi dea reţetarul…

— Te-a chemat moşicul acasă?! Nu cred!

— Ba bine că nu! Dar nu aici, la Biserica Dintr-o Zi, ci la cealaltă casă, din strada Murta.

Rămăsesem fără cuvinte. Bucătarul ştia unde sunt casele noastre.

— Şi unde e, mă rog, strada asta?

— Mi-a spus c-o să mă-ntrebi!

Bucătarul rânjea cu satisfacţie. Era aproape la fel de scund ca mine şi-avea o faţă de stejar tânăr, mai mult cenuşie decât neagră, cu mici pete.

— Atunci ştii că trebuie să-mi arăţi unde e strada asta…

Imediat aprobă. Nu mă aşteptasem şi nici nu mai aveam tăria să-i cer cartea. Totuşi, îndrugai cu jumătate de gură:

— Nu te mint. Dacă grecul începe să râdă, trebuie să-i dai un antidot, pe care numai eu ştiu să-l fac.

Mă aprobă de formă, dar mi-era clar că nu mă credea. Apoi, aruncându-şi privirea spre cer, vorbind mai mult pentru

Cel de Sus decât pentru mine, îmi promise c-o să mă ducă în strada Murta şi, lăsându-şi ochii exact în ochii mei, deveni dintr-odată altcineva:

— Ce-ai făcut cu buburuzele? Ai încercat…?

În cuvintele lui era ceva important şi străin, venit din altă parte a istoriei sale. Ce ştia despre mine era greu de ghicit şi nici nu mi-a dat timp, dispărând în aburii bucătăriei, ca o stafie.

Ce-am făcut atunci astăzi m-a ajuns din urmă

Până una-alta puteam să murim toţi. Trebuia să ajung cumva în cămăruţa acestui bucătar, care nu putea să fie departe. Odăile slugilor, ca în orice casă de om, sunt aşezate pe lângă bucătărie, aproape de pivniţe şi de cămări. Iar primul lucru care mi se părea salvator ar fi fost o transformare radicală. Între oamenii care se plimbau nestingheriţi prin Palat erau prosoparii, care mişunau peste tot, împărţind şervete şi peşchire oricui avea nevoie să se şteargă pe mâini.

Având în minte posibilităţile de-a mă transforma într-un prosopar, am coborât în Laboratorium. Sipetul luat de la Ogaru zăcea încă pe masă, cu iniţialele lui încrustate pe capac. Nu găsisem încă un mod să deschid lacătul şi, pe măsură ce treceau zilele, mă convingeam că în casetă se aflau nişte lucruri teribile. Mai mult, de câte ori îmi aruncam ochii spre cutia de fier, simţeam şi mişcarea lui Sator, ceea ce-mi întărea mulţumirea că pusesem laba pe ea.

În dulap erau caiete, însemnări şi câteva cărţi, iar printre acestea şi una despre secretele cifrelor, pe care nu prea-mi venea să-mi arunc ochii. Pe prima pagină, moşicul scrisese un avertisment pe care îl mai citisem şi altădată. Îmi reamintea să mă feresc de *machagistia numeri*.

Capcanele unei cifre, acuma ştiu, sunt multe şi neînchipuit de întortocheate, precum caria care sapă în dinţi. Cu toate acestea, cartea cuprindea promisiuni fără seamăn. Două cifre unite la ceasul serii îţi puteau aduce bucuriile sufletului. Pentru cine are mai mult creier, se află combinaţii şi mixturi aducătoare de bani. Cele mai simple *praescripta* erau la începutul cărţii, până la pagina 5, unde Zăval scrisese

până aici, punând două semne de exclamare, ca şi cum ar fi vrut să mă oprească să merg mai departe. Una mi s-a părut numai bună ca să-mi fac mâna pe ea, mai ales că era cu aripi de buburuză. Ochii bucătarului îmi rămăseseră-n minte. Nu cred că mă aşteptam la rezultate sau, în orice caz, nu ele erau pe primul loc, ci era vorba de curiozitatea mea mare. Dar ştiţi cum e: nasul curiosului e mai periculos decât toate armele lumii.

În acea seară am intrat în salonul Caterinei, ţinând în buzunar două aripi de mărgăriţă, pe care, de frică să nu le pierd, le strângeam între degetul mare şi arătător. Stând cu mâna vârâtă în fustă, trebuie să fi arătat cam ţepoasă. Oricum, ei nu se uitau la mine. Caterina povestea despre bucătar, cu ochii aprinşi:

— Bucătarul meu face cât toată averea lui Costas!

Dubois era mai rezervat:

— Eu cred că toţi oamenii trebuie să fie liberi…

— Te referi şi la ţigani?

— Bineînţeles! Bucătarul tău, de exemplu! Ar trebui lăsat să aleagă!

Caterina rămăsese pe gânduri, în timp ce eu mă apropiam de Dubois. Vocea ei suna ca ploaia pe un acoperiş de argilă:

— Să-şi aleagă stăpânul?

— Nu! Să aleagă ce vrea să facă! Nimeni nu are dreptul să cumpere şi să vândă oameni!

Ca să fie mai bine înţeles, repetă şi-n română. Dar Caterina nu era de acord. Sforicica fină din colţul gurii se făcuse ca o jumătate de floare:

— Cred că glumeşti! Ai idee ce s-ar întâmpla cu bietul Silică dacă n-ar mai avea stăpân? Ar muri în câteva luni…

— Nuuu! Ar vinde gogoşi, apoi ar deschide o ospătărie, iar copiii lui ar fi proprietari de hanuri şi de altele.

Caterina îi trimise un sărut pe vârful degetelor. O clipă se lăsă liniştea, iar mie mi se păru că aud mişcarea aripilor din buzunar. Apoi tot ea se plânse cu o voce şoptită:

— Şi eu? Cu mine ce se va întâmpla fără bucătar?

— Vei deschide o fabrică de jamboane care va aproviziona restaurantele lui Silică!

Eram destul de aproape. Tot ce trebuia să fac era să strecor aripioarele în vreun buzunar al lui Dubois, în timp ce număram până la trei. Ah, numărul asta! Treiul este cifra ipocriziei. Distruge perechea. Dă iluzia perspectivei. După mine, este un număr ratat, căruia pe nedrept i s-au ridicat osanale!

Era o încercare grea pentru mine, căci despre cifre v-am spus: sunt ca apa de râu. Totuşi, ceva mă îndemna să încerc. Aveam pe-atunci un fel de dorinţă drăcească, un fel de chemare, aş zice, spre cele mai nebuneşti încercări. Prescripţia spunea că Dubois îmi va face o mare mărturisire. Persoana căreia i-aş fi pus în buzunar nişte aripi n-o să mai poată trăi fără să vorbească. I se va dezlega limba şi cel mai teribil secret al meu o să fie! În carte scria că, dacă respectam totul, în cel mult trei zile treaba era făcută. Iar până acolo nu era decât un pas mic: să-i pasez aripile astea şi să număr până la trei. Câte nu-mi spuseseră ei, mai ales Maxima, şi se dovediseră un fel de apă de ploaie! Ce mă mai speriase că n-o să găsesc prăvălia lui Zăval! Şi uite că o găsisem! Aşa şi cu cifrele: la un moment dat oricum trebuia să-mi încerc puterile şi pe ele. Aruncam aripile, număram şi apoi aşteptam cât să-mi trec dosul palmei pe frunte. Îmi îngroşam vocea şi spuneam clar: *nunc denique!* Asta era tot. În trei zile, Dubois se va târî la picioarele mele, rugându-mă să-l ascult. Îl şi vedeam rupându-şi genunchii.

Şi-n timp ce Caterina îşi bătea joc de presupusa fabrică de jamboane, mie îmi tremurau degetele şi mi-era frică să nu pierd vreo aripă.

M-am apropiat de Dubois şi mi-am ţinut răsuflarea, purtându-mă ca o muscă pe care n-o simte nimeni. Nu eram foarte sigură, dar el oricum se uita la Caterina, care ciripea mai departe în limba lui, cu o veselie aprinsă.

Nu-i vedeam buzunarul. Purta un fel de tunică albastră, dintr-o mătase de Malta, în ape. Când să se aşeze pe un divan, am zărit în sfârşit fanta şi am dat drumul aripilor, care s-au şi dus în adâncimea unui buzunar atât de bine pitit, încât îţi trebuiau ochi buni pentru el. Am făcut asta numărând până la trei. Şi vă jur: fiecare număr părea înjugat la un car în care încăpuseră vicleniile lumii.

Uşurată, am spus *nunc*, iar Dubois, care părea până atunci absorbit de Caterina, de fabrica de jamboane şi de abolirea sclaviei, s-a întors spre mine, luându-mi vorba din gură:

— *Nunc ipsum!*

— Nu! am protestat eu, aproape ţipând.

Atât francezul, cât şi Caterina m-au privit deodată.

— Am vrut să spun *nunc denique*, am explicat eu.

Glasul deja mi se stinsese. *Nunc denique* era pentru trei zile. Pe când alt *nunc* cine ştie ce dracu' făcea!

— Aha, a zis el, nu *tocmai*, ci *în sfârşit*. Ştii latineşte?

În alte condiţii, discuţia mi-ar fi dat nas, însă acum mi se dusese tot sângele de pe faţă. Stăteam în picioare, foarte

aproape de el, cu amândouă mâinile în buzunarele fustei. *Nunc ipsum* era pentru timpuri îndepărtate. Uneori aduce o schimbare, dar peste treizeci de ani. Bineînţeles, fără legătură cu Dubois sau cu altcineva în hainele căruia m-aş fi chinuit să pun aripioare sau chiar gândaci vii.

V-am spus că cifrele sunt perverse. Nu sunt pentru visători ori pentru minţile crude! Între trei zile şi treizeci de ani diferenţa este infimă. Un strop de neatenţie, o pauză mică ori un cuvânt strecurat aiurea pot să adauge sute de ani şi să-ţi schimbe viaţa şi mersul! Dacă pentru toate în lume aveam îndoieli, pentru întâmplarea aceasta nu mai am dubii. Şi, chiar dac-au fost, mi s-au spulberat odată cu venirea Poştei austriece. Căci anul ăsta se împlinesc exact treizeci de ani de la ceea ce povestesc. O viaţă de om poate fi halită de ipocrizia unei nenorocite de cifre. Nu puteam să zic decât mulţumesc pentru că nu mi se întâmplase mai rău.

*

Aducându-mi aminte de greşeala asta veche, cobor în Laboratorium, unde lucrurile arată aproape la fel ca acum treizeci de ani. Aici mi-am petrecut cele mai bune momente. Aici mi-am trăit şi tristeţile. Aici am citit până la capăt cartea cifrelor şi-am încercat zeci de elixire, de alifii. Nu există loc în toată casa unde să mă simt apărată ca în laboratorul din pivniţă.

Şi pentru că mi-e frică de un dezastru, astăzi am început să scriu. Uneori scrisul vine din speranţa că vei găsi aliaţi. Alteori e doar rezultatul unei vanităţi fără margini. Dar, chiar dacă nu mă credeţi, scrisul e şi-un gest altruist: scriu ca să las mai departe secretele mele, pentru acea minte capabilă să le folosească. Caietul meu cu coperţi de mătase va fi ţinut în mâini de un om care vrea să ştie ce-a fost cu mult înainte ca el să se nască, în timp ce sângele lui, acelaşi sânge în care fâlfâie speranţele nemuririi, curgea prin altă carne de om. Scriu azi şi voi scrie pe drum, până la sfârşitul călătoriei. Căci în câteva zile părăsesc Bucureştiul.

Dar, până atunci, să mai povestesc câte ceva din acea toamnă. În primul rând despre bucătar.

Fericirile artei culinare

Îngrijorarea mea în legătură cu bucătarul nu avea margini. Nu doar că nu-mi plăcea, dar mă simţeam datoare să recuperez cartea.

Oriunde te-ai fi dus prin oraş, fie dădeai de el în persoană, cumpărând trufandale, fie auzeai vorbindu-se despre el. Şi câte nu se spuneau!

Pe măsură ce le ascultam pe slugile Caterinei, aflam lucruri care îl făceau să arate în multe feluri. Crescut în casa Greceanu, Silică, pe care îl puteţi găsi în istorii sub numele lui de botez, Vasile sin Andreica, nu-şi cunoscuse părinţii, morţi de tineri. Îl crescuse o femeie bătrână, a cărei singură treabă era să pună ventuze de sticlă. Aşa că pe timpul zilei dormea, iar cum se lăsa seara, casa i se umplea de lume. Avea şase paturi, pe care se lungeau ţiganii din casa Greceanu ca să-şi repare spinările. Baba alerga de la unul la altul, aruncând sticlele exact unde avea muşchiul nevoie, la rădăcină, pe noduri şi pe junghiuri, iar dacă i se părea că e vreo gâlmă, cresta cu un cuţitaş şi punea ventuza pe rană. Iar cât stăteau lungiţi, fiecare îşi spunea belelele, pe care creierul lui Silică le sorbea cu nesaţ, căci nimic nu e mai folositor pe lumea asta ca poveştile altora. Omul deştept n-ascultă nenorocirile străinilor ca să se ferească de ele, ci pentru că într-o poveste, mai ales nefericită, se află mărunţişurile care dau farmecul vieţuirii. Iar Silică avea nas pentru parfumuri şi ochi pentru nuanţele cele mai ascunse. Ascultându-i pe pacienţii sticlăresei, îşi făcuse educaţia şi îşi descoperise talentele. Cum i-a căzut caşul de la gură, s-a şi lipit de bucătărie, trecând la alte descoperiri. Viaţa de bucătar a fost drumul spre fericire. Căci o mâncare nu este doar nutreţul care face carnea să crească, ci un amestec de fapte şi de parfumuri, un timp total, în care colcăie viaţa, cu toate întâlnirile, pasiunile şi aspiraţiile unui număr mare de oameni. Iar Silică a descoperit singur acest adevăr.

Când bătea bucata de carne pentru fripturi, i se înmulţeau şi bătăile inimii, iar cât sfârâia tigaia, sângele i se umplea de păianjeni. Privea întotdeauna departe, iar asta observasem şi eu. Chiar dacă îşi arunca privirea în ceruri, el lua parte la fapte, întâmplate în alt timp şi în altă istorie. Cu ochii în tavan, continua să fie parte din untura care înmuia cu dulceaţă orice bucăţică de carne. Mai ales după ce tigaia ajungea la acel apogeu când aşteaptă să-i fie aruncată o halcă. Să se uite la marginea albită a cărnii era ca atunci când un

bărbat vede o femeie pe placul său. Pe cât fierbinţeala grăsimii pătrundea în fibra de carne, pe atât îi creştea şi ghemul din suflet. Căci în orice om se află un cocoloş de fiere şi de dorinţe, uneori sâcâitor ca un fluture, iar în multe alte cazuri de nesuportat, ca jarul care pârjoleşte totul în jur. După ce întorcea friptura pe partea cealaltă, începea nebunia, ca într-un suflet îndrăgostit. Tot ce mai urma după asta, salatele, garniturile şi alte însoţitoare ale fripturii se transformau în bilete de dragoste, în buchete de flori şi în serenade, prin care bărbaţii îşi trimit dorinţele şi veştile despre mersul sângelui lor. Numai că Silică nu se gândea la femei. Pentru el exista doar mâncarea în care îşi punea energiile, respiraţia şi privirile. O coastă de miel era ca o întâlnire de seară, pe marginea unei ape. Şi, pe cât o împodobea cu pulbere de ardei, cu cât o scălda în vin şi-n alte licori, cu atât întâlnirea era mai bogată în fapte. De la câteva cuvinte duioase trecea la sărutări şi la dezmierdări, încât, spre final, când coasta era rumenită şi îmbătată discret cu grăsimi, bucătarul era şi el golit de toate dorinţele, stors ca după o noapte de dragoste. Nu era mâncare pe care să n-o fi iubit şi a cărei amintire să n-o păstreze în suflet. Pasta de linte era ca o guvernantă bătrână, care devenea desfrânată imediat ce-o acoperea cu felioare de ceapă, prăjite în unt. Când lua prepeliţele în palmă, simţea fiorul pe care ţi-l dă sânul de fată necoaptă. Le mozolea cu miere şi cu ardei iute, le făcea cuib de spanac şi avea grijă să le îmbete cu vin de smochine.

După ce închidea cuptorul, cădea şi el istovit.

Musacaua de vinete îl cobora în haremul secret, muşchiul de porc, frecat cu usturoi şi perpelit pe cărbuni, îi seca pur şi simplu sămânţa.

Femeile nici nu existau pentru el. Nu mai rămânea niciun pic de loc pentru ele. Tocmai de aceea, când chelăreasa Papuc i-a spus că îl place o fată de la pivniţele de vinuri, Silică a răspuns c-o ia de nevastă.

Poate că nu era înfumurat, ci doar avea un fel de absenţă. Dar, chiar şi-aşa, tot mi se părea un pericol. Pe lângă *Cartea bucatelor rele*, mai avea şi alte păcate. Ştia să facă nişte licori pe care le vindea prin tot oraşul, între care ceaiul de somn şi picăturile de iubit erau şi cele mai cumpărate.

Ţiganii din curtea Caterinei, inclusiv nevasta pe care o părăsise, îi spuneau Mistatoru. Chelăreasa susţine că aşa-şi zice el:

— Când îl lăudam pentru vreo mâncare, se umfla în pene – „Nu sunt eu Mistatoru?! Bineînţeles că e bună mâncarea!”. Auzise el vreun cuvânt şi i se păruse că sună aşa.

— Dar se spune că face şi elixire…

— Eu n-am adormit niciodată după ceaiurile lui, mi s-a plâns chelăreasa, dar ştii cum este, jupâneşica, de multe ori e mai important cum arată omul decât ce ştie să facă! Iar bucătarul are o mutră de câine mânăstiresc, iar uneori zici c-ar fi stăpânul unui cufăr de marafeturi şi parale!

Nu puteam să vorbesc cu nimeni despre fricile mele. Caterina era convinsă că Bina o să-i înapoieze bucătarul, aşa cum îi promisese. Şi, judecând acum, cred că nici nu-i mai stătea mintea la bucătar.

Untul de scorpie

Şi-n timp ce bucătarul se fălea cu mâncărurile, iar Costas aduna bănetul din biruri, eu mă luptam să deschid lacătul de la cutia de fier. Ştiam diverse reţete de uz casnic, de la scosul petelor la altoirea prunilor şi la alungarea fluturilor de măr, iar printre acestea se afla şi neînchipuitul unt de scorpie, a cărui reţetă ar fi bine s-o cunoască oricine, căci e făcut din cel mai puternic venin. Puţină lume mai ştie astăzi că *scorpia* e un peşte, care pe-atunci credeam că trăieşte numai în Marea Neagră. Nu l-am văzut viu, ci desenat, ceea ce e cu totul altceva, căci desenul nu-ţi arată niciodată părţile care merită. Când am dat pentru prima oară cu ochii de un arici, nu mi-a venit să cred cât de plăpând este. Toate desenele lui Zăval mi-l arătaseră plin de sine, ceea ce mi-l cam făcuse nesuferit. Dar, când i-am văzut lăbuţele firave şi botişorul în care se adunaseră toate fricile lumii, imediat m-am înduioşat. Îl crezusem o namilă, nici prin gând nu-mi trecuse că e numai cât pumnul. De aceea sunt prudentă când vine vorba despre un simplu desen.

În biblioteca noastră din Şchei aveam o grămadă de cărţi, între care şi o zoologie în care scorpia sau *Scorpaena porcus* arată ca un dragon. E un peşte de-o palmă, poate ceva mai mare, îmbrăcat în armură şi-n pene. Are capul împietrit şi nişte apărătoare pe fălci care ar putea băga pe oricine în sperieţi. Când se înfurie, e ca o mătură de grădină. Gura arată groaznic. Poate să înghită şi-un crab. E ca o gură de leu. Pentru că nu l-am văzut niciodată, mi se pare un monstru.

Veninul scorpiei se vinde în şipuri minuscule, încât uneori costă mai mult decât conţinutul. Zăval avea un astfel

de flacon, pe care scrisese citeţ denumirea latină, cu slova lui ordonată, care te face să-l respecţi, chiar dacă nici nu-l cunoşti. Otrava se foloseşte la multe, iar despre unele nici nu se mai ştie. Dintre toate, aş trece aici una, ca să n-o uit. Se ia o bucată de cristal şi se pisează până ajunge o pulbere, numai bună de amestecat cu alte materii, între care un praf de cremene o mai întăreşte, iar un strop de venin o ascute. Pusă pe o bucată de piele care a fost mozolită mai întâi cu nişte clei subţirel, e folosită pentru curăţat săbiile.

Eu am folosit pilitura asta ca să lărgesc puţin lacătul. Dar să vă spun cum se face untul de scorpie: nişte piatră acră, pisată bine, e combinată cu un vârf de *magnit* şi cu două-trei fire de *ponce* sau piatra calului, cum se mai numeşte. Praful se înnobilează cu nişte untură de cerb şi abia aici se picură şi un strop de venin. Acesta este *untul*, bun să dezlege fiarele şi să cureţe rugina sau alte impurităţi de pe arme, zăvoare, tacâmuri ori bijuterii. Am înghesuit cu grijă un bob de mixtură în cele două orificii ale lacătului, ca şi în broască, iar un timp am tot clănţănit toartele. Orice încuietoare cedează până la urmă, mai ales când e unsă. Untul de scorpie opăreşte fierul prin tăria otrăvii, încât chiar şi o simplă undrea poate să descuie orice.

Fără lacăt, sipetul popii arăta ca papucul purtat.

Istoria sfioasă

De cum am deschis-o, m-a prins regretul. În caseta de fier, zăvorâtă cu lacăt, pentru care pierdusem mai multe zile ca s-o deschid, erau numai câteva pagini. Dar, după ce le-am citit, am considerat că meritaseră apărate de ditamai lacătul, căci acest popă lustruit şi pretenţios povestea despre noaptea în care murise moşicul. Nu povestea în sine ocupa loc, ci jena lui că a fost martor. Un fel de teamăt îi vibra în fiecare ciolan, iar cea mai mare frică a sa era ca cititorul să nu-şi facă vreo impresie proastă. Sfiiciunea lui se vedea la fiecare cuvânt, în orice verb mustea o boleşniţă. Dar, chiar şi-aşa, trebuie să recunosc că, de cum am citit, am fost convinsă că spunea adevărul. Îl vedeam cum se apropiase de geam, cum privise în casă. Nevasta bucătarului avusese dreptate: Ogaru se învârtea adesea pe-acolo, iar în acea seară, cu puţin înainte de venirea mea, fusese la poartă. Poate că mantia de mătase care

se ştersese de mine era un anteriu preoţesc. Noaptea scamatorilor se deschidea în altă parte a ei, în locul în care ar fi trebuit să ajung. În timp ce eu căscam gura la scamatori, iar Ogaru încremenise lângă fereastra moşicului, un criminal nevăzut intrase pe uşă. Iar când spun *nevăzut*, repet întocmai mărturisirile popii, care subliniase cuvântul cu trei linii groase. Imediat m-am gândit la stafii, *patentius* la una anume, la stafia lui Burchioiu, venită după mine să se răzbune. Un cuţit a fost aruncat de o mână din altă lume, zburând mai întâi spre gâtul bucătăresei, apoi al bărbatului ei. Două sărituri scurte, după care a plutit în faţa ochilor îngroziţi ai moşicului meu, pe care popa îl numea în mod constant *vecinul Zăval*. Un timp scurt, cât Ogaru numărase până la cinci, stătuse cu ochii îngroziţi pe cuţit. Poate că stafia, oricine va fi fost ea, îi vorbise în timpul ăsta. Cinci secunde. Nopţi întregi aveam să visez frica din ochii moşicului. Apoi, harşti, cuţitul i se înfipsese în gât. Cam asta era întâmplarea. Ce gândeşte un om în cinci timpi scurţi? Înainte să moară? S-a spus că pe niciun condamnat nu-l părăseşte speranţa. Când moartea nu mai poate fi evitată, speranţa se-ntinde şi dincolo. Nu există muribund care să nu-şi spună că viaţa continuă, ba chiar să spere într-una mai bună. Şi de ce n-ar spera? Nu vine Sator din acea nevăzută geografie a lumii? Poate că spiritul moşicului continua să existe. Dacă Burchioiu se făcuse stafie, nu vedeam de ce n-ar fi putut şi Cuviosul Zăval, care oricum mi se părea mult mai vrednic.

Ogaru fusese prea speriat ca să bată la uşă ori ca să spună cuiva. Groaznica faptă din casa *vecinului Zăval* îi supsese puterea de viaţă. Era terminat. El rămăsese încremenit până când apărusem eu. Mai mult: mă văzuse aplecată peste cadavru – şi-aşa am aflat că prin pânzica din fereastră se vedea tot.

Pe lângă Burchioiu mai erau mulţi alţii care-ar fi putut să-l omoare. Numai dacă mă gândeam la câţi cunoştea şi pe câţi supărase moşicul de-a lungul vremii şi-aş fi adunat un listoi de duşmani. Dar şi-aşa, nimeni nu era mai vinovat decât mine. Chiar dacă stafia lui Burchioiu îl ucisese, tot vina mea ar fi fost.

Însă, nu mult după aceea, lucrurile au început s-o ia pe alt drum, chiar în săptămânile care-au urmat.

Procesul

Cu toate că existase un martor, n-am fost în stare să folosesc mărturia, căci şi eu aveam sfioşenia mea. Dacă aş fi spus numele lui Ogaru, ar fi fost ca şi cum recunoşteam c-am furat cutia de fier. Adevărul nu-ţi este prieten întotdeauna.

În vinerea în care trebuia să mă întâlnesc cu bucătarul a început procesul, care, de la chiar prima şedinţă, a luat-o prost. Mitropolitul era un bătrân pe care toată lumea îl poreclea Deli Zorzo, pentru că era cicălitor şi cam repezit. Îl călcau pe coadă toţi tinerii. Atunci nu mi-am dat seama de lucrul ăsta, ci credeam în sinea mea, mai ales în cămăruţa vinovăţiilor mele, aflată sub coaste, credeam că nu mă străduiesc destul, că nu sunt în stare să-l conving de meritele mele în lume.

Mai întâi m-a întrebat ce căutam la Bucureşti. Dacă trăisem ultimii ani în Braşov, acolo ar fi trebuit să-mi moară şi osul. Apoi a ţinut un discurs despre marea lui nelămurire în legătură cu prăvălia moşicului. Ce-mi trebuia mie casa lui? De ce n-o dădeam Bisericii Dintr-o Zi, după cum era normal? Orice minte sănătoasă îşi dă seama de acest lucru. Prăvălia se va ruina până când aveam să ajung eu în rândul lumii. Nici nu se punea problema să mă ocup de afacerile negustoreşti ale Cuviosului.

Partea proastă cu acest moş era că nu vedea bine. Oricât m-am străduit să-i arăt dinţii, n-a folosit la nimic. Mai târziu am aflat că era miop.

Norocul meu a fost Baba Verde, adusă cu alai la mitropolit, căci altfel oratorul ar fi trăncănit până seara. În mijlocul argumentelor lui, care printre altele îl proslăveau pe Ogaru, a apărut o bătrână cărată pe sus. Nişte târgoveţi care păreau muşcaţi de năpârcă urlau pe mai multe voci, susţinând că Mâţa Vinerii fusese prinsă! Vă imaginaţi ce fiori îmi treceau prin genunchi! Învinuita era o babă înaltă, iar vinovăţia ei era dovedită de faptul că avea faţa verde. Baba îşi ştergea din când în când faţa, care în scurtă vreme se înverzea iar. La toate întrebările mitropolitului era mută. Mai întâi o întrebă de unde venea. Apoi ce căuta la Bucureşti. Cu toate că gurile din jur o numeau Mâţa Vinerii, mitropolitul o întrebă cum o cheamă, repetând întrebarea ca la nebuni. Femeia deschise în sfârşit gura, aducându-i pe toţi la muţenie:

— Sunt din Craiova, părinţele! De-aia îmi zice Craiova!

— Şi-atunci de ce spun oamenii ăştia că eşti vrăjitoarea Mâţa?

— Nu ştiu, părinţele, de unde să ştiu? Poate aşa vrea ei!

Zorzo nu ştia ce să creadă, iar acuzatorii tăceau mâlc.

— De ce eşti verde?

— M-a blestemat cineva, eu aşa zic! Altfel de ce?!

Mi-ar fi plăcut să-i iau apărarea, dar, în loc de asta, am tăcut ca un melc. Tot atunci au mai fost aduşi nişte arabi care se dăduseră doctori. Mitropolitul i-a luat şi pe ei la întrebări:

— Ce căutaţi la Bucureşti?

Arabii răspunseră cu mare greutate că nu-i interesa pe ei Bucureştiul, ci voiau s-ajungă în Franţa, unde pretindeau că sunt aşteptaţi. Vorbeau cu efort, dar cu toată înfumurarea, vrând să se ştie că nu erau escroci, aşa cum îi acuzau nişte precupeţe, care îi şi aduseseră la Mitropolie, împingându-i din spate cu ţepuşele pentru gunoi.

— Şi-atunci de ce vindeaţi apă pe post de doctorie?

Mitropolitul cercetă toată lada cu medicamente şi elixire şi cu toţii ascultarăm povestea unei fete care băuse o licoare de la arabi şi murise pe loc.

— N-a murit din cauza noastră, sărira ei, n-ai spus chiar luminăţia ta că doctoriile nostre sunt apă chioară? Cine a mai auzit să se moară de la apă?!

Pentru crime nedovedite şi pentru alte acuzaţii de felul acesta, pedeapsa era una singură, care fu aplicată atât arabilor, cât şi babei. Toţi trei au fost urcaţi într-o căruţă şi duşi până la Giurgiu, de unde, pe cheltuiala Domniei, au fost trecuţi Dunărea şi lăsaţi la voia întâmplării. Să fii alungat din Valahia i se părea nu doar mitropolitului, ci oricărui român că era cea mai neagră pedeapsă. Peste Dunăre începea Iadul, din care nimeni nu mai scăpa.

Îmi amorţiseră picioarele şi mi se tăiase stomacul de aşteptare. Când mitropolitul îşi aduse aminte din nou de mine, se făcuse amiază.

Un popă năsos, destul de respectat, pe care Caterina îl plătise, ceru îngăduinţa să-mi ia apărarea:

— Să nu uităm de milostenia pe care negustorul Zăval a arătat-o faţă de mulţi! Copila este orfană, dar mult nu mai are până la măritiş!

Două cuvinte mă făcură să-l urăsc pe năsos, care mai şi fusese plătit să mă apere, iar acestea erau *măritiş* şi *copilă*. Primul nu mai are nevoie de explicaţii, fiind la mintea cocoşului că mă insulta. Însă despre celălalt trebuie să spun că mi se pare umilitor până-n măduvă. Când eşti *copilă* eşti un fel de rahat. Nu eşti nici copil, nici adult. Nu mai eşti de trecut cu vederea, dar nici atât de mare ca să intri în lume. Şi eşti *fată*, prin urmare, incapabilă de treburi care-ar putea fi luate în seamă. Nu poţi fi numită *coconiţă*, cum îmi zicea nevasta bucătarului, şi nici *jupâneşică* măcar. O copilă e un fel de gunoi aflat între lumi. Tocmai de aceea de-o copilă nu

poate să-ţi fie decât milă, iar dacă copila e cumva cu nasul pe sus, devine o *fătucă* bună de călcat în picioare.

Mitropolitul vorbea şi el aceeaşi limbă încărcată de dulceţuri zaharisite:

— Şi există vreun viitor al acestei dorinţe, pe care se pare că o nutreşte domnia ta?

O bucată lungă de vreme am ascultat numai astfel de fraze, aruncând disperată priviri spre Caterina şi spre Dubois, rămaşi lângă uşă ca doi cerşetori, iar în cele din urmă, nemaiştiind ce să fac, am întrebat direct dacă se ştia cine îl omorâse pe moşicul meu, pentru că de fapt de aceea ne aflam acolo. Însă acest subiect era foarte clar pentru ei. Mitropolitul mă fulgeră, cum se zice, considerând că n-aveam dreptul să vorbesc neîntrebată, iar năsosul prinse momentul să spună încă ceva despre măritiş. Se vedea că nu le plăcea mâna mea agăţată de buzunar. Şi, probabil că de-asta, au început să vorbească despre caracterul meu rău, iar mitropolitul a dat de înţeles că nu era exclus ca eu să-l fi trimis pe moşicul pe lumea cealaltă.

— Nici bunică-sa şi nici mă-sa n-au fost din cel mai bun soi! Păcat de jupânul Zăval, cu aşa femei în familie!

În ciuda convingerilor mele şi a toate câte le ştiam despre Maxima, m-a cuprins o ruşine ca fierea, încât aproape că nu-mi venea să mai deschid gura. Oricât ai fi de pregătit pentru viaţă, când îţi ia cineva strămoşii peste picior, îţi pierzi cutezanţa!

Iar după acest afront, taifasul s-a rostogolit şi mai jos. Mitropolitul era de părere că cel mai bine ar fi fost să mă supună la proba *amoniului*. Abia atunci s-ar fi văzut cine sunt.

Iar procesul era abia la început.

Când am ieşit de la Mitropolie, arătam ca un mort. M-am rugat de Caterina să mă lase la Zăval, ca să cobor în Laboratorium.

— Poate c-ar trebui să nu mai umbli şi tu singură. O să te ia lumea la ochi…

Caterina avea un fel de pasiune care se răsfrângea chiar şi-asupra străinilor, o dulceaţă care cobora din toată fiinţa, făcându-mă de multe ori să uit că rămăsesem singură pe pământ.

— Poate n-ar fi rău, continuă ea, să vorbim cu Părintele Ogaru şi să-i promitem altă casă la schimb.

— N-o să renunţ la casa Cuviosului! Ce mi-ar putea face?

— Oho…!

Era gata să se desfăşoare în argumente, dar buna-creştere îi puse frâu:

— N-o să las eu să-ţi ia casa. Stai liniştită! Mai e şi Dubois…

Auzind că se vorbeşte despre el, francezul zâmbi larg şi binevoitor. Mergea călare pe lângă trăsură, aruncându-ne din când în când câte un surâs.

— Şi proba aia cu amoniac…?

— A! E o prostie!

Caterina nu voia cu niciun preţ să-mi explice, însă, în mod neaşteptat, şi Dubois devenise interesat.

— Ei bine, i se dă unei fete să bea o poţiune…

— Cu amoniac?

— Nu chiar. E ceva făcut de farmacist. Are probabil şi amoniac. Dacă fata urinează în mai puţin de o oră înseamnă că nu e curată… Vezi? E o prostie!

— Şi ţine cineva cont de ea?

Bineînţeles, erau mulţi cei care credeau în astfel de probe, iar pe atunci mă gândeam la ei cu milă, considerându-i capete seci, fără să bănuiesc măcar că această credinţă făcea parte dintre cele mai perverse arme pe care societatea, chiar şi astăzi, le pune la îndemână oricui.

— Astea sunt *boissons diurétiques*, explică Dubois, care mai rupea câte-o vorbă pe româneşte, pentru mine. Sunt vechi de când lumea, mă consolă el.

Pe când francezul se chinuia să-mi explice ipocriziile lumii, peste oraş se rostogoli un zgomot ascuţit de oglinzi sparte. Dinspre Palatul Domnesc venea în valuri un hohot de râs. Turta de trandafiri îşi făcuse efectul, iar Costas râdea ca nebunul. Aceasta îmi aduse aminte că trebuia să iau cartea de la bucătar, iar ca să pot intra în palat îmi trebuia toată arta marilor transformări.

Şi, *impetu magis*, îmi scăpă o parte din teamă:

— Acesta este sfârşitul! Până mâine, tot oraşul o să se umple de cesii!

Caterina zâmbi cu subînţeles, ca şi cum ar fi ştiut la ce mă refer, apoi spuse cu cea mai fermă voce a ei:

— Trebuie să scăpăm de nebunul ăsta! Cât de curând o să-i ducem cufărul lui Ismail Bina!

Cum să furi o carte

În Palat era cam pustiu, căci servitorimea abia suporta râsul dement al lui Costas. Până şi bucătarul lăsase cratiţele pe mâna altora. Nu doar că n-am dat de el, dar nici odăiţa lui nu era de găsit. Îmi închipuiam că toată lumea ştie unde dormea bucătarul. C-am să intru pe uşă şi că mă voi duce direct la pat. În gândurile mele, Silică era prea prost ca să nu-şi ţină cartea sub pernă ori cel mult sub saltea. Iar să fur o astfel de carte mi se părea un fel de ghiocel la ureche.

Cum pe lângă bucătării nu era nicio cameră, am hotărât să iau clădirea la pas. Pe când încercam să scap de fuste şi să mă gătesc ca un prosopar, un nenorocit de uşier fără treabă a dat peste mine şi-a-nceput să urle, sculând tot Palatul. Mă băgasem singură în încurcături şi nu ştiam cum să ies, iar de frică am urcat scările până la terasă, de unde nu aveam unde să mă mai duc. Şi să nu credeţi că mi s-a-ntâmplat asta pentru că aveam 14 ani! Toată viaţa mea am luat-o pe unde nu trebuie! Eram doar în rochie, fără nimic pe cap, când au pus mâna pe mine doi maţaghini. Le-am arătat dinţii, cu gândul să-i mai încetinesc, dar n-a contat, căci nu vorbeau, erau namile dintre cele care spun câte-o vorbă pe zi. Pe măsură ce coboram scările, am început să ţip că ştiam să fac un medicament care vindecă râsul.

— Duceţi-mă la bucătărie, le spuneam, m-aşteaptă însuşi bucătarul domnesc!

Dar, pe cât ridicam glasul, pe atât şi râsul lui Costas devenea mai intens, molipsind servitorimea şi ciohodarii, încât de sub arcade, din încăperile nevăzute ale acelei hardughii de palat, auzeam hăhăiala pajilor, chicoteala cameristelor, hohotele nesăbuite ale unor icioglani care lustruiau linguriţele, iar în focarul ăsta de hohote intra din când în când şi câte un şuierat, o clămpăneală avidă ori un zgomot de dinţi, căci şi râsul, ca şi firea omului, e de multe feluri. Femeile pline de dorinţe râdeau slobozind ofuri, iar bucuria le creştea ca tăria geamului spart în etape ori se înfoia ca un capac de pe ciorba aflată pe foc. Nimic însă nu se compară cu bucuria unei nămetenii, rămasă singură în mijlocul unui salon, un bărbat gros, pedepsit să stea în picioare şi lovit de damblaua unui hohot de râs! Iar ciohodarii care puseseră mâna pe mine erau exact nişte matahale, care se opreau din loc în loc ca să mai tragă câte-o rafală. Din cotloanele îndepărtate ale Palatului veneau chiţăituri şi refrene, iar din stradă se auzeau alte glasuri, întrerupte de fluierături şi de câte-o tuse, care nu făceau decât să ridice valoarea râsului care cuprinsese oraşul. Şi, cu toată situaţia mea proastă, nu puteam să nu mă gândesc că şi

Caterina râdea în cascade, răspunzând râsului bărbătesc al lui Dubois.

Dintr-o îmbrânceală în alta, am ajuns în curte, de unde mi-au dat drumul într-o odaie a pivniţei, o încăpere atât de strâmtă, încât nu se putea respira. Nu ajungea decât un pic de lumină, printr-o gaură de lângă tavan. Ascultam râsul lui Costas, înălţat mult deasupra râsului celorlalţi, şi deja vedeam mahalalele înţesate de zâniţe cu ochii verzi. Iar râsul continua şi în somn, întins ca o plagă, după cum mi-o dovedeau sforăiturile gâjâite care ajungeau până în urechile mele.

Dacă auziţi pe cineva povestind despre groază, ar trebui să aveţi în minte ceasurile care-au trecut peste mine în acea noapte. La început am stat în picioare, apoi, când n-a mai intrat niciun strop de lumină, am căzut în genunchi şi, cu toată scârba, pe pământul moale, în care îşi lăsaseră murdăriile zeci de nenorociţi. Legănată de râsul palatului şi al străzii, am adormit, cu lacrimi în ochi, făcându-i în gând un lung *imprecatio* moşicului meu, care era adevăratul vinovat pentru toate.

Am dormit ca un vierme chircit pe pământ, iar când am deschis ochii era iarăşi zi. În dimineaţa nouă, când oricum nu mai rămăsese nimeni neatins de boala epitimiei, m-a lovit râsul şi pe mine.

Întâlniri vesele

Râsul meu semăna cu un lătrat de căţel. Prin faţa uşii auzeam mai mult femei care râdeau cu toată gura şi încercam să strig în ritmul lătratului meu, însă părea că nu mă aude nimeni. Nici măcar după ce am început să bat cu picioarele în uşă nu se oprea vreun suflet de om, ca şi cum loviturile mele ar fi făcut parte din marele râs.

Totuşi, cineva ştia că sunt acolo, în afară de nămiloii care mă închiseseră, nu pentru că ar fi fost una dintre acele întâmplări care ţin în picioare pe toată lumea, ci pentru că, din toată suflarea care râdea, mai exista un om îngrijorat în aceeaşi măsură ca mine, ceea ce a şi fost până la urmă salvarea mea. Iar acesta era bucătarul.

Când uşa s-a deschis, n-am văzut decât o lumină, dar ştiam că, oricine ar fi fost, şansa mea era să ţâşnesc cu toată

forţa, ceea ce am şi făcut, dărâmând pe cineva, împiedicându-mă de alte trupuri zguduite de râs, simţind că sunt urmărită.

Abia când m-am oprit, sub nişte scări, m-a ajuns bucătarul, care hohotea răguşit. Mă căutase toată noaptea, spunea el, râzând ca de cea mai bună întâmplare. Era speriat că ce prezisesem se împlinise:

— Hâhî, ai avut dreptate cu turta! Hâhî-hâhî, de unde-ai ştiut?

— Ha-ha, ha-ha, am deschis eu gura, fără să pot să articulez mai mult.

Înămolită din cap până-n picioare, păream scoasă de la gunoi.

Camera bucătarului era în curte, lipită de grajduri. Cum am intrat, m-am repezit spre pat, întrebându-l de carte, în ritmul râsului meu măsurat.

— Nu e aici, a hăhăit bucătarul. Nu-s aşa prost s-o ţin la Palat!

— Dar unde? am râs eu.

— Mai bine spune despre licoarea pe care ziceai că ştii s-o prepari!

Bucătarul nu voia să-mi dea cartea. Îi simţise valoarea ori poate chiar se credea acum un fel de vrăjitor al mâncării. Avea planuri.

— O să-mi dai mie reţeta asta şi pe urmă vedem ce e de făcut!

Probabil că nici nu se gândea să vindece chiar pe toată lumea. Mai mult, nici mie n-avea de gând să-mi mai dea drumul.

— Tu spune-mi mie reţeta şi stai aici până mă întorc!

Priponit în uşă, arăta destul de ostil, mai ales că şi râsul lui, de om răguşit, îi dădea un soi de cruzime. Ca să nu mai spun că, din când în când, îşi arunca privirea-n tavan, ocazie cu care am văzut ce dinţi albi avea.

— Mai întâi îţi trebuie o sticlă de ţuică şi o mână de seminţe de mac, pe care o să le fierbi împreună.

— Atâta? se bucură piticul de bucătar, printre două hăhăieli scurte.

Ieşi, apoi răsuci cheia, închizându-mă în odaia lui, care era exact cât să încapă un pat. Sub saltea nu era nimic. În buzunarele hainelor – nici atât. Aruncai pe mine o zdreanţă de anteriu. Broasca uşii era ieftină, o putea deschide şi un copil.

În timpul acesta, Caterina m-a căutat peste tot, ajungând şi la Ogaru.

Convins că-i furasem preţioasa casetă, mă ponegrise, fără să aibă curajul să spună ce-i luasem:

— Au văzut-o slugile intrând în salon! Fata asta are obiceiul să pună mâna, zicea el, ceea ce însemna că ori nu era foarte sigur, ori îi era târşă să nu se afle că scria drăcovenii.

I-am văzut de la depărtare vorbind în curtea bisericii. Caterina dădea din când în când capul pe spate, împrăştiind în jur un râs plin, iar popa râdea în barbă. El arăta ca un ţap bolnav. Ea părea *meribibula* – îmbibată în vin!

Oricum, acestea le-am aflat după multe zile. Cum toată lumea râdea în jur, am trecut neobservată şi m-am închis în casă. Între clondirele din cămară, aşa cum mă aşteptam, moşicul avea şi-un lichior de furnici, bun de vindecat râsul.

Când îmi aduc aminte de ceasurile petrecute în casă îmi vine să plâng. Acestea au fost ceea ce se cheamă tihna dorită. Singură, ascultând râsul oraşului, fără să-mi doresc vreo clipă să ies. Fără să vreau să salvez pe cineva. Nimic nu mă îmboldea să-mi părăsesc pacea pe care abia atunci am preţuit-o cum trebuie. Ţin minte că în acele ceasuri de aşteptare am descoperit lanterna veneţiană, pe care azi o s-o folosesc din nou. Era lângă uşă, iar în suportul ei se lăfăiau nişte corteluri de soare, ceea ce o făcea să treacă neobservată, mai ales că era mai veche decât a noastră, iar Laco era vopsit cu alt roşu, mai dogoritor, mai intens.

M-am pregătit cu toate lucruşoarele, pe care acum parcă le înţelegeam, căci multe dintre ele fuseseră parte din copilăria mea, făcându-mă să am dispreţul pe care îl ai pentru ceea ce vezi toată ziua. Lada neagră am aşezat-o chiar lângă masă, la îndemână. Am aprins nişte lumânări, pe care le-am risipit prin casă, şi am schimbat perdelele de la uşă, prin care Ogaru mă privise în noaptea venirii mele la Bucureşti. În fine, am plantat în diverse locuri din cameră prafuri şi săricele. Şi-am aşteptat.

Dar, cum se zice, niciodată nu vine cine e aşteptat. Cum stăteam cu ochii pe uşă, nici nu mi-am dat seama când a apărut. Mi se păruse, înainte de asta, că aud un hăhăit slab, dar, cum toată mahalaua râdea, nu i-am dat importanţă. În spatele meu respira regulat un bărbat. La început nu l-am recunoscut. Abia după ce s-a aşezat pe divan am văzut că era

Perticari. Nu râdea. Ca şi mine, părea aruncat în afara istoriei, iar acest amănunt m-a făcut să tresar.

— Eşti satorin? am întrebat eu cu jumate de gură, de frică să nu mă ia peste picior.

Zâmbea larg, cântărindu-mă ca pe-o nucă.

— Cum ai intrat?

— Aha! a făcut el, ca şi cum aş fi pus în sfârşit întrebarea corectă. Ştii *Povestea gemenelor*?

Ca să câştig timp, am dat din cap în semn că nu, dar deja începusem să mă uit la detalii, ca să mă încredinţez că era într-adevăr în carne şi oase, iar nu o stafie.

— Rozica avea o soră geamănă, a început el şi chiar după prima frază mi-am dat seama că ştia povestea de la moşicul Zăval. Ea a fost răpită de un tâlhar, iar sora ei n-a mai putut să facă nimic. N-a mai mâncat, n-a mai dormit, n-a mai vorbit. Doar a stat căutând-o cu mintea pe sora ei. Uneori putea fi văzută pe geam, pâlpâind ca o flacără aflată pe moarte, iar alteori câte o vecină venea până la uşă, unde-i lăsa mâncare, niciodată atinsă. Căci nu se hrănea decât cu o licoare vrăjită. Cu fiecare zi care trecea, silueta îi devenea tot mai palidă, iar într-o dimineaţă, când cineva s-a apropiat de fereastră, camera era goală. Ştii ce s-a întâmplat?

Perticari zâmbea binevoitor, înghesuindu-mi pentru totdeauna în minte faţa lui netedă, cum e frunza de plop. Era îmbrăcat cu o haină pensată în talie şi garnisită cu enot pe la guler. Vârfurile degetelor îi erau îmbrăcate în foiţă de aur, ceea ce-i dădea un aer foarte distins.

Bineînţeles, am negat imediat, cu toate că ştiam toată povestea.

— Ea a dispărut pentru totdeauna din Bucureşti, contopindu-se cu Rozica. Fiecare părticică a corpului ei s-a comprimat, devenind nu doar cu mult mai mică decât oul de purice, ci şi uşoară, încât să poată fi purtată de vânt până la sora ei. Toată viaţa, forţa şi înţelepciunea ei au trecut în Rozica. Şi, odată întărită, aceasta a scăpat de tâlhar. Iar tu, a continuat musafirul, îmi vei da acel elixir!

Rămăsesem cu gura căscată. Habar n-aveam ce voia. De aceea a precizat:

— Licoarea gemenelor!

Înţelesese greşit. Am vrut să neg, dar m-a oprit cu un deget. După cum se uita la mine, cu nişte ochi care mă înghiţeau, mi-a trecut prin minte că el era ucigaşul din mărturisirile lui Ogaru.

— Arată-mi cum te faci nevăzut! i-am cerut eu, încercând să mi-l închipui în noaptea omorului.

Probabil îi ceruse acelaşi lucru şi Cuviosului. Licoarea gemenelor! Nu-mi dădeam seama de unde-o scosese.

— Şi-o să-mi dai acea poţiune dacă-ţi arăt?

— Bineînţeles!

Şi-a lăsat capul pe spate şi, după ce şi-a muşcat buza, ca unul care nu dă doi bani pe cuvântul meu, a continuat:

— Să văd licoarea!

După cum se mişca, răsucindu-şi din când în când gâtul, nu mi-era greu să-mi dau seama că sub guler avea toate trucurile, mascate de blană. Cu toate că era un bărbat impunător, nu-mi inspira nici groaza pe care mi-o băgase Bina în oase şi nici fiorii de moarte ai jupânului Ispas din Braşov. Nu era nici înveninat ca mitropolitul, nici viclean cum era bucătarul. Pur şi simplu arăta ca mulţi dintre amicii moşicului meu, ceea ce mi-l făcea aproape simpatic şi probabil că aceasta îl înşelase şi pe Zăval. De aici privirea lui plină de uimire pe care o descrisese Ogaru. Nu se aşteptase să-i vină moartea de la un astfel de pasmarghiol.

Am înhăţat un şip de pe etajeră şi i l-am întins, privindu-l în ochi. Şi mie, şi lui ne venea să râdem. Totuşi, l-a luat. Iar o secundă mai târziu dispăruse, lăsând în urmă aceeaşi dâră de fum.

Am aruncat o privire prin casă, ca să mă asigur că plecase. Nu după mult am băgat de seamă că dispăruse şi sticla de *formicosus*. De-asta nu mai râdea! Ştia mai multe decât îmi închipuisem. *Cartea bucatelor rele* trecuse prin mâinile lui.

Precauţia Cuviosului Zăval

Pe la prânz, bucătarul mi-a bătut la uşă, sfios. Râdea în continuare, dar în ochi i se citea disperarea. L-am privit un timp ridicând un colţ al perdelei şi l-am lăsat să mă vadă că nu râdeam. Când am crezut că înţelesese, am crăpat uşa, proptindu-mi un picior mai în faţă, ca să-l ţin la respect.

— Du-te după carte şi pe urmă vorbim!

Bucătarul a hăhăit cu capul în jos, apoi a scos de sub haine cartea, a cărei vedere m-a-nfiorat. De la distanţă, popa Ogaru râdea cu ochii pe noi. Aşa că i-am făcut semn bucătarului să intre în casă. Cum a păşit în salon, a îngheţat. Din toată fiinţa lui, care oricum nu era cine ştie ce, rămăsese

numai râsul dogit. Pe un perete lătra Laco, roşu ca focul. Micul bucătar era speriat. Habar n-avea că există o lanternă veneţiană, dar credea probabil în vrăjitori.

Am luat cartea şi i-am dat drumul în lada neagră, care părea fără fund. Apoi i-am întins ceaşca, lăsându-l să se bucure de licoare. Nu mai aveam lichior de furnici, dar făcusem un ceai pentru el.

Cum a scăpat de râs, i-a revenit şi obrăznicia. Mic şi înfipt, s-a repezit spre ladă, unde nu mai era nici urmă de carte.

— Unde ai pus-o?

Era hotărât să răscolească prin casă. Bucătarul, deşi un artist, chiar dacă un artist al sarmalelor, era totodată şi un om foarte practic.

— O să pleci acum ori, dacă nu…

— Dacă nu, ce? a rânjit el.

— O să mori!

Bucătarul râdea pe bune acum, ca un dobitoc sadea, care, în loc să se bucure, se foloseşte de râs pentru a-şi da arama pe faţă. Recunosc, şi mie-mi venea să râd. Dar, cum timpul se scursese în folosul meu, iar ceaiul îşi făcuse efectul, piticul s-a înmuiat ca o cârpă.

Am dus cartea în Laboratorium, cu gândul să n-o mai scot de-acolo vreodată. Pe copertă era desenată o mâţă, dar nu aşa cum mi-o aminteam. Am deschis şi-am rămas fără gânduri. Nu era scrisul meu, ci slova de neconfundat a moşicului. Era altă carte. Nicio reţetă nu respecta cartea mea. Acesta era un cărţoi făcut special pentru prostul de bucătar. Niciuna dintre *bucatele rele* nu mergea până-n pânzele albe. Lipseau materii şi erau adăugate altele, ceea ce făcea reţetarul de nerecunoscut pentru mine. În plus, nici nu erau decât un sfert din bucatele rele. Zăval nu lăsase totuşi adevărata carte pe mâna unui bucătar idiot. O ploaie duioasă îmi înmuie sufletul. Totuşi, întregul oraş râdea. Am căutat turta de trandafiri. Cantităţile erau altele, iar printre noutăţi figura şi o lingură de untură de gâscă, pentru aluat. Chiar şi-aşa, n-o puteam lăsa pe mâna oricui, mai ales acum, după ce o recuperasem.

Am urcat în casă şi-am aşteptat până când bucătarul şi-a revenit.

— Hai, valea! O să pleci, i-am spus eu cu o voce pe care mi-o îngroşasem cu intenţia de a-l speria.

Era buimăcit după somnifer şi n-a protestat. Mă aplecasem deasupra lui şi, cum mă privea de jos, aveam impresia că-mi numără mărgelele de pe fes.

La uşă am profitat de situaţia lui şi l-am întrebat:

— Perticari are vreun amestec în moartea moşicului?

Cât era de ameţit, tot a tresărit. Îi era frică de spiritist şi felul în care se ferea să spună ceva de rău mi l-a pus pe Perticari pe listă. Cu scamatoriile lui putea să dea impresia că e nevăzut, mai ales unui sfios ca Ogaru. Ar fi avut timp să arunce cuţitul, dacă nu chiar cuţitele.

V

Adversus

Mărturisirile stafiei

În sfârşit am luat-o spre casa Caterinei, care continua să râdă, dându-şi capul pe spate. Aveam în buzunarul rochiei un remediu, dar n-am apucat să-i torn în cafea. De la fereastra salonului se vedea strada, iar din mijlocul ei mă privea nimeni altul decât Burchioiu! Îl vedeam bine. Şi el mă vedea. Era îmbrăcat de călătorie, cum îl văzusem şi ultima dată. Probabil că acestea erau hainele lui cele mai bune şi-l înmormântaseră cu ele, ca să fie frumos pe lumea ailaltă. Sau pentru cazul în care s-ar face stafie şi-ar lua-o spre Bucureşti. Nu mi-era frică. Caterina râdea în hohote, rezemată de sobă, iar eu rămăsesem lângă fereastră ca o masala care abia a luat foc.

Burchioiu râdea, nu cred că-l mai văzusem cu toţi dinţii la vedere, făcându-mi totodată semn să cobor. Cu siguranţă el nu putea să urce, c-altfel nu vedeam de ce-mi tot făcea semne. Ca să-ţi intre în casă stafia, trebuie s-o strigi, să-i deschizi uşa. Împotriva stafiilor este bine întotdeauna să ai la tine un fir de busuioc şi-un cap de rădaşcă. Bineînţeles, cuţitul înfipt în prag este şi mai sigur. Acest gând îmi aduse aminte de cuţitul moşicului, pe care îl lăsasem în măr. Totuşi, Sator mă găsise exact acolo, iar Burchioiu venise pentru prima oară tot în acel loc. Poate că lucrurile se mai schimbă, iar ceea ce ieri putea să oprească stafii astăzi nu mai face doi bani. În fundul unui buzunar aveam nişte resturi de rădaşcă, iar în corset ţineam praful de cărăbuş, cea mai bună măsură împotriva stafiilor. Iar pentru siguranţă, strângeam în palmă mâţa de zof, care nu ştiam încă ce putea să facă, dar pe care nu mi-o lăsase moşicul degeaba. Făcea ea ceva.

Un slugoi al Caterinei intră, râzând şi el în hohote mari, şi mă anunţă că era cineva care voia să mă vadă, un văr al meu din Braşov. Văr!

Printre hohote de râs, Caterina îi şi spuse slugoiului să-l invite în salon pe presupusul meu văr, care nu putea fi altul decât Burchioiu. Am aruncat un ochi pe fereastră: îşi flutura ambele braţe spre mine, exact cum ar face o rudă.

— Este stafia, am urlat eu, nu cumva să-i dai drumul în casă!

Caterina slobozi un râs şi mai şi, încât era clar că acum râdea din propria dorinţă, iar nu din voinţa lui Costas, care risipise râsul peste oraş. Şi-avea un râs cu adevărat molipsitor, care mă făcea şi pe mine să-mi arăt dinţii. Râdea slugoiul, ţinându-se de uşă, râdea Burchioiu din stradă. Râdeau femeile care călcau rufe alături. Râdea şi perdelegiul, un moş ştirb. Râdea toată casa. Încât am început şi eu să mă bucur, să râd fără niciun motiv, fără să pot să mă opresc sau să judec, căci, spre deosebire de râsul venit din turtă, acesta era chiar râsul meu, ţinut la păstrare, şi care uneori se revarsă, exact ca Dâmboviţa pe vreme de ploi. Râdeam cu tot sufletul, luam parte la plăcerea comună. Nu doar că lăsam să-mi intre în carne mii de nevăzute fete cu ochii verzi, dar chiar le doream. Şi, pe când râdeam aşa în neştire, m-a lovit o tăcere de fier: peste oraş, ca şi peste casa Caterinei se lăsă o linişte de mormânt. Nu mai râdea nimeni. Nu se mai auzea nici măcar zbârnăitul de muscă. Caterina îşi ştergea lacrimile, iar sluga dispăruse din prag.

Râsul lui Costas încetase, iar oraşul revenise la viaţa lui. Reţeta lui Zăval avusese efecte de scurtă durată.

Un minut mai târziu m-am trezit faţă-n faţă cu stafia smintitului de Burchioiu.

Caterina era năucită de cât râsese, iar ochii ei, altminteri jucăuşi, ca nişte mărgele legănate pe sâni, erau storşi acum. Vorbea măsurat, ca şi cum toate puterile i se duseseră.

— Doamne, ce-am mai râs! Mi se părea că toată lumea e un hohot de râs.

— Chiar aşa a şi fost, îi ţinu hangul Burchioiu, care vorbea mult mai îngrijit decât de obicei, iar eu puneam asta pe seama faptului că se făcuse stafie.

— Laurian! se recomandă el, specificând că i se mai spunea şi Burcu, deşi, după câte ştiam, numai Maxima îi zicea aşa, apoi, continuând să-şi decline toate pretenţiile pe care le avea neamul lui, se lăudă că e singurul fiu al lui Ispas Podaru, mare furnizor, iar aici înşiră toate casele mai procopsite din Bucureşti, printre care, spre uimirea mea, erau şi Curtea Domnească, dar şi casa Greceanu.

Mai mult, Caterina ştia cine e. Nu mai puteam să îndur. Era deja prea de tot s-o văd cum îi zâmbeşte prăpăditului de Burchioiu!

— El e stafia! i-am şoptit Caterinei ca s-o avertizez, dar, pentru că deja zâmbea cu faţa cea mai neîncrezătoare din câte feţe putea să arate, m-am aruncat pe Burchioiu: Ştiu c-ai murit! Cu mine nu-ţi merge! Eşti mort din ziua în care am plecat din Braşov!

Se făcuse mai roşu decât fesul meu şi tăcea ca un şarpe.

— Ai murit, continuai eu, pentru c-ai vândut-o pe Maxima! El este davagiul care a dus-o la moarte, mă uitai spre Caterina, care nu mai zâmbea. De-asta a şi murit!

— N-am vândut-o, se apără Burchioiu, care, ca de obicei, era speriat de mine.

De câte ori ridicam tonul, făcea ochii mari, nişte ochi deschişi la culoare, din care cauză căpăta un aer şi mai nevinovat, iar pe mine mă scotea din sărite moaca lui tocmai pentru această transformare din idiot sadea în prunc inocent.

— Am scrisoarea ei, în care spune negru pe alb că tu ai pârât-o! Ai acuzat-o c-ar fi fost vrăjitoare!

În acelaşi timp, şi Caterina, şi Burchioiu protestară.

— A fost o greşeală! Cineva s-a semnat cu numele meu! Aş mai fi venit aici dacă…?

— Ai venit ca să te răzbuni!

Îmi dădeam seama că nu puteam să aduc în discuţie episodul negru când îi dădusem omagul. Nu mi-ar fi căzut bine să ştie Caterina ce marfă eram. Ce-ar fi zis dacă afla că omorâsem un om? Fapta mea era acum ca o lipitoare care mi se prelingea pe obraz.

— Ce s-a-ntâmplat cu Maxima? întrebă Caterina, care nu ştia toată tărăşenia, ci doar cât îi spusesem eu.

— A fost omorâtă din cauza lui!

Burchioiu era gata să se împiedice de cât se tot trăsese înapoi.

— Au ridicat-o trabanţii, continuai eu, după ce acest gunoi a făcut o scrisoare!

— A fost o greşeală! protestă Burchioiu. Care s-a şi lămurit în aceeaşi zi. Dacă nu m-aş fi trezit târziu, poate că se termina şi mai repede…

Aceste cuvinte deveniră un zid pe care eu nu-l puteam trece. Nu contează ce înseamnă o vorbă, ci cine este cel care-o spune.

Ochii lui Burchioiu se făcuseră şi mai mari, iar buzele, care mi se păreau umflate de ciudă, tremurau ca înainte de plâns:

— *Masima* m-a trimis!

În mintea mea înfloriseră gânduri rele. Dacă Maxima îmi trimisese o stafie, aceasta nu putea să aibă decât un scop.

Într-un impuls de moment, aruncai praful de cărăbuş şi-o luai spre uşă. Fără să aştept. Fără să înţeleg.

Pregătiri de drum

Amintindu-mi acea zi, îmi dau seama cât de fricămi era. Groaza care mă făcea să tremur îmi dădea forţa să mă lupt, înainte de a mă gândi. Iar febra aia care ţine omul tânăr în viaţă astăzi mi-a dispărut. Privindu-mă în oglindă, aproape că nu-mi place la ce mă uit. Dar câţi oameni sunt mulţumiţi de faţa lor din oglindă?

*

Sunt gata de drum. Potrivesc lanterna veneţiană şi-l proiectez pe Laco în uşă. E acelaşi desen, acelaşi câine spartan. De ce spartan? Numai Dumnezeu ştie. Aşa spunea Maxima: câinele nostru spartan.

Ultima dată am fost la Stambul. Demult. De-atunci n-am ieşit.

De doi ani sunt în doliu, iar suferinţa mea nu se poate vindeca doar cu un drum.

Trăsura e gata. Toate cuferele au fost legate cu funii. De la Piaţa Lipscani o să iau arnăuţii lui Ismail Bina – zece galbeni acum şi încă pe-atâta la întoarcere. Dacă mă mai întorc. Dar Bina ştie să rişte. În felul lui, e un om de cuvânt. În urmă cu ani, împrumuta bani. Când erai în necaz, băteai în poartă la Bina. Avea un hadâmb care te privea ca pe-un bob de piper, de la înălţimea lui nemaipomenită, în timp ce te întreba cât vrei. Apoi îi spunea mai departe stăpânului, iar dacă turcul era de acord, ieşea la balcon şi se uita la tine, măsurându-te. N-am auzit să fi existat rău-platnici ori ca Bina să se fi răzbunat pe cineva, cum fac zarafii. Pur şi simplu ţi-era frică de ceea ce-ar fi putut face, iar asta era deajuns. Dacă stau să mă gândesc, turcul ăsta n-a intrat niciodată în vreun scandal.

M-aşteaptă un drum lung, de trei săptămâni. În cel mai bun caz. Dacă nu mă mai întorc, măcar am să las aceste însemnări. Sunt secretele mele, devenite acum nişte gioarse pe care îmi pare rău să le-arunc. Amintirile au uneori gustul care te aduce din nou la ceea ce-ai fost. Un cântec care altădată mă făcea să mă prăpădesc de râs îmi sună tot mai des în ureche. E o melodie – pot să spun acum – *de pe vremuri*, pe care o cântau nişte lăutari, ale căror feţe se păstrează încă în amintirile mele. Tot cântecul era un dialog între un bărbat tânăr şi-o babă. La refren, ea îşi povestea visul, care era un fel de rezumat al vieţii trecute, din care nu-mi mai aduc aminte decât două versuri, pe cât de prosteşti, pe-atâta de persistente: *Văzui tinereţea mea/ În rochiţă subţirea.* Nu doar că o văd, dar o şi simt, mişcându-se parşiv pe lângă nişte bărbaţi îndureraţi de dor. Mă munceşte rochiţa asta, îmi dă gânduri sinucigaşe, aducându-mi aminte de acele amiezi care mă întristau fără motiv, irosindu-mi timpul.

Dar pe cine nu loveşte zădărnicia? Aproape tot ce făceam pe-atunci se ducea pe Apa Sâmbetei, aşa cum a fost şi cu bucătarul.

Plăcinta cu prune

Nici n-au trecut trei ceasuri de când lumea scăpase de râs, că în bucătăriile Palatului au început să se coacă alte bucate rele. Silică învăţase toate reţetele ori îşi făcuse copii şi, cu toate că moşicul îi luase din tărie, mâncarea continua să răscolească maţele lui Costas şi să-i altereze sângele. Se auzea că fanariotul cerea numai dropii, fierte până când carnea se înmuia într-atâta, încât cădea de pe oase. Bucătarul ajunsese un fel de client al lăutarilor, iar mai nou şi ajutorul lui, un plăcintar cârn, pe care îl ţinea în fereastra bucătăriei. În faţa Palatului era lume care căsca gura la acest pitic cârn, pentru că povestea fiecare mişcare din bucătăria domnească. Lăutarii îi sorbeau cuvintele în urechi, transformându-le imediat în cântece, învăţate de toată lumea, iar în casele mai procopsite se găteau aceleaşi bucate ca la Palat, îmbolnăvind zeci de oameni.

Mă oprisem şi eu ca să-l ascult pe plăcintar, deşi în minte frământam întâlnirea cu Burchioiu, care se desfăcea în bucheţele şi-n fire de iarbă, trezindu-mi multe întrebări.

Maxima îl trimisese! Nu puteam să uit aceste cuvinte. Din tot ceea ce-mi spusese, doar cuvintele astea continuau să mă tulbure. Îmi luase Dumnezeu minţile şi nu înţelegeam dacă îl trimisese de pe lumea cealaltă sau din Şcheiul Braşovului! După praful de cărăbuşi, am ieşit glonţ.

Îl ascultam pe plăcintarul domnesc urlând în fereastră şi treceam prin minte posibilităţile, care nu erau foarte multe.

— Carnea de dropie a fost fiartă bine, zicea cârnul, iar acuşica jupânul Silică o frământă cu mirodenii, stafide şi mărar proaspăt!

Bucătarul îndesa umplutura în ardei, iar feciorul urla în fereastră:

— Măria Sa principele Costas nu mănâncă decât ardei iuţi, din cei numiţi raci!

Şi-n timp ce bucătarul prăjea ardeii, numai o undă, eu o vedeam pe Maxima scăpată de ştreang. Nu spusese tontul ăla că s-a lămurit totul? Aceasta însemna că fusese salvată! Dar, dacă era aşa, de ce nu venise ea? De ce l-ar fi trimis pe-un nătâng? Mai ales de ce l-ar fi lăsat ta-su să plece? Acel om neguros! Care era un satrap! Niciodată n-ar fi încuviinţat ca fiul lui, despre care ştia prea bine că era mangosit, să plece de nebun tocmai la Bucureşti!

Crainicul din fereastra Palatului povestea cum bucătarul rânduise ardeii ca petalele unei flori şi-i acoperea cu vin îndulcit. Un suspin de plăcere trecu prin pieptul comun al gloatei, iar o vioară lăsă un acord. Când Silică se pregătea să toarne pasta de napi şi nucile măcinate, deja luasem hotărârea să-l caut din nou pe Burchioiu. Dar dacă se dizolvase în ceaţa de cărăbuşi?! Cât cântării acest gând, bucătarul răsese deja brânză şi pusese totul la cuptor, iar toată povestea ardeilor se şi dusese din gură-n gură prin tot oraşul. Fără să vreau, mi se umplea mintea cu ceea ce încăpea în burta lui Costas!

Numai că bucătarul nu se mulţumi cu atât. Soarele lumina ca făclia camuflată de zeci de pânzeturi, iar lumina asta plăpândă îmi înmulţea presimţirile. Când mă pregăteam să plec, clănţăul din geam a strigat tare reţeta unei plăcinte cu prune, care m-a făcut să rămân pe loc, căci, după ingrediente, nu putea să fie decât *strena*, aproape aşa cum mi-o aminteam. Cine mănâncă din ea începe să fie interesat de viitor într-atâta, încât nu mai face nimic toată ziua!

Iar fricile mele se-adeveriră. Imediat după masă, Costas chemă la Palat pe toţi vizionarii din Bucureşti, între care Perticari, recunoscut pentru că vorbea cu morţii, rămase până dimineaţa în iatacul lui Costas.

Vrăjitoarea din Stambul

Dintre femeile cărora li s-a dus vestea în lume face parte şi Syrka. Născută la Skopje, a crescut şi-a-nvăţat bucuriile într-o mahala din Stambul. Încă de mică dovedise înclinaţii către magie, femeia aceasta putând să înmoaie voinţa oricărui om. Nimeni nu putea s-o refuze. Dacă l-ar fi trimis pe-un nenorocit să-i culeagă flori de pe Lună, ăla ar fi murit sau ar fi zburat până acolo. Iar în afară de asta ştia să facă leacuri pentru iubit. Când un bărbat cădea în *accedia* sau doar în scârbă profană, Syrka îi prepara un hap care-l punea pe picioare, o prăjiturică, cât unghia, făcută din vineţele şi din vise de greieri. Şi câte nu făcea preparatul acesta! După prima înghiţitură se schimbau culorile lumii. Înălţat deasupra pământului ori plutind peste ape, orice bărbat era în stare să-şi închipuie cu propria minte cum era paradisul! Femeile, chiar şi cele mai fandosite, cădeau secerate, ţinându-se ore în şir după coada unui astfel de om. Dezmierdat, dorit, strigat de femei! Nu era bărbat care să nu-şi fi dorit un astfel de lucru. Hapul Syrkăi ajunsese cel mai căutat preparat. Iar printre bărbaţii care-l doreau se afla şi un doctor din Therapia, nimeni altul decât tatăl lui Costas.

Pe vremea aia, se înţelege, Costas nu era principe, nu adunase încă 400 de pungi cu bănet, ci era doar tălmaci. Din acest motiv l-a trimis tatăl lui s-o găsească pe Syrka. Cum este de bănuit, încă înainte de-a ajunge la ea, Costas era topit, iar după ce-a văzut-o şi-a pierdut cu totul busola. Dar şi fata l-a plăcut, căci pe vremea aia Costas n-arăta ca o măslină stătută. Totul a mers perfect. În lumina Stambulului, făcută de lună şi stele, grecul şi macedoneanca au devenit o singură fiinţă. Şi-au deschis sufletele, şi-au împărţit micile lor păcate. Au gustat împreună din dulceaţa pe care fiecare o păstra pentru altul.

Sunt însă lucruri pe lume despre care se ştie c-ar trebui evitate. Mai ales acolo unde există o frică. Pentru că nici grecul nu era pe deplin fericit, ştiind că tatăl lui îl aşteaptă, şi nici Syrka nu era cu totul împăcată că se îndrăgostise de-un grec, care orişicât nu prea făcea bine unui sânge de macedonean get-beget. Puterile vrăjitoarei au început să se topească, aşa cum se topeşte picătura de apă căzută pe cremenea bătută de soare. Bărbaţii nu-i mai ascultau dorinţele, iar hapurile ei nu-şi mai făceau treaba. Frumuseţea ei a pălit, iar cu fiecare clipă de fericire carnea îşi pierdea consistenţa. Până la urmă, din Syrka n-au rămas decât un fum

şi durerea lui Costas. La o primă vedere. Căci în dedesubturile istoriei a continuat să trăiască reţeta minunatului hap al Syrkăi, pe care eu am notat-o în *Cartea bucatelor rele* şi pe care merită s-o cunoaşteţi:

Se iau petale de vineţele, cam două castroane, şi se adorm într-o cocă făcută din lapte, făină de grâu şi câteva ouă. În mocirla rezultată, care nu e mai groasă decât smântâna, se pun mirodenii, miere, iar la sfârşit nişte vise de greieri. Acestea se colectează în timpul zilei de pe la greierii care dorm, mulţi dintre ei într-o nepăsare uluitoare, pe sub câte-o frunză de lipan şi pe lângă tulpina de nalbă. Bineînţeles că e o artă pentru care nu oricine e făcut. Lângă greierul adormit, o gură meşteră fluieră *Cântecul pentru vise*, ştiut mai ales de macedoneni şi de greci. Melodia e ca o ramură de smochin, lovită de geamuri în toamnele reci, când vântul începe să prindă putere. Nu e un cântec uşor. Unii îl greşesc tocmai pentru că nu-i simt adevărata valoare. O notă dacă se duce în jos, s-a terminat! Nu mai face doi bani. Dar, dacă interpretul e bun, din capetele îndărătnice ale greierilor încep să curgă fuioare toate visele pe care un biet om nici într-o viaţă n-ar putea să le aibă. Iar aici vine şi marea artă. Un magician adevărat ştie că visele greierilor sunt atrase întotdeauna de apa de izmă. Dacă ţii un şip cu puţină fiertură mentoasă, cu siguranţă tot puhoiul de vise o să se cuibărească în el. Iar licoarea asta este şi ultimul ingredient de care are nevoie aluatul, care, pus la cuptor, devine o turtă bună de împărţit pe la nevolnici. Căci hapul Syrkăi e pentru bărbaţii loviţi de tristeţe, pentru carnea care s-a înmuiat. Trezeşte dorinţele, învie speranţa. Bărbatul pe care îl crezuseşi o cârpă se scoală din morţi. Singurul inconvenient e că duce la dependenţă. Şi ce viaţă mai e şi aia în care depinzi de visele unor greieri?!

Perticari i-a invocat spiritul, iar o noapte întreagă în Palat nu s-a auzit decât limba macedoneană. Iar ştiutorii acestei limbi susţineau că vrăjitoarea, aşa cum era, doar un duh adus de pe lumea cealaltă, descrisese un viitor făcut din săbii şi morţi.

— Ah, iubirea mea, nu mai este mult! Te voi aştepta sub bolta de spumă, unde se desfată sufletele iubiţilor şi ale celor ucişi pe nedrept! Dar până atunci ai face bine s-o găseşti pe sora mea bună, care e Mâţa Vinerii!

Aceste cuvinte, purtate de la unul la altul, au ajuns şi-n urechile mele, ceea ce mi-a întărit bănuiala că spiritistul ăla alunecos şi cu gusturi fine ştia lucruri de care eu habar n-aveam. De unde avea să ştie numele meu o vrăjitoare din Stambul, care mai era şi dusă pe lumea cealaltă?!

Toată nebunia previziunilor dură două zile, timp în care nimeni nu mai vorbi decât despre visele grecului şi despre semnele sângeroase care anunţau un sfârşit prost ori pentru el, ori pentru locuitorii oraşului. Iar zumzăiala avu şi părţile ei bune.

Libertatea

Cât despre mine, cum am auzit de plăcinta cu prune, încă înainte de toate acestea, m-am întors într-un suflet, iar când am intrat în salon i-am făcut pe toţi să tresară de cât alergasem. Şi era lume multă. Căci Caterina îşi chemase prietenii, care nu-i erau chiar prieteni, ci tovarăşi de cufăr, hotărându-se ca în acea seară să facă târgul cu Bina. Cu un deget m-a trimis la culcare, dar, cum aerul vibra deja de planuri, în câteva clipe îmi găsisem un loc din care să nu împiedic pe nimeni. Lumea trăgea din ciubuce, inclusiv Caterina, aruncând fuioare de fum care transformaseră salonul într-o oală uitată pe foc.

Dubois, aşezat într-o poziţie foarte demnă, explica ceva, aruncând şi câte un cuvânt românesc.

— Bonaparte o să elibereze lumea creştină, zicea el.

— S-au mai lăudat ei şi alţii!

Îndoiala trecea cam prin toate gurile.

— Şi-atunci de ce şi-au pus turcii toate nădejdile în el? Eu am auzit de la cineva demn de încredere, spunea Dudescu, răsucindu-şi degetele incredibil de subţiri, că sultanul ar fi făcut un pact cu el, să-i zdrobească pe nemţi. În primul rând pe nemţii cu coadă!

Dubois se îndoia, ţuguindu-şi buzele şi, din când în când, scuturându-şi părul ca un câine proaspăt ieşit din apă.

Pe această discuţie, din care nu înţelegeam tot, apăru Bina, ceea ce-mi dublă bătăile inimii. Turcul era dichisit cu o mantiluţă de ghermeşit, verde cum e brotacul. Îl însoţeau doi dintre oamenii lui, care miroseau a tabac. Tot grupul de fapt părea că fusese ţinut în foi de tutun şi-n cafea.

— Nu mi-ai spus că ai atâţia musafiri, domniţa mea, i se adresă el Caterinei, care îi făcea semn să se aşeze.

— Ultima oară m-ai sfătuit să nu te mai văd singură, mărite Bina!

În afară de Caterina, nimeni nu scotea niciun sunet şi aşa a fost până la sfârşitul vizitei, de altfel destul de scurtă.

Ismail Bina a primit cufărul în care erau 400 de pungi. Nu le-a numărat, de unde se vedea că are încredere. Nici galbenii mei pentru arnăuţii pe care îi voi tocmi azi n-o să-i numere. Aşa e el, aşa a fost mereu. În anii din urmă, când mulţi turci s-au întors acasă, Bina a ales să rămână aici şi să ducă exact aceeaşi viaţă pe care o avea şi pe vremea aceea, când era ditamai trimisul sultanului.

În seara cufărului, Ismail Bina a spus doar câteva vorbe, dar erau exact cele pe care le aştepta toată gloata de musafiri:

— Mâine plec spre Stambul, iar de-acum într-o lună de zile s-ar putea să aveţi domn nou.

— Adu-l pe Ipsilanti, mărite Ismail!

— Pe Ipsilanti, dacă zici dumneata! Sau pe Moruzi, a vorbit Bina cu acel glas care părea cuibărit în fundul gâtului său.

Mormăielile arătau că nu era rea nici a doua propunere.

Hăndrălăii au înşfăcat cufărul, iar turcul i-a făcut un semn Caterinei să iasă afară.

În întunericul din curte se zvârcolea cineva, iar după ce masalagiul a luminat aleea, l-am văzut pe bucătar legat bine. În sfârşit primise ce merita.

— Ăsta e bucătarul, domniţă! Mi-am ţinut partea mea, a zis Bina. Acum numai de dumneata depinde.

— Şi hârtiile?

— Ce nevoie ai dumneata de hârtii?! După ce pleacă grecul, n-o să mai întrebe nimeni de bucătar!

Turcii s-au dus, iar Caterina a dat ordin să fie dezlegat bucătarul, în timpul ăsta copleşindu-l cu vorbe şi corconindu-l ca pe fiul rătăcitor.

În seara de toamnă se ridicau aburi, iar mie mi s-a părut că zăresc pe la poartă o trăsurică albă, care îmi amintea de moşicul Zăval. Toată lumea părea mulţumită, când bucătarul, dezlegat între timp, a distrus toată tihna:

— O să mă plâng la Palat, stăpânica! Păi, ai idee câte feluri de bucate trebuie să gătesc eu în noaptea asta?

Şi s-a apucat să le înşire atât de repede, că nu putea să-l oprească nimeni, până când, dând de mine, în spaţiul îngust dinte Caterina şi chelăreasă, mi-aruncă, la fel de grăbit, o întrebare:

— Ai mâncat vreodată cărăbuşi, jupâneşica mea?

Şi, închipuindu-şi că nu-nţelesesem, adăugă:

— *Melolontha*, coconiţa! Acuma ştii?

Caterina, înduioşată, credea că bucătarul n-a înţeles bine ori că era mort de frică:

— S-a terminat, Silică! Gata! Acum eşti acasă! Dă-l dracu' pe grec!

Dar el nu era cine crezuse Greceanca. Pentru început, a aruncat o privire în streaşina casei, cum făcea, apoi i-a explicat, periindu-se singur, ca şi cum ar fi vrut să repare stricăciunile pe care i le făcuse Bina:

— Nu e aşa, stăpânica! Acum sunt bucătar domnesc! Cu sau fără grecul ăsta, eu rămân la Palat! Aşa scrie în acte!

O privea de jos în sus, cam fără ruşine. Îi vedeam bine dinţii, căci şi el, ca tot neamul lui, avea nişte dinţi ca zăpada. Dacă vezi pe careva cu dinţi albi, dar albi cum e floarea de vişin, precis se trage din neamuri de robi.

Caterina i-a adus aminte de nevastă-sa şi de datoriile lui de ţigan moştenit, care era născut şi crescut în casa Greceanu, însă piticul nici n-a ascultat până la capăt, ci, după ce mi-a aruncat o ocheadă, ca să nu uit ce-mi spusese, a luat-o spre poartă şi dus a fost, lăsând în urmă doar clinchetul mic al clopoţelului de pe fes.

Se vedea pe faţa Caterinei că nu se aşteptase. Nici măcar n-a trimis vreo slugă ca să-l aducă înapoi. Ea, care îl crezuse torturat la Palat, care îi plătise lui Bina şi comandase cântece pe la lăutari, în sfârşit văzuse adevărata faţă a acestui pitic plin de ifose. Chelăreasa, care nu prea-l avea la icre, a şi sărit cu gura, iar cuvintele ei mi se păreau cu dreptate:

— Nu găseşte domnia ta bucătar, când pe la fiecare moşie sunt măcar doi-trei de-alde Silică! Dă-l dracu' de prost! Grecul ăla i-a mai pus o pereche de coarne!

Mă îndoiam că grecul era de vină. Bucătarul pomenise cărăbuşii, care nu erau trecuţi în *Cartea bucatelor rele*. Bineînţeles că mâncasem. Nu prindeam sensul întrebării, dar cu toate astea simţeam că vrusese să-mi spună ceva. Cărăbuşii ţinuţi în vin şi perpeliţi pe cărbuni sunt o delicatesă pentru cei mai rafinaţi oameni. Se mănâncă fierbinţi, cu salate şi bere. Ei refac încrederea în trecut, ceea ce repară şi suferinţele din prezent. Căci trecutul e ca un câine care îţi rupe fără întrerupere turul, în timp ce prezentul este o potaie care te păcăleşte s-o ţii în braţe, făcându-te să uiţi viitorul – un ogar din rasa afgană.

Poate că bucătarul vrusese să se laude cu reţetele lui. Totuşi, mă întrebase pe mine.

O bună bucată de timp, în salonul Caterinei nu s-a vorbit decât despre bucătar. Uitaseră şi de Napoleon, şi de pungile date lui Bina. Bucătarul, pe care îl credeau momit de Costas şi pus să prepare otrăvuri, devenise un mister fără margini. În afară de Dubois, care-i trăgea ca de obicei cu desfiinţarea

sclaviei, ceilalţi musafiri vedeau în bucătar cel mai inexplicabil dintre misterele Bucureştiului:

— Cine-a mai pomenit ca un rob să-şi trădeze stăpâna pentru un venetic de grec, care se spune că doarme cu sabia-n mână!

— Poate i-a promis că-l eliberează, deschise gura Dubois, privind de jur împrejur.

Dar părerea lui nu merita luată în seamă. Nimeni nu-l vedea pe Silică descurcându-se fără stăpân.

*

Când am prins un moment, am întrebat-o pe Caterina ce se întâmplase cu Burchioiu, a cărui stafie ar fi putut fi acum firicele de apă de ploaie ori praf risipit prin grădini. Nici măcar n-apucasem să-i pun toate întrebările. Asta e cu stafiile: dac-ajungi să le-accepţi – au şi dispărut fără urmă!

— Ce stafie? Ai murdărit totul în salon! A trebuit să schimb şi perdelele, iar bietul băiat, ce să zic – i-ai distrus hainele!

— Nu s-a dizolvat? m-am mirat eu şi vă spun că eram mâhnită de-adevăratelea.

Caterina mă privea cu ochii ei neliniştiţi, ca şi cum mi-ar fi spus să-mi bag minţile-n cap.

— O să vină mâine la prânz. Vrea să-ţi spună ceva.

Acreala adevărului

Întâlnirea de-a doua zi n-a fost uşoară. Burchioiu a apărut zâmbitor, aşa că nu l-am mai întrebat de haine şi nici dacă era mort.

— În ziua când *Masima* a fost arestată, eu m-am trezit târziu, de fapt, m-a trezit tatăl meu, venit pe neaşteptate acasă.

O bună bucată de vreme îmi povesti despre negurosul de ta-su, care, în gura lui, căpăta altă valoare. Maimunul ăla, căruia mie mi-era greu să-i dau bună ziua, aflase cumva ce se

întâmplase cu Maxima şi-l dusese pe Burchioiu direct la închisoarea oraşului. Ajuns aici cu povestea, nu mai conta cine povesteşte. În mintea mea deja era Maxima, înfăşurată în pelerina de drum.

— Şi unde e Maxima?

Burchioiu se făcu roşu. După tăcerea lungă, înţelegeam că nu e de bine. Dar voiam să aud.

— Maxima a murit.

După ce-mi dăduse speranţe, mi le omora iarăşi.

— Tu ai omorât-o?

— Nu! Eu am scos-o de la închisoare! De fapt, tata. El a aranjat totul!

— Taică-tău…

N-avea rost să-i spun ce părere proastă aveam despre el. Totuşi, i-am spus. Câteva minute am scos din mine tot ce aveam, de la convingerea că omul era vândut până la amintirile despre acele nopţi când din trăsurile negre se auzeau chicoteli de femei. Numai despre întâlnirea din grădină am tăcut mâlc.

— Tatăl meu nu este aşa cum îl vezi tu. Are prieteni. Şi prietene. Atât. *Masima* a murit după ce am ieşit din clădirea închisorii. Chiar eu am scos-o de-acolo. Cum îţi spuneam, a fost un accident. Strada era plină, pentru că era zi de târg. N-am văzut cine a omorât-o, dar pot să-ţi spun că ea ştia c-o să moară. Înainte de a se întâmpla totul, nu cu mult, mi-a spus să te caut şi să-ţi spun ceva. Iar în momentul următor a murit.

— Cum?

— Înjunghiată. Îţi jur! N-am văzut cine. Era îmbulzeală…

Mi se părea cusută cu aţă albă. Îmi crescuse în gât o revoltă pe care-o mai simt şi-acum. Moşicul omorât de un ucigaş nevăzut. Maxima înjunghiată la fel. În viaţă nu se întâmplă aşa! Iar dacă se întâmplă, există o explicaţie. Cauzele întotdeauna sunt simple.

— Şi tatăl tău unde era în acel moment?

— La guvernator. Voia să-i mulţumească. Tata nu are niciun amestec.

Maxima fusese înmormântată o zi mai târziu, iar casa noastră era deocamdată închisă.

Burchioiu avusese legătură cu moartea ei. O parte din mine îl credea vinovat. Dar atunci de ce se mai obosise s-o scoată din arest? Era cam ceţos şi eram convinsă că nu-mi spunea tot. Faptul că nu-l omorâsem îmi dădea o durere în suflet, nu pentru că rămăsese nepedepsit, cât pentru că Maxima nu-mi pusese în sticluţă omag. Mă minţise. Ca să fie sigură că nu voi căuta alte otrăvuri, că nu-mi voi face eu

însămi altă licoare. Poate că ştia unde mă voi opri prima oară. Viaţa mea era, cum am spus, plănuită în cele mai mici detalii.

Burchioiu a continuat cu o voce plină de imputare, ca şi cum ar fi vrut să-mi atragă atenţia că, în ciuda neîncrederii mele, el continua să-şi facă datoria până la capăt:

— Puţin înainte să moară, mi-a spus să cauţi casele…

Bineînţeles! Casele pe care numai bucătarul le văzuse în ultima vreme!

— Zicea că e un plan, un fel de desen al lor pe undeva prin prăvălia fratelui ei. Asta mi-a spus.

Prăvălia pe care o golise Cirtă.

— Cum ţi-a spus exact? Poţi să-ţi aminteşti cuvânt cu cuvânt?

Burchioiu ţinea minte înghesuiala de pe stradă. Se lăsa seara. Pe lângă ei a trecut cineva cu un felinar. Îşi amintea cu ce era încălţată Maxima! Şi că stăruise, spunându-i de două ori să nu uite şi să plece la Bucureşti după mine.

— De ce tu? Oricum n-avea încredere nici în tine, nici în taică-tău!

— Cum să nu! *Masima* a ţinut mult la mine!

Burchioiu, aşa botos şi farfasit, arăta acceptabil. Nu aveam încredere în el, dar se topise o parte din antipatia pe care i-o purtam.

— A zis că e o hartă, mai precizã.

Harta din Laboratorium era a unui oraş. Oricum, dacă ar fi existat o hartă a caselor, tot acolo trebuia să caut. Nu-mi rămânea decât să găsesc strada Murta.

— Şi te rog ceva, adăugă Burchioiu, cu aceeaşi faţă de păun sfios, spune-mi *Laurian*! Niciodată nu mi-a plăcut Burcu. Doar tata îmi spune aşa.

— Şi Maxima.

VI

Spiritistul

Curca

Cu toată întâmplarea nopţii trecute, Caterina era convinsă că Silică e ţinut prin şantaj la Palat. Deşi auzise cu urechile ei, se îndoia, aşa cum se îndoiesc îndrăgostiţii când li se spune că toată povestea e numai în mintea lor. O punea pe nevastă-sa să-l pândească în stradă, căci bucătarul trecea aproape săptămânal într-o căruţă pe care tot oraşul o cunoştea, cărând tot felul de bunătăţi pentru bucătăriile domneşti. Îmi aduc aminte o dimineaţă în care cumpărase o curcă. Fusese undeva, pe la Bragadiru, de unde luase, poate cu japca, nişte butoaie de vin şi pasărea asta pe care o tot mângâia pe gât, cu plăcere de călău, crud şi diliu. Avea cu el un băiat, care îl privea cu respect. Nevasta bucătarului a pus mâna pe ham, iar el n-a protestat, cum făcea de obicei. Eu ieşisem în poartă ca să casc gura.

— Curca asta e hrănită numai cu mei, ne-a explicat bucătarul, uite ce pene lucioase are!

— Ca şi cum am mânca-o cu pene cu tot, l-a luat peste picior nevasta, care era deja gata de harţă.

— Ehe! Când pasărea are pene urâte, şi gustul cărnii e tot aşa. Dacă vezi una cu pene zburlite şi tocate, precis are păduchi, iar păduchii îi sug vlaga şi-i împut sângele. Carnea de găină păduchioasă are gust de pişat…

— Bine că te doare de curcă, l-a luat la frecat nevasta, că de mine-ai uitat!

— Am treabă! Ce vrei să fac? Ai idee câtă treabă am eu pe cap?

— Mare căcat! Doar faci crăpelniţă, nu ridici palate, nenorocitule! Ce te crezi?! Bagi trei ciolane în oală şi fierb singure!

— Mâncarea cere mai mult decât atât, se făli el. Dacă o laşi să fiarbă, iese doar o fiertură, femeie! Du-te acasă!

Nevasta însă trecu la ameninţări:

— Lasă că te răscumpără ea, cocoana, şi-o să vedem atunci ce mai zici!

Bucătarul era lovit. Vedeam pe faţa lui că ideea răscumpărării îl speria, aşa că-ncepu să vorbească spre mine, ca şi cum numai eu eram în stare să-l înţeleg:

— Bucătăria e treabă grea! Ce ştie lumea! Friptura trebuie s-o mângâi, cu ciorba trebuie să vorbeşti, dulciurile au nevoie de corconeală ca un copil, iar mezelicurile trebuiesc împodobite şi bibilite, ca o mireasă! Uneori, mâncarea te mai şi omoară! Nu-i aşa, jupâneşico?

Întrebarea lui suna ca o ameninţare, iar tonul îmi arăta că iarăşi îşi băgase nasul prin *Cartea bucatelor rele*. Dar ce mai rămăsese? În momentul ăla mi se părea că le făcuse pe toate!

Crumilla cum animis

Dintre pâini, numai cea cu ciuperci îmi place. Are dulceaţă. Îţi dă uşurinţă în maţe. Dar, desigur, şi în cazul acesta, sunt pâini şi pâini, iar, între ele, cea care oftează e rea. *Punguţa cu duhuri* – în latineşte *Crumilla cum animis* – e pâinea celor mai preţuite imbolduri, dar şi duşmanul tuturor cumpătărilor! Se frământă din făină de mei şi de grâu, lăsându-se un ceas la dospit, nu mai mult. În aluatul molcuţ se îngroapă o umplutură din ciuperci, verdeţuri şi praf de cicoare. Când este gata de pus la cuptor, nu-ţi rămâne decât să spargi un ou şi să mozoleşti bine toată faţa acestei pâini, care e mare, cam cât roata căruţei. Din loc în loc se acoperă cu frunze de hrean. Lui Sator îi place şi floarea-pâinii. Cine ştie asta îngroapă un bumb drept în mijloc. Nu se ştie ce-l atrage pe Sator, dar apare ca din pământ. Pâinea astfel gătită se coace în ţest şi e bine să fie lăsată mai mult, până când face o crustă. Ah! Câtă plăcere îmi face să mărunţesc în măsele această coajă! Are gust de seminţe dogorite, de struguri uscaţi, are mirosul împlinirii şi-al tihnei la care tânjeşte oricine.

Crumilla scoate la suprafaţă toate calităţile unui om, ceea ce veţi zice că e de bine. Filotimia, dragostea, iertarea şi înfrăţirea sunt însuşiri lăudabile. Dar închipuiţi-vă cum arată un om care îşi aruncă fermeneaua din spate! Adeseori se

vorbeşte de bine despre cel care-şi dă haina de pe el pentru altul. Dar fapte ca astea pot aduce ruinarea ori scârba. Oamenii generoşi sunt pomeniţi în cărţi, însă în viaţa de toate zilele nu fac doi bani. Cu cât un om e mai zgripţuroi, cu atât i se deschid mai larg porţile. Nimeni nu-i iubeşte pe generoşi! Îi admiri pentru faptele lor lăudabile, iar dacă-ţi dau, iei mălaiul cu plecăciuni. Dar cam atât. Nu-ţi pierzi timpul cu omul darnic. Nu te întinzi la băut. Nu faci filozofia gestului său. Şi nici nu-l treci pe lista de prieteni. El rămâne doar un garant – omul cu banii.

Milostivul este un om slab, cel mai adesea fricos ori bolnav. Se simte vinovat pentru că nu e în stare să se bucure de bunurile lui sau de norocul ieşit în drum. Nu e făcut pentru fericiri. Şi nici nu-şi duce căutările la bun sfârşit.

Tocmai de aceea *crumilla cum animis* e o bunătate din care ciugulesc doar din an în Paşte. Iar de câte ori îi simt gustul pe limbă, îmi amintesc de seara în care s-a măritat Caterina, producându-mi o mare durere, despre care pe-atunci nu ştiam deloc că-mi va trece.

Ospăţul

În acea seară îmi făceam planuri să-l caut iarăşi pe bucătar. La Caterina era zaiafet, de la care n-a lipsit nimeni important din oraş, nici măcar Costas, însoţit de zece trăsuri. Atunci l-am văzut prima oară de-aproape. Când zâmbea, i se întindeau pleoapele grele şi mari, iar în ureche avea o piatră de safir care-i atârna vrăjitoreşte, gata să cadă, ceea ce m-a făcut să mă dau aproape de el, ca să văd cum e prinsă. Caterina îl chemase pentru consulul francez, care, neştiind că deja zilele lui Costas erau numărate, ţinuse morţiş să-l vadă. Şi cum omul avea idei cam rigide, nu şi-a pus mintea cu el, ci l-a chemat pe Costas cu toată pompa cuvenită rangului său.

Dubois, îmbrăcat cu o haină turcoaz, devenise în seara aceea foarte fudul şi aproape că uitase de mine. Dar nici eu n-am prea stat cu ochii pe el, căci, în entuziasmul petrecerii, fusese adus la bucătării însuşi Silică, într-un gest care arăta dorinţa lui Costas de împăcare. Poate că auzise de răpire. Poate că nu se îndoia de loialitatea bucătarului, ceea ce-l făcea generos. Din orice motiv ar fi fost, în seara aceea Silică

făcea mâncare în vechea bucătărie, unde petrecuse nişte ani buni.

După ce am examinat cercelul grecului şi-am văzut că se ţinea de o sârmă firavă, am coborât în bucătărie. Mâncarea umplea mesele, iar bucătarul era şi mai înfumurat ca de obicei. Flutura un linguroi pe deasupra capetelor, tunând comenzile ca şi cum ar fi fost însuşi Căpitan-Paşa, căci de data aceasta era urcat pe o masă, ca să poată supraveghea totul.

— Sper că nu mai faci ceva din *Cartea bucatelor rele*, l-am tras eu de pulpană, iar el m-a privit de sus ca pe un inamic pe cale de-a fi biruit.

— Şi de ce nu?!

După cum zâmbea, mi-am dat seama că pentru el devenise un joc. Nu ştia ce poate să facă fiecare mâncare şi tocmai de aceea mergea pe încercate. Mi-am aruncat ochii în jur să văd ce alesese, pentru că nu mă îndoiam că deja gătise ceva. În mijlocul mesei scotea aburi un castron cu ciorbă albastră, de scoici. Urmau fripturile şi ruladele, salata de andive şi dulciurile, dintre cele mai obişnuite, în special gogoşi cu şerbet de salcâm, ouşoare dulci, chisăliţă groasă şi turte cu nuci. Nu se vedea nimic. Am luat-o spre uşă, iar când era să ies clopoţelul de pe fes i-a zornăit, pentru că bucătarul îşi răsucise căpăţâna spre ţest. M-am întors val-vârtej şi l-am şi ridicat. Pe o tavă din cele mari se rumenea pâinea. Nu avea nimic anormal, doar că ofta, dând semne că este umplută, iar din amintirile mele începu să se ridice *punguţa cu duhuri*!

Asta chiar era ultima. Pe când încercam să-mi aduc aminte ce efecte are *crumilla*, am auzit o voce cunoscută şi am urcat în salon.

Omul morţilor

Era spiritistul, pe care îl aşezasem pe locul întâi între presupuşii omorâtori ai moşicului meu. Dar poate c-ar trebui să spun ceva mai mult despre el. Niciodată n-am ştiut cum îl cheamă, pentru că toată lumea îi spunea Perticari, de obicei cu titlul său boieresc, de *pitar*. Era un bărbat mai mult tânăr, ca Dubois, dar, spre deosebire de acesta, avea ceva copilăresc, care mă făcea să-mi schimb fesul cu el. Şi-avea o

frumuseţe pe care n-o vedeai peste tot. Era înalt şi delicat, cu o faţă de om generos. Iisus din icoane părea pictat după el.

Legăturile lui cu morţii au început timpuriu. Întors din Florenţa, unde studiase filozofia, şi-a căpătat faima, anunţând că va veni întunericul peste oraş.

— Mâine, a promis el, la ora prânzului, totul o să se-ntunece!

— Eclipsă de soare, au spus unii, care mai văzuseră aşa ceva.

— O, nu, a zâmbit Perticari, dezamăgit, întunericul de mâine e adus de un hoţ vrăjitor! Un maestru în magia cifrelor, care ştie să aştearnă bezna în lume. El vine pentru *Cartea lui Solomon*, păstrată la Biserica Enei, în altar!

Nimeni nu ştia că există o astfel de carte şi nici atât nu se ştia ce se scrie în ea. Dar Perticari susţinea că vorbise cu morţii. Tot cimitirul din spatele Bisericii Enei venise să se plângă la el!

Mitropolitul şi-a trimis oamenii, care au scotocit imediat prin altar, dovedindu-se că Perticari avea dreptate.

— „După ce-o să murim”, a citit mitropolitul din carte, „trupul nostru se va face cenuşă, iar numele nostru va pieri. Sfârşitul este fără întoarcere! Nimeni nu mai vine din moarte! Singura datorie a unui om este să trăiască toate plăcerile. Nu te uita în gura celui drept şi nu avea milă de văduve şi săraci!”.

Peste grup s-a lăsat tăcerea, iar gura mitropolitului s-a transformat într-o burtă de capră. Îngrozit de o astfel de viziune, chiar şi-a dorit ca acea carte să dispară, însă faptul că vrăjitorul însuşi o voia l-a întărit s-o apere, ca nu cumva să-ncapă pe mâini eretice.

A doua zi, biserica era plină de feţe cinstite, iar neferii păzeau intrarea. Totuşi, cartea a dispărut din chiar mâna mitropolitului şi nimeni n-a mai văzut-o pe urmă. Iar Perticari şi-a câştigat reputaţia de cel mai vestit spiritist, cu toate că de-atunci nu mai vorbise cu atât de mulţi morţi deodată. În schimb, visa şi vedea viitorul.

Şi avea o mare pasiune pentru cărţi, după cum se vede nu doar din această poveste, ci şi din legătura lui, încă obscură pentru mine, cu lichiorul din *Cartea bucatelor rele*.

Încrederea lui Perticari

Totuşi, prea deştept nu era, căci gustase din poţiunea pe care i-o făcusem cadou. Poate că avusese încredere în mine. Sau poate doar mă cântărise cam prost. Nu arăta rău, dar nici cumsecade. Pe lângă nas îi apăruseră câteva bube, iar mâinile îi erau acoperite cu mănuşi, semn că nu prea puteau fi arătate la lume. Primul meu gând a fost să-l iau peste picior, dar spiritistul nu avea chef de mine. Mă văzuse şi se strecura printre musafiri, căutându-şi loc pe un divan mai retras. Când s-a aşezat, eram lângă el.

— Tu l-ai omorât pe Cuviosul Zăval!

Perticari mă privea cu ochi mari, iar bubiţele de la nas îl făceau să arate umil.

— Ai grijă cum vorbeşti! a şoptit el. Nu cumva trebuia să dormi la o oră ca asta? Nu cred că domniţa Greceanca ştie că te învârţi pe-aici!

Mă cam atinsese şi câteva clipe ne-am privit fără să ştiu ce să spun. Cum stăteam, fesul meu de atunci, despre care cred că v-am spus că era de un roşu intens, se vedea pe un zid cu mult mai mare decât era. Umbra asta care n-are nicio importanţă în povestire mi-o aduc aminte perfect. Nu ştiam ce să spun, iar moviliţa neagră de pe perete se mişca lent, cum se mişcă talanga. Şi, bineînţeles, îmi ţineam mâinile în buzunare. Eram îmbrăcată cu rochia mea galbenă, care mă apăra de toate răutăţile lui. Apoi am ghicit care era punctul lui slab. După cum îşi rotea ochii, mi-am dat seama că nu voia să atragă atenţia.

— Bubele astea ţi-au apărut pentru că eşti vinovat! Ştie şi Caterina de faptele tale!

Spiritistul era uluit. Dacă voia să mă păcălească, reuşise: nu văzusem pe nimeni atât de mâhnit cum era el.

— N-am nicio legătură cu moartea lui Zăval! M-ai îmbolnăvit cu otrava aia!

— Nu te-am pus eu s-o bei!

Perticari voia să facă pace cu mine.

— Uite, îţi spun tot ce ştiu, dar dă-mi ceva să scap de bube!

Cu toate că paznicul meu din suflet îmi spunea că e plin de secrete, mi se făcuse milă de el. Am scos de prin fustă o cutiuţă de alifie, care, la drept vorbind, habar n-aveam ce efecte avea, dar îmi făceam în gând socoteala că oricum într-o zi sau două îi treceau coşurile, cum trec ele.

— Tot ce ştiu, a zis Perticari, este că voia să plece la Braşov! Părea îngrijorat de ceva.

— Totuşi, ai intrat în casa lui şi-ai pus laba, l-ai furat fără remuşcări, nu-i aşa?

Spiritistul zâmbi, ca şi cum voia să-mi spună că n-aveam cum să-l forţez să facă mărturisiri.

— Ai luat o carte verde, pe care era desenată o mâţă. Vezi că ştiu!?

— N-am luat nimic! îmi spuse el, cu acel aer de maximă elocinţă prin care adulţii înşală intuiţiile copiilor şi-ale oamenilor mai slabi.

Apoi, răzgândindu-se, povesti repede:

— Mi-a spus că Mâţa Vinerii vine de la Chişinău. S-o aştept la poştalion.

— Şi?

— N-a venit! O cunoşti?

Şi eu puteam să schimb subiectul:

— Dar ştiai de lichior! Asta înseamnă c-ai furat cartea!

— Eram prieteni, ţi-am spus!

Nu-l credeam. Poate c-aş mai fi scos ceva de la el, dar în acel moment s-a făcut linişte şi am aflat scopul petrecerii: Caterina se mărita cu Dubois. După feţele lor, era clar că invitaţii ştiau pentru ce se află acolo. Numai eu rămăsesem pe dinafară, asta şi pentru că în ultimele zile nu prea dădusem pe-acasă. Totuşi, faptul că nu-mi spuseseră era o trădare.

În noaptea aceea n-am putut să închid un ochi. Îmi plăcea Caterina, dar îmi plăcea şi Dubois, iar în visele mele se înfiripase o dorinţă subţire pentru francez. Pe-atunci, un bărbat însurat era pierdut pentru mine. Nu mai putea fi folosit la ceva. Chiar dacă divorţa, nu mai conta, era ca o haină purtată. De asta nici n-am mai fost atentă la celelalte întâmplări ale serii, cu toate că am rămas în salon multă vreme, privind cu indiferenţă la gurile care hăpăneau din bucate, inclusiv din pâinea cu ciuperci, aşteptându-mă să scoată la suprafaţă micile stafii ascunse în suflet.

Fraţii

În dimineaţa de toamnă care se înrăise, m-am trezit cu gândul la moarte şi la dezastre. Nu era nimeni prin casă. Nişte aripi se lăsau parcă pe la ferestre. În casa lui Zăval era frig. De obicei mergeam dimineaţa, aprindeam focul şi apoi mă întorceam la Greceanca pentru câteva ore.

Procesul meu mergea greu. Nici nu mai ştiam pentru ce era. Iar de case – ce să mai spun! Încă nu fuseseră găsite şi

nici bucătarul nu cred c-avea habar de ceva. Nu mă ridicam la valoarea visată de Maxima. Era cât se poate de clar că voi rămâne o persoană măruntă, iar numele meu cel adevărat va fi acoperit de ruşine. Bine că nu ştia nimeni cine eram!

În acea dimineaţă s-au înfiinţat la noi nişte negustori, pe care Caterina îi ştia bine: Fraţii. Îi chema Frăţilă, de fapt. Erau respectabili şi-l cunoscuseră pe Zăval, iar unul dintre ei avea un fiu pe care îl vedea însurat cu mine. Caterina era optimistă, spunea să nu-mi fac griji:

— Cât trăiesc eu, n-o să te ia nimeni de-aici!

Totuşi, nu prea mai aveam chef să împart casa în care ea trăia cu Dubois.

Burchioiu a mai rămas prin Bucureşti pentru că taică-său nu-şi terminase afacerile, iar în tristeţea mea de atunci el devenise singurul om cu care aveam despre ce să vorbesc.

Cum vă spuneam, Fraţii erau la noi şi se luau bine pe lângă mine, deşi toţi ştiam că eu nu eram eu, ci averea lui Zăval şi casele din strada Murta, pe care nu fusesem în stare să le găsesc. Fraţii aveau nişte feţe de găină bolnavă.

— Fata poate să vină pe la noi într-o zi, să ne cunoaştem, ziceau ei, ca şi cum eu n-aş fi fost de faţă.

— Poate-şi ia o rochie din prăvăliile noastre, ceva mai…

— Mai cum? Ce are rochia mea? l-am luat eu la întrebări pe unul dintre fraţi, care mă privea cu un singur ochi, cum fac găinile după ce le dai să mănânce.

Rochia mea galbenă era cel mai drag lucru. Nici măcar Caterina nu reuşise să mă facă s-o înlocuiesc. De fapt, de-a lungul vremii am avut două rochii iubite: una vărgată, fără de care nu plec la drum, şi rochia galbenă, de care v-am spus că era un fel de labirint al veşmintelor. Când mi-o scoteam, eram ca o pradă, ca un pui pe care-l mătură vântul. Fără ea eram nimeni. Şi-am păstrat-o şi după aceea. Astăzi o îmbrac în zilele în care sunt tristă, pentru că în catifeaua ei încă pulsează încrederea mea de-atunci, visurile şi mai ales dorinţa de viaţă. Prin urmare, nici nu se punea problema să-mi iau alta, din prăvălia Fraţilor adormiţi.

Aşadar, dimineaţă au venit în vizită Fraţii, iar nu după mult am luat-o din loc şi-aproape c-am alergat până la Zăval.

Uşa era deschisă, iar în casă era frig. Pe fereastră îl vedeam pe popa Ogaru, care se învârtea prin curtea Bisericii Dintr-o Zi. Mi-a trecut prin cap să-l chem, dar faptul că nu-mi plăcea faţa lui a atârnat mai mult decât frica mea. Ştiam că e cineva în casă. Vedeam că fuseseră răscolite hârtiile de pe masă. M-am uitat prin salon şi-am vrut să intru în

prăvălie. Simţeam din toate părţile suflul lui Sator. Ştiam că ceva se întâmplă. Apoi am căzut.

Destăinuirile sinucigaşe

În acea zi, tot Bucureştiul era răvăşit de fapte bune, căci *crumilla* îşi făcuse efectul. Dintre întâmplările generoase, multe au rămas în istorie. Costas prinsese drag mare de Cirtă Vianu, poate şi pentru că fusese primul om care-i ieşise în drum pe când pleca de la ospăţul Caterinei. Şi-a adus aminte că-i tăiase obrazul, iar fapta lui, care, e-adevărat, n-avea nimic de laudă, a-nceput să prindă aripi, dându-i ghes să-şi răscumpere vina. Costas l-a îmbrăţişat pe ciohodar, dăruindu-i în chiar acea noapte safirul pe care-l purta în ureche. A doua zi i-a trimis daruri şi bani. Mai mult, şi-a dat jos samurul, de care era nedespărţit, şi i l-a trimis cu alai. Din ceas în ceas bătea cineva în poarta lui Cirtă ca să-i mai aducă ceva de la Palatul Domnesc.

Cine gustase din *punguţa cu duhuri* făcea la fel, dăruindu-şi lucrurile cele mai de preţ, lăudându-şi duşmanii, în sfârşit, căutând într-un fel sau altul să-şi arate frăţia faţă de alţii. Iar dintre aceştia, Dubois a păţit-o cel mai câinos. Cuprins de remuşcări şi de dorinţa de-a scăpa de vinovăţie, i-a mărturisit consulului cum murise bietul marchiz: ghinionul, statuia Fecioarei, pistolul descărcat întâmplător. Povestea s-a răspândit cu iuţeală, mai ales pentru că Dubois, plin de regrete, plângea continuu, povestind fără întrerupere, fără să omită ceva. Şi orice om cu scaun la cap care-i auzise povestea era gata să-i plângă de milă. Ceea ce i se întâmplase lui era ghinion. Poate că însuşi Gaston, căruia îi luase apărarea, era un pricaznic, aducător de nenorociri. Poate că Sator dăduse peste el. În sfârşit, era clar că fusese un ceas rău, despre care nici nu merita să vorbeşti. Tocmai de aceea, nimănui nu i-a venit să creadă că bietul Dubois urma să fie trimis la Paris, pentru uciderea marchizului.

Consulul Fleury era un om cu minte îngustă, incapabil să înţeleagă vastitatea unui ceas rău. Câteva zile mai târziu ne-am dus la Consulat. Caterina pălăvrăgea în limba lui, iar Burchioiu şi cu mine priveam totul de la o distanţă care ne arăta bine faptele.

Iar această aşteptare a noastră o mai ţin încă minte. Într-un geam de pe hol, siluetele ne arătau descompuse, încât părea că stau de vorbă doar fesul meu roş şi pălărioara lui neagră.

— Cine-a mai auzit să pedepseşti un om care-a avut ghinion?! mă miram eu.

Fleury îşi ţinea botul strâns. Caterina vorbea, iar consulul gesticula categoric, ţinându-şi buzele pungă.

— În primul rând ar fi trebuit căutat cheţul! mi-a şoptit în ureche Burchioiu, care aflase pentru prima oară povestea şi era convins că pe undeva existase un vinovat.

Şi îi dădeam dreptate. Întotdeauna e cineva care atrage după sine întâmplările rele, ca magnetul. Însuşi Sator vine la el, ca-ntr-un cuib de plăceri.

— Eu ştiu un astfel de cheţ, începu Burchioiu să-mi povestească.

Nimic nu-ţi arată mai bine cum este un om ca povestea pe care ţi-o spune. Felul în care intră în poveste, modul în care îşi ridică sprâncenele scot la iveală nu neapărat cine e acel om, ci *cum* ar vrea el să fie. Îţi arată care îi este modelul. Un povestitor care-şi umezeşte buzele e vanitos, după cum cel care îşi roteşte ochii ca să nu piardă pe vreunul dintre ascultători e un şmecher, credeţi-mă. Nu-mi plac nici povestitorii care se uită-ntr-un punct, în tavan, de exemplu, ca bucătarul, ca şi cum ar cere îndurare. O fac pe timizii, dar n-aveţi idee ce le poate pielea! Vor să stai cu ochii pe ei, făcându-te să crezi că-ţi vor deschide nu ştiu ce uşă. Burchioiu era un povestitor cinstit, pe care l-am ascultat din plăcere. Putea să spună povestea pentru mine, nu pentru el, încât la sfârşit nici nu ştiam dacă îşi umezise buzele, unde îşi aruncase ochii şi celelalte. Cheţul lui era un omuleţ cu picioare scurte, pe care tot descriindu-l parcă începusem să-l plac. Dar, pentru că era piază rea, cartierul l-a luat la bătaie, alungându-l cu pietre până la marginea oraşului, de unde nişte ciobani l-au gonit mai departe şi tot aşa a fost hăituit din toate părţile, până când a căzut de pe-o stâncă.

— Totuşi, am observat eu, de ce să ucizi un om, care n-are nicio vină că s-a născut aşa?

— Tocmai asta voiam să spun!

Faţa lui Burchioiu s-a luminat de o frumuseţe pe care nu i-o văzusem:

— *Masima*, a continuat el, zicea că există mâncăruri care-ţi iau ghinionul. Când cineva e cheţ sau urât fără motiv, spuse el, fixându-mă cu privirea, n-ar trebui să ajungă la mâna lumii, ci el însuşi ar trebui să aibă grijă de sine!

— Cum?

— Să mestece rădăcină de hrean!

După cum se uita la mine, el o făcuse. Era schimbat, vedeam deja efectele hreanului, despre care, dacă ar fi să povestesc, mi-ar trebui o viaţă întreagă! N-am să vă spun decât că Burchioiu avea dreptate. Hreanul topeşte răutăţile, vindecă vina şi te face iubit, uneori prea de tot, căci am auzit cum că efectele i se simt şi de la două sute de stânjeni! Asta era, într-adevăr, o explicaţie pentru schimbare! Nu-mi mai era antipatic.

Cât povestiserăm noi, Caterina îi împuiase capul lui Fleury, dar, cum vă spuneam, consulul era un om încuiat şi hotărâse să-l trimită pe Dubois la Paris, ca să fie aruncat în vreo ocnă sau trimis la galere. Acest Fleury nu mi-a plăcut niciodată. De aia cred că şi-a şi meritat soarta. Nici măcar după ce Caterina încercase să-i explice ce înseamnă un ghinion n-a vrut să înţeleagă. Era un catâr.

Încununat

Toate s-au petrecut la câteva zile după aceea. Dubois îşi făcuse mărturisirea în dimineaţa în care eu fusesem lovită.

Poate că n-am stat mult pe podea. Dar când mi-am revenit eram speriată. În casă se simţea răsuflarea lui Sator, iar pe la tâmplă mi se prelingea o dâră de sânge. Mi-era frică să mă mişc, nu pentru că n-aş fi avut curajul să mă bat cu un hoţ. Ci mi-era să nu-i atrag atenţia lui Sator, care plutea peste masa moşicului ca un corb. Ştiam sigur că era el. În sângele meu crescuse un fel de mărăciniş, ceea ce mă umplea şi de jale, şi de un neastâmpăr. Trebuie să ţineţi minte că Sator habar n-are de toate astea: el trece în drumul lui, fără să-şi dea seama că tot ce atinge se umple de slăbiciuni şi de plâns. Tocmai de aceea, dacă simţiţi o tristeţe căzută din cer, nu încercaţi explicaţii! Nu luaţi doctorii! Nu daţi vina pe iubiţi ori pe iubite imaginare! Ci mai bine treceţi la treabă şi adunaţi aripioarele care fâlfâie în jur, înşfăcaţi măcar câteva dintre ele şi înhămaţi-le fără scrupule la propriile nevoi. Sator nu ştie. Nu are *suflet* şi nici ochi pentru voi. E doar un cal de povară, o muscă purtată de vânt!

O oră, poate mai mult, nu m-am mişcat, până când a intrat Burchioiu pe uşă. Stăteam pe podea, cum căzusem, cu un picior amorţit. Când a-ngenuncheat lângă mine, Sator a

dispărut, iar cu timpul mi-am dat seama că vecinul meu, pe care nu-l suferisem ani lungi, acest nou Burchioiu, care mă privea cu nişte ochi făcuţi din ape albastre, devenise nu doar de suportat, ci un om de încredere, ridicându-se la înălţimea numelui de Laurian. Căci ce este numele, dacă nu o sumă de simţăminte vărsate peste capul cuiva? Sunt atâţia oameni cărora nu-ţi vine să le spui numele! Îi vezi şi te-apucă, de exemplu, dispreţul, înainte de a le înţelege fibra subţire, acea ţesătură în care se plimbă blândeţea, suspinele şi nimicnicia aflate la temelia oricărui om.

În înfiorarea acelei clipe, după ce Sator plecase, m-am sărutat pentru prima oară. Laurian, mâncătorul de hrean, a fost prima mea dragoste.

Multele feţe ale adevărului

Nu mult după aceea am bătut în uşă la Perticari. Eram convinsă că el mă lovise. Dar spiritistul dormea. Era evident că-l trezisem. Fusese atins şi el de *crumilla.*

— Nu mai am niciun ban! Mi-am plătit toate datoriile!

Era supărat şi, ca toţi ceilalţi, îşi regreta dărnicia. Cu toate acestea, nu părea deranjat de vizita noastră. Pe Burchioiu nu-l cunoştea, dar, după felul în care se uita la el, mi-am dat seama că-l aprecia pentru ceva.

— El e Laurian, din Braşov.

Spiritistul a zâmbit. Profitând de simpatia asta, am trecut la întrebări:

— Foarte bine! N-ai fost astăzi în casa lui Zăval, dar ai fost de mai multe ori!

Părea impresionat de lovitura pe care o primisem şi care îmi lăsase un cucui. Avea tot felul de alifii, ceea ce m-a făcut să cred că era obsedat. Printre ele se aflau şi cele pe care i le dădusem eu. Amândoi ştiam că n-o să le mai folosească, dar le ţinea acolo, într-un dulap. Mi-a masat cucuiul, apoi ne-a adus o chesea cu peltea. Era dornic de vorbă. Îl cunoscuse bine pe Zăval, însă n-avea chef să dea amănunte. Era secretul lui. După cum îşi strângea haina, părea emoţionat. Aşa am interpretat eu.

— De unde ai ştiut că lichiorul de furnici te scapă de râs?

Mai întâi n-a răspuns. Laurian era ocupat cu pelteaua.

— Mi-a povestit de *Cartea bucatelor rele*. Ştiu când a scris-o pentru bucătar, recunoscu el.

— Dar de ce?

— Credea că poate să grăbească plecarea lui Costas.

— Şi ţi-a lăsat ţie cartea?

— Nu. Mi-a spus numai care erau remediile. Chiar nu ştiu cine l-a omorât! Dar după cum s-au întâmplat lucrurile… ar putea fi mâna lui Costas.

Spiritistul avea o privire de om îndrăgostit. Şi astăzi are aceeaşi privire, care te face să-l crezi şi chiar mai mult: să-l iubeşti.

— Există un martor care spune că ucigaşul era nevăzut, am insistat eu.

Laurian, care uneori îmi mai amintea de Burchioiu, a lăsat cheseaua, cuprins de un mic râs, iar spiritistul avea o mare nedumerire pe faţă. După cum mă privea, era clar că o luase ca pe o glumă.

— Numai tu te faci nevăzut! l-am acuzat eu.

— A, şi de-asta crezi…

Perticari s-a jurat că nu fusese el, dar nu voia să-mi dezvăluie trucul.

Laurian devenise curios şi-a-nceput să se roage şi, cum am spus, Perticari avea o simpatie faţă de el, care l-a făcut să cedeze. În cele din urmă a dat o reprezentaţie.

— Asta este pentru Laurian, a zis el, ca şi cum eu nu eram decât de umplutură acolo.

Până la urmă a recunoscut că avea o pelerină dintr-o pânză de India, care, pentru câteva clipe, cât se obişnuiau ochii, părea una cu lumina din cameră. Şi nişte beţe subţiri, care ardeau mocnit, uneori şi minute în şir.

După vizita asta nu mai puteam să-l bănuiesc de omor.

Pe străzi

N-am aflat despre Dubois decât seara. Pentru că în acea zi, când prin oraş se umflaseră faptele bune, devenind un fel de ameninţare, eu am plecat să caut strada Murta, cărându-l şi pe bucătar după mine. Doi galbeni a fost preţul. După ce am scos banii, bucătarul şi-a lăsat blidele.

Nu era totuşi om rău, ci doar cuprins de un fel de fudulie care poate doar mie îmi displăcea. Se credea nu numai

bucătar bun, ceea ce era, trebuie să recunosc, ci şi stăpânul castroanelor. Când omului îi intră în cap astfel de gânduri, pe faţa lui începe să se arate rugina. Orice-ar face, orice talent ar avea, rămâne fără adepţi, iar în scurtă vreme lumea îl ocoleşte, ca pe orice obiect vechi. Ca să n-o mai lungesc, Silică era enervant şi nu doar că l-am suportat toată ziua, ci l-am mai şi plătit pentru asta.

Îşi amintea de o stradă pe lângă Piaţa Lipscani. Culmea este că mai era şi sigur pe el. Ne-am plimbat pe mai multe străzi, de fiecare dată oprindu-se la nişte case galbene. Jura şi se drăcuia cu toată familia că pe-acolo s-ar fi aflat şi strada. Amândoi ştiam că familia lui era doar nevasta, ceea ce mi-a scăzut considerabil încrederea-n el.

— Poate dacă-mi mai spui şi mie câte ceva despre reţetarul Cuviosului, o să-mi aduc mai bine aminte…

— Ce-aş putea să-ţi mai spun, când ai aflat totul!?

Şi-ntr-adevăr, bucătarul încercase toate reţetele, iar acum avea întrebări. Voia să ştie ce făcea *crumilla* şi mai ales să înţeleagă dărnicia lui Costas faţă de Cirtă Vianu. Într-un fel, se dădea cumva bine pe lângă mine, dar mă şi cam luase de sus:

— Ce-ai făcut cu mărgăriţele mele, jupâneşica? Ţi-a ajutat la ceva?

— Le-am aruncat, am spus eu, verificând cu coada ochiului dacă-şi dă seama că-l mint.

Bucătarul mergea ţanţoş, aruncând din când în când câte-o privire spre cer.

— Aşadar, mai mănânci şi cărăbuşi uneori? îl luai eu peste picior.

— Eu n-am nevoie, jupâneşica! Dar dumneata în mod sigur ai!

Toată faţa bucătarului se schimbase. Exact ca data trecută, când pomenise de cărăbuşi, era blând, aproape plăcut. Totuşi, nu puteam să uit că el era bucătarul care gătea bucatele rele şi care mă închisese în cameră! Iar acum voia doi galbeni pentru o stradă pe care se lăuda că moşicul îl rugase să mi-o arate.

— Ştii unde sunt casele alea sau nu?

Bucătarul şoptea pe lângă mine, iar la fiecare mişcare îi suna şi clopoţelul cusut pe fes. Era evident că avea bunăvoinţă, dar nu-şi amintea. Totuşi, cu el am găsit strada Murta! Ne plimbaserăm multă vreme pe ea, o stradă lungă, ocolită pe după nişte prăvălii. Nu demult, locul se schimbase, căci apăruseră nişte fierari. Casele nu mai erau, se şi vedea terenul curăţat bine. Fraţii Covaci, proprietarii

fierăriilor, s-au arătat destul de bucuroşi să-mi spună tot ce ştiau:

— Când ne-am mutat noi aici, Cuviosul Zăval avea la lucru nişte cărăuşi. Încărcau moloz în căruţe.

— Dar l-aţi văzut dând jos casele?

— Ţi-am spus, coconiţa! Când am venit noi, orice fusese aici era dărâmat!

Curtea era largă şi curată. Nu se vedeau nici măcar urmele pomilor ori via. Era un maidan. În fundul curţii, lângă gard, era plin de boz, iar pentru o clipă mi s-a părut că văd şi-o pulpană de haină. Dar nu era decât un câine.

Bucătarul dispăruse între timp, ca şi cum n-ar mai fi meritat să-şi piardă timpul cu mine, dar ceva mai târziu i-am auzit clopoţelul. Ajunsese în capătul străzii şi l-am strigat. Lângă el era o trăsură alburie. Trăsura din noaptea ospăţului. Bucătarul mă vedea cu coada ochiului, ştiam după cum se mişca, iar o mână din trăsură i-a deschis şi-a urcat. Eram prea dezamăgită de pierderea caselor ca să mai despic firu-n patru, închipuindu-mi că bucătarul era preocupat de orice indiciu l-ar fi dus la secretele din *Cartea bucatelor rele.* Un singur minut mi-a trecut prin minte că poate şi el era satorin, dar găseam totuşi această posibilitate – *ridicula*.

Restul zilei mi l-am petrecut în laborator. Puţinele obiecte din încăpere îşi pierduseră misterul, pentru că eu nu mai aveam aşteptări. Pisica de zof era ultimul cadou de la Cuviosul Zăval, un rubin ascuns în burta unei pisici. Nici măcar nu era piatra lui Sator ori altceva de valoare. Dar, chiar şi-aşa, aceasta era singura mea moştenire şi-am purtat-o mereu. Într-un an o rătăcisem şi-am răscolit casa. Scăpase în spatele divanului din salon, iar după ce am regăsit-o mi-era atât de frică să n-o pierd iarăşi, încât am cusut-o pe buzunarul unei rochii, fără de care nu plec niciodată la drum.

Rochia vărgată

De câte ori mă îmbrac cu ea, mă simt bine. Îmi dă un simţământ bun, de om pe care toată lumea îl bagă în seamă. Când am cumpărat mătasea, ştiam cam tot ce se poate despre Sator. Îl învârteam pe degete, cum se zice, căci îi descoperisem slăbiciunea pentru ordine şi pentru linia dreaptă. În vechime, unii desenau un cerc pe pământ, ca să-i

apere de pericole. Credeau în puterea lui magică, fără să ştie că Sator respectă liniile. Cum dă de una, se opreşte hipnotizat. Îl simt. Nu ştiu de ce, mi se pare că-i aud pentru o clipă bătăile inimii. Deşi e absurd! Sator n-are inimă. Dar are un fel de-a adulmeca, de-a simţi lucrurile, iar dintre acestea, liniile pur şi simplu îl paralizează. Stă neclintit, ca un om căruia i s-a tăiat răsuflarea. Iar dacă dă de un cerc, se plimbă ore în şir pe marginea lui, ca firicelul de aer rămas după fluierat. E o boare uşurică, un dans de fum.

Rochia mea, dintr-o mătase bună, e străbătută de nişte vergi, care fac parte din ţesătură. Deşi subţiri, aceste linii dau fermitate materialului, căci sunt din in şi bumbac. Mai ales din cauza inului pânza pare băţoasă. Când am descoperit-o, Sator deja soilea în dungile ei. Soarele cădea pe apa mătăsii, iar negustorul mă vânase din ochi încă înainte de a-i călca pragul.

Poate că linia dreaptă îi dă iluzia perspectivei. Îi promite ceva. Altfel de ce-ar rămâne trăsnit ca un şarpe aliniat lângă prag? Curbele îl fac curios. Iar când dă de pătrate cade într-o moleşeală pe care eu o numesc somn. Dacă îmi scutur poalele, Sator este ca un câine atent. Pot să-l fac s-o ia într-o parte sau alta doar răsucind fusta. Dacă liniile se strâmbă sau se rup, şi-a pierdut interesul: e dus. Dar de cele mai multe ori nu-l deranjez. Ne plimbăm împreună. Nu mi-e de niciun folos. Nici nu m-ajută, nici nu m-atacă – aşa cum credeam pe vremuri. Este doar umbra din fusta mea.

În dimineaţa asta m-am îmbrăcat cu rochia vărgată. Sunt gata de drum. Are două buzunare largi, în care pot să ţin multe. Pe unul dintre ele am cusut pisica de zof, care, în ciuda trecerii timpului, a rămas blănoasă şi moale. Poate nu mai e atât de albă cum era la-nceput, însă ochii verzi continuă să-i strălucească, aşa cum licăre o picătură de apă pe frunzuliţa de dud. E o pisică gata de luptă, cu spinarea înălţată şi coada arc. Întotdeauna mi-a plăcut stofa de zof, pentru că e uşoară şi mătăsoasă. Spre deosebire de caşmir, e mai aerisită. Lasă vântul să treacă prin ea, dar numai atât cât să te răcorească în serile de vară. Moşicul a bătut-o pe margini cu un fir de mătase, încât, pe labe, zoful s-a lărgit, lăsând loc pentru puf. Uneori îmi mângâi obrazul cu ea, ca să-mi aduc aminte de mâna Maximei sau de mâna şi mai îndepărtată a mamei mele. Mâţa aceasta de ani mulţi îmi păzeşte buzunarul, ca un portar. Printr-o întâmplare sau nu, Sator n-a intrat niciodată în el. Cum ajunge la mâţă, dispare, ca şi cum l-ar înghiţi cineva. Ştiu, aş putea să mă înşel, cum m-am înşelat de atâtea ori.

Rochia vărgată îl ţine pe Sator ca pe-un parfum.

Din Lipscani iau arnăuţii lui Bina şi fac semn vizitiului să pornim. Prima mea oprire va fi la Braşov. Dar până acolo am amintirile. Unde rămăsesem? La Murta.

Vise

Nu mai aveam ce să caut. Casele noastre nu mai erau. Dar de ce le dărâmase moşicul? Poate că undeva în curte mai era vreo trapă care ducea în vreo pivniţă, în vreun tunel. Sau poate că Zăval se folosise de Sator ca să le mute cine ştie unde, la capătul lumii. Dar cum puteam să cred o astfel de nebunie, când nu reuşisem să fac nimic din tot ceea ce şi el, şi Maxima îmi promiseseră?

Cu prima ocazie l-am întrebat pe Ogaru dacă ştia ceva despre trăsura moşicului. Popa nu mai avea chef de mine de când îi furasem caseta, dar nici nu mă întrebase de-a dreptul dacă eram cumva vinovată. Totuşi, dacă intram în vorbă cu el, îşi dădea drumul, căci era dintre acei oameni care, dacă nu stau de vorbă, se-mbolnăvesc.

Nu văzuse de mult trăsura moşicului.

— S-ar putea s-o fi dat.

— Dar cu ce mergea prin oraş? am insistat eu.

— Cu ea.

— Perticari, pitarul? Venea des pe la el?

Ogaru m-a privit cu bănuieli, ca să mă oblige să-l rog, dar, când a văzut că eram pe cale să renunţ, mi-a răspuns:

— Nu prea iese pitarul. Mai mult alţii vin pe la el. Mereu e plin de trăsuri în faţa caselor sale.

Casele lui Perticari sunt pe la Piaţa Lipscani, nu departe de strada Murta. Într-adevăr, în faţa porţilor sunt trăsuri. Mă intriga pe atunci marea încredere pe care o aveau unii în cuvintele lui. Dacă pitarul visa ceva, ştia toată lumea. Dar pentru asta trebuia să spună cuiva! De unde afla aşa de repede toată lumea? Un om în stare să umple oraşul de zvonuri mi se pare cineva de mare valoare. E un creator. Cuvintele lui prind o viteză fără egal. Şi să nu credeţi că trec din ureche în ureche! Ci alege câteva, nu foarte multe, pe care se preface că le consideră de cea mai mare încredere pentru a le pune în pâlnie un secret capital. Acest făuritor al Istoriei are întotdeauna şi-un personaj, cineva cu propria

poveste, cum era Perticari. Dar cine era marele zvonar din spatele spiritistului – n-aveam habar!

Nu demult, Perticari l-a visat şi pe ucigaşul moşicului meu, ceea ce a făcut mare vâlvă. După descrierea lui, a fost prins un om. Amănuntul principal era faţa lată! Cu toată labilitatea descrierii, nimeni nu s-a îndoit că fusese prins criminalul, care, după o noapte petrecută la închisoarea oraşului, a mărturisit 14 crime. Nu era sârb, cum spusese prima oară, dar fusese cândva arnăut, iar asta a atârnat la cântar.

Am intrat în curte. Perticari n-avea niciodată poarta închisă, iar casa avea mai multe intrări, încât n-aveai cum să te întâlneşti cu ceilalţi musafiri. Curtea era pavată cu pietre, ca o sală de dans. La grajduri se vedea o trăsură albastră, cu blazonul spiritistului, un cerc auriu. M-a primit într-un salonaş. Era grăbit.

— Cum de l-ai visat pe ucigaş?

— Visez uneori, mi-a răspuns cu acel zâmbet înşelător.

— Iei ceva?

Perticari continua să-şi arate fericirea în ochi.

— Tu ce ştii să faci? m-a întrebat el.

Voia să ştie mai multe despre mine, pentru că mă lăudase Zăval. Şi-avea întrebări.

— Care e numele tău de satorin? Tu eşti Rozica?

Noroc că aveam răspunsul pregătit, că n-aş fi ştiut ce să spun. Maxima se gândise la o întâlnire ca asta.

— Eu sunt doar un *vigilax* de vise. N-am apucat să-nvăţ foarte mult.

— De-asta te interesează visele mele!

Părea destins, dar şi dezamăgit. În acea zi îşi făcuse unghiile roşii, ceea ce îi dădea un aer puţin parşiv. Poate nu era prea deştept, dar era un om foarte sensibil.

— Creşti ciori ca mama ta?

Imediat am aprobat, iar mintea mi s-a umplut de aripi negre. În copilărie, casele noastre erau acoperite de ciori. Inimile lor sunt bune pentru visătorii de mâna întâi care după fiecare noapte întineresc în loc să se stingă. Bineînţeles, nu orice cioară e bună! Doar cele îndopate cu grâu care a stat 40 de zile în ţuică. Şi nici ţuica nu trebuie să fie oricum, ci doar cea din zarzără dulce, în care se ţin tot felul de ierburi, de la coada-şoricelului la sulfină, plus o rămurică de cimbru, care ia orice oboseală din piept. După ce ciorile se învaţă pe grâul ăsta beţiv, li se scot inimile cât încă sunt vii. De câte ori n-aţi văzut pe câmpuri ciori moarte, cu picioarele-n sus, fără să ştiţi că din pieptul lor mic lipsea inima? Căci, după ce e tăiată, pasărea aceasta care trăieşte numai pentru a veghea

întunericul închis în mintea de om, pasărea plăpândă şi dornică de vorbit, aşa, fără inimă, e aruncată la soare, uneori pe-un răzor sau pe un câmp larg. Tocmai din motivul ăsta urăsc tocăniţa din inimi de cioară, deşi bunica mea, Maxima Tutilina, m-a pus s-o trec în *Cartea bucatelor rele*, în amintirea mamei, zicea ea, pe care între timp oricum am uitat-o.

— Ce s-a întâmplat cu Zăval? mi-am înmuiat eu glasul. Nu cred că l-a omorât omul ăsta pe care zici că l-ai visat.

Perticari era gata să accepte şi asta. Nu-l mai interesam:

— Nu ştiu, Pâtco! Pe-ăsta l-am visat. Mai multe nu ştiu. Poate vrei să mă veghezi, să fii *vigilax* pentru mine.

— Mai cunoşti alţi satorini în oraş?

Perticari a clătinat capul, apoi a recunoscut:

— Uneori mă îndoiesc şi de Sator!

— Te-ai întâlnit cu el?

— Niciodată!

Totuşi, eu îl simţeam.

VII

Pelerina roşie

Sator există

Sator s-a întors la mine chiar în seara aceea, apoi zi de zi, câteva săptămâni la rând, care au şi fost cele mai aprige din tot ce-am trăit. Ce-mi puneam în gând nu era decât apă de ploaie. După ce-am aflat de Dubois, m-am gândit toată noaptea să-l scot din Consulat, unde mi-l închipuiam legat în lanţuri ori chiar bătut. De câte ori trecea Sator prin mine, nu găsea altceva decât acest gând. Şi ştiţi cum e, când te gândeşti mult la ceva, îţi schimbă totul, până şi sângele.

Atunci am început să-i povestesc Caterinei despre Sator. Mă asculta în felul ei superior, fără să comenteze.

— Mă crezi?

Nu doar că mă credea, dar a-nceput să-mi spună aşa cum te destăinui unui egal:

— Când a murit tata, aveam vârsta ta. Şi cum în urmă rămăsese bănet, din toate părţile au sărit chesăgii. Şi nu hoţii ordinari, Pâtculiţo, ci ăia cu nasul pe sus, acoperiţi de hârtii şi de cele mai multe ori indignaţi că există hoţie, oameni subţiri, din înalta societate, cultivaţi şi plini de principii morale.

Din ochii Caterinei săreau scântei, şi-acum o văd: stătea pe divan acoperită c-un pled, ca un copil mâniat.

— Oameni importanţi, din alaiul domnesc, îmi şi hotărâseră soarta, considerând că cel mai bun loc pentru mine era într-o mânăstire de maici.

Câteva minute, Caterina îmi zugrăvi viaţa din mânăstire, pe care oricum mi-o închipuiam grea, dar, după ce mi-o descrise, sângele capului mi se umplu de lăcuste. În chilii se târau şerpii, iar călugăriţele scoteau flăcări pe nas.

— Ca să nu ţi-o lungesc, mitropolitul semnase deja actele. Averile treceau sub epitropia unor marghioli, iar pe mine urma să mă ducă cineva la o mânăstire din Vâlcea. Şi-

atunci a apărut Cuviosul Zăval. Trăsura ieşise pe poartă, iar în Bucureşti era luna mai. Străzile gemeau de cireşe şi de bujori, iar eu plângeam cu trei rânduri de lacrimi. Când am întors capul, pe bancheta trăsurii stătea Cuviosul. Ţi-l aminteşti! Cu ochii lui care aprobau toate faptele bune. „N-o să te duci nicăieri”, m-a asigurat el! „Stai liniştită! Tatăl tău ţi-a spus despre Sator?” Exact asta m-a întrebat. Nu mi-aminteam să-l fi auzit vreodată. Eram uluită şi cred că de frică am spus că da. „Foarte bine”, a zâmbit el. „Acum o să-l vezi pus pentru prima oară la treabă!” Cuviosul a scos un cuţit şi şi-a dat ochii pe spate. Am mers aşa până aproape de Podul Mogoşoaiei. Îţi mărturisesc că, privindu-l aşa, cu ochii întorşi pe dos, mă apucase o frică de moarte. Dar după câteva minute trăsura s-a-ntors, fără să-i fi spus ceva vizitiului. Pentru o clipă m-am şi văzut vândută la turci, dar nu după mult intram iarăşi în curtea din care plecasem. Când ne-am oprit lângă grajd, Zăval părea alt om. Pe faţă i se citea fericirea. Mi-a zâmbit, a deschis uşa trăsurii, făcându-mi semn să cobor. „N-o să te mai supere nimeni”, mi-a zis el şi-aşa a şi fost. Actele pe care le semnase mitropolitul şi pe care le văzusem cu ochii mei au dispărut pur şi simplu! Prin minţile foştilor hoţi trecuse uitarea. Când mă întâlneam cu vreunul dintre cei care vruseseră să mă fure, zâmbeau larg, fără să-şi aducă aminte. Zăval a fost tutorele meu până la măritiş, dar n-a făcut niciodată nimic fără să mă întrebe. Într-o seară de iarnă mi-a povestit că tatăl meu fusese adeptul acestui Sator. Ştia că-l minţisem, dar nu mi-a reproşat nimic şi nici n-a mai adus vorba. În mintea mea, Zăval a rămas cea mai însemnată persoană. Era vrăjitor, mi-am dat seama, dar unul de clasă. Poate că-l avea de partea lui pe Dumnezeu, dar şi mai sigur pe Dracu’!

Mărturisirea Caterinei mi-a făcut bine şi mi-a deschis multe întrebări. Tatăl ei fusese un satorin, dar nu-i spusese nimic, dorind probabil s-o ferească de-o viaţă care cu siguranţă că lui nu-i plăcuse. Altfel de ce? Sau poate că nu erau toţi făcuţi pentru el.

— L-ai simţit vreodată pe Sator?

Caterina nu ştia propriu-zis la ce mă refer. Ea credea că Sator e un fel de demon, la care se rugau vrăjitorii.

— Şi crezi că tatăl tău era vrăjitor?

Era încredinţată că averile familiei Greceanu veneau din timpuri străvechi, când un duh le arătase locul unei comori.

În acea noapte a căutat-o Cirtă şi mi-am dat seama că voia să plătească nişte neferi ca să-l ducă pe Dubois la moşie. Rămânea de văzut dacă şi el era de acord. Probabil că asta era calea. Deşi n-aveam niciun strop de încredere în Cirtă.

Cum poţi să te laşi în seama unui manaf?! În plus, nici Dubois nu părea genul care să-şi petreacă restul vieţii pe la moşii, unde se ştie că te mănâncă păduchii!

După două zile, Cirtă i-a adus o scrisoare de la Dubois. Am coborât în hol şi-am prins două vorbe, care m-au făcut să visez frumos:

— Mâine îl ducem la moşie, unde n-o să-l caute nimeni!

Deci acceptase. Îl vedeam deja pe Fleury făcându-şi sânge rău, cu botişorul lui strâns.

Şedinţa de spiritism

Întâlnirile mele cu Perticari erau tot mai dese şi, contrar obiceiului său, venea să mă vadă în casa lui Zăval, unde, zicea el, am fi putut să-i invocăm spiritul.

— Trebuie să coborâm în pivniţă, mi-a spus într-o zi. Zăval avea acolo o cameră cu intrare secretă.

Nu puteam să-i spun de Laboratorium. Dar, în prostia mea de atunci, am acceptat să-i chemăm spiritul, cu toate că o parte însemnată din mine se îndoia de existenţa vreunui spirit. În plus, bucătarul mi-a apărut într-o zi lângă ureche, şoptindu-mi, în felul lui foarte misterios: „Cum stai cu cifrele, jupâneşica?“.

Cum auzeam de cifre, mă şi gândeam la mărgăriţe şi la experimentul pe care nu fusesem în stare să-l duc până la capăt. Cu toate astea, i-am făcut pe plac spiritistului.

Perticari a aprins cinci lumânări, care nu erau oarecare, ci unele pe care eu însămi le frământasem din ceară şi din iarba-şarpelui, care te face să visezi viitorul. Laurian a rămas în picioare, iar eu m-am aşezat pe un scaun, în faţa pitarului. Purta un fes alb, iar buzele îi erau colorate puternic. În cameră plutea puţin fum, pe care l-am recunoscut prea târziu. Era *vericola*. Voia neapărat să spun adevărul. Tot ceea ce puteam să mai fac ar fi fost să înghit o floricică de soc, dar mi-era teamă să nu-şi dea seama. Ar fi trebuit să găsesc un pretext şi să ies. Am aruncat o privire spre Laurian şi mi-am dat seama că adormise. Perticari ştia multe. Îi aruncase somnul cu ochii deschişi.

Invocaţia a fost scurtă şi-a început să vorbească, băgându-mi groaza în oase. Avea vocea moşicului. Cu toate că ştiam bine că spiritistul vorbeşte, eram convinsă că Zăval

se afla lângă noi. Mă aşteptam să mă-ntrebe numele şi-mi dădeam seama că n-o să pot să mă-mpotrivesc. Dar prima întrebare a fost neaşteptată:

— Spune, Pâtco, cine sunt gemenele?

De cum am auzit întrebarea, n-am mai avut îndoieli. Perticari era singur. Moşicul nu m-ar fi întrebat niciodată aşa ceva. Cum nu puteam să m-ascund, am şi început să-i spun *Povestea gemenelor*, aşa cum o ştiam de la Maxima şi pe care până şi Laurian o ştia. Iar când ajunsesem pe la gingaşul Anatol, m-a izbit un miros cunoscut, de bunătăţi culinare. În buzunarul anteriului, Perticari strângea un cuţit pentru Sator. Deşi-mi spusese că nu ştia nimic. Am terminat povestea, dar spiritistul era convins că există o licoare a gemenelor. Insista, cu glasul Cuviosului Zăval, dar, după cât era de pornit, în mod sigur săracul era îndopat cu minciuni.

— Nu există licoarea asta, i-am spus, cuprinsă de febra adevărului.

— Ştii sigur? a ridicat el glasul, iar din momentul acela am simţit şi răsuflarea lui Sator.

Nu ştiu ce voia să facă, dar eram speriată. Masa s-a mişcat şi aveam sentimentul că eu o mişcasem, pentru că şi Perticari părea speriat. Norocul meu a fost că Ogaru bătea în geam, iar acest popă îl călca pe bătături chiar şi pe spiritist.

Cum putridis dentibus

În oraş era linişte. Costas părea obosit sau sătul, mai ales după ce Bina plecase spre Stambul ca să-i sape mormântul. Totuşi, ziua aia arăta ca un om pe care-l silise cineva să înghită caiere de bumbac. Mă trezisem cu sentimentul că nimic nu merita făcut încă. Sunt zile de-astea în care ai impresia că e mai bine s-aştepţi, cu toate că nu există niciun motiv. Nu eşti moleşit, ci doar precaut. Şi parcă toată lumea îmi împărtăşea această prudenţă. Dimineaţa am dat târcoale prin curte, unde grăjdarul pregătea o trăsură pentru Dubois. Oamenii lui Cirtă Vianu aşteptau la hanul turcesc. Dar, după feţele lor, ceva nu era bine.

Apoi m-am întâlnit cu Laurian, căruia nu-i mai spuneam Burchioiu. Taică-său se gândise să preia prăvălia moşicului şi-ar fi vrut s-o viziteze pe Caterina, care până una-alta se ocupa de toată averea mea. Întâlnirea cu omul blănos îmi

producea nişte presimţiri rele. Tocmai mă pregăteam să mint ceva despre treburile Caterinei, ocupată cu eliberarea lui Dubois, sperând să amân întâlnirea, când peste oraş începură să urle pazavanii în goarne.

Lumea se oprise pe loc. Era ora amiezii. Din tot vacarmul care mă ameţise nu înţelegeam decât că era vorba despre Greceanca. Se întâmplase ceva cu ea. Apoi am înţeles foarte bine fiecare cuvânt.

Într-un suflet am alergat acasă. Era aşezată pe divan, în salon. Mai întâi i-am văzut mâna, apoi faţa – şi-am tresărit. Gura ei, înnobilată de cuta trufiei, era acoperită de spume. Murise în chinuri. Pe faţă i se citea suferinţa, iar inima mea, care niciodată nu fusese dreaptă cu ea, începu să crape ca sticla atinsă de foc.

Mi-aruncai ochii prin cameră. Nu departe era măsuţa plăcerilor, cu o linguriţă de şerbet uitată în pahar, iar alături lichiorul. În cameră se lăsa întunericul, iar eu nu voiam decât să mor odată cu ea. Sticla din care băuse era acea sticlă din prima mea noapte. Am recunoscut-o după mărime, după culoare, căci n-avea dop. Chelăreasa cumpărase lichiorul de la băcan şi, fermecată de dop, i-l schimbase.

Caterina era otrăvită. Ca *girafa de Arabia*, cum scrisese Zăval. Cu dinţii căzuţi. Se spune că viaţa este nedreaptă. Uneori este de nesuportat. Murise singură, fără Dubois, fără să-l mai vadă vreodată. Fără ca el să ştie ceva. Când se spune că moartea îi ia numai pe oamenii buni nu este doar un cuvânt al îndureraţilor. Cruzimile morţii sunt fără margini. Odată un om a găsit în pădure o mogâldeaţă rănită. Piticul dârdâia sub o mantie roşie. Omul l-a luat în braţe şi mai multe zile l-a îngrijit, cu toate că bolnavul era plin de pretenţii. Chiar dacă nu se mişca, îşi tiraniza salvatorul, criticându-i serviciile ori cerându-i lucruri pe care omul cu greu putea să i le procure. Făcea mofturi la orice mâncare şi-l scotea vinovat pentru orice nemulţumire a sa. Când piticul ţâfnos s-a făcut bine, omul a aflat că era Moartea, care a şi-nceput să taie în stânga şi-n dreapta fără să simtă vreo milă. Bineînţeles, nici salvatorul n-a fost cruţat. Acest pitic cu pelerină de foc, arogant şi rece ca sloiul, ucide tot ce-i iese în cale, fără alegere, fără un plan. Să nu vă-nchipuiţi c-ar avea vreo listă sau vreun zeu care-l trimite prin lume. Moartea nu este decât un pitic fără suflet de care i-a fost milă cuiva, la un moment dat. Iar Caterina avusese ghinionul să-i iasă-n cale.

Dintre pierderile mele, aceasta a fost cea mai nedreaptă. Iar cu timpul a crescut în intensitate. Eu am ucis-o. Eu am lăsat sticla să se plimbe prin Bucureşti. Din cauza mea Caterina murise.

Lângă divan era scrisoarea, ultima scrisoare de la Dubois, pe care am păstrat-o multă vreme şi pe care am luat-o cu mine.

În drum spre Viena

Mâine ajung la Viena. N-am mai avut chef să scriu. Amintirile despre moartea Caterinei mi-au tăiat pofta. Abia astăzi revin la acest caiet, pe care probabil n-o să-l citească nimeni. Câte nu se pot întâmpla pe un drum ca ăsta! Pe fereastră văd pulpa arnăutului săltând în mers. Ce-ar zice neferul ăsta dacă ar şti ce scriu eu? Dar dacă ştie? De multe ori privim cu dispreţ spre căciulile soldăţoilor care ne însoţesc, judecându-i cam la grămadă. După cum arată, are peste 30 de ani. Nu mă pot abţine şi-l întreb:

— Câţi ani aveai când a murit Greceanca?

— Aveam vreo 7, cred…

— Şi-ţi aduci aminte de ea?

Am noroc că e unul vorbăreţ, ba chiar dornic să iasă-n faţă. Ia distanţă, ca să mă vadă mai bine fără să fie nevoit să se aplece.

— Cum să nu, cocoana mare, mi se adresă el cu respect, îmi aduc aminte cum târa lumea lucrurile din casa Greceanu.

Îl ascult povestind şi-i văd mâinile pe hamul calului, nişte degete cam grase şi albe. Pe unul are un inel, probabil de la nevastă, iubită sau pur şi simplu de la vreunul pe care l-a omorât.

— Dar pe ea ţi-o aminteşti? Mai ştii cum arăta?

— Nu prea. Ştiu c-a fost omorâtă. Dar de văzut, n-am văzut-o decât din fuga trăsurii. Pe vremea aia stăteam la pod şi dădeam cu pietre după căruţe. Dar îmi amintesc de domnia ta, cum umblai cu o trăsurică de oraş, pictată cu brâu, iar pe coşul din spate, cu stema Grecenilor – o pajură şi un leu ţineau un buchet mare de flori. Uneori te vedeam ieşită pe fereastra trăsurii, fluierând ca băieţii.

— Dar de Greceanca? Ce-ţi mai aminteşti? Mai ştii când îi luase bucătarul…

— Mama, săraca, Dumnezeu s-o ierte, a purtat multă vreme o pereche de papuci, care zicea ea că fuseseră ai Grecencei. Cine ştie dac-o fi fost aşa! Nişte papuci verzi, din

piele bună. Până la urmă mi-am făcut din ei o praştie, de care eram foarte mândru.

Ne apropiem de Viena. Din fuga trăsurii văd Dunărea şi aud o goarnă groasă. Arnăuţii se foiesc în jurul meu, iar Sator îmi trece prin fuste. În mijlocul fluviului pluteşte un palat alb. N-am mai văzut niciodată aşa ceva. Din acoperiş iese fum printr-un burlan gros. Dacă după moarte există ceva, cam aşa ar putea să fie, un stup plutitor, din care sufletele ies uneori ca să-l însoţească pe Sator.

În mod ciudat, şi eu, ca şi ciohodarul ăsta, am ţinut o pereche de pantofi de-ai Caterinei. Dintre toate lucrurile purtate de un om, încălţările păstrează cel mai bine spiritul lui. De câte ori dau cu ochii de aceşti pantofi, o văd vie, urcând în trăsuri, ieşind ca nişte păstăi de sub poalele fustei, lipăind pe scara largă a casei Greceanu. Dar toate amintirile duc până la urmă la moartea ei şi la acea lume făcută ţăndări. Căci, după ce ea s-a dus, au urmat săptămâni şi mai crude.

În urma ei

Dubois a venit chiar în seara aia. Era alb şi distrus. Mi-l amintesc la înmormântare sprijinindu-se de Fleury, care nici el n-arăta prea bine. Tot oraşul ieşise pe străzi şi nu era om care să n-o plângă. Până şi căpitanul Mârcă urla lângă pod, ca un apucat, de se zguduia mantaua pe el. Iar cine-l vedea începea să jelească şi mai tare decât el. Toate mahalalele se umpluseră de durere şi plâns. Chiar şi moartă, făcea inimile să bată şi să spere într-o schimbare. Când cortegiul a ajuns la Palat, Costas a ieşit în balcon şi a pus gorniştii să sufle minute în şir.

Apoi puhoiul de lume a început să huiduie şi să urle. Nu era nimeni în Bucureşti care să nu fie convins că murise din porunca lui. Iar când ies bucureştenii pe străzi, orice ar spune un principe se transformă în bălegar. Până şi Perticari visase că bucătarul a fost adus în bucătăria Caterinei nu pentru împăcare, ci ca s-o otrăvească. Visul lui a trecut prin toate gurile, iar până la urmă cineva l-a pus pe versuri, care şi astăzi mai rup sufletele prin cruzimea poveştii. În mod inexplicabil, visul lui Perticari o amesteca şi pe Mâţa Vinerii, făcând din ea un spirit cuibărit în sufletul negru al lui Costas.

Mai erau şi unii care credeau că bărbatul ei, cel omorât de o viespe, o chemase la el.

În afară de mine, cred că nimeni nu ştia adevărul.

Altceva nici nu-mi mai amintesc din ziua înmormântării decât că mă gândeam să mă sinucid, închipuindu-mi zeci de feluri prin care-aş fi putut s-o sfârşesc.

În primele zile am dormit în Laboratorium. Când un om e la pământ şi nimic nu-l mai ţine în viaţă, chiar şi dacă nu mai are niciun motiv să respire, tot apare ceva, un firicel de lumină, pervers şi întăritor. Tocmai de-aia sinuciderea e trecută printre păcate. Se zice că omul n-are dreptul să-şi ia singur viaţa, dar de fapt e un fel de scuză, pentru că nu are curajul s-o facă.

La puţine zile după înmormântarea Caterinei, Costas i-a confiscat toată averea. N-avea urmaşi, ci doar rude îndepărtate. Chiar şi lucrurile din casă au fost scoase la mezat, iar ţiganii, printre care şi nevasta bucătarului, au fost duşi cu forţa la piaţă. Dac-aş fi fost pe-acolo, probabil că m-ar fi vândut şi pe mine. Mai ales că nu mai avea cine să-mi ia apărarea. Divanul pe care murise Caterina era târât pe mijlocul uliţei, iar neferii procopseau ibovnicele cu bijuteriile pe care ea le purtase.

Acum nu se mai îndoia nimeni de vinovăţia lui Costas. Unde te duceai prin oraş, aflai amănunte despre cum o omorâse şi chiar şi-n ziua de azi se mai crede că el a fost ucigaşul. În Cronica Palatului e o listă cu oamenii pe care i-a omorât Costas, iar Caterina e pe prima poziţie.

Piaţa de sclavi

Bucătarul urla. El, atât de încrezător în forţele lui, era acum o scufie murdară, aruncată lângă un gard. Piaţa de sclavi era într-o vale, iar de jur împrejur lumea privea ca la urs. Cei mai mulţi robi erau ţigani, luaţi de pe la moşii, fugiţi sau, ca în cazul de faţă, vânduţi la mezat, pe preţuri mici. Nevasta bucătarului era într-o căruţă cu gratii şi-şi striga bărbatul pe nume. Silică se rugase pe la Palat şi poate că vorba ajunsese până la Costas, însă n-a folosit la nimic. În situaţii de-astea te întrebi cum poate să fie un conducător aşa crud. Dar de cele mai multe ori lucrurile grave se întâmplă nu

pentru că stăpânul nu ştie povestea, ci pentru că n-a auzit-o cum trebuie.

Căruţele au luat-o spre Giurgiu, lăsând în urmă un vaiet. Printre zăbrele nu se vedeau decât gurile care urlau. Fesul lui Silică se rostogolise în iarbă, iar clopoţelul, de care el era aşa mândru, lucea în soarele aspru al toamnei. Bucătarul se simţea vinovat şi repeta oricui că el deschisese uşa adevăratului vinovat, care era Mâţa Vinerii. Iar spiritistul îi cânta în strună, încât mulţi începuseră să vorbească şi despre *Cartea bucatelor rele.*

— Cuviosul Zăval e de vină! El mi-a pus cartea aia în mână, iar de-atunci s-a răscolit totul!

Mă privea cu nişte ochi amărâţi, pe care parcă nici nu mai avea puterea să-i arunce în sus, cum făcea el.

Crezusem că nu-i păsa deloc de nevastă. Dar de-a lungul timpului am văzut că mulţi bărbaţi care nu dau cu lunile pe-acasă, petrecându-şi timpul în dezmăţuri şi cu amante, când e vorba de nevastă, chiar dacă pân-atunci păruse aruncată la cârpe murdare, sunt în stare să sară şi-n foc. Iar în cazul bucătarului era chiar mai mult. Se simţea vinovat nu pentru că n-o putuse salva, ci îi intrase în cap că reţetarul meu invocase un demon. Cu fiecare mâncare pe care-o gătise, era convins că a adus în oraş şi duhul cumplitei fiinţe care era pentru el Mâţa Vinerii. Coperta, pe care era desenată pisica, îl dusese la această credinţă, dar, în realitate, Perticari îi băgase lucrul ăsta în minte. Mulţi ani s-a vorbit despre Mâţa Vinerii, încât şi eu începusem să cred că e un personaj fără legătură cu mine. Ori de câte ori îşi aminteşte cineva de domnia lui Costas, pomeneşte şi Mâţa Vinerii.

Amărât şi plin de regrete, bucătarul începuse să cam ardă mâncarea.

Pe marginea drumului se adunaseră ciorile, iar mie mi se părea că îmi aduc un semn de la Maxima. Dar răul încă nu trecuse. Mantia roşie a morţii plutea pe deasupra oraşului.

Napoleon

La câteva zile s-a întors Bina, care nu mai ajunsese până la Stambul. Căpitan-Paşa îl pusese la curent cu ceea ce avea de făcut. Iar pentru toate câte s-au întâmplat mai departe Napoleon a purtat toată vina. De la el a început adevărata

teroare. Oraşul vuia că intrarea lui Napoleon Bonaparte în Egipt îl mâniase rău pe sultan.

Ismail Bina şi-a luat oamenii, între care Cirtă era nelipsit, şi-a intrat în Consulatul francez. Fleury a fost scos în lanţuri. Lumea se adunase pe străzi, iar grecii lui Riga cântau furioşi:

Zito hi filoghenia!
Zito hi adelfe Galia!

Apoi reluau în româneşte:

Trăiască dragostea de neam!
Trăiască sora noastră Franţa!

Străzile gemeau. Bina, cu faţa lui de om care-şi făcea datoria, l-a plimbat pe Fleury până la Piaţa Lipscani. Legat în lanţuri şi fără haină, consulul îşi pierduse cu totul din semeţie. Apoi l-au scos şi pe Dubois, care era de nerecunoscut. Era umflat de plâns şi cu părul lipit de tâmple.

Cu toate protestele de pe străzi, cei doi francezi au rămas sub pază.

Mi-am adunat toate forţele, chemându-l pe Sator, dorindu-mi din tot sufletul să-l salvez pe Dubois. Se auzea că francezii vor fi închişi la Edikule, în Stambul, apoi vânduţi la galere. Nu conta că erau diplomaţi. Pentru turci, ei deveniseră duşmani. Puţină lume îşi mai aduce aminte acum ce urmări a avut campania lui Napoleon. Dar atunci, în realitatea acelei toamne, francezul devenise un fel de călău. Nu era colţ de stradă unde să nu-i auzi numele, încât până şi eu îl vedeam ca pe-un fel de vultur care ameninţa să-l ia pe sultan în cioc. Cu toată speranţa că Napoleon va face tocană din turci, nimeni nu ştia cum să-i scape pe francezii noştri din Consulat.

Mai întâi m-am dus la Bina, încercând să-i dau nişte bani. În felul lui, care era destul de neutru, m-a înjurat în turceşte, apoi mi-a făcut semn să mă car.

Apoi l-am căutat pe Cirtă Vianu. Acesta avea ochii roşii. Arăta rău, ca omul care-a trecut prin nopţi nedormite.

— Mi se rupe sufletul de Greceanca! mi-a spus el. Nu merita s-o termine aşa!

Uitând pentru o clipă cu cine stătea de vorbă, îşi aduse aminte cum îl ajutase pe vremuri:

— Dacă nu era ea, aş fi ajuns rob sau aruncat peste Dunăre!

Caterina îl răscumpărase de la nişte sârbi.

— Tocmai d-aia trebuie să-l salvăm pe Dubois!

— Crezi că noi nu vrem? Şi luminăţia sa, Ismail Bina, ar vrea să-l vadă scăpat! Dar nu se poate, coconiţa, crede-mă! De data asta chiar n-avem cum: e ordin de la sultan, iar Căpitan-Paşa a promis să-i ducă pe francezi în faţa lui. Dacă nu se întâmplă aşa, suntem morţi toţi! Şi nu numai noi, ci toată omenirea asta care ciripeşte astăzi pe lângă Dâmboviţa!

Dintr-o privire am cuprins amândoi strada care cobora până la râu. Nu cânta nimeni, nu erau glasuri vesele. În dimineaţa aia nu se auzeau decât mormăieli şi câte un nume strigat de stăpân.

— Măcar lasă-mă să-l mai văd o dată!

— Nici să nu te gândeşti!

Totuşi, Cirtă nu era om rău. Către amiaza acelei zile am reuşit să-l văd pe Dubois. Era supt şi n-avea nicio tresărire în ochi. Stătea chircit lângă uşă, în fosta lui cancelarie. Nu puteam să pierd timpul, căci Cirtă îmi dăduse doar un minut.

N-avea rost să-l întreb cum se simte. Oricum era dus.

— Vrei să mori?

Ridică privirea spre mine. Îl interesa. Înşfăcă imediat sticla care păstra căldura buzunarului meu.

— Înghite tot ce-i acolo! l-am îndemnat eu.

Ultima încercare

În curtea lui Zăval era pustiu, ca de obicei. Am găsit cuţitul înfipt în măr, unde-l pusesem. Am mai luat câteva cutii cu praf negru, dar la poartă am dat piept în piept cu Ogaru. Cu toată graba mea, el avea chef de vorbă:

— Ascultă, dacă nu porţi şalul ăla, aş vrea să mi-l dai înapoi!

Nu ştiam care şal.

— Ăla pe care ţi l-am dat, care-a fost al preotesei mele…

Nici nu mai ştiam ce făcusem cu el. Dar Ogaru îl voia atunci, exact când mie îmi crăpa buza.

Până la urmă am scăpat de el şi am început să mă învârt pe lângă Consulat. Dubois era încă înăuntru, însă clădirea era păzită. Am stat multă vreme în trăsură, cu gândul la Sator. Cu gândul la Caterina. Vedeam salvarea lui Dubois ca pe un fel de datorie faţă de ea.

Am coborât din trăsură. Făceam paşi mărunţi, cu intenţia de-a ajunge aproape de primul nefer şi de a risipi nişte pulbere neagră în jur. La ferestrele Consulatului nu se vedea niciun fel de mişcare. Pe uşă ieşea un arnăut, pe care iniţial nu l-am luat în seamă. Mă gândeam că, dacă Sator nu mi-e de niciun folos, măcar să învălui strada în fum. Apoi am văzut că arnăutul venea glonţ spre mine. În clipa următoare l-am şi recunoscut: era Dubois, în costumul pe care îl primise în dar de la Caterina.

Totul a mers bine până când a ajuns aproape de mine. Îl puteam auzi, de fapt, l-am auzit cum îmi spunea numele. Însă nici neferii nu dormeau. Unul dintre ei a strigat în turceşte şi imediat au năvălit în spatele lui Dubois.

Trăsura mea era destul de departe, în plus, parcă mă legase cineva. Nu ştiam ce să fac. Nici să mă mişc nu puteam. Priveam la Dubois, care încerca să fugă, dar, în nebunia acelei dimineţi, o luase în direcţia opusă trăsurii. M-am luat după el, iar în spatele meu auzeam tropăiturile soldaţilor, care din când în când înjurau, strigând să ne oprească cineva. Nu m-am putut abţine şi-am aruncat o privire în spate. Din Consulat ieşise Cirtă, cu o faţă de om nedormit. În mână avea o flintă, ceea ce m-a făcut să iuţesc pasul.

Şi-atunci a apărut bucătaru'! Nu ştiu cum, că din toată lumea care căsca gura pe margine, tocmai bucătarul s-a întâmplat să treacă pe lângă noi. Mergea băţ, în căruţă, cu frâiele-n mână, fără micul vizitiu care îl însoţea de obicei. L-am strigat pe Dubois, care a prins din zbor ce voiam şi în clipa următoare amândoi eram agăţaţi de căruţă. Dubois rânjea, într-un elan de nestăvilit. Licoarea mea îşi făcuse efectul. Întotdeauna cânepa amestecată cu un strop de vin taie orice gând negru. Şi mai e şi sângele de pisică. Nu mai încercasem pe nimeni acest *philtrum*, care pot să spun că făcuse din Dubois un om aproape întreg. Atâta că zâmbea cam prea mult.

Bucătarul mergea drept, fără să ne bage în seamă. Nu pentru că nu ne-ar fi văzut, ci pentru că era dus pe gânduri. De când Costas îi vânduse nevasta, nu mai gătea, ci cutreiera străzile.

Ne apropiam de capătul unui pod păzit, aşa că i-am făcut semn lui Dubois să se ascundă în coşurile din căruţă. Din loc în loc erau grupuri de oameni. Unii dintre ei îl văzuseră pe francez, iar acum se apropiau în fugă, ca să vadă dacă va fi prins.

Căpitanul de pod era un mataragiu destul de cunoscut prin oraş, pentru că era mereu vesel.

— Unde-ai plecat, Silică? a întrebat el.

— După nişte linte dolofană, jupân căpitan.

— S-aude că i-au arestat pe francezi…

— Aşa e! au întărit nişte hăndrălăi de pe margine, care se uitau curioşi spre coşuri, ca să vadă dacă francezul va fi dat de gol.

— Nu cunosc eu, jupâneşicule, a răspuns bucătarul, care era cu totul absorbit de visurile lui.

Dar atunci nu mi-am dat seama cât era de plecat, ci am crezut că voia să ne ţină partea.

— Ai grijă, Silică, i-a mai spus căpitanul, că e drumul plin de turci şi de alţi venetici!

O mulţime de voci s-au ridicat să-l aprobe, iar o huidumă mi-a făcut cu ochiu', în semn de prietenie, ceea ce mi-a adus tot sângele în obraji.

Am mers în tăcere până când s-a terminat podul, când am început să ne rugăm de Silică s-o ia spre drumul Braşovului.

— Ştii cine sunt? l-a întrebat Dubois, care continua să fie neînchipuit de vesel.

Bucătarul i-a aruncat o privire şi-a spus fără emoţie că-l ştia:

— Eşti *Diuba*, francezul!…

— Vreau s-ajung la Braşov. Ştii unde e Braşovul?

Silică nu era interesat de drumul francezului:

— Eu nu merg la Braşov.

Am sărit şi eu, încercând să-i explic situaţia. Oricum o încălţa pentru că ne-a luat în căruţă.

— Dacă vrei, vino cu mine. În Franţa! Am un palat ca al lui Costas. O să-ţi dau bani, mulţi bani! Vrei să vii?

— Nu.

— De ce, Silică? O să-ţi răscumperi familia, am încercat eu.

— Sunt bucătar al Curţii Domneşti, coconaşule! Măria Sa m-a răscumpărat de la stăpânica. I-a dat doi ţigani pentru mine!

Prin căruţa bucătarului trecu pentru un moment fantoma Caterinei, iar în sufletul meu năvăliră norii vinovăţiei. Mi-era teamă că Dubois o să cadă iarăşi în fierea durerii, aşa că ridicai tonul:

— Cât crezi tu c-o să mai fie Costas pe tron? Dă-l dracu' de grec!

Dubois căzuse pe gânduri, iar pentru bucătar nu conta:

— Şi ce dacă pleacă?! Vine el alt domn! Mereu vine!

Am mai mers câtva, ascultând hurducăturile căruţei. Apoi Dubois începu să vorbească româneşte, stâlcind

cuvintele:

— Ce-ţi doreşti cel mai mult? Ce-ai vrea tu să faci mult-mult de tot?

— Să găsesc lintea dolofană, jupânule! E pentru păpică, spuse, gesticulând în acelaşi timp, ca să înţeleagă francezul mai bine.

Apoi scoase din sân o hârtie, pe care erau desenate nişte boabe de fasole, pe care atunci le vedeam prima oară. Dubois ştia despre ce era vorba:

— Bineînţeles, ştiu. Am şi mâncat. Vino cu mine în Franţa şi-o să-ţi dau numai de-asta! Hai, vii?

Bucătarul n-avea de gând s-o ia pe drumul nostru, ci cotise pe lângă o baltă. Aşa că începui să mă rog de el:

—Te rog, Silică! Înţelege: dacă n-ajunge la Braşov, e ca şi mort!

Mergea drept, fără să dea semn că l-ar interesa. Mi-am pipăit cuţitul din buzunar şi-n momentul ăla l-am simţit şi pe Sator. Eram învăluită într-un vânticel cald, iar capul mi s-a umplut de vise. Îmi imaginam casele lui Dubois, pline de fasole şi bani.

— Silică! Vino cu mine şi-o să fii liber! Cum sunt păsările cerului! Flu-flu! îşi fâlfâi Dubois braţele. Vrei să fii liber?

— Nu, domnule! Ce să fac eu fără stăpân? Să bat uliţele cu mâna-ntinsă?!

— Dar e mai bine, l-am luat eu la întrebări, să ai un stăpân tâmpit, cum e Costas?

— Principii vin şi pleacă, mi-a răspuns înţepat. Bucătarii rămân pe loc!

Dubois apucă frâul, încercând să schimbe direcţia, însă bucătarul se îndârjise.

— Credeam că mă placi…

— Te plac, dar matale nu eşti stăpânul meu…

Dubois luase şi biciul, când din urmă ne-au ajuns doi călăreţi. Unul era Cirtă, pe care cicatricea îl făcea de neconfundat, iar celălalt, ciudatul cu ochelari, de care era nedespărţit. Amândoi urlau ca să-i auzim. În Dubois parcă intrase un drac, iar bucătarul bâzâia ca o muscă.

Deasupra mea se învârtea Sator. Strângeam în mână cuţitul, hotărâtă să sar la gâtul lui Cirtă. Iar aici mi s-a rupt gândul. Bucătarul a tras de ham, iar căruţa a luat-o spre baltă. O roată a zburat. Ultima faţă pe care-am văzut-o a fost a lui Cirtă, care ajunsese lângă umărul meu.

Despărţirea

Când am deschis din nou ochii, eram în mocirlă, cu faţa căzută în păpuriş. Pe mal se vedea bucătarul, făcut grămadă, iar ceva mai încolo căruţa, cu roţile în sus. M-am aplecat deasupra lui, strigându-l pe nume. Nu era mort, dar nici nu avea ce să-mi spună. Dubois nu era nicăieri. Am alergat într-un suflet la Consulat, unde nu se ştia mare lucru.

Abia a doua zi am aflat că francezii erau pe drumul Giurgiului, către Stambul.

— Şi Dubois? am întrebat eu.

— Toţi!

Ismail Bina plecase cu ei. Mai târziu a venit veste că erau închişi la Edikule.

Am început să colind după informaţii, când prin Piaţa Lipscani, când pe la hanul turcesc. Nu se ştia mare lucru. Fleury lăsase un cufăr pe care Costas promisese să-l trimită în Franţa. Nu cred că s-a ţinut de cuvânt.

După arestarea francezilor, parcă toate lucrurile au început să se schimbe. Costas era să moară din cauza unei tocăniţe, iar vina a căzut asupra lui Silică, mutat chiar de a doua zi la cocină, ca să facă mâncare pentru groşani. Mulţi credeau că bucătarul căzuse în dizgraţie din cauza lui Perticari, care-l visase ca otrăvitorul Caterinei şi ca unealta lui Costas. Alţii ziceau că-şi pierduse talentul din cauză că-l pusese grecul să facă otrăvuri. Cum ajunge cineva în gura târgului, toată lumea sare pe el. Mai ales în situaţii de-astea grele. Când lucrurile oricum nu mai pot fi îndreptate, fiecare dă cu gura, ca să se uşureze niţel. Costas, ştiam bine, nu era vinovat de moartea Caterinei, dar nu mai conta. El era acum cum fusese odată Burchioiu pentru mine. Poate că de aceea izgonirea bucătarului a stârnit mare vâlvă. Se umpluse târgul de cântece şi poveşti despre faima bucatelor lui.

După mai multe săptămâni s-a auzit prin oraş că francezii au fost vânduţi la galere. Vestea a fost adusă de nevasta bucătarului, a cărei întoarcere a stârnit un mare entuziasm. Mulţi o credeau un miracol.

Ismail Bina trecuse pe lângă un târg din Ruse, iar femeia îl recunoscuse după trăsură, care era împodobită cu ciucuri şi mătăsuri, de un galben aproape muştar. Noul stăpân pusese să-i tatueze numele lui pe un umăr, iar ea urla de durere, când a văzut trăsura şi-a-nceput să-şi potrivească urletele pe urma ei:

— Mărite Ismail! Boierule! Sunt nevasta lui Silică – bucătarul domnesc!

Ismail Bina a oprit, iar negustorul de robi a alergat într-un suflet spre el. Mai mult luat prin surprindere, Bina i-a şoptit două cuvinte şi-a pornit mai departe.

La câteva zile după aceea a ajuns şi nevasta bucătarului la Bucureşti, încingând inimile care deja erau perpelite. Au apărut alte cântece, care spuneau că ea este nevasta bucătarului atât de faimos. Mai mult, chiar şi Bina devenise salvatorul nevestei bucătarului, iar cel care o adusese la Bucureşti, un om al lui Ismail Bina, pentru câteva ceasuri, a fost numit *scutierul salvatorului nevestei marelui bucătar*.

Cum Bina o răscumpărase, restul vieţii şi l-a petrecut pe la hanul turcesc, cu toate că între timp capugiul uitase de ea.

Deşi puţină lume ştie, ultima mâncare malefică a bucătarului a fost pentru mine.

Liquamentum cum rubeta

Printre toate aceste fapte, Perticari era zilnic pe capul meu. Nu mai avea mult şi-mi afla numele. Laboratorium era pentru el un fel de redută care trebuia cucerită. Cu toată durerea acelor zile, l-am trimis pe Laurian să caute broaşte. Era îngreţoşat de idee şi-i era frică, dar după mai multe peripeţii am reuşit să prindem nişte brotaci.

Liquamentum cum rubeta sau *sosul de brotac* este un elixir al uitării. Mă bucurasem că Zăval nu-l notase în carte. Totuşi, acest preparat mi-a dovedit că una este să ştii reţete şi cu totul alta să le prepari. Sosul cere multă răbdare. Mai întâi, brotacii sunt lăsaţi să viseze în zeamă de varză. Alături se fierb cărnurile, zeci de feluri, între care guguştiuc, prepeliţă, aripioară de lişiţă, pipotă de curcan, gâturi de bibilică. Dar şi alte păsări, cât mai diferite şi cât mai mărunte. Abia apoi se clocotesc în aceeaşi apă şi nişte legume. Se strecoară, iar fiertura se ţine la rece o oră. Cea mai importantă e zeama în care au dormit brotăceii. În ea se pun pe rând ierburi, mai ales roiniţă şi măceş. Dar şi zârnă, traista-ciobanului şi semincioare de ştir. Cantităţile sunt infime, iar cine se apucă să le amestece trebuie să fie artist. Cele două lichide se pun la un loc, îngroşându-se cu o lingură de coconari măcinaţi şi de muştar, iar sosul ăsta, care nu e nici iute, nici dulce, nici

acrişor, se pune peste pulpa de gâscă, ţinută la cuptor până se scorojeşte.

La prima încercare mi s-au trezit brotacii, iar pe doi nu i-am mai găsit, duşi au fost şi-şi laudă norocul poate şi-n ziua de astăzi. Apoi am uitat oala la fiert, până când s-a lipit guguştiucul de fund, transformat în aşchii şi-n fum.

Bucătarul devenise alt om. De când lucra la porci, se făcuse umil. Nu-i părea rău că-l refuzase pe Dubois, dar se considera vinovat pentru altele. Nevasta nu mai vorbea cu el, iar în Palat nu mai avea voie să calce. În schimb, a mărturisit că uneori mai gătea pentru Perticari. Aceasta era legătura lor. Spiritistul ştia şi el multe, dar avea nevoie de-un bucătar, căci, după cum o simţisem pe pielea mea, mâncarea se face greu. Bucătarul îmi înşiră câteva feluri, iar în ochi îi reveni pentru puţin timp acea strălucire orgolioasă de pe când era bucătarul domnesc.

— Şi cine ţi-a dat reţetele astea? l-am întrebat eu.

— Marele pitar, jupâneşica mea!

Perticari citise şi alte reţete. Din fericire, chiar dacă ar fi avut *Cartea bucatelor rele*, n-avea nicio idee la ce folosesc, pentru că Maxima îmi interzisese să scriu vreodată efectele acelor bucate. În cartea mea erau doar prescripţiile, iar orice om cu scaun la cap ar fi fost precaut.

Privindu-l acum, observasem că bucătarul are o privire ceacâră, dar nu mult, ci atât cât să nu mai ştii dacă se uită la tine. De-asta şi ţinea nasul pe sus, ca să-şi ascundă defectul. Văzut aşa, era un om mic şi plăpând. Înfumurarea lui de altădată nu lăsase în urmă nimic. Aşa e cu orice om – după ce ajungi să-l cunoşti, toate defectele i se îndulcesc. Mă gândeam că rămăsesem singură în lume ca să fac această descoperire. Dar mai târziu am văzut că toată viaţa mi-am schimbat părerile despre oameni.

Profitând de noua faţă a bucătarului, i-am spus cu toată părerea de rău în glas, căci între timp învăţasem multe:

— Există un mod ca să îndrepţi lucrurile.

— Adică să mă ia din nou la Palat?

Îmi părea rău de el, dar am continuat să-l mint, uitându-mă doar în ochiul normal. Restul a fost uşor. I-am povestit despre elixirul uitării, fără să-i spun ce efecte avea.

— Dacă un spiritist, cum e Perticari, mănâncă din sosul ăsta făcut de tine – în cel mult o lună de zile eşti din nou la bucătăria Palatului!

— Treizeci de zile, îşi spuse bucătarul, aruncând pentru o clipă privirea-n tavan. Nu e mult!

— Dar nu trebuie să ştie nimeni! M-ai înţeles?!

Sosul de brotac şterge amintirile despre un om, anume despre cel care şi-a pus în mâncarea aceea un mesager vegetal. Nu e nimeni care să n-aibă ca frate o plantă. Unii au macul, alţii floarea de nu-mă-uita. Sunt oameni gingaşi, pentru care floarea de tei e trimisul special, un musaip învăluitor şi şarmant, gata să încurce drumurile oricui. În elixirul uitării trebuie să-ţi trimiţi iarba ta, iar omul care-o înghite va uita despre tine cu totul. Îţi uită ochii, îţi uită culorile vocii. Nu mai ţine minte c-ai existat. Iar eu voiam ca Perticari să uite de mine.

Nu eram sigură şi nici nu ştiam dacă bucătarul va fi de cuvânt. Aşa c-am aşteptat cu sufletul îndoit. Şi nu o zi sau două, ci câteva săptămâni.

Iarna aia a fost cumplită. Mitropolitul a dat o hârtie prin care Fraţii urmau să aibă grijă de mine. Norocul meu a fost cu Laurian. Blănosul de taică-său a cumpărat epitropia averii moşicului, ceea ce presupunea şi tutela mea. N-o să mă plâng. A fost un om cumsecade. Chiar dacă pe vremea aia i-am făcut zile fripte. Pentru el, Laurian era totul, iar eu făceam parte dintre fericirile băiatului său. Fostul Burchioiu, pe care-l urâsem de moarte, a fost cel mai de preţ om din viaţa mea, şi el un dar de la Maxima.

Capul grecului

În februarie, exact cum prezisese Dudescu, Costas a fost înlocuit cu Moruzi. Nu pot să spun că Bina nu s-a ţinut de cuvânt. Într-o dimineaţă în care îţi îngheţau dinţii, Ismail Bina a urcat spre Palat. Avea cu el câţiva turci înfăşuraţi în blănuri, încât nu li se vedeau decât ochii. Cirtă nu era, nu l-am mai văzut. Se zicea că-şi făcuse un rost pe la Stambul.

Bina a deschis uşa iatacului şi-a scos firmanul de la sultan, căci acest turc era grijuliu la acte şi semnături.

— *Dur bre, ferman!* i-a spus el lui Costas, băgându-i sub nas documentul.

Dar nu i-a lăsat timp să-l citească, ci i-a şi tăiat capul, în timp ce adăuga:

— Asta e pentru coconiţa Greceanca, ghiaure!

Toată ziua a zăcut stârvul lui Costas în faţa Palatului, unde putea să-l scuipe oricine. Cât îşi mai dorise Caterina să-l vadă mort! Şi probabil şi moşicul. Epoca bucătarului se

sfârşise şi, cu toate că multă vreme s-a vorbit despre ea, nimeni nu se mai uita cu interes la Silică.

În ziua morţii lui Costas nu te chemai om dacă nu te-ai fi dus să vezi tiranul decapitat. M-am dus şi eu să văd mortul. Nu ştiu din ce cauză era dezbrăcat. Burta, care se îmbuibase cu atâtea bucate, şi alese, şi rele, stătea la vedere ca un boţ de aluat.

Şi-atunci l-am văzut şi pe Silică, în fundul curţii. Căra un ceaun cu mâncare de porci. Prin nămeţii din curte arăta ca o cioară bătrână. Pentru un timp, privirile noastre s-au întâlnit. Nu era furios, nu era fericit. Cum stătea acolo, cu ceaunul în mână, părea un omuleţ gata să accepte orice. L-am întrebat din ochi dacă avea vreo veste pentru mine, iar el mi-a făcut semn că da. Se simţea în privirea lui un fel de imputare. Poate că-şi dăduse seama de minciunile mele. Dacă gătise sosul de brotac pentru Perticari, merita să fac un drum până la el. Deşi aveam o strângere mare în suflet. Pe de altă parte, se vedea că bucătarul era dezamăgit rău. Nu atât de moartea lui Costas, cât de faptul că rămăsese în continuare la porci. Era un om stăpân peste căile vieţii şi, după cum mă privea, cu siguranţă înţelesese că-l dusesem cu preşul.

Capul lui Costas a fost trimis la Stambul, ca să se încredinţeze sultanul că porunca s-a împlinit.

Viaţa mea de după

Multe nopţi m-am gândit cum iau drumul Giurgiului, ca să dau de Dubois. Vedeam în cele mai mici amănunte cum îi adorm pe paznici, cu fum de mac, şi cum îl eliberez pe francez. Ajunsesem să desenez condamnaţi la galere. Îmi închipuiam cum pot fi deschise fiarele care-i ţin prizonieri. Pentru mine, suferinţa pentru moartea Caterinei aducea firesc şi datoria de a-l salva pe Dubois.

Gândurile acestea nu m-au părăsit niciodată. Nici după ce m-am măritat. Lecţiile de franceză au fost singura mea consolare. Totuşi, nu m-am mişcat. Iarna aia, cu toate întâmplările ei, mi-a luat forţa, mi-a distrus optimismul. Nu mai eram ce fusesem. Când îţi dai seama că lucrurile se schimbă, începi să accepţi, iar după asta vine nu chiar uitarea, ci o amorţire dulceagă, care te face să-ţi vezi mai departe de viaţa ta. Iar a mea n-a fost rea. Într-o vară m-am măritat cu

Laurian, care nu mai avea nicio legătură cu cine fusese Burchioiu şi nici cu toată adolescenţa mea. Am continuat să trăim în casa lui Zăval, deşi a fost un timp în care uitasem cu totul de *philtre* şi elixire. Au fost ani în care nici măcar de Laboratorium nu mi-am mai amintit.

Partea dinspre biserică am transformat-o în ospătărie, spre marea nemulţumire a lui Ogaru.

Iar într-o zi l-am căutat pe bucătarul Silică. Era un om mic, care curăţa fără grabă cocina de la Palatul Domnesc.

— Vii să găteşti în ospătăria mea?

— Ştiam c-o să ai nevoie de mine.

Mă miram că nu era supărat. Veselia lui mi s-a părut un fel de burete care şterge toate răutăţile dintre noi. Apoi mă întreba periodic când şi dacă mai plec la Lipsca. Se ramolise.

El a rămas în acte tot robul Palatului, însă astăzi nu se mai interesează nimeni de el. Lumea vorbeşte încă despre acel vestit bucătar al lui Costas pentru care Catrina plătise 50 de galbeni, însă, dacă intră cineva în bucătăria mea, cu siguranţă nu-l recunoaşte. E bătrân. I-a murit pasiunea pentru gătit, dar are în sânge cantităţile de sare şi de piper. El este cel care hotărăşte cât de picantă să fie mâncarea. Iar în câte o seară, când pe străzi se ridică un cântec mai vechi sau când amintirile dau năvală, îl apucă febra de altădată şi trânteşte câte-o mâncare după care-ţi lingi degetele. Iar după aceea, câte o săptămână arată tânăr şi îmbuibat de plăceri.

Uneori îl rog să gătească din *Cartea bucatelor rele*, dar atât cât să nu bag în disperare pe nimeni. Şi cum ai putea să mănânci numai lucruri care îţi fac bine? Oricine are nevoie din când în când şi de-un strop de fiere, de un pic de otravă.

Toată nebunia despre satorini şi vrăjitori a zburat. Încetul cu încetul, Maxima a devenit în memoria mea o femeie cu fantezii, iar moşicul un negustor care visa la o viaţă aventuroasă. Dinţii mei strâmbi şi-au pierdut importanţa, nu-mi prea vine să-i dezvelesc. Ismail Bina avusese dreptate: nu prea arătam omeneşte cu ei! Şi alifiile şi-au pierdut importanţa. Între timp au apărut apoticarii şi medicamente la care nici n-am visat. Cu timpul, *toamna dramatică* a-nceput să se dilueze, iar când mă gândesc la mine, cum fusesem atunci, mă văd cu un picior scos în faţă, gata de atac. Niciodată n-am fost înaltă, dar aveam atitudinea asta care mă făcea să-mi uit toate fricile. Fusese cândva învăţată, dar dintre toate învăţăturile rămăsese doar ea.

Într-o zi, Laurian a adus o bucată de lemn pe care cineva pictase numele meu. Bineînţeles, el nu ştia, căci, în ciuda faptului că-mi pierdusem credinţa, mi-am ţinut cuvântul până

în ziua de azi şi nu mi-am spus niciodată numele cel adevărat.

— Lumea l-a uitat şi pe Costas, mi-a spus el, a uitat şi de bucătar. Astăzi aproape că nici despre Greceanca nu se mai vorbeşte. Însă despre Mâţa Vinerii ştie oricine!

— Şi ce se ştie?

— A fost o vrăjitoare adusă de Costas, care la plecarea lui s-a făcut mâţă. Dacă te-ntâlneşti cu ea, pe la ora prânzului, ţi se împlineşte orice dorinţă!

— Astea-s prostii, am protestat eu.

Dar Laurian, roşu până-n urechi, a continuat.

— Eu am văzut-o într-o zi şi mi-am pus o dorinţă care s-a împlinit. Nu! Să nu mă întrebi, pentru că despre dorinţele înfăptuite nu e bine să povesteşti! Dacă ţi-aş spune, ar cădea peste noi zece ani de năpaste! Dar te asigur că ceea ce vreau să facem o să ne-aducă noroc.

Când am auzit ce voia, am fost imediat de acord. Ospătăria noastră s-a numit de atunci *Mâţa Vinerii*. Uneori, pe la prânz, apare şi Perticari, poate cel mai credincios muşteriu.

Dar toate astea s-au întâmplat mult după moartea lui Costas.

În iarna aceea, pe când căpăţâna umplută cu paie era cărată către Stambul, eu am probat două lucruri: cuvântul bucătarului şi puterea sosului de brotac.

Zestrea mea

Cartea bucatelor rele e rămăşiţa copilăriei, un fel de dovadă că Maxima a existat şi că în istoriile familiei mele s-a aflat un grăunte de adevăr. Încrederea mea în reţetele rele s-a întărit la câteva zile după moartea lui Costas.

Într-o zi am intrat pe uşa lui Perticari, despre care v-am spus că e deschisă mereu. Zâmbea prietenos şi amestecat, aşa cum numai el ştie să zâmbească.

— Cum te cheamă? m-a întrebat.

I-am povestit despre Zăval, de care n-auzise în viaţa lui. Era tot el, versat şi cunoscător mare de trucuri, spiritist şi vrăjitor iscusit. Numai că din amintiri îi lipseau episoadele despre mine. Şi despre Zăval. În schimb, era în continuare

obsedat de gemene, de care am pomenit în treacăt, cât să verific.

— Aha, gemenele, a spus el, fixându-mă cu privirea. Există un elixir. Nu cumva ştii să-l faci?

Am negat imediat, iar Perticari mi-a făcut o mărturisire.

— Uneori, noaptea, vine la mine un mort care mă întreabă de această licoare.

— Poate nu e mort, am încercat eu.

— Dar ce-ar putea fi?

Amândoi ne gândeam la acelaşi lucru, dar ştiam că Perticari nu vorbea despre Sator. Aşa c-am tăcut. Totuşi, o parte din mine a continuat să se gândească la satorini, ba chiar la unii care pot să-şi trimită vocea până-n urechile unui spiritist. N-am mai atacat subiectul, iar prietenia mea cu Perticari abia în acea zi a început. Nu ştia cine sunt şi-am putut să-i spun ce-am vrut eu. Sosul de brotac avusese efect, iar bucătarul fusese om de cuvânt.

Totuşi, mai târziu am aflat că exista şi un neajuns, ca acelea scrise în limba latină la finalul unei reţete. *Sosul de brotac* îl leagă pentru totdeauna pe bucătar de oamenii pentru care gătise această mâncare. Perticari, bucătarul şi cu mine aveam să rămânem nedespărţiţi.

Timpul s-a dus, iar de-a lungul anilor l-am făcut să uite şi de gemene. Pentru el fac uneori un elixir, deşi nu sunt mulţumită de calitatea viselor lui. Perticari visează încâlcit şi niciodată cu încheiere. Visele-i sunt mai mult rătăciri într-un labirint prea complicat pentru puterile lui.

Cu fiecare zi care s-a topit, s-au decolorat şi visele mele. Dubois s-a făcut o furnică adormită pe vâsla unei galere, iar din Caterina a rămas doar un şir de mărgele risipite pe scări. Moşicul Zăval trăieşte pentru mine doar în pisica de zof, iar Maxima e numai o voce care continuă să vorbească în capul meu.

Acum doi ani, Laurian a trecut pe lumea cealaltă, lăsându-mi în suflet o durere de care n-o să mai scap.

Zilele mele au început să semene. Până acum.

VIII

După 30 de ani

Scrisoarea

După 30 de ani am primit o scrisoare care m-a întors exact la vremea lui Costas.

Dubois, pe care îl visasem trăgând la galere, acel Dubois pe care îl iubise Caterina şi de care eu mă îndrăgostisem, cancelarul francez, care fermecase oraşul, dispărut fără urmă timp de atâţia ani, acel Dubois, pe care visam să-l salvez, îmi scrisese.

Scrisoarea nu era lungă. Voia să ştiu că e bine şi că i-ar plăcea să vorbim. De fapt, nici nu zicea chiar aşa, ci, dacă trec prin Marsilia, să nu-l ocolesc. Fusese poate o frază scrisă din obişnuinţă, ceva politicos, ca toată limba franceză. Dar pentru mine fraza asta a fost ca un semn.

Scrisul lui era acelaşi din scrisoarea pe care-o păstram de 30 de ani. Am deschis scrinul şi-am citit din nou rândurile care tremurau ca fumul de opium. Nu-i scrisese mult, doar două rânduri: „Sângele tău şi sângele meu vor merge împreună până la capătul lumii”. Câte lucruri nebuneşti nu trec prin mintea unui om care crede că şi-a găsit fericirea! Era scrisoarea pe care Caterina a citit-o înainte să moară. Câte visuri nu trăiau încă în acele cuvinte! Nu pot să nu mă întreb ce s-ar fi ales de ei dacă ea n-ar fi murit? Ar fi fost acum doi bătrâni loviţi de podagră. Sau poate că nu. Oricum, morţi ori pierduţi, continuă să-mi treacă prin minte cu feţele lor de atunci, două siluete de fum.

Iar acum, pe drumul meu lung, m-am gândit mult la ei. Şi nu numai. O să râdeţi! Dar din grămezile de lucruri şi oameni, numai ghetele mele cu năsturei, furate de Cirtă Vianu, îmi par neatinse de timp. În talpa lor zăceau patru galbeni, după care nu-mi părea rău cum îmi părea pentru ele. Iar această părere de rău le făcea şi mai strălucitoare decât fuseseră. Am uitat cum arăta arnăutul care m-a dat pe mâna

lui Cirtă. Până şi faţa lui Bina, aşa cum era pe-atunci, a pălit. Multe suferinţe au dispărut pur şi simplu. Nu-mi mai pasă de dinţii mei strâmbi. Atâtea dorinţe şi-au pierdut importanţa, în timp ce ghetele încă mai trăiesc în creierul meu peste care au trecut trei decenii. Memoria are preferinţe, iar sufletul nu este întotdeauna regele lor.

Mâine ajung la Milano şi-o să-mi cumpăr o pereche de ghete.

Întâlnirea

Drumul până la Marsilia mi-a luat o lună şi-am pierdut doi ciohodari într-o încăierare. Dar despre drum ar fi prea multe de scris. Când am intrat în oraş era amiază, iar eu am oprit trăsura în faţa unei case albe, care părea cocoţată pe o stâncă. Am urcat o sută de trepte, având grijă să nu-mi agăţ rochia în trandafirii care ieşeau ordonat din marginea scării. Când am ajuns sus, eram asudată. Rochia, care era rochia mea vărgată, mă ardea. Pe verandă, între două coloane, dormita un matuf, ca un câine care nu ştie că există pericole.

Mi-am lăsat slugile afară şi-am păşit peste prag, unde se deschidea un hol mare. Pe un perete stătea agăţat, la loc de cinste, costumul de arnăut, acel costum de la *ea*. Costumul în care plecase şi care părea neatins de trecerea timpului. Nou-nouţ.

Un slugoi mi-a făcut semn să intru pe-o uşă, iar în scurt timp m-am întâlnit cu Dubois. În cameră năvălise lumina, care mă făcea să cred că sunt în Piaţa Lipscani.

Era aproape bătrân, îşi pierduse acea strălucire. Exact cum piere prospeţimea argilei în timp. Era el, dar era în acelaşi timp altul, care mă cam ţinea la distanţă.

Deşi părea cam greoi, s-a ridicat sprinten, iar de la primele vorbe m-a aruncat înapoi cu treizeci de ani.

Mai întâi mi-a povestit ce făcuse, deşi, după casa în care intrasem, se vedea că avusese o viaţă de om împlinit. Nopţile în care visasem cum îl salvez erau acum un pietroi deasupra capului meu.

— Cum ai scăpat de la turci? l-am întrebat eu, în timp ce prin inimă îmi trecea o sforicică îmbibată-n oţet.

— Nu ştiu cum să-ţi povestesc. Deşi de-asta ţi-am scris, cu speranţa c-am să pot povesti. L-ai văzut pe moşul care

stătea pe treptele casei?

I-am confirmat că-l văzusem, abţinându-mă să spun că arăta ca o potaie lipsită de griji. Dubois făcu un semn, iar nu după mult matuful intră în odaie.

— Îl recunoşti?

Moşul zâmbea ştirb. Un obraz părea trecut pe sub sabie. Şi tot privindu-l, mă izbi o faţă care venea din trecut.

— E Cirtă!

— Da, coconiţă, îmi răspunse moşul, cu aceeaşi voce plictisită cu care pe timpuri îmi cântărea ghetele.

Noaptea răpirii, cu toate peripeţiile ei, era acolo, din nou, deschisă, ca o floare de soc.

— După ce s-a răsturnat căruţa, Cirtă a pus mâna pe mine. El şi cu prietenul lui.

— Ochelaristul, mi-am amintit eu.

— Da, sărmanul, adăugă Cirtă, dându-mi de înţeles că prietenul lui era de mult mort.

Dubois îşi continuă povestirea:

— Am făcut câţiva paşi, nu-i aşa, Cirtă?

— Da, domnule, nici doi paşi. Voiam să vă leg de cal.

— Priveam drumul prăfuit, cel care ocolea pe lângă baltă, îşi aminti mai departe Dubois, aşezându-se mai bine în scaun.

În memoria mea, drumul începu să şerpuiască, fără să mai ştiu dacă era cel de-atunci sau cel pe care-l mai văzusem de sute de ori după aceea.

— Priveam drumul deci şi deodată – puf! – s-a topit! A dispărut ca picătura de apă, suptă de-o cârpă! În clipa următoare eram pe o stradă plină de prăvălii. Mi-a trebuit ceva timp, continuă Dubois, netezindu-şi părul, exact cum făcea altădată, numai că acel păr era acum alb. Ei bine, mi-a trebuit ceva ca să-mi dau seama că eram în Marsilia.

În cameră se lăsă liniştea. Din desişuri de gânduri, faţa Maximei îmi zâmbea, iar mie mi-au trebuit clipe bune ca să înţeleg povestirea. Până la urmă se întâmplase. Ziua evadării, făcută praf, îşi făcea din nou loc în mine, iar dintre toate amănuntele ei, mă loviră doar două lucruri: mâna mea strânsă pe cuţit şi adierea lui Sator.

Nu ştiam ce să spun. Rochia îmi vibra, iar Dubois mă privea insistent, ca omul care vrea neapărat să fie crezut.

— Nu ştiu cum am ajuns aici. Nu ştiu ce s-a întâmplat. N-am aflat niciodată.

— Şi ce-ai făcut? îl întrebai eu de formă, pentru că în mintea mea deja se foiau zeci de gânduri.

— Aveam pe vremea aia un unchi aici, la Marsilia. O săptămână am stat fără să pot să vorbesc cu cineva. Cum

unchiu-meu era destul de ocupat, am avut toată tihna să meditez. Apoi m-am hotărât să plec la Paris, dar două străzi mai încolo m-am întâlnit cu ei doi: cu Cirtă şi cu prietenul lui.

— Aşa e, coconiţă, îmi zâmbi Cirtă. Noi credeam c-am ajuns la Stambul pentru că ne-a blestemat o babă cu faţa verde, o femeie tare hapsână, de care la amândoi ne era frică. Mâţa Vinerii îi zicea.

Mi-ar fi plăcut să râd, dar nu era cazul. Prietenul lui Cirtă murise, fără să lase urme în lume, însă Cirtă avea copii, care la rândul lor vor duce mai departe numele meu şi poveştile despre baba verde.

Toate porţile care îmi păruseră închise erau acum la perete.

Mărturisirea lui Dubois cerea de asemenea o altă mărturisire. Toată noaptea am povestit. Întâlnirea mea cu el avusese un scop, care a fost mai mult decât un hotar pentru mine. I-am povestit de moşicul, de Sator, de încercările mele pentru care Maxima mă pregătise atâta timp. I-am spus de la capăt toată povestea pe care n-o spusesem nimănui pân-atunci. Nici măcar Laurian n-o aflase vreodată. Avusesem nevoie de un drum lung, ca să pot să spun tot ceea ce-mi stătuse pe suflet.

Dubois mă credea. Credea în Sator şi în puterea neamului meu. Numai numele n-am putut să i-l spun.

— Şi casele? mă întrebă el. De ce le-ar fi demolat? Nu se leagă ceva. Cum putea să te lase fără un… testament, fără o explicaţie sau o cheie? În laboratorul ăla trebuie să existe ceva…!

— Pisica asta de zof, îi arătai eu buzunarul. Poate ea este cheia. Dar nu ştiu cum s-o folosesc.

Dubois era şi mai intrigat decât mine. Toată revolta lui de acum 30 de ani revenise în forţă.

— În cutia aia cu valori ce ziceai că era?

— O hartă.

Un timp povestirăm despre hărţi şi despre comori. Harta lui Zăval o ştiam pe de rost, aşa că o desenai, notând şi acele cuvinte fără înţeles: *Nomen nule* sau poate *nuble.*

N-avea nici Dubois vreo idee.

Zorii zilei următoare ne-au găsit în aceeaşi cameră.

— Şi moartea marchizului?

— După ce m-am întors la Paris, am aflat că nici măcar nu murise. Ai mei îmi scriseseră, dar scrisoarea n-a mai apucat să ajungă la mine. Probabil o citiseră Pazvantoglu şi oamenii lui şi apoi însuşi Căpitan-Paşa, ca până la urmă să ajungă la Mârcă, sub pod.

Amintirea acestor oameni, azi morţi, şterse cu peria toţi anii care trecuseră. Îl vedeam iarăşi tânăr, în Piaţa Lipscani, lângă Fleury.

— Şi consulul?

— S-a întors. A fost răscumpărat de familia lui.

Dubois îmi povesti despre moartea nevestei şi-mi dădui seama că această rană, nu foarte veche, îi adusese în minte întâmplările tinereţii.

În sfârşit, ajunsesem la *ea*. Caterina intră lin în amintirile noastre.

— Am iubit-o, îmi mărturisi el.

Avea în ochi suferinţa pe care o avea după moartea ei.

— Dintre toate câte le-am trăit, lunile petrecute cu ea sunt cele mai preţioase. Dacă mâine aş avea de ales… ştii…

Ştiam, bineînţeles. Adevărata iubire este pentru cel care nu e lângă tine. Zâmbetul ei, seducător şi trufaş, trăia încă în mintea mea.

Venise timpul să-i dau scrisoarea. În lumina rănită a dimineţii, ochii lui scânteiau. Faţa lui Dubois revenise la ceea ce era cu 30 de ani în urmă. Hârtia era decolorată de timp, dar peste acele litere străvezii pulsa încă viaţa ochilor care o citiseră înainte de moarte.

Moara călugăriţelor

Am stat la Dubois aproape o săptămână. Într-o zi l-a vizitat unul dintre cei doi fii, un bărbat care nu amintea decât prin voioşie de cel care fusese Dubois. Lui i-au sărit ochii pe harta mea.

— Ce-i cu asta? a zis el. Vreţi să mergeţi la Leipzig?

— De unde ştii ce e asta? m-am interesat eu, pentru că nu-mi inspira prea multă încredere tinereţea şi mai ales felul uşuratic în care privise hârtia.

— Păi, uite aici, întinse el degetul, *Nonnenmühle – Moara călugăriţelor*!

Mă lăsase cu gura căscată. Acel *Nomen nule* era de fapt *Nonnenmühle.*

— Iar asta e *Ranstädter Tor* – poarta din nord, îmi arătă un punct de pe hartă. Pe aici trebuia să intre Napoleon, dar n-a fost să fie!

Ultimele zile petrecute cu Dubois au fost chiar ultimele. Nu l-am mai văzut după aceea. L-am lăsat în casa lui albă, care părea bătută într-un perete de cretă.

La întoarcere am luat-o spre Lipsca, pe care toţi o numeau *Leipzig*. Trebuia neapărat să văd oraşul în care moşicul trăise mult timp. Am tras la un han şi-am intrat prin prăvălii. Deşi mai numeroase, nici pe departe nu erau aşa de ticsite de lucruri ca-n Bucureşti. Atunci am înţeles că lipscanii noştri aduceau marfă din multe locuri din Europa. Oraşul avea o linişte pe care un bucureştean nici n-ar fi bănuit-o. Am luat-o cu trăsura spre *Nonnenmühle*, care nu era prea departe de han. De la distanţă m-a încântat lacul, dincolo de care se vedea o pădure de case. Căciulile lor roşii arătau ca un grup de soitari. Peisajul mi se părea cunoscut. Semăna cu tabloul pe care moşicul îl avea în Laboratorium. Apropiindu-mă, am descoperit şi podul. Apoi am văzut *Moara călugăriţelor*. Soarele strălucea la amiază. Din când în când se auzea câte un reproş venit peste ape. În capătul podului am făcut semn vizitiului să întoarcă şi-am scos capul pe fereastra trăsurii. În faţa mea, nu departe, am văzut o casă care m-a făcut să tresar. Erau două corpuri, de fapt. Pe una se înălţa falnic un turnuleţ roşu, îmbrăţişat de-o pisică. Am oprit şi-am luat-o la fugă. Poarta era îmbrăcată în răsură şi-n caprifoi. Am privit cu atenţie pisica, ai cărei ochi păreau vii. Apoi am citit inscripţia de pe casă: *Mâţa Vînerii*.

Prin urechile mele trecea zornăind răsuflarea lui Sator.

Poarta era încuiată, iar broasca, plină de-nflorituri şi de fierotenii, reprezenta o pisică prinsă într-o tufă de trandafiri. Un ochi îi lipsea. În creier mi s-a aprins o lumină. Am descusut cu toată febra pisica de zof şi-am potrivit rubinul în ochiul gol. Poarta a scos un ţipăt, apoi s-a deschis. Restul a fost uşor. Cheia, aceeaşi cheie ca un iepure jupuit, era pusă sub prag.

Satorinii

Cum am intrat în casă, m-a podidit plânsul. Portretul lui Zăval era tot acolo, unde mi-l aminteam, ca în copilăria mea, pe care o crezusem uitată. *Moşicul*, îi spuneam eu. Astăzi nimeni nu mai spune aşa. Am urcat în fugă scara. Dormitoarele erau deschise, cu uşile date de perete. Al

părinţilor mei era în capăt, o cameră cu perdele albe şi verzi. O duioşie îmi încerca sufletul, fără să mă atingă însă nefericirea.

Am luat-o pe-al doilea rând de scări, în formă de melc. În turnuleţ m-a lovit un parfum de mentă uscată. Parcă abia ieşise cineva din acea încăpere ca un ou de cleştar. Totul mi se părea nou, nu-mi aminteam aproape nimic. De jur împrejur se vedea cerul, prin sticla nu foarte curată, iar pe lângă ferestre era masa, cu teancuri de cărţi, flacoane şi cutiuţe. Pe coperţile unui cărţoi scria cu litere galbene *Satorinii*. În sfârşit ajunsesem la ei!

Am privit lemnul mesei, în care mâna moşicului desenase doi gemeni – un bărbat şi o femeie, el din carne şi oase, iar ea ca o fantomă gata să se destrame. La picioarele lor zăceau cele două simboluri, mătura şi fluierul, migălite destul de exact. Era zodia lor, de fraţi născuţi din acelaşi ou. Acest desen îmi aminti de ceasul Maximei, din care ieşeau la ora exactă un bărbat şi-o femeie pe care un dragon îi făcea să se îmbrăţişeze.

Câteva săptămâni am cercetat casa, bucurându-mă de reţetare, alifii şi pietre miraculoase, între care şi un jasp dalmaţian care, ţinut în vin de smochine, te scapă de vise urâte şi de dureri sufleteşti.

Cartea bucatelor rele nu era nicăieri, dar într-un sertar am dat de prima mea reţetă, *pecunia* – din flori de liliac şi alte 50 de plante. Soarele blând al copilăriei a coborât iar, încălzind hârtia bătrână.

Într-o seară tihnită mi-am găsit un loc bun şi-un pled de mătase şi-am deschis, în sfârşit, marea carte a satorinilor. Cum îmi povestise Maxima, era un fel de listă, fiecare satorin fiind înscris acolo, cu numele şi valoarea lui. Plus un portret pictat. Colorată, te îmbia s-o citeşti şi, pentru că era mare, o puteam sprijini pe genunchi, aşa cum cred eu că ar trebui citită o carte.

Începea cu Zăval, supranumit *Satoris Trismegistus.* Şi pe bună dreptate, căci în continuare erau descrise toate calităţile lui. Putea să schimbe direcţia vântului, să hotărască intensitatea ninsorii şi timpul ploii. Era în stare să transporte cam orice la mare distanţă, aşa cum mutase şi casele, bazându-se pe puterea oricărui lucru de a-şi căuta sămânţa lui geamănă. *Particulae geminae*. Nu casele fuseseră luate pe sus, ci spiritul lor. Locul acesta, pe care îl notase cu atâta grijă pe hartă, era cel care contase. Aici îngropase prima cărămidă, talpa casei, fundamentul în care sălăşluia chiar puterea lui, de măturător al lui Sator, de vânător al acelei

părţi nevăzute a lumii. El ţinea mătura şi avea grijă de curăţenia lumii.

Zăval fusese un vârf de lance, în spatele căruia se ascundeau toţi ceilalţi, peste 500 de oameni, toţi cunoscători ai lui Sator, deşi unii nu puteau decât să-l vadă, fără să se folosească de el, în timp ce alţii erau paznicii principalelor porţi. Mulţi aflaseră cum să se ascundă în umbrele lui. Şi mai erau unii care ştiau să-i cânte în strună, printre care şi Maxima Tutilina. Ea îmblânzea drumurile lui Sator, chemându-l uneori sau făcându-l să plece. Puterea ei era fluierul. Însă împreună cu Zăval era în stare de absolut orice. Ei doi aveau separat câteva pagini cu practici speciale şi experimentele pe care le încercaseră. Iar printre cele mai grele se afla şi arta contopirii, care îi făcea să fie ca unul. Pentru împlinirea ei era nevoie de patru persoane, plus un *vigilax* de mare încredere, un fel de supraveghetor al întregii practici, care dura în total trei ore. Aceasta era *magna diada*. Oriunde ar fi fost, din Maxima rămânea doar o *plasma*, iar Zăval funcţiona ca un magnet. Împreună făceau din Sator un fel de roată, un cerc de foc, a cărui forţă putea să zguduie echilibrul oricărei diade.

Tot ce există are două inimi şi două lumi, una vizibilă şi alta – subtilă. Iar dacă legăturile lor fine se schimbă în vreun fel, se schimbă şi lumea.

Printre încercările lui Zăval şi-ale Maximei se afla şi bătălia de la Cahul, unde ei făcuseră ca puternica armată otomană să fie înfrântă. Pe post de v*igilax* fusese un învăţător din Manchester, care supraveghease toate experimentele lor.

Un desen destul de stângaci îi înfăţişa împreună. Zăval avea deasupra capului o inimă neagră, iar Maxima doar conturul unei inimi, în care pluteau două aripi. Sub desen scria *Gemenii satorini.* Fluierul şi mătura se aflau ca de obicei la picioare.

Un capitol îi era dedicat cuţitului ritualic. Acum am aflat că era făcut dintr-un minereu care nu se găsea decât în Munţii Ilmen, din Celiabinsk. Printr-un procedeu anevoios se obţinea metalul, din care apoi un anume Ivan Grosu modela lama, lăsând în mijloc loc pentru uleiul de viţă sălbatică. Nimeni nu poate să-l invoce pe Sator fără acest cuţit, care atrage ca magnetul şi înşală simţurile lui Sator. Dubois ajunsese la Marsilia pentru că eu strângeam în palmă cuţitul. Care nici nu era un cuţit, ci o cheie. Dacă în acea dimineaţă de toamnă, pierdută între amintirile mele, albită de soarele altor toamne, n-aş fi avut norocul să iau cuţitul cu mine, Dubois ar fi tras la galere, iar Cirtă Vianu, în loc să doarmă

pe scara francezului, ar fi fost acum perdelegiu în casa lui Bina. Cuţitul fusese zeul acelei întâmplări de demult.

Cu el fusese ucis moşicul, în timp ce încerca să-l stăpânească pe Sator.

În carte scria şi despre mâner, care era din lemn indian. Avea rol protector pentru mâinile satorinului, ţinându-l la distanţă pe Sator. Cuţitul lui Zăval, cu mâner de calembec, dormea de 30 de ani, ascuns de mine în laboratorul din pivniţă. Uitasem de el, nu-i mai ştiam formele, nu-i mai ţineam minte mirosul.

Mâţa Vinerii

Citeam câte puţin, fără grabă, dorindu-mi să lungesc cât mai mult lectura. Când citeşti ce-ţi place, trăieşti cu aceeaşi bucurie şi pauzele.

Din turn se vede lacul şi, evident, *Nonnenmühle*, iar pe pervazul ferestrelor poposesc ciorile. Deşi le aud croncănind, uneori am impresia că vorbesc într-o limbă pe care eu am uitat-o, dar a cărei amintire încă mai pâlpâie în sufletul meu.

Pe la mijlocul cărţii am dat şi de Mâţa Vinerii, o pagină scrisă cu litere vinete, căci, am uitat să spun, cartea aceasta e scrisă de multe mâini şi cu multe cerneluri.

Portretul mă înfăţişează acum mulţi ani. Îmi aduc aminte că mi l-a făcut un pictor bătrân, care vorbea o limbă tare încâlcită. Dar, spre deosebire de portretul ştiut, în acesta aveam un ochi roşu. Dacă n-aş fi ştiut că sunt eu, nu m-aş fi recunoscut. Mâţa Vinerii are ceva pisicesc, dar se vede că e doar un copil.

Textul e scurt. Principala mea însuşire este de a dubla valoarea unui satorin. Iar cu litere mai mărunte scrie şi ce trebuie făcut pentru asta. La prima lectură am fost destul de dezamăgită. Mai ales după ce citisem ce puteau să facă ceilalţi din familia mea. Apoi începură să mi se limpezească multe dintre episoadele copilăriei, printre care şi regula de a nu recunoaşte niciodată cine eram.

Reluai textul mărunt. Ca să amplific forţele unui satorin, trebuia să mor. Această nouă descoperire mă zgudui. Vie nu eram bună de nimic! Dacă un satorin voia cu orice preţ să-şi dubleze valoarea, nu-i rămânea decât să-mi dea în cap şi să scape de mine! Poate nu chiar aşa. Moartea mea avea parte

de un ritual lung. Dar ce mai contează când eşti deja dus?! Energia pe care o slobozeam în clipa morţii intra în sângele altcuiva.

Şi mai aveam şi puterea somnului. Pentru unii, mai blânzi, nu era nevoie să mor, ci doar să le aduc un somn al amiezii, plin de vise şi de plăceri. La trezire erau mai puternici. Nu aşa cum ar fi fost dacă mă omorau, dar oricum, tot era ceva. De altfel, acest somn îl şi încercasem pe Perticari, dar abia acum aflam că prin el satorinul se întărea.

La o altă pagină scria şi despre *bucatele rele*, dar aşa, ca un fel de artă secundară a mea. Apoi, în alt loc, la *Pedepse*, eram desemnată printre cei care au datoria să prepare o licoare pentru trădătorii şi asasinii de satorini. Devenisem călău!

În plus, am aflat şi că dinţii mei, de care fusesem atât de mândră, îşi pierdeau puterea după ce împlineam 15 ani. Pentru tot restul vieţii nu erau decât nişte dinţi, aşa cum sunt toţi dinţii strâmbi, înspăimântător de urâţi.

Cam asta era tot. Uneori, numele meu mai era pomenit, alături de alţii pe care se presupunea că-i cunosc. Dar cele mai multe nume nu-mi spuneau absolut nimic.

Alţii

Mama fusese crescătoare de ciori. De aceea erau aşa de multe în curtea noastră. Din inimile lor ştia să facă o mâncare pentru satorinii care visau. Foarte mulţi aveau această îndeletnicire, de visători care aflau în timpul somnului pe unde se întindeau drumurile frecventate de Sator.

Între toţi, Iulian, învăţătorul meu de la Oribasius, era un fel de enciclopedie. Cine avea nelămuriri pe el trebuia să-l întrebe. Multe capitole ale cărţii erau scrise de el şi, recunoscându-i scrisul, i-am văzut în minte şi faţa, de pe vremea când mă-nvăţase artele transformării.

Pe la sfârşitul cărţii am dat şi de tatăl Caterinei, care fusese descoperitor de comori. Nu era tatăl ei bun. Alte precizări nu erau despre el. Iar dintre cunoscuţi, l-am găsit şi pe Perticari, în dreptul căruia scria doar *Rusoris*. Într-un prim moment m-am gândit la Rusor, zeul întoarcerii periodice. Se crede că zboară, iar fiecare întoarcere a sa ridică nişte aripioare de ceaţă, care-l fac să pară un fel de rătăcitor. Când

pierdeam câte ceva, un inel, de exemplu, Maxima spunea: lasă că ni-l aduce Rusor, nu te necăji! Prin urmare, spiritistul era în slujba lui Rusor.

Cel mai puternic satorin era un polonez. Acesta putea să călătorească dincolo de lumea văzută. Uneori îşi trimitea vocea unde voia.

În Bucureşti mai erau doi oameni, amândoi în slujba lui Perticari. Unul dintre ei era maestru-zvonar, pe care nu fusesem în stare să-l dibuiesc.

Într-o anexă era şi o listă cu ajutoarele satorinilor, între care o categorie importantă era a celor care preparau diferite licori. Silică, bucătarul, era *mixtator*. Asta vrusese să spună, ăsta era cuvântul misterios. El era singurul din Bucureşti care putea să gătească după *Cartea bucatelor rele*. Nici măcar eu nu aveam această putere.

Într-o casă pustie, oamenii îşi uită înverşunările. Timpul nu mai contează. Multe zile n-am făcut decât să caut prin camere.

În pivniţa casei era, desigur, un Laboratorium. Ultimul preparat al moşicului era pe masă. Rămăşiţele unui amestec. Într-un castron erau nişte boabe, care dormiseră acolo 30 de ani. O carte cu scrisul lui rămăsese deschisă. Am citit şi-am surâs: *Licoarea gemenelor*. Chiar exista! Perticari avusese dreptate. Era un *philtrum* pentru călătoriile alături de Sator. Nu vedeam la ce i-ar fi folosit spiritistului, care nu avea acest dar! Licoarea este doar pentru marii adepţi ai lui Sator, înzestraţi cu puterea evadării totale, capabili să manipuleze timpul şi spaţiul. Iar pentru ca lucrurile să meargă bine, maestrul magiei bea din acest *philtrum*, făcut în multe case pe timp de iarnă. Se ia vin negru de Drăgăşani, în care a dospit multă vreme o chită de pelin tinerel, şi se dă o dată în clocot, împreună cu o feliuţă de măr, miere şi câteva boabe de piper. La final se aruncă şi o rămurică de măghiran. Dar licoarea aceasta nu se bea decât la lumânărica verde.

Mai departe era desenată o lumânare care zâmbea, iar alături scria că se ia ceara curată şi se frământă bine cu iarba-şarpelui, până se face verde, apoi se modelează lumânări cu un fir de mătase. Acestea dau frâu liber harurilor ascunse, ajutând la viziuni, dar mai ales la a lua legătura cu morţii sau cu alte spirite nevăzute. De aceea, spiritiştii le folosesc adesea, cu sau fără licoarea gemenelor. Prin urmare, pentru Perticari chiar era bună. Iar eu îl ajutasem s-o facă fără să ştiu exact cât valora.

Pierdusem 30 de ani în uitare. Ziua în care am pus piciorul în Bucureşti continua să fie nefastă în mintea mea. Dacă nu m-aş fi oprit la scamatori, l-aş fi prins în viaţă pe

Cuviosul Zăval. M-am oprit pentru că vorbeau despre mine. Mâţa Vinerii ajunsese inamicul oraşului înainte ca eu să intru pe poartă. Toate erau legate. Dar undeva, în urmă cu 30 de ani. Scamatorii – numele meu – scornitorul de zvonuri. Aceste trei lucruri s-au plimbat câteva săptămâni prin creierul meu, până când am înţeles cine sunt.

Ce spuneam despre oamenii care dorm în rugăciuni şi uitare? Eram printre ei.

Întoarcerea

Şi, pentru că totul trebuie să aibă o încheiere, am să scriu mai departe. Deşi viaţa mi-a arătat că orice sfârşit deschide porţi noi.

La sfârşitul verii m-am întors la Bucureşti, dar eram mai bătrână cu o sută de ani.

Am scos din cufăr rochia galbenă. Deşi modificată de câteva ori, lărgită şi cu piepţii înlocuiţi, încă arăta bine. Platca e acum acoperită de un strat de mătase.

Un strop de carmin pe buze, un strop pe obraz. Îmi pun pălăria cumpărată din Lipsca, pantofii cu pampon şi-mi iau cortelul de soare.

La plecare înhaţ din cămară un borcan şi măturica de mei. Urc în trăsură. Piaţa Lipscani e fiartă de soare. Pe un afişier se anunţă un spectacol cu scamatori. Evident, nu mai sunt *karaghiozi*, ci ceva nou, franţuzesc. Totuşi, peste piaţă se mai ridică umbra unei matahale pestriţe, ale cărei înspăimântătoare cuvinte sporesc frica, deşi nimeni nu înţelege ce spune.

Două străzi – şi deschid poarta. În curte, sub chioşcul de iederă, Perticari trage din pipă. Picioarele goale ies de sub mătasea capotului, două labe ca petala de crin.

— Cum a fost călătoria? L-ai găsit pe Dubois?

— Am găsit ceva şi mai bun! îi răspund eu.

Scot sticluţa şi i-o întind. Spiritistul o studiază un timp, cu ochii lui mari, care, în ciuda trecerii timpului, nu şi-au pierdut tinereţea. Când din ochi au dispărut licuricii, ştii sigur că omul este bătrân. Iar aceasta nu ţine de vârstă, ci de pasiunea care pulsează în sângele lui. Perticari arăta mai bine decât Dubois. Faţa lui bizantină n-a avut niciodată o vârstă.

Pe sticla de-o şchioapă scrie *Mâţa Vinerii*, ceea ce-l face să surâdă cu înţeles.

— Tu ai făcut-o?

Îi zâmbesc precum celui mai drag prieten:

— Gustă! Sunt curioasă ce ai de zis!

Ar trebui să aibă aromă de liliac. Dar n-o să aflu. Perticari bea licoarea şi se scutură ca un ciorchine de floare. Din statura lui de bărbat înalt n-a rămas decât o moviliţă de praf, de un vânăt aproape roşcat. Îl mătur cu grijă, mutându-l în borcan, acelaşi pe care îl puteţi vedea în bucătăria ospătăriei. Acesta e sfârşitul marelui spiritist, la care cu siguranţă nu se aştepta. Dar niciodată n-a fost prea deştept.

A venit momentul să intru în casă. Perticari a fost un om ordonat. Deschid sertarele de la dulap, în care nu sunt decât prostii: zaruri trucate, cărţi de tarot, baghete care scot fum. În fiecare cameră sunt cufere, cele mai multe – lăzi fără fund. Caut butonul, întotdeauna ascuns sub o garnitură de catifea, şi-l apăs. Unele au un banal fund fals. Altele doar câte o chichiţă, mascată de catifea, ori câte o adâncitură, acoperită cu geam colorat. Cele mai de preţ lucruri ale sale sunt cărţile. Unele sunt împachetate în piele, altele înfăşurate în câte un şal. Mai întâi găsesc *Cartea lui Solomon*. Sunt mişcată. Faima lui Perticari chiar avea un temei, iar povestea despre Biserica Enei fusese adevărată.

După vreun ceas de căutări, în sfârşit dau de *Cartea bucatelor rele* – prima mea carte, pe care spiritistul o ţinuse captivă timp de 30 de ani.

*

Când am intrat în bucătărie, Silică zâmbea. Nu m-a întrebat ce ţin în borcan, deşi mulţi îşi pun întrebarea. Uneori punem câteva fire în mâncăruri, mai ales în plăcintele de dovleac, pe care eu le numesc *rusoris*, în amintirea lui Perticari. Cine gustă din ele o ia de la capăt, indiferent de planurile pe care şi le-a făcut. Asta ca să ştiţi ce ascund uneori bucatele din ospătării şi din hanuri. Crezi că mănânci o friptură cinstită, dar de multe ori bucătarul profită de foamea ta.

Iar dacă vă întrebaţi ce motive am avut să-l pun pe spiritist în plăcinte, am să vă spun.

De ce

Când Maxima i-a scris lui Zăval să facă *magna diada*, asta însemna s-o salveze din Şchei. Or, pentru ei exista doar un fel de salvare – *evasio*. Zăval şi cei doi servitori, care erau şi ei satorini, au făcut invocaţia. Cuţitul ar fi trebuit să-l facă pe Sator s-o ia din loc. Dar aveau nevoie şi de un *vigilax*. Iar acesta a fost Perticari. Cea mai proastă alegere. Pe vremea aia îi intrase în cap să-şi dubleze puterea şi cumva aflase de mine. Nu chiar de mine, cât de harul pe care îl avea Mâţa Vinerii. Poate îi şoptise polonezul care îşi putea trimite vocea oriunde. Sau adusese vorba vreun mort, cum susţinea el. Într-un fel sau altul, îi intraseră în cap gărgăunii puterii. Dar nu ştia cine este Mâţa. De aceea Zăval îl pusese s-aştepte toate poştalioanele care veneau din Chişinău. Ca să scape de el şi de întrebările lui.

Nicio clipă nu bănuise că eram eu, nici măcar după moartea moşicului.

Totul începuse cu un accident, aşa cum se întâmplă. Perticari a dat peste *Cartea bucatelor rele* şi-a strecurat-o în buzunar. Nu mă întrebaţi cum. Prin abuz de încredere. Cuviosul Zăval observase probabil lipsa ei, dar era sigur că reţetarul se afla în mâna lui Costas. De aceea scrisese altul, cu gândul că bucătarul va avea încredere mai mare în el decât în Costas. Aş putea spune că începuse o investigaţie, pe care n-a avut timp s-o mai ducă la bun sfârşit. Era orbit de ură, însetat să scape de Costas.

Din cauza acestei inflamări generale, Perticari scăpase oricăror suspiciuni. Căci patimile nu doar că întunecă mintea, aşa cum s-a spus, ci duc şi la încurcături de nereparat. Revoluţiile calcă în picioare adevăratele bucurii. Veţi zice că fără ele nu există progres. Dar evoluţia nu vine niciodată din revolte ori din isteriile târgului. Ele sunt bune doar pentru a păstra amintirea. Sunt precum cântecul pentru bucătar. Adevărata schimbare vine de la oamenii deştepţi şi din micile conjuncturi. Ori din folosirea lui Sator într-un mod just. Vizionarii ştiu dinainte drumul lui Sator. Ei sunt desenatorii de hărţi. Nu degeaba se spune despre un om care se ridică deasupra gloatei, prin mintea lui, că este pur şi simplu deştept! Nu inteligent. Nu înţelept. Nu genial. Ci doar *deştept*. Atent, treaz şi deschis. Memoria e doar o pungă pe care inteligenţa te face să ştii cum s-o deschizi, iar atenţia ţi-o păstrează, găsind cu uşurinţă acel moment de care mintea ta are nevoie să ştie ce să scoată din pungă.

Cu ochii pe Costas, care nici măcar nu era o întrupare a răului, Zăval a scăpat din vedere că Perticari avea minte puţină şi mari ambiţii. Prin urmare, în timp ce Zăval făcea invocaţia, Perticari şi-a folosit singurul dar. El era Rusoris. Putea să şteargă drumul lui Sator, fiind în stare să întoarcă totul pe dos. Întotdeauna există un astfel de ucenic care schimbă mersul istoriei tocmai pentru că nu-l bagă nimeni în seamă. Zăval a pierdut controlul. În loc s-o salveze pe Maxima, au murit toţi. Trei suflete avea pe conştiinţă Perticari, ucigaşul de satorini.

Cred că o altă greşeală a lui Zăval a fost să-l mintă. L-a pus să aştepte zile în şir venirea Mâţei, iar acest lucru l-a înrăit. A împrăştiat zvonurile. A băgat oraşul în nebunia prezicerilor, care pe mine m-au făcut să pierd timpul. Nu ştiu ce-aş fi făcut dacă ajungeam cu un ceas mai devreme. Dar probabil că aş fi fost *vigilax* în locul lui Perticari. Poate c-aş fi murit şi eu. Lucrurile perfecte nu se întâmplă decât în închipuire, iar realităţile sunt pline de cusururi şi de greşeli.

Când Sator a pornit către Maxima, Perticari l-a chemat înapoi. O secundă. Atât cât cuţitul să intre în puterea lui Sator. Iar în secunda repetată, în acea beznă a oricărei întoarceri, Perticari a devenit invizibil. Exact cât să treacă pe lângă mine. A lui era pelerina de mătase care dispăruse în întunericul străzii. Tot el mă lovise în cap câteva săptămâni mai târziu. Prima mea intuiţie a fost bună. Mă înşelase cu glasul său, cu barşonul perfid al vocii lui.

Pedeapsa omorâtorului de satorini e *pecunia*, prima licoare pe care Zăval mă pusese s-o fac. Şi-o făcusem.

Dacă treceţi prin Bucureşti, nu uitaţi să daţi pe la Mâţa Vinerii, unde veţi găsi, printre altele, şi o plăcintă de dovleac demnă de-a intra în istorii. În cazul în care nu vă mai place trecutul şi vreţi s-o luaţi de la capăt, cereţi varianta *rusoris*. Iar dacă aveţi noroc ca în acea zi să gătească Silică, n-o să uitaţi niciodată gustul mâncării. Se spune că unii îi aud vocea în timp ce mănâncă, deşi acest lucru mi se pare exagerat.

Dar, ca să cunoaşteţi toate astea, ar trebui să ajungeţi la cartea mea, pe care o închid într-un cufăr, lăsat la vedere, în casele noastre din Lipsca. Prin visul cuiva va trece o pisică, dizolvată în aburii serii, iar acel visător de pisici va fi primul meu cititor. Ca de fiecare dată – există şi neajunsuri. De aceea vă dau un mic sfat: în niciun caz vinerea nu e bine să dormiţi la amiază.

Vocea bucătarului

Cuvintele mele n-o să le vadă nimeni, căci nu sunt pentru ochi. Ele sunt doar în mintea mea şi a lui Sator şi poate pentru urechile unui polac care va trăi 200 de ani. Într-o zi o să scrie pe hârtie tot ce-mi umblă mie prin cap, iar cartea lui va trece din mână în mână sute de ani. Mulţi îi vor zice *Cartea bucătarului*, dar şi mai mulţi o vor citi ca pe un basm. Iar toate astea se vor petrece doar dacă n-o să fiu împins de măreţul Sator s-o torn în altă ureche.

Povestea mea începe cu o ciorbă de praz pe care o făcusem doar pentru mine. Cum erau pe-atunci serile! Mai ales acea seară, în care pământul încă mustea de amintirea zăpezii, iar în palatul coconiţei noastre intrase măreţul Mihalache Albu, un bărbat atât de falnic, cum nu văzuse niciodată mahalaua Greceanu şi cum nu pomenise nimeni prin tot Bucureştiul, cât era el de Bucureşti şi buricul pământului. Se zicea că ta-su vânduse ţigani ca mine, sute sau poate sute de sute de lingurari, de rudari şi de alte maţe-fripte care mai erau de vânzare, adunând grămezi de bănet, de unde şi bogăţiile lui Mihalache, care-şi cumpărase palate, trăsuri şi rangul de *vornic*. Iar acest bărbat uimitor, care se plimba în trăsurile lui cum nu mai văzuse nimeni, şi-a găsit moartea în patul de nuntă, în seara în care eu făcusem o bunătate de ciorbă de praz, iar pământul de sub ferestrele bucătăriei răspândea în jur ultimii aburi ai iernii.

Din toate fustele Bucureştiului, dintre toate ţâţele care i se băgaseră pe sub nas, din toată muierimea care răspândea în jur mirosul călduţ al dorinţei, Mihalache a ales-o pe Caterina Greceanu, stăpânica mea, care nici nu era de comparat cu vreuna dintre flocoasele din oraş. Şi-a fost o nuntă cum zicea sticlăreasa a bătrână, cu princese şi princi! Am gătit 16 feluri, numai friptane îmbibate cu vin, sosuri subţiri, salate şi vreo 20 de coşuri cu gogoşele, tăiate cu ţoiul de ţuică, cât să bage omul o dată în gură. Iar după trei zile de petrecere şi de baluri, când au căzut laţi toţi nuntaşii, iar mirii s-au dus la culcare, am intrat în bucătărie, pe care slugărimea o făcuse lună şi stele. Iar în liniştea capacelor şi-n sforăiturile adormiţilor, mi-am făcut o ciorbiţă de praz. Pentru că trebuie să ştiţi: când gătesc, nu gust din nimic! Nu m-ating de mâncare, căci bucătăreala nu e o muncă, ci un soi delicat de

a-ţi sfinţi burta. Dac-aş gusta din ceva, imediat m-ar prinde scârba şi n-aş mai putea să amestec cu lingura în nimic. Dar după ce se termină toată treaba, mai ales după ce se curăţă locul, îmi fac două linguri de ciorbă numai pentru sufletul meu, mai ales de lobodă, ca să-mi taie greaţa, de urzici, ca să-mi sporească pofta pentru gătit, şi mai cu seamă din labe de gâscă, după care întotdeauna adorm cu ochii deschişi.

În seara aia eram frânt, dar şi fericit, căci nu în fiecare zi găteam eu plăcintele alea! Dar n-am apucat să cad în somn, nici barem să mă-ntind n-am mai apucat, pentru că au început strigătele. Am alergat cât m-au ţinut picioarele, iar pe scările ăle mari am dat de chelăreasă, care urla. Pe ginere îl înţepase o viespe. Toată casa era în picioare. Stăpânica plângea de se auzea tocmai de la Colţea, iar calicii din casă, în special călcătoresele, îşi frângeau mâinile de mila ei. Bărbatul frumos, care dansase la nuntă, uluindu-i pe nuntaşi cu coţăielile lui, se prefăcuse într-un broscoi. Auzind una ca asta, nu m-am lăsat până nu l-am văzut şi eu, deşi a trebuit să mă urc pe draperia de la etaj. Dar cum nimeni nu mai ţinea socoteala, din câteva mişcări eram sus. Şi-am avut ce să văd! Faţa i se umflase ca o băşică, iar corpul se făcuse atât de mare, încât au trebuit să fărâme uşa ca să-l poată duce la cimitir. Căci bărbatul care se dăduse măreţ şi care se ginerise trei zile era acum mort.

Şi-au urmat alte rânduri de mâncăruri, toate de post, între care mi-aduc aminte c-am fiert la prune şi la grâu de mă dureau şalele cât mestecasem în ele. Iar la pomană, când terminaseră de lins blidele, m-am pomenit cu jupânul Zăval în bucătărie.

— Silică, *mistatorul* meu de mâna întâi, căci aşa-mi zicea el, care avea nişte vorbe pe care nu le mai zicea nimeni, erau vorbele lui, bătute bine pe limbă, încât, dacă auzeai pe cineva că zice vreunul dintre acele cuvinte, era destul de limpede că vorbise cu jupânul, ce-ar fi, a continuat el, să faci un *philtrum* pentru Caterina, ca să-i mai ia din durere?!

Cum am auzit, m-a şi cuprins bucuria, că-mi place tare să învăţ reţete şi în special de lichioruri, de la care mereu visez bine.

— Acuşica, jupâneşicule, i-am răspuns eu, iar măria sa, care era un om foarte învăţat, cum nu mai era nimeni, a şi-nceput să-mi spună cum să-l fac.

Dar nu era el omul care să te pună să faci ceva din două-trei vorbe, ci-ţi povestea o sumă de dichisuri secrete. De la el am învăţat că totul se leagă de o poveste întinsă peste toate vechimile şi care creşte ca un aluat, iar dacă cumva se

întâmplă să se oprească e semn de moarte, căci lumea nu e lume decât cât povestea asta se umflă.

— Uite-aici, Silică, nişte *coccinela*, mi-a spus el, întinzându-mi câteva buburuje, numai bune pentru un lichior minunat.

Nu mă miram, căci, de câte ori scotea pe gură cuvinte de-astea fandosite, ştiam precis că nu era nimic care să-mi stârnească mirarea. Omul ăsta avea cuvinte poleite până şi pentru căcărezele de oaie!

— Când ajunge luna la stâlpul ăla, îmi arătă el bârna foişorului, să pui apa pe foc! Dar ca să faci licoarea asta, care ia durerea iubitului, trebuie să ştii şi-alte fire care leagă totul mai bine. Împăratul Roşu, despre care ştii c-am mai vorbit noi, avea o fată care ştia toate artele transformării. Numele ei, să ţii minte, era Paparuga Mărgăriţa. Ce zici de numele ăsta?

— E un nume bun, luminate!

— Mă bucur că-ţi place!

Şi-abia după ce mi-a spus toată povestea, m-a învăţat cum să fac licoarea şi cum să i-o pun coconiţei în mâncare. Iar la plecare mi-a spus:

— Şi, Silică, bagă de seamă că prin toamnă o să vină şi fata despre care am mai vorbit noi.

În noaptea aia nici n-am mai dormit. Vestea că venea Fata mă punea pe jar, ca pe un cârnat de batal. Nu vă spun câte nopţi n-am pierdut eu tot gândindu-mă la ziua în care aveam să dau ochii cu ea. Jupânul Zăval îmi promisese c-o să-mi dea de veste cu vreo două-trei zile înainte. Dar n-a mai apucat, sărăcuţul de el! Iar eu n-am ştiut că a venit şi pe urmă nici n-am ştiut că e ea, până când nu m-am pomenit că intrase pe furişate lângă oalele mele de la Palat. Între timp mă luase Costas la Curtea Domnească, dar tot prin mijlocirea jupânului, care îmi spusese să nu plec de-acolo orice s-ar întâmpla:

— Vezi, Silică, chiar dacă te cheamă stăpână-ta sau te roagă mitropolitul, nu pleci de-aici, căci rolul tău cel mai mare e să faci mâncarea pentru cele mai importante burţi. De tine depinde! Numai tu o să poţi să faci lumea la care visăm! Hotărârile mari ale ţării nu vin din căpăţâna conducătorului, ci din ceea ce bagă în burtă!

Nici dacă venea Fata pe capul meu nu trebuia să mă las. Iar ea chiar a apărut într-o zi!

Ca şi mine, era scundicică, dar mai albă la faţă, cum sunt românicile. Şi-avea nişte ochi drăceşti cum nu se poate, că păreau castane scoase atunci de prin vreun cuptor. De sub fes îi ieşeau cred că vreo zece cozi împletite cu nişte mătăsuri pestriţe, iar din cauza asta arăta nu ştiu cum, ca un

fel de sălbăticiune înfoiată. Ca să nu vă mai spun că era încălţată cu ghete înalte, ca nemţii pe la războaie!

Cum a intrat, s-a şi-nfipt în mine şi, pentru că auzisem prin târg că ea l-ar fi omorât pe Zăval, mă apucase şi un pic frica. Şi ce gură avea!

— Să nu care cumva să faci turta aia cu trandafiri, că te-a şi luat dracu'! Să ştii!

Dar n-aveam cum, pentru că jupânul îmi dăduse pe mână *Cartea mâţei*, iar eu trebuia s-o urmez cuvânt cu cuvânt. Cum îmi spusese el, Fata voia s-o duc în strada Murta. Şi nu numai ea, căci şi jupâneşicul Perticari mă bătea la cap cu acelaşi lucru:

— Cum vine Fata, ai grijă, s-o duci în strada Murta şi numaidecât să m-anunţi!

Dar, aşa sperietură de om cum era, avusese dreptate, căci turta aia cu trandafiri a dezlănţuit iadul. Ce-am mai căutat-o prin tot palatul şi ce-am mai tras până am dat de ea! Dar până la urmă şi-a bătut joc de mine, căci leacul râsului n-a fost deloc bun. Şi era cât pe ce să-mi facă felul! Ştia multe şi, exact cum îmi spusese jupânul Zăval, Fata era vrăjitoare. Nu trebuia s-o judec după cum arăta!

Şi-l mai aveam şi pe Perticari, care mă bătea la cap să-l duc în iatacul lui vodă. Şi până la urmă l-am dus, imediat după ce făcusem plăcinta cu prune, treabă pentru care, cu toate că-mi promisese doi galbeni, mi-a dat doar unul.

Tot de la Fată mi s-a tras şi altă belea. Căşunase cu gura pe stăpânica, iar aceasta se spune că i-ar fi dat luminatului Bina 50 de galbeni pentru răpirea mea. Dar nu cred treaba asta. Jupâneşicul Cirtă mi-a şi spus pe drum:

— Stai fără grijă, Silică! După ce pleacă înălţimea sa Ismail Bina, tu poţi să te-ntorci la Palat! N-are nimeni ce să-ţi facă! Eşti bucătar domnesc, cu acte! Numai să nu spui la nimeni că ţi-am zis eu!

Pentru mine *Cartea bucatelor rele* a fost cel mai însemnat dar. Chiar şi astăzi mai învăţ câte ceva de câte ori gătesc vreo mâncare de-acolo. Multe dintre reţete le ştiam dinainte, de pe vremea când trăiam cu sticlăreasa, cu toate că habar n-aveam ce putere aveau. Pâinea cu ciuperci era preferata ei. Bineînţeles, nu ştiam că-i zice *crumilla*. Dar nici nu mi-aduc aminte să mai fi făcut atâtea ravagii ca în noaptea în care stăpânica s-a măritat a doua oară. Dar am mai avut bucurii cu pâinea asta. De câte ori îi dau cuiva să mănânce, parcă pe omul ăla îl apucă un fel de blegeală. Unii plâng. Alţii îmi spun ce-au pe suflet. Odată am încercat-o pe jupânul Perticari, căci mai găteam pentru el, deşi nu cu multă plăcere, căci întotdeauna îşi băga nasul în mâncare, ceea ce mă

umplea în suflet de nişte păduchi. Dar cu pâinea asta a fost bine: am scos de la el patru galbeni. Şi, vă jur, mi i-a dat fără să-i cer, fără să fac ceva pentru ei!

În vremea aia, când oraşul parcă înnebunise, iar vodă punea în fiecare zi biruri, îmi făcusem un obicei să coc pâinea asta, *crumilla*, şi s-o-mpart pe la lume. Cu toate că Zăval îmi atrăsese atenţia să nu fac mâncare decât pentru Costas. Şi probabil că şi aşa mort ori năluca lui îmi băgase minţile-n cap!

Prima mea pedeapsă a fost când a murit stăpânica. Am iubit-o! Cel mai mult din lumea asta pe ea am iubit-o, iar dacă nu era jupânul Zăval, n-aş fi plecat niciodată din casele ei. A murit pentru că eu am făcut bucatele rele şi le-am folosit pentru mine. Şi, cu toate c-ar fi trebuit să-mi văd lungul nasului, n-am făcut-o! Iar pe urmă toate nenorocirile au căzut peste mine! Nevasta mea, sărăcuţa, a fost luată cu japca, tot din cauza mea. Nu era ea cine ştie ce. Nici eu nu eram de nevastă. Dar ştiam lucrul ăsta de mult, mi-l spusese jupânul Zăval încă de pe când nu-mi dăduse mustaţa. Un bucătar e un om cast. În viaţa lui nu există alte plăceri în afară de cea a mâncării. Dar nu aşa, ca mâncău, ci doar ca maestru al fierturii şi al aromei. Bucătarul nu cunoaşte desfătările din iatac. N-are familie. N-are legături. Când vezi un grăsan învârtind în mâncare şi mai afli şi că are o ciurdă de copii pe acasă, fereşte-te pe cât poţi să mănânci ceva din mâinile lui! Acela nu e bucătar, ci un vătămător, de care trebuie să fugi fără să te uiţi înapoi!

După *Cartea bucatelor rele*, viaţa mea s-a făcut praf. Stăpânica murise, iar femeia mea fusese vândută, ca robii de rând, cu toate că era şi ea dintre ţiganii de casă, nu vreo rudăreasă luată de la moşii! Deşi ştiam bine că eu sunt de vină, toată supărarea mea a căzut peste Costas. Nu voiam decât să-l văd mort. Jupânul Perticari ştia o linte, căruia el îi zicea *dolofană*, pe care mi-a şi desenat-o:

— Uite, Silică, dacă găseşti lintea asta, te învăţ să faci o mâncare pe care, dacă i-o dai lui Costas, o să facă tot ce vrei tu!

Voiam s-ajung la un om care auzisem c-avea bobul ăsta, când a fost cu arestarea francezilor. Fata se băgase în asta. Şi ei îi părea rău după stăpânica şi voia să-l scape pe *Diuba* de urgia turcească. Or, eu nu prea aveam încredere în francezul ăsta. Dacă m-ai pune să aleg între el şi bărbatul dintâi al Grecencii, l-aş alege pe Mihalache, chiar dacă ta-su vânduse ţigani! Dar francezul – cum să vă spun? Avea ceva foarte sticlos în inima lui, un bob care niciodată nu s-ar fi topit sub soarele care bătea în curtea Greceanu. De asta nici n-aveam

chef să-mi pun ciolanul ca să-l scap de galere. Cu toate astea, până la urmă, dacă Fata mă mai bătea la cap, l-aş fi dus spre Braşov.

Însă în capul meu se afla vodă, a cărui mutră îmi făcea zile negre. Nu mai era nimeni în oraş care să ţină cu el.

Pe când francezii plecau spre Giurgiu, eu fierbeam de zor bobul, în timp ce hoţomanului de Perticari îi luceau ochii. Nicio clipă nu se gândise la Costas, iar la mine nici atât. El voia o mâncare pentru el şi pentru bucuriile lui, pe care nu le-am aflat nici în ziua de azi. Dar m-am şi răzbunat niţeluş, dându-i să mănânce un sos de brotac, pe care Fata mi-a cerut să-l fac special pentru el. N-am crezut-o niciun moment când mi-a spus că voi fi chemat din nou la bucătării. Între timp, Costas se descotorosise de mine, din cauza unei tocane în care, ca un prost, pusesem prea puţină otravă.

Până la urmă am făcut ceva ce ştiam tot de la biata mea sticlăreasă: am tăiat un cap de şarpe şi l-am fiert bine în pelin, iar într-o noapte, când dormea tot Palatul, l-am aruncat la uşa lui Costas. Şi-a fost cu noroc, c-a păţit şi el exact ca şarpele: două zile mai târziu, Ismail Bina i-a tăiat capul.

Dar aceste lucruri nici nu mai contează acum. Din toate visurile tinereţii mi-a rămas numai unul. Între multele pe care Zăval mi le-a pus în cap, se află şi unul pe care încă nu l-am uitat, iar în curând s-ar putea să-l spun.

— Bagă de seamă, Silică, Fata o să plece la un drum lung. Când vei auzi, să te duci şi s-o-ntrebi dacă pleacă la Lipsca, iar când se întoarce nu-ţi rămâne decât să te uiţi în ochii ei bine. Dacă strălucesc, n-o să mai fie nevoie să faci ceva. Se va îmbrăca în rochia galbenă şi va ieşi pe uşă ţinând sub braţ un borcan. Atunci poţi să dormi liniştit. Pentru tine, toate datoriile s-au încheiat.

Dar dacă se întoarce cu ochii prăfoşi şi se închide în iatac, atunci îi vei bate la uşă şi-i vei spune cuvânt cu cuvânt cartea mea:

Nepoata mea dragă,

Eu n-o să mai fiu când vei asculta cartea asta, căci, dacă aş fi trăit, ţi-aş fi spus totul prin gura mea. Iar dacă ai citit *Cartea satorinilor* pe care ţi-am lăsat-o la Lipsca înseamnă că bucătarul ţi-a citit greşit ochii.

Tu ai fost cel mai drag om din viaţa mea, în tine mi-am pus toate credinţele.

Maică-ta n-a fost fiica Maximei. Niciunul dintre noi n-am avut copii, căci un satorin nu e niciodată părinte. Totuşi, mama ta a fost din familie, născută dintr-o vară de-a noastră, care nu putea să-l simtă pe Sator. Era doar un *mixator.* Această bunică a ta, o femeie cu mintea cam risipită, s-a născut în casa Greceanu şi-a murit tânără, lăsând în urmă doi copii: pe

maică-ta şi pe Silică. Mă aştept să nu te bucuri. Dar ţine minte un lucru: sângele nu doar că nu se face apă, dar are puterea să lege minţile una de alta. Silică e făcut cu un ţigan, mort şi el. Nu te teme! Sângele nu are culoare. Şi nici nu alege în ce vână să curgă. Dacă te uiţi bine, aveţi multe la fel. Tu eşti singura lui rudă…

Glosar

Cheţ (chedz) – piază rea, aducător de ghinion (*apud* Cantemir)

Chrisma – unt, ulei, alifie

Davagiu – reclamant

Filandru – iubitor de bărbaţi, homosexual

Florind – piţigoi

Fulvus – roşcat

Girin – intră!

Karaghiozi (karaghiosis) – teatru popular cu marionete făcute din carton decupat şi vopsit negru; de origine grecească, era răspândit în Balcani

Laco – câine lacedemonian (spartan)

Machagistia numeri – magia cifrei

Maimun – maimuţă

Patentius – mai exact, mai clar

Pâtcă – micuţă

Pecunia – sumă de bani, plată, avere

Pervane mayın – fluturaşul meu

Saraccii – oameni care mergeau prin oraş şi cerşeau bani pentru înmormântarea cuiva; obiceiul a fost interzis de Antim Ivireanul

Sască – săsoaică

Sfârleţ – spiriduş (pomenit în cărţi de folclor din secolul al XIX-lea)

Strena – prezicere

Tecar – roşcov, glădiţă, denumire populară pentru *Gleditsia triacanthos*

Trabant – soldat imperial în Transilvania

Zof – stofă subţire de lână de Angora

Table of Contents

I. Dopul roșu
II. Piața Lipscani
III. Sator
IV. Cartea bucatelor rele
V. Adversus
VI. Spiritistul
VII. Pelerina roșie
VIII. După 30 de ani
Vocea bucătarului
Glosar

Table of Contents

I. Dopul roşu 5
II. Piaţa Lipscani 40
III. Sator 59
IV. Cartea bucatelor rele 72
V. Adversus 119
VI. Spiritistul 133
VII. Pelerina roşie 152
VIII. După 30 de ani 174
Vocea bucătarului 189
Glosar 196